ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

АКТУАЛЬНІ ПРАВОВІ ТА ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Кіровоград, 4 грудня 2015 року)

Кіровоград
«КОД»
2015

ББК 67.9 (4УКР) 300
А 43

А 43 **Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства** : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (4 грудня 2015 р.). Кіровоград : «КОД», 2015. – 264 с.
ISBN 978-617-7197-34-7

Видання містить матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Розглянуто сучасні проблеми юридичної науки та гуманітарно-економічних проблем у період реформування демократичного суспільства в Україні та світі із залученням до обговорення провідних науковців, практиків, а також молодих вчених з усіх регіонів України та зарубіжних держав.

Матеріали конференції розраховані на наукових і науково-педагогічних працівників ВНЗ та наукових установ, докторантів та аспірантів, студентів, а також широкий читацький загал.

Матеріали конференції надруковано в авторській редакції.

ББК 67.9 (4УКР) 300

Редакційна колегія:

кандидат юридичних наук, доцент І. І. Литвин, кандидат юридичних наук, доцент Г. Ю. Шаркова, кандидат юридичних наук, доцент Ю. А. Кричун, кандидат юридичних наук, доцент О. М. Окопник, кандидат філософських наук, доцент В. А. Ігнатьєв, кандидат філософських наук В. Д. Косенко.

Рекомендовано до друку Вченою радою ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету» (протокол № 5 від 25 грудня 2015 року)

© Автори, 2015
© ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету», 2015
© Видавництво «КОД»., 2015

ISBN 978-617-7197-34-7

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ № 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ МАТЕРІАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Богустов А. А.
Институт доверительной собственности и проблемы европеизации частного права ……... 11

Гідулян А. Ю.
Проблемні питання слідчого експерименту ……... 13

Дубенко О. І.
Проблеми забезпечення особистої безпеки громадян: адміністративно-правовий аспект ……. 17

Зеленко І. П.
Щодо значення правових презумпцій ……. 20

Кудін Є. С.
Можливості примусового відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності …… 22

Литвин І. І.
Принципи надання освітніх послуг в Україні …… 24

Манжула А. А.
Особливості правової природа безпеки громадян в аспекті загального поняття безпеки …… 26

Мартыненко И. Э.
Проблемы обеспечения взаимодействия органов государственного контроля и институтов гражданского общества в сфере сохранения культурного наследия …….. 31

Мисаревич Н. В.
Гражданская правоспособность и дееспособность иностранцев на территории Республики Беларусь …… 34

Михалкович М. І.
Відмежування складу злочину, передбаченого ст. 166 КК України, від невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей (ст. 184 КпАП) ……... 37

Москалевич Г. Н.
Роль антимонопольного законодательства Европейского Союза в поддержке свободной рыночной экономики в условиях евроинтеграции …….. 40

Окопник І. С.
Зарубіжний досвід діяльності поліції …….. 43

Окопник О. М.
Гарантії місцевого самовядування в Україні …….. 47

Осипенко В. А.
Сучасна дактилоскопія проблеми і тенденції розвитку …… 51

Постолюк А. В.
Проблемні аспекти працевлаштування молоді та можливі шляхи їх вирішення ……... 55

Промоскаль В. Ю.
Проблеми визначення підстав юридичної відповідальності ……. 57

Свічкарьова Я. В.
Договір «мінімум-максимум»: проблемні питання режиму робочого часу …… 59

Скорупо В. О.
Парламентсько-президентська та президентсько-парламентська республіка: порівняльна характеристика …… 62

Товмазова Є. М.
Порівняльно-правовий аналіз неналежного виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей за кримінальним законодавством України та Білорусії …….. 64

Ушакова-Кирпач І. М.
Реалізація економічних інструментів екологічної політики України ….. 67

Хлистун Д. В.
Значення криміналістичного дослідження слідів пострілу при розслідуванні злочинів …….. 70

Цуркан М. М.
Місцеве самоврядування – сучасний стан та основні напрями змін …… 73

Шаповал Л. І.
Право осіб, засуджених до позбавлення волі працювати …….. 76

Шевченко Л. В.
Проблеми відмежування катування від тілесних ушкоджень …….. 79

СЕКЦІЯ № 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПІД ЧАС ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Андріученко А. В.
Внутрішнє переконання судді у змагальному кримінальному процесі ... 82

Артеменко І. І.
Злісність як ознака кримінально-правової заборони, що міститься в ст. 166 КК України …… 84

Бичкова С. С., Кашперський Р. В.
Окремі питання доказування в справах про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей …….. 88

Воробйова К. О.
Проблеми оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора щодо внесення (невнесення) відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР ……... 91

Дідікін А. Б.
Конструктивна інтерпретація і суддівський розсуд: концепція Рональда Дворкіна ……. 93

Кіріяк О. В.
Окремі аспекти уніфікації норм процесуального права …… 96

Кричун Ю. А.
Проблеми доказування в кримінальному процесі …….. 100

Куцик К. В.
Привід як один із заходів процесуального примусу у цивільному судочинстві …… 103

Лук'янчук О. І.
Особисті немайнові та майнові обов'язки дітей щодо батьків: проблеми законодавчого регулювання ……... 105

Пивоваров В. М.
Мовний тренінг в удосконаленні професійної діяльності суддів ……. 108

Симбірська Є. В.
Правове регулювання правил про належність та допустимість доказів під час демократизації суспільства …….. 114

Степанов П. Л.
Правосуддя. Проблеми визначення поняття …….…….. 117

Телійчук В. Г.
Кримінальний процесуальний закон України та актуальні проблеми удосконалення оперативно-розшукового законодавства ……..… 120

Тернущак М. М.
Важливість застосування заходів адміністративного попередження задля забезпечення правопорядку …… 124

Ткачёва Н. Н.
Недопустимость процессуального ограничения прав ответчика при рассмотрении гражданских дел в условиях демократизации общества .. 127

Хавронюк О. О.
Окремі питання застосування загальних способів захисту в механізмі охорони прав та інтересів суб'єктів використання баз даних ……... 130

Чурпіта Г. В., Стопченко К. О.
Встановлення судом факту народження особи в певний час …… 133

СЕКЦІЯ № 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ Й ГРОМАДЯНИНА В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Акімова Н. В.
Свобода думки в інтернеті: специфіка розуміння інтернет-тексту та захист від маніпуляцій мас-медіа …… 137

Амелін Є. В.
Теоретико-правові аспекти розвитку волонтерства в Україні …….. 140

Аракелова І. О.
Аналіз основних соціальних проблем внутрішньо переміщених осіб …. 142

Бараннік Д. О.
Принципи належного управління як механізми зміцнення довіри …….. 145

Білоцерківець В. В.
Проблеми соціально-економічної динаміки у призмі депопуляційних викликів у європейських країнах ……. 148

Герасименко І. А.
Проблема походження козацтва в історії України ……. 151

Гольник О. О.
Порушення пунктуаційних норм у текстах судових рішень ……. 153

Гуцалюк О. М.
Місце і роль ділових ігор в системі сучасної освіти ……. 155

Гуць А. О.
Нова роль державної служби зайнятості України в контексті реформування …… 158

Драган І. В.
Проблеми захисту навколишнього середовища в рамках природоохоронного законодавства …….. 161

Жоміренко А. О.
До питання про уніфікацію юридичної термінології ……. 164

Задорожня І. А.
Правове оформлення становища лівобережних козаків у соціальній системі Російської імперії (кінець XVIII – початок XIX ст.) …… 166

Згривець К. Г.
Державна політика у сфері житлової та громадської забудови …… 169

Ігнатьєв В. А.
Релігійні симулякри – найбільша небезпека сучасності …… 172

Іщенко А. С.
Соціальні мережі в контексті громадянського суспільства …….. 175

Кіреєва Т. П.
Теоретичні аспекти використання альтернативних джерел енергії ……. 179

Клімашкіна А. П.
Міжнародно-правова діяльність України на сучасному етапі …….. 181

Козачинська М. І.
Правові аспекти рекрутської повинності козаків Лівобережної України в Російській імперії (середина XIX ст. – друга половина XIX ст.) …….. 183

Колодійчук А. В.
Середовища прикладного програмування для реалізації задач економічної ризикології та їхня доступність …….. 186

Комісарчик Л. Е.
Особливості віртуальних імен у соціальних мережах ……... 189

Кондратенко В. М.
Сучасний стан захисту прав інвалідів у судовому порядку в Україні … 191

Косенко В. Д.
Підготовка соціальних працівників в Україні: досвід та перспективи … 194

Котова А. С.
Вплив телебачення на людину ……. 197

Коцюрба О. Ю.
Визначення чутливості грошових потоків підприємств житлово-комунального господарства до впливу факторів ……... 199

Кошолап В. В.
Проблеми математичної підготовки фахівців в економічній освіті …… 203

Марчак К. В.
Сучасні підходи до соціальної та індивідуальної роботи з дітьми з особливими потребами ……... 206

Мойченко А. В.
Майбутнє соціальних мереж: прогнози розвитку …….. 209

Надієнко О. І.
Щодо передумов запозичення Україною світового досвіду соціального захисту населення …….. 211

Пантілєєва Л. А.
Управління фінансовими потоками підприємства ……. 215

Панченко В. О.
Роль мультимедійних технологій соціальної роботи в організації навчання людей з обмеженими можливостями …….. 218

Пастернак О. І.
Забезпечення гуманітарно-економічних прав людини через механізми краудсорсинга і краудфандинга ……... 220

Печериця Т. В.
Генезис українського демократизму ……... 223

Решетова В. К.
Вплив соціальних мереж на формування світогляду молоді …… 226

Рябець К. А.
Державні гарантії реалізації права людини на якісну питну воду та достатню її кількість ……. 229

Скорупо В. О.
Роль жінки в історії формування громадянського суспільства в Україні доби козацтва ……. 232

Соколов О. О.
Проблеми і перспективи використання інформаційних технологій …… 235

Соколова С. В.
Система соціального захисту в країнах – учасницях Європейського Союзу ……... 237

Сусіденко О. В., Мішко Н. А.
Світовий ринок об’єктів інтелектуальної власності …….. 240

Тернавська Т. А.
Формування етики пізнавальної діяльності студентів у сучасному вищому навчальному закладі ……... 243

Фисюк К. В.
Щодо питання забезпечення норм публічного права в захисті прав та законних інтересів особи …….. 246

Чорноус О. В.
Статистична організація чоловічого іменника м. Кіровограда в 1790–1800 рр. …….. 249

Цигульський С. М.
Історичні аспекти питання земельної власності лівобережних козаків (І половина XIX ст.) ……. 251

Шихненко Д. В.
Інституціоналізація інноваційного лідерства на сучасному етапі державотворення ……... 254

Яременко О. І.
Зловживання правом на інформацію в Україні: проблема законодавчого закріплення ……... 257

Ящук Т. А.
Проблема впровадження інклюзивної освіти ……. 260

СЕКЦІЯ № 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ МАТЕРІАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

ОСОБЕННОСТИ СТАТУСА ПАРТНЕРСТВА ЛИЦ СВОБОДНЫХ ПРОФЕССИЙ В ПРАВЕ ПОЛЬШИ

Богустов Андрей Алексеевич
заместитель директора по учебной и научной работе Гродненского филиала БИП – Институт правоведения (г. Гродно, Республика Беларусь), кандидат юридических наук, доцент

Влияние англо-американского права на континентальную систему находит выражение в закреплении в законодательстве европейских стран новых организационно-правовых форм осуществления коммерческой деятельности. Примером этому может служить включение польским законодательством партнерства (партнерского товарищества) в число торговых товариществ. Партнерское товарищество (spółka partnerska) определяется в § 1 ст. 86 Кодекса торговых обществ Польши (Kodeks spółek handlowych, *далее в тексте – KSH*) [1] как «товарищество – объединение лиц, созданное товарищами (партнерами), осуществляющими свободные профессии в качестве предпринимательской деятельности от имени товарищества».

Польские авторы признают, что подобные объединения «появились в странах Западной Европы относительно недавно. Они возникли в США, где обладают большим числом видов и юридических форм» [2, с. 89]. Но и в странах англо-американской правовой семьи оно имеет весьма недолгую историю. При этом в законодательстве ряда стран романо-германской системы права подобная форма появилась практически в это же время. Например, в Германии товарищество лиц свободных профессий была введено специальным законом «О партнерствах (PartGG)» в 1994 году [3]. Таким образом, можно сделать вывод, что данная организационно-правовая форма появилась в законодательстве стран как континентальной, так и романо-германской систем практически одновременно, и они в равной степени оказывают влияние на ее развитие.

Для выявления характерных черт партнерства лиц свободных профессий в праве Польши следует обратить внимание на то, что законодательство данной страны классифицирует товарищества на две группы: персональные и объединение капиталов. Как и иные персональные товарищества в Польше, партнерство не обладает статусом юридического лица. При этом они наделяются правоспособностью, что позволяет им

участвовать в коммерческом обороте. Из этого можно сделать вывод, что польское законодательство для определения природы персональных товариществ использует модель характерную для немецкого права. В виде общего правила в *KSH* (ст. 90) установлено, что на партнерство лиц свободных профессий распространяются нормативные предписания о полном товариществе. Но анализ законодательства позволяет выделить черты разграничивающих указанные виды персональных товариществ и позволяющих признать за партнерством лиц свободных профессий самостоятельный характер.

Отличительной чертой партнерства является особый состав участников. Ими в соответствии с § 1 ст. 87 *KSH* могут быть только физические лица, которые имеют право осуществлять свободные профессии (адвокаты, аптекари, архитекторы, аудиторы, инженеры, налоговые консультанты, бухгалтеры, врачи, медицинские сестры, стоматологи, ветеринары, нотариусы, юрисконсульты, патентные поверенные и т. д.). Предъявление специальных требований к партнерам влечет возникновение дополнительных оснований для выхода участников из товарищества. Установлено, что к числу таких оснований будет относиться утрата права осуществлять свободную профессию.

Особый субъектный состав участников влечет особый характер вступления наследников умерших партнеров в товарищество. По общему правилу, закрепленному в ст. 101 *KSH,* наследник не вступает в товарищество на место умершего партнера, если иное не предусмотрено учредительным договором. Такой подход является типичным для всех персональных товариществ. Однако, даже если учредительный договор партнерства и предусматривает подобную возможность, вступление наследника обусловлено еще и его правом на осуществление свободной профессии, составляющей цель деятельности товарищества. С особым субъектным составом тесно связана и то, что нормативно определяется цель, для достижения которой товарищество может быть создано.

Но наиболее существенным отличием партнерства лиц свободных профессий от иных персональных товариществ является характер ответственности участников по долгам товарищества. Установлено (§ 1 ст. 95 *KSH*), что партнер не несет ответственности по обязательствам товарищества, возникшим в связи с выполнением иными партнерами деятельности в рамках свободной профессии в товариществе, а также по обязательствам товарищества, возникшим в результате действий либо бездействий лиц работающих в партнерстве на основании трудового договора или иного правового основания и находящихся под руководством другого партнера при оказании им услуг связанных с предметом деятельности партнерства.

Именно необходимость разграничения ответственности лица свободной профессии и товарищества является главной причиной появления

и закрепления в национальных законодательствах подобной организационно-правовой формы.

На основании проведенного исследования можно сделать вывод о том, что партнерство лиц свободных профессий представляет собой гибридную форму торговых товариществ. Установление специальных требований к субъектному составу участников и целевой характер деятельности приводит к тому, что в этой организационно-правовой форме начинают обнаруживаться черты как коммерческой, так и некоммерческой организации. Возможность создания правления в качестве специального органа управления партнерством сближает его с обществом с ограниченной ответственностью. Дифференциация режима ответственности участника по долгам партнерства может порождать отношения характерные как для общества с ограниченной ответственностью, так и для коммандитного товарищества. Подобная гибкость позволяет учитывать не только весь комплекс возможных интересов участников партнерства, но и приводит к тому, что такое товарищество достаточно легко воспринимается законодательством стран как континентальной, так и англо-американской систем права.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Kodeks spółek handlowych: Ustawa z 15.9.2000 r. // Dziennik Ustaw. – 2000. – № 94. – poz. 1037 ze zm.
2. Podstawy prawa cywilnego i handlowego. Tom II. Prawo handlowe / pod red. E. Gniewka. – Warszawa: C. H. Beck. – 230 s.
3. Козярский, В. А. Правовое положение партнерства по праву ФРГ [Электронный ресурс] / В. А. Козярский // Адвокатский кабинет Виталия Анатольевича Козярского. – Режим доступа: http://kosjarski.ru/content/правовое-положение-партнерства-по-праву-фрг. – Дата доступа: 15.08.2015.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Гідулян Альберт Юрійович
студент ІІ курсу гр. ДП-314
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного
та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Актуальність даної статті обумовлюється недостатньою розробленістю і великою практичною значущістю системи організаційно тактичного забезпечення проведення слідчих дій,зокрема слідчого

експерименту, яка може бути використана в слідчій,оперативно-розшуковій,судово-експертній практиці.

При розслідуванні різноманітних видів злочинів, особливо тяжких, зокрема умисних вбивств, розбійних нападів, вимагань, захоплення заручників, незаконного виготовлення зброї, боєприпасів, вибухівок, наркотичних засобів або психотропних речовин, документів, печаток та ін., нерідко виникає необхідність, окрім перевірки та уточнення показань підозрюваних та обвинувачених, проводити деякі експериментально-дослідницькі дії. Проведення випробувань може бути спрямовано на встановлення можливості сприйняття особою певних фактів або явищ, здійснення нею конкретних дій, наявності або відсутності певних вмінь й навичок та ін. Проведення таких експериментальних дослідів здійснюється за допомогою такої слідчої дії як «слідчий експеримент». На підставі вивчення кримінальних справ та опитування співробітників слідчих підрозділів можна дійти висновків, що така слідча дія проводилася лише у 4 % випадків від загальної кількості справ, а у 23 % – її проведення було очевидною необхідністю, але під час досудового розслідування не робилося. Вказане деякою мірою знижує якість проведення досудового слідства в цілому. Окрім того, 48 % слідчих вказали на необхідність оновлення та удосконалення організаційно-підготовчих і тактичних заходів проведення слідчого експерименту із урахуванням сучасних потреб правоохоронної практики.

Активна протидія досудовому розслідуванню, багатоепізодність і складність кримінальних справ, тривалість злочинної діяльності та наявність численних протиріч й істотних розбіжностей обумовлюють важливе організаційно-тактичне значення слідчого експерименту. Зважаючи на це, ефективне проведення цієї слідчої дії багато у чому залежить від правильного та ефективного володіння й оперування слідчими тактичними прийомами і застосування їх у правоохоронній практиці.

Публікації вчених криміналістів, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Загальна тактика проведення відтворення обстановки і обставин події у виді слідчого експерименту досить повно висвітлена вченими-криміналістами та процесуалістами у криміналістичній літературі. Зокрема, вагомий внесок у розробку наукових основ проведення слідчого експерименту зробили відомі вчені-криміналісти та процесуалісти, зокрема Л. Е. Ароцкер, В. П. Бахін, Р. С. Бєлкін, П. Д. Біленчук, О. М. Васильєв, Н. І. Гуковська, Ф. В. Глазирін, В. О. Коновалова, В. С. Кузьмічов, Є. Д. Лук'янчиков, М. В. Салтевський, Л. А. Соя-Сірко, В. М. Тертишник, К. О. Чаплинський, В. Ю. Шепітько, Ш. Ш. Ярамиш'ян та багато інших. Значущість проведених наукових досліджень безсумнівна і досить велика, оскільки ця слідча дія досить широко застосовується у правоохоронній практиці і є досить розповсюдженим способом збирання фактичних даних. Однак детальнішого висвітлення потребують питання

організації і тактики проведення слідчого експерименту із урахуванням сучасних потреб правоохоронної практики.

Слідчий експеримент є окремою слідчою дією, яка полягає у здійсненні дослідів з метою перевірки – чи могли відбутися за певних умов ті або інші події і яким саме чином. Експеримент (від лат. слова *experimentum* - іспит, дослідження) – це штучна систематична зміна умов явища, що знаходиться під наглядом, та його зв'язків з іншими явищами. Слідчий експеримент необхідно відрізняти від експерименту як загальнонаукового методу дослідження, який використовується як пізнавальний прийом під час проведення окремих слідчих дій. Вказана слідча дія є сильним психологічним засобом впливу на його учасників, оскільки отримані результати нерідко наочно свідчать про можливість або неможливість існування певного явища чи події, а спростувати їх підозрюваним (обвинуваченим) буває досить важко. Тому слідчий експеримент є необхідним, а нерідко незамінним способом перевірки й отримання нових доказів.

Слідчий експеримент відноситься до похідних слідчих дій і проводиться, як правило, на подальших етапах досудового розслідування. Однак, на думку С. І. Новикова та Ш. Ш. Ярамиш'яна – несвоєчасне проведення цієї слідчої дії негативно позначається на якості досудового розслідування,особливо у тих випадках, коли перевіряються обставини, що пов'язані із видимістю, оглядовістю, обстановкою місцевості, яка швидко змінюється [1, с. 10].

Отже, слідчий експеримент – це пізнавальна слідча дія, сутність якої полягає у проведенні досліджень, пов'язаних із встановленням, перевіркою або оцінкою слідчих версій про можливість або неможливість існування тих чи інших фактів, що мають значення для кримінальної справи [2, с. 5].

На думку І. М. Лузгіна, сутність експериментального методу дослідження фактів і явищ полягає у такому вивченні об'єкту, коли дослідник активно впливає на нього шляхом створення штучних умов, необхідних для виявлення відповідних властивостей, або ж шляхом зміни ходу процесу у певному напряму. Зміст даного методу складають будь-які випробування, за допомогою яких виділяють явище, що цікавить, з різноманіття інших, та пізнають його природу, сутність і походження, що дозволяє дійти достовірного висновку щодо можливості існування в схожих умовах аналогічного явищау минулому або майбутньому [3].

Головною метою слідчого експерименту є встановлення, перевірка, уточнення та оцінка тих чи інших фактів, що мають значення для кримінальної справи.

До основних завдань слідчого експерименту можна віднести [5]:

– встановлення точного механізму учинення злочину;

– перевірка висунутих слідчих версій;

– виявлення причин і умов, що сприяли або перешкоджали учиненню злочину;

– перевірка й уточнення фактичних даних, одержаних за результатами проведених окремих слідчих дій;

– отримання нових доказів;

– встановлення й усунення протиріч в показаннях підозрюваних, обвинувачених, свідків та потерпілих;

– визначення меж поінформованості або необізнаності злочинців про подію злочину та ін.

Необхідно зазначити, при розслідуванні багатоепізодних кримінальних справ, складних злочинів, особливо вчинюваних організованими злочинними групами та злочинними організаціями, слідчим необхідно пам'ятати, що вони мають масштабний (за територіальністю) характер, що ускладнює проведення відтворення обстановки і обставин події (у виді слідчого експерименту) за усіма виявленими епізодами злочинної діяльності не лише через дефіцит часу, але й через недостатність необхідних сил та засобів. У таких випадках доцільно обов'язково проводити цю слідчу дію на місцях вчинення найбільш складних і значних для кримінальної справи епізодів злочинної діяльності групи. За іншими епізодами у таких умовах необхідно обмежитися ретельним слідчим оглядом, додаючи до нього схеми (креслення, графіки, діаграми), які власноручно виконані злочинцями, у яких відбиваються усі істотні риси й особливості місць подій і динаміка окремих злочинних дій. Графічні зображення ретельно перевіряються показаннями потерпілих, свідків та інших співучасників злочинної діяльності. Однак вказана рекомендація може бути реалізована лише у виняткових випадках [4, с. 425].

Висновки. Слідчий експеримент є найбільш трудомісткою і складною слідчою дією, оскільки в ньому приймає участь значна кількість осіб. Результати правильно проведеної слідчої дії відіграють важливу роль у процесі доведення вини осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, особливо при їх відмові від раніше даних показань або у випадку смерті. Якісне та ефективне проведення цієї слідчої дії вимагає ретельної підготовки, чіткої організації та використання низки тактичних прийомів й комбінацій, що дозволить одержати правдиві показання та довести причетність певних осіб до злочинної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Новиков С. И., Ярамышьян Ш. Ш. Следственный эксперимент при расследовании дорожно-транспортных происшествий: Учебное пособие / Новиков С. И., Ярамышьян Ш. Ш. – К. : НИ- иРИО КВШ МВД СССР, 1986;
2. Белкин Р.С. Эксперимент в следственной, судебной и экспертной практике / Белкин Р. С. - М. : «Юрид. лит.», 1964;
3. Лузгин И. М. Методологические проблемы расследования / Лузгин И. М. - М., 1973;

4. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монограф. / Чаплинський К. О. - Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2011,- 496 с.;
5. Салтевський М. В. Криміналістика. Підручник / Салтевський М. В. У 2 ч. Ч. 2. - Харків : Консум, 2001.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Дубенко Олександр Іванович
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та господарського права
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного
та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат юридичних наук

Перетворення, що відбуваються в різних сферах нашого суспільства, вимагають створення відповідної правової системи – системи демократичної правової держави. Будівництво такої держави передбачає необхідність реформування всіх галузей права. Право, в першу чергу, повинно охороняти і захищати не інтереси держави та суспільства в цілому, а інтереси прав і свобод окремої особи та забезпечувати її безпеку.

Ці проблеми активно обговорюються в юридичній літературі. „Правова держава – не лише одна із спеціальних цінностей, покликаних стверджувати гуманістичні засади, справедливість, але й практичний інститут забезпечення та захисту свободи, честі й гідності особи, засіб боротьби з бюрократизмом, відомчістю, форма існування народовладдя” [8, с.231].

Говорити про наявність правової держави можна тільки тоді, коли в ній реально забезпечується не лише безпека особи від неправомірних посягань з боку інших громадян, але й захист від свавілля самої держави, її органів і посадових осіб. Зрештою, говорити про правову державу можна тоді, коли вона забезпечує безпеку особи не лише шляхом застосування до винних відповідних примусових заходів (санкцій, процесуальних заходів), але й їх належний захист шляхом установлення демократичного процесуального порядку розв’язання суперечок і конфліктів, гарантуючи їх вирішення [3, с. 39]. Від того, як реалізуються ці постулати, залежить захищеність прав і свобод громадян, їх безпека.

Проблема гарантій безпеки особи у всі часи й у всіх країнах була складною. У свій час Монтеск’є висловлювався про неї так: „Коли я приїжджаю до країни, я цікавлюся не тим, чи є там хороші закони, а тим, чи виконуються ті, які є, оскільки хороші закони є скрізь” [6, с. 191]. Уся історія

юридичної практики різних країн, включаючи й Україну, є підтвердженням того, що виконання прийнятих законів (особливо якщо це стосується інтересів держави) – набагато складніше завдання, ніж їх декларування. Заходи щодо забезпечення безпеки особи, закріпленні в різних правових актах, вимагають належних гарантій їх виконання.

Серед учених-юристів не існує єдиного погляду з цього приводу, проте можна виділити деякі загальні положення, що знайшли відображення в юридичній літературі [7, с. 73–74]. Гарантії розглядаються як елемент правової системи суспільства, держави, як категорії, близькі за значенням з іншими правовими категоріями (юридична відповідальність, заходи охорони правового захисту тощо), засновані на загальнолюдських принципах гуманізму, справедливості, демократії, рівності. Усі названі положення, маючи багато спільного, що об'єднує їх в самостійний вид ознак, властивостей та якостей, можуть слугувати основою для виділення двох груп гарантій. Перша – умови та засоби, що забезпечують правомірну реалізацію прав, друга – умови і засоби, що охороняють особу. По суті, така градація прийнята на практиці й не викликає принципових дискусій. Ці групи відображають об'єктивно існуючу специфіку юридичних чинників, що впливають на безпеку особи, втілюються, як правило, в активних діях правогарантуючих суб'єктів.

У даному контексті гарантії можна визначити як сукупність загальносоціальних, політичних, юридичних та організаційних умов і засобів, що використовуються органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями з метою убезпечення безпеки особи від можливих посягань.

Під умовами в даному випадку розуміється створення сприятливої обстановки для безпеки особи, задоволення її законних інтересів. А засоби служать інструментом, за допомогою якого органи держави, місцевого самоврядування, громадські об'єднання, самі громадяни мають можливість здійснювати основні права й свободи, що задовольняють законні інтереси суб'єктів права. Разом з тим один і той же чинник може виступати і як умова, і як засіб. Це стосується й самих прав і свобод, які можуть виступати також як гарантії для здійснення й захисту інших прав і свобод.

Сутність і призначення гарантій полягає в забезпеченні безпеки особи, її прав, свобод, а до функцій гарантій слід віднести виконання державою та іншими суб'єктами права зобов'язань у даній сфері.

О. Ф. Андрійко вважає, що об'єктом гарантій виступають суспільні відносини, пов'язані з забезпеченням безпеки особи, її свобод і законних інтересів. При цьому зміст гарантій залежить від цілей держави, принципів, на основі яких реалізуються відносини між особою та державою. Наприклад, метою соціальної держави є створення для кожної людини таких умов, які забезпечували б їй гідне життя та вільний розвиток [1, с. 12–13].

І. П. Греков упевнений, що шлях до юридичного забезпечення

безпеки особи починається із законодавчого оформлення суті держави (конституційного ладу), її відданості демократичним політико-правовим принципам (правова державність, верховенство закону, розподіл влади, пріоритет особи у взаєминах із державою). Визначальними повинні бути норми про правовий статус особи, які є складовою загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, а також надають особі офіційного соціально-юридичного змісту [2, с. 219].

Отже, забезпечення безпеки особи починається з базового нормотворчого визначення караних посягань на неї, а також основних принципів і можливостей правозахисту в державі (включаючи загальнодержавні зобов'язання, головні її способи, допустимі межі). Важлива роль належить Конституції, що закріпила відповідність законодавства України міжнародним стандартам, згідно з якими права людини необхідно охороняти „владою закону в цілях забезпечення того, щоб людина не була вимушена вдаватися, як останній засіб, до повстання проти тиранії та гноблення" (преамбула Загальної декларації прав людини) [4]. Конституція підкреслює рівність усіх перед законом і судом, закріплює дотримання й захист прав і свобод людини та громадянина як обов'язок держави, проголошує гарантованість державного захисту прав і свобод, можливість кожного захищати свої права всіма способами, не забороненими законом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрійко О. Ф. Контроль в демократичній державі. Проблеми та тенденції / О. Ф. Андрійко. – К. : Наукова думка, 1994. – 109с.
2. Греков І. П. Деякі аспекти виникнення службово-трудових правовідносин / І. П. Греков // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2002. – № 17. – С. 218-224.
3. Дугенец А. С. Процессуальные сроки в производстве по делам об административных правонарушениях: дисс. …канд. юрид. наук: 12.00.02 / Дугенец Александр Сергеевич. – М., 1995. – 447 с.
4. Загальна декларація прав людини : Декларація ООН від 10.12.1948 // Голос України. – № 236. – 10 грудня 2008 р
5. Конституція України : Закон від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Монтескье Ш. О духе законов. Избранные произведения / Ш. Монтескье. М., 1955. – 350 с.
7. Назаров Б. Л. Важнейшая проблема прав человека / Б. Л. Назаров // Права человека в истории человечества и в современном мире. – М., 1976. – С. 73-77.
8. Общая теория государства и права. [Академический курс в 2-х томах]. / Под. ред. М. Н. Марченко. – М. : Зерцало, 1998. – 640 с.
9. Юридична енциклопедія / [уклад. С. Д. Корінь]. – К., 1998. – Т.1. – 572 с.

ЩОДО ЗНАЧЕННЯ ПРАВОВИХ ПРЕЗУМПЦІЙ

Зеленко Інна Павлівна
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та господарського права
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат юридичних наук, доцент

У загальній теорії права дотепер немає переконливої концепції правових презумпцій. Відсутня єдність поглядів з приводу юридичної природи, класифікації, ролі й місця цього елемента правової системи в теорії права – презумпції розглядаються в розділах, присвячених видам правових норм, тлумаченню права, юридичній техніці. Майже не приділялося уваги дослідженню логічної структури правових презумпцій і механізму їх дії. Відсутні вітчизняні теоретичні дослідження, присвячені питанням ефективності й оптимальності. Окремі фахівці пропонують взагалі відмовитися від терміну презумпція [1, с. 135]

У законодавстві відсутня чітка позиція щодо ролі й місця правових презумпцій у регулюванні суспільних відносин. Найчастіше елементи правових презумпцій виражені в тексті нормативних правових актів латентно, що ускладнює застосування презумпцій на практиці. Законодавче регулювання характеризується порушенням лінгвістичних вимог до форми вираження правових презумпцій, змішуванням різнопорядкових понять і термінів, застосуванням терміна «презумпція» до явищ, що такими не є [2, с. 6]. Незрозумілим залишається питання про нормативність правових презумпцій.

Мета дослідження – проаналізувати значення правових презумпцій.

Ефективність правової презумпції, на наш погляд, є обов'язковою, постійною її властивістю, що являє собою співвідношення мети закріпленого у нормі права презюмованого положення, засобів її досягнення та отриманих результатів. Як правило, розрізняють теоретичний та практичний аспекти значення презумпції. З теоретичного погляду презумпція є спеціальним (нетиповим) правовим приписом, який разом з нормами права складає єдиний регулятор суспільних відносин, що є елементом правового регулювання. До того ж, без допоміжної ролі презумпцій у деяких випадках неможлива дія норм права (презумпція смерті викликає виникнення відносин спадкування) [3, С. 53].

Практичне значення правової презумпції наступне: по-перше, презумпції звільняють учасників судового процесу від доказування певних фактів, які визнаються законом як такі, що існують, виходячи із певного ступеня їх вірогідності. Коли суд використовує презумпцію, то він

встановлює тільки закріплений у гіпотезі презумптивної норми наявний факт, пов'язаний з фактом презюмованим, що є основою рішення, в наслідок цього, тягне матеріально-правові наслідки. По-друге, презумпція розподіляє тягар доказування, вказуючи на те, хто, яким чином спростовує презюмований факт, що дає можливість уникнути суперечок, прискорити розгляд справи, винести законне та обґрунтоване рішення.

Підтримуємо погляд І. В. Решетнікової, яка стверджує, що мета презумпції – спростити сторонам задачу з надання доказів у справі… Практично презумпції означають хто програє, якщо не надасть докази [4, с. 108].

Встановлення об'єктивної істини у справі можливо, у зв'язку з тим, що презумпція розподіляє тягар доказування рівномірно, покладаючи на кожну сторону саме ті обставини, які їй в першу чергу можуть бути відомі [5, с. 136]. В цьому випадку значення презумпції полягає у економії процесуальних засобів та зусиль [6, с.62].

Отже, американський юрист Морган виділив сім причин появи презумпцій, що, на нашу думку, визначають і зумовлюють їх правове значення: по-перше, презумпції здатні прискорити судовий розгляд, звільняючи сторону від подання доказів; по-друге, презумпції необхідні, щоб обійти процесуальні труднощі; по-третє, деякі презумпції засновані на перевазі ймовірності. Так, передбачається звичайна поведінка, і стороні потрібно привести достатні докази зворотного; по-четверте, у деяких категоріях справ існують складності в забезпеченні законних компетентних доказів; по-п'яте, іноді тільки одна сторона має специфічні засоби доступу до доказів або специфічні дані про факти; по-шосте, деякі презумпції бажані для суспільства; по-сьоме, багато, якщо не всі, презумпції підтримуються двома або більше попередніми [4, с. 108].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Крымов А. А. Правовые презумпции в уголовном процессе: Дис. ... канд. юрид. наук 12.00.09 /А. А. Крымов, – М., 1999. – 166 с.
2. Каранина Н. С. Правовые презумпции в теории права и российском законодательстве : дис. ... канд. юрид. наук 12.00.01 / Н. С. Каранина, – М, 2006. – 164 с.
3. Пронина М. П. Эффективность правовых презумпций: понятие, критерии / М. П. Пронина // Юридический мир. – 2010. – № 7. – С. 51-55.
4. Решетникова И. В. Доказательственное право Англии и США / И. В. Решетникова. – Екатеринбург: Изд-во Урал. Ун-та, 1997. – 240 с.
5. Иоффе О. С. Ответственность по советскому гражданскому праву / О. С. Иоффе. – Л.: издательство ЛГУ имени А. А. Жданова, 1955. – 310 с.

6. Левенталь Я. Б. К вопросу о презумпциях в советском гражданском процессе // Сов. государство и право. – 1949. – № 6. – С. 62-67.

МОЖЛИВОСТІ ПРИМУСОВОГО ВІДЧУЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК З МОТИВІВ СУСПІЛЬНОЇ НЕОБХІДНОСТІ

Кудін Евгеній Сергійович
студент ІІ курсу гр. ДП-114
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Питання ринкового обороту прав на земельні в Україні завжди було у центрі уваги учасників земельних відносин. Проте дотепер залишається низка невирішених питань щодо організаційно-правового механізму викупу земельних ділянок для суспільних потреб. Тому метою даного дослідження є аналіз можливостей відчуження земельних ділянок в умовах чинної нормативно-правової бази шляхом їх викупу чи примусового відчуження для потреб держави, територіальної громади та суспільства в цілому.

Відомо, що дія принципу непорушності права власності не є абсолютною. У випадках, передбачених законом, допускається позбавлення власника його права власності, якщо цього вимагають суспільні чи державні інтереси або інтереси третіх осіб. Проблеми, що виникають при вирішенні зазначених питань, обумовлені, перш за все, тим, що правове регулювання цих відносин здійснюється нормами цивільного та земельного законодавства, між якими виникають колізії. Крім того, залишаються дискусійними деякі поняття, що використовуються в рамках цього інституту, а саме: суспільна потреба, суспільна необхідність, рівноцінність відшкодування тощо. Наслідком недосконалості законодавчих положень щодо відчуження земельних ділянок для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності є суперечність у практиці їх застосування, що тягне небезпечність порушення прав власників [1].

Викуп земельних ділянок для суспільних потреб слід розглядати як один із часткових випадків ринкового обороту прав на земельні ділянки, що може здійснюватися примусово, в т. ч. без згоди власника земельної ділянки, у випадках, коли подальше використання приватної власності на землю може завдавати шкоди суспільним інтересам. Фактично, у разі незгоди власника земельної ділянки з її викупом, викуп втрачає юридичні ознаки відчуження, адже він вже не супроводжується вольовим актом та позитивними діями власника майнових прав, спрямованими на здійснення переходу прав, які заміняються, натомість, примусовим переходом прав за рішенням суду [2].

Викуп земельних ділянок для суспільних потреб також слід розглядати окремо від придбання в інтересах держави або територіальних громад земельних ділянок, що вже продаються на ринку, або реалізації органами місцевого самоврядування переважного права на купівлю земельних ділянок сільськогосподарського призначення, відповідно до ст. 130 ЗКУ.

Викуп чи примусове відчуження земельних ділянок та інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості на підставі та в порядку, встановлених законом. Види суспільно необхідних потреб, на підставі яких органам державної влади та місцевого самоврядування дозволено право викупу земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб, встановлені ст. 146 ЗКУ. При цьому окремо зазначається, що таке використання об’єктів власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Окрім того, власник земельної ділянки не пізніше, ніж за один рік до майбутнього викупу має бути письмово попереджений органом, який приймає рішення про її викуп. Викуп земельної ділянки здійснюється за згодою її власника. При цьому відповідно до ст. 5 ЗКУ така вартість земельної ділянки визначатиметься на підставі її експертної грошової оцінки, проведеної відповідно до закону. Якщо власник земельної ділянки не згоден з викупною вартістю, питання вирішується в судовому порядку [3].

Викупна ціна включає вартість земельної ділянки з урахуванням збитків, завданих власнику внаслідок викупу земельної ділянки, у тому числі збитків, що будуть завдані власнику у зв'язку з достроковим припиненням його зобов'язань перед третіми особами, зокрема упущена вигода, у повному обсязі. Розмір викупної ціни затверджується рішенням органу виконавчої влади чи місцевого самоврядування, що здійснює викуп земельної ділянки, або встановлюється за рішенням суду. У разі надання власнику іншої земельної ділянки замість відчуженої у викупну ціну включається вартість виготовлення документації із землеустрою, розроблення якої необхідне для отримання у власність такої земельної ділянки, а також витрати, пов'язані з державною реєстрацією прав на неї.

В цілому, процедура викупу земельних ділянок для суспільних потреб залишається досить складною та суперечливою, що потребує внесення змін до цивільного та земельного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головня І. Я. Поняття та правова природа відчуження земельних ділянок для суспільних потреб з мотивів суспільної необхідності // Молодий вчений: науковий журнал. – 2015. – № 2(17) лютий. – С. 225-232.

2. Мартин А. Проблеми організаційно-правового механізму викупу земельних ділянок для суспільних потреб. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zsu.org.ua/andrij-martin/69-2011-01-12-16-01-54
3. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 1 – Ст.2.

ПРИНЦИПИ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Литвин Іван Іванович
директор ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету», кандидат юридичних наук, доцент

Освітня послуга – це організований процес навчання для одержання необхідних знань, навичок і вмінь, це особливий інтелектуальний товар, який надається стороною, що організовує і здійснює процес навчання та утримується іншою стороною, яка може бути одночасно і учнем, і контролером якості послуги, і платником за неї [1]. Освітні послуги або продукт освітянської діяльності є результатом здійснення різноманітної (педагогічної, виховної, наукової) діяльності працівниками сфери освіти для задоволення освітніх потреб окремих людей та всього суспільства [2, с. 36].

Принципами надання освітніх послуг в Україні є закономірне відображення ціннісних орієнтирів, основоположних засад організації та здійснення освітнього процесу, що переважно спрямовані на реалізацію та захист конституційного права громадян на освіту. Тобто це основні ідеї, стандарти та вимоги, які покладені в основу врегулювання освітніх правовідносин. Інакше кажучи, це така собі система координат в межах якої розвиваються та реалізуються освітні послуги. Принципи виступають в якості ціннісних орієнтирів у формуванні освітньої політики. Спеціальними принципами надання освітніх послуг є:

1. Доступність освітніх послуг. Право на освіту є конституційним правом особи. Відтак держава зобов’язана забезпечити доступ особи до отримання усіх можливих освітніх послуг. Крім того, держава повинна створити такі умови, які б створювали можливість безперешкодного споживання таких послуг. Цей принцип тісно пов’язаний та обумовлює вираження наступного.

2. Принцип рівного доступу осіб до споживання освітніх послуг. Для всіх громадян України незалежно від національності, статі, соціального

походження та майнового стану, віросповідання, місця проживання та стану здоров'я повинен забезпечуватись рівний доступ до якісної освіти.

3. Безперервність надання освітніх послуг. Даний принцип поло лягає в усвідомленні важливості здобуття освіти протягом життя. Так, в «Меморандумі освіти протягом життя», який був прийнятий на Лісабонському саміті Ради Європи у березні 2000 року, зазначалося, що безперервна освіта повинна стати пріоритетним завданням соціально-політичної програми розвитку громадянського суспільства [3].

4. Використання інноваційних методик при наданні освітніх послуг. В освітній діяльності процесу постійного розроблення та оновлення методології навчального процесу має приділятися неабияка увага. Обумовлюється це постійним розвитком інформованості суспільства, а тому освітні техніки мають бути зорієнтовані на користувача (споживача освітніх послуг).

5. Гуманістична спрямованість процесу надання освітніх послуг. Зміст даного принципу полягає у орієнтації освітньої діяльності таким чином, щоб вона відповідала потребам суспільства та держави, а також можливостям самої особи. Пріоритетними є загальнолюдські цінності: здоров'я людини, її вільний розвиток тощо.

6. Наукове супроводження процесу надання освітніх послуг. Освітній процес є невіддільний від наукової діяльності. Новітні досягнення мають використовуватись як при реалізації навчального процесу (використання мультимедії, інноваційних технологій), так і сам зміст освіти має ґрунтуватися на наукових теоретичних положеннях та фактах, які є сталими в науці; матеріал має подаватися в контексті новітніх досягнень.

7. Принцип компетентно орієнтованого підходу надання освітніх послуг. Зміст даного принципу полягає у тому, що навчальний процес повинен бути зорієнтований на створенні умов для особи в набутті нею необхідної компетентності через здобуття знань, умінь та навичок, яка буде потрібна та необхідна особі для того аби бути активним учасником суспільних відносин.

8. Принцип чіткого визначення переліку закладів, спроможних надавати освітні послуги. Тобто для реалізації та надання освітніх послуг, заклад освіти повинен мати закріплені в законодавчому порядку чітко вилежані повноваження (ліцензування навчального закладу). Ті заклади, які отримали ліцензію на надання освітніх послуг у своїй повсякденній діяльності зобов'язані дотримуватися вимог професійних стандартів.

9. Принцип забезпечення належного рівня конкуренції навчальних закладів в процесі надання освітніх послуг. Даний принцип передбачає наявність розгалуженої мережі закладів спроможних надавати освітні послуги. Тобто забороненими є будь-які прояви сконцентрувати освітню діяльність в одному навчальному закладі, монополізувати її. Ринок надання освітніх послуг повинен бути конкурентним, щоб у особи була можливість вибору місця здобуття освіти.

10. Сумісність освітніх послуг з ринком праці. Тобто ті уміння, знання та навички, які особа отримує в процесі реалізації освітніх послуг мають відповідати вимогам сьогодення та задовольняти вимоги і потреби сучасного ринку праці.

11. Принцип міжнародної інтеграції освітніх послуг. Даний принцип обумовлений розвитком процесів глобалізації, що призводить до інтернаціоналізації світового господарства. Відтак процес надання освітніх послуг вимагає від закладів освіти підготовки спеціалістів, здатних задовольнити світовий ринок праці та ефективно працювати в умовах змін глобальної економічної системи.

У цьому переліку, комплексно знайшла своє відображення достатня та необхідна сукупність принципів, які виступають базовими положеннями, що визначають характер, порядок і спосіб надання освітніх послуг в Україні, вказують можливі шляхи для вдосконалення діяльності навчальних закладів, є критеріями для оцінювання їх діяльності та можуть бути покладені в основу опрацювання подальших шляхів розвитку сфери надання освітніх послуг в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Александров В. Освітня послуга / В. Александров // Економіка України. – 2007. № 3. – С. 53 – 60.

2. Оболенська Т. Є. Маркетинг освітніх послуг: вітчизняний і зарубіжний досвід : монографія / Т. Є. Оболенська. – К., 2001. – 208 с.

3. A Memorandum on Lifelong Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://arhiv.acs.si/dokumenti/memorandum_on_lifelong_Learning.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ПРИРОДА БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН В АСПЕКТІ ЗАГАЛЬНОГО ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ

Манжула Андрій Анатолійович
професор кафедри господарсько-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Конституція України (ст. 3) проголосила, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і

здоров'я, життя і здоров'я інших людей від противоправних посягань (ст. 27 Конституції України).

Метою статті є правовий аналіз безпеки громадян в аспекті національної безпеки .

На сьогодні проблеми забезпечення безпеки і науково-технічного та соціально-економічного розвитку, що пов'язані з проблемами виживання людства, посідають пріоритетне місце у філософському осмисленні окремих наук і міждисциплінарних областей наукового пошуку. Дослідженню сутності й змісту поняття безпеки присвячено чимало статей, монографій, наукових досліджень. Однак необхідно визнати, що накопичення знань про це поняття стосується в основному кількісної сторони й меншою мірою – збагачує якісну.

З точки зору державного підходу до висвітлення проблем забезпечення правопорядку й безпеки слід зауважити, що правопорядок і законність, з одного боку, виступають юридичною основою державної влади, а з іншого – виникають та існують там і тоді, де й коли державна влада зацікавлена в них. Саме влада встановлює правопорядок, визначає юридичні засоби та системи забезпечення безпеки, охороняє від порушень, а за необхідності – захищає.

Українська держава, реалізуючи покладену на неї соціальну функцію, здійснює комплекс заходів щодо забезпечення безпеки людини й громадянина в цілому. 16 січня 1997 року була видана Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України». 19 червня 2003 року був прийнятий Закон України «Про основи національної безпеки України» [4]. Приймаються акти про економічну, військову, продовольчу, радіаційну, інформаційну, технологічну й інші безпеки. Зараз виникла проблема біологічної й генетичної безпеки людини. Як бачимо, проблема безпеки надзвичайно актуальна. Відповідно, юридична наука не може перебувати осторонь, оскільки заходи, пов'язані із забезпеченням безпеки, здійснюються переважно державою, діяльність якої має організаційно-правову форму. Яка ж роль юридичних засобів у забезпеченні проблеми безпеки? Право – необхідний засіб забезпечення безпеки, поза ним неможливо реалізувати економічний і духовний потенціали суспільства. У більш широкому плані варто говорити не лише про правове, але в цілому й про юридичне забезпечення проблеми безпеки. Там, де діяльність, – там людина, отже, можуть бути помилки, недогляд, порушення, іноді явні зловживання. Ці відхилення в системі юридичного забезпечення безпеки людини здатні самі створювати загрозу безпеці [5, с. 180-189].

Що стосується самого поняття «безпеки громадян», то воно перебуває на стадії конституювання й досі не склалося. Зміст цього явища, на наш погляд, розкритий ще недостатньо. Цілісне бачення проблеми безпеки громадян дозволяє виділити ті або інші сторони, які визначають

систему умов, критеріїв і показників, організаційних форм і механізмів захисту від різного виду загроз.

У науковій літературі під безпекою розуміється: 1) сукупність опосередкованих джерелами підвищеної небезпеки відносин, які регулюються юридичними, технічними та організаційними нормами, з метою запобігання та усунення загрози життю і здоров'ю людей, матеріальним цінностям та зовнішньому середовищу [6, с. 21]; 2) відсутність небезпеки, наявність стану захищеності життєво важливих інтересів громадян, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, посягань і небезпек [7, с. 12]; 3) система відносин, які виникають відповідно до правових норм при використанні об'єктів, що являють підвищену небезпеку для суспільства, або при настанні особливих умов у зв'язку з стихійним лихом чи іншими обставинами [8, с. 22]; 4) динамічно стійкий стан стосовно несприятливих впливів та діяльність щодо захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, щодо забезпечення таких умов існування, які гарантують можливість стабільного і всебічного прогресу суспільства і його громадян [9, с. 62]; 5) система урядових відомств та організацій, які мають право застосовувати силу або вживати спеціальні заходи для захисту незалежності та територіальної цілісності держави, конституційного устрою, життя й власності громадян, забезпечення законності й правопорядку [10].

Оскільки поняття «безпека» логічно співвідноситься з поняттями «небезпека», «загроза», визначити специфіку традиційного трактування безпеки можна виходячи з характеру передбачуваних загроз.

Нормативний зміст визначення безпеки полягає в тому що, безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів громадян, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх загроз. Види безпеки різняться за трьома параметрами: за об'єктом захисту, засобами захисту й за характером загроз. Залежно від об'єкта захисту виділяють безпеку людини, суспільства й держави. В залежності від засобів захисту розрізняють економічну, політичну, військову, інформаційну, а також юридичну безпеки. Третій вид безпеки пов'язаний із характером загроз. Загрози можуть бути внутрішніми й зовнішніми.

Внутрішні загрози – ті, які виходять від самої людини, мають головним чином поведінковий характер. Зовнішні загрози – це ті, які виходять від інших осіб і від ситуації, в якій опинилася людина. Вони поділяються на прямі (війна, злочини, природні катаклізми, хвороби) і похідні. Похідні загрози – це ті небезпеки, які виникають у самій системі забезпечення безпеки. Їхній характер визначається змістом соціальної діяльності, у сферу якої потрапляє людина, і являє собою відхилення від установленого порядку такої діяльності. За цією ознакою визначаються наступні види небезпеки, виходячи з вищезазначеного – безпеки: виробнича, технологічна, радіаційна, екологічна, інформаційна, військова (мається на увазі безпека військової служби) і юридична.

В українській мові слово «загроза» означає «можливість або неминучість виникнення чогось небезпечного, прикрого» [11, с. 204]. Вчені дають різні визначення цього поняття. Наприклад, І. Ф. Зінько та В. О. Косевцов тлумачать національні загрози як дії політичних, військових або природних сил, вплив перебігу соціальних, економічних та інших подій, а також ситуацій, що складаються в результаті цих подій, на процес життєдіяльності людини, суспільства, держави, які змушують країну йти на додаткові зусилля, вимагають надмірно великих витрат, мобілізації ресурсів з метою збереження своєї державності, національної та культурної ідентичності, надійного захисту власного народу [12, с. 24]. С. І. Пирожков і В. М. Селиванов визначають загрози як «фактор кількісної і якісної зміни надійного стану суспільних відносин, при яких порушується їх нормальне існування, функціонування і розвиток» [13, с. 3].

Поряд з безпекою громадян у сучасну епоху все глибше усвідомлюється актуальність екологічного, економічного, демографічного, продовольчого й інших видів безпеки [14, с. 39].

Будь-яка сучасна концепція безпеки, що претендує на науковість, повинна містити систему пріоритетів комплексної та всеосяжної безпеки. Така концепція повинна бути конструктивною по суті, націлювати на дії та задавати програму цих дій. Так, говорячи про концепцію безпеки Європи на рубежі XX–XXI століть, Т. Г. Пархалина використовує термін «архітектура безпеки» [15, с. 46], що підкреслює саме комплексний і конструктивний характер сучасного розуміння безпеки. Узагальнюючи результати дискусій, які ведуться з приводу формування цієї «архітектури» у всіх європейських країнах і в деяких міжнародних організаціях, Т. Г. Пархалина зауважує, що «безпека перестала розглядатися лише у військово-політичних категоріях і передбачає розробку відповідей на нові виклики в сфері екології, економіки, інформатики, культури, медицини тощо», оскільки «прийшло усвідомлення необхідності глобального бачення проблем безпеки, нових викликів і ризиків, з якими стикається Європа» [15, с.47]. Таким чином, поняття безпеки, стаючи більш широким, набуває більшої конкретності. У сучасну епоху вже не можна говорити про безпеку взагалі. Використовуючи це поняття, необхідно, по-перше, пов’язувати його з якимсь конкретним аспектом безпеки, по-друге, спиратися на аналіз конкретної ситуації, по-третє, пропонувати конструктивну програму досягнення безпеки.

Головна загроза безпеки громадян у сфері екології – загострення суперечностей між розвитком виробничих сил і технологій та необхідністю збереження сприятливого для життя людей екологічного середовища в процесі взаємодії суспільства з природою, розбалансоване та некомплексне вирішення економічних, соціальних, екологічних і технологічних проблем.

Звикання суспільства до екологічно несприятливих умов життя створює умови для розвитку хвороб, зниження народжуваності, підвищення рівня смертності, призводить до втрати генофонду та можливості відтворення

майбутніх поколінь українців, а зрештою – до виродження нації та припинення її існування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / О. Ф. Скакун. – Харків, 2001. – 367 с.
2. Атамачук Г. В. Теория государственного управления: [курс лекций] / Г. В. Атамачук. – М.: Юрид. лит., 1997. – 286 с.
3. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник / В. Я. Малиновський. – Луцьк: Ред. вид. відд. Вежа, 2000. – 558с.
4. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. // Голос України. – 2003. – 22 липня 2003 р.
5. Дудник С. Л. Юридическая безопасность человека в России / С. Л. Дудник // Государство и право. – 2002. – № 4. С.80-89.
6. Туманов Г. И. Общественная безопасность и ее обеспечение в екстримальних условиях / Г. И. Туманов, В. И. Фризко // Советское государство и право. – 1989. – №8 – с.21–27.
7. Панов М. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми) / М. Панов, В. Тихий // Вісник Академії правових наук України. – 2000. – № 3 (22). – С. 12.
8. Розин Л. М. Общественная безопасность как объект административно-правового регулирования / Л.М. Розин // Актуальные проблемы совершенствования охраны общественного порядка и общественной безопасности в условиях перестройки: Сб. науч. трудов акад. МВД СССР. – М., 1989. – С. 22.
9. Казаков Н. Д. Безопасность и энергетика (опыт философского осмысления) / Н. Д. Казаков // Безопасность. Информационный сборник Фонда национальной и международной безопасности. – 1994. – № 4. – С. 62.
10. Проект доповіді «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2006 році», що підготовлена в рамках виконання Розпорядження Президента України від 6 травня 2006 року № 66/2006-рп «Про підготовку щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України». — К. CD-вид-во «Інфодиск», 2008. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium; 32 Mb RAM; Windows 95, 98, 2000, XP; MS Word 97-2000. — Назва з титул. екрану.
11. Тлумачний словник української мови / [уклад. Т. В. Ковальова, Л. П. Коврига]. – Харків, 2005. – 680 с.
12. Косєвцов В. О. Національна безпека України: проблеми та шляхи реалізації пріоритетних національних інтересів: Монографія / В. О. Косєвцов, І. Ф. Бінько. // Національна безпека. Випуск 1. – К., 1996. – 376 с.

13. Пирожков С. Національна безпека України: сучасне розуміння / С. Пирожков, В. Селиванов // Вісник Академії Наук України. – 1992. – № 9. –С. 3.
14. Косов Ю. В. Проблема безопасности в современном российском обществе: ценностные приоритеты и внешнеполитическая значимость / Ю. В. Косов // Актуальные проблемы Европы: Безопасность, сокращение вооружений и разоружение. Проблемно-тематический сборник. – М.: ИНИОН РАН, 1998. – 365 с.
15. Пархалина Т. Г. Некоторые размышления об архитектуре безопасности Европы на рубеже XX–XXI вв. / Т. Г. Пархалина // Европа на пороге XXI века: ренессанс или упадок? – М.: ИНИОН РАН, 1998. – 211 с.

ОПЫТ КЛАССИФИКАЦИИ ОБЪЕКТОВ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В НОВОМ КОДЕКСЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ «О КУЛЬТУРЕ», КОТОРЫЙ МОЖЕТ БЫТЬ ИСПОЛЬЗОВАН В УКРАИНЕ

Мартыненко Игорь Эдуардович
заведующий кафедрой гражданского права
и процесса Гродненского государственного университета
имени Янки Купалы (г. Гродно, Республика Беларусь),
доктор юридических наук, профессор

Республика Беларусь обладает опытом кодификации законодательства о культуры, составной частью которого являются нормативные правовые акты, регулирующие охрану, использование и восстановление историко-культурного наследия. На осенней 2015 г. сессии белорусского Парламента (Национального собрания Республики Беларусь) должен быть принят **Кодекс о культуре.** Кодификация данной сферы является закономерным результатом непрерывного развития и совершенствования законодательной базы, результатом объективной потребности в регулировании конкретной области общественных отношений. В силу своей юридической природы кодекс способен полно и системно представить сферу отношений, которые сегодня складываются в предмет сфере культуры. Кодекс как принципиально новый комплексный акт имеет несомненные преимущества перед нормативными правовыми актами других видов. Он позволит системно и логично объединить имеющийся законодательный массив и максимально сократить количество нормативных правовых актов и отсылочных норм, в том числе путем включения предписаний актов различной юридической силы, имеющие стабильный характер. Как предусматривается, с принятием Кодекса о культуре прекращается действие законов: «О культуре в Республике Беларусь», «О библиотечном деле в Республике Беларусь», «О народном искусстве,

народных промыслах (ремеслах) в Республике Беларусь», «О творческих союзах и творческих работниках», «О кинематографии в Республике Беларусь», «О музеях и Музейном фонде Республики Беларусь», «Об охране историко-культурного наследия Республики Беларусь». Основные положения данных нормативных правовых актов вошли в данный кодекс. В результате нормы кодекса прямого действия будут регулировать соответствующие общественные отношения без их конкретизации в других актах (отдельные отсылочные нормы будут содержаться только в части общественных отношений, для которых присуще частые изменения в относительно короткие промежутки времени). Предметом правового регулирования Кодекса Республики Беларусь о культуре являются: общественные отношения по сохранению культурного и духовного наследия белорусского народа; общественные отношения по установлению организационно-правовых гарантий создания, сохранения, охраны, использования, распространения и - возвращения культурных ценностей.

Как предполагается, включение нормативных правовых актов в сфере культуры в единый законодательный акт позволит: во-первых, обеспечить всестороннее системное правовое регулирование общественных отношений в сфере культуры (историко-культурного наследия); во-вторых, преодолеть системные недостатки и вывести правовое регулирование общественных отношений в сфере культуры (в том числе в области охраны и восстановления историко-культурного наследия) на принципиально новый уровень, определив основные приоритеты и цели государственной политики в данной сфере на современном этапе; в-третьих, создать благоприятные правовые условия для развития всех видов деятельности в сфере культуры, а также доступности, качества и разнообразия услуг, предоставляемых организациями культуры в новых экономических условиях, в том числе путем корректировки механизма правового регулирования отдельных общественных отношений в сфере культуры; в-четвертых, провести ревизию законодательства о культуре; в-пятых, создать эффективный правовой механизм обеспечения прав и свобод граждан в сфере культуры, в том числе конституционного права на участие в культурной жизни.

В Кодексе о культуре предлагаются следующие определения. Историко-культурное наследие – это совокупность отличительных итогов и свидетельств исторического и духовного развития народа Беларуси, воплощенных в историко-культурных ценностях. Историко-культурные ценности – это наиболее отличительные материальные объекты и нематериальные проявления человеческого творчества, которые имеют выдающиеся духовные, эстетические и документальные достоинства и взяты под охрану государства в установленном законом порядке.

Памятники как вид историко-культурной ценности – это количественно ограниченные и неповторимые конкретные материальные объекты, предметы, коллекции (светские и конфессиональные, движимые и

недвижимые, в единственном числе и комплексе), а также места их сосредоточения (сохранения и экспонирования) и нематериальные проявления человеческого творчества (духовные ценности, обычаи, традиции, обряды, этнография, фольклор, диалекты, ремесла, промыслы, топонимика, геральдика), представляющие интерес для культуры, искусства, науки и вследствие этого подлежащие сохранению, изучению, восстановлению и популяризации (экспонированию). По состоянию на 1 ноября 2015 г. в Государственном списке историко-культурных ценностей Республики Беларусь состоит на учете **5382** историко-культурные ценности, т.е. памятника.

Классификация историко-культурных ценностей. В зависимости от *формы воплощения их содержания* историко-культурные ценности подразделяют на материальные историко-культурные ценности и нематериальные историко-культурные ценности. Материальные историко-культурные ценности подразделяются на памятники 7 видов: памятники градостроительства; памятники археологии; памятники архитектуры; документальные памятники; памятники искусства; памятники истории; заповедные места.

Категории значимости историко-культурных ценностей. В соответствии со своими свойствами материальные историко-культурные ценности, которые включены в Государственный список, делятся на четыре категории значимости: памятники всемирного значения; памятники международного значения; памятники национального значения; памятники местного значения. Категория «0» имеют историко-культурные ценности, включенные или предложенные для включения в Список всемирного культурного и природного наследия или Список всемирного наследия, находящегося в опасности. Под категорией «0» в Государственном списке отмечено 12 объектов, в том числе: замковый комплекс «Мир» в Гродненской области, Дуга меридиана Струве (21 пункт). Категория «1» – это наиболее уникальные историко-культурные ценности, художественные, эстетические и документальные достоинства которых представляют международный интерес. К категории «1» отнесены 42 объекта, среди них – исторические центры г. Минска и Гродно. Категория «2» – это достопримечательные историко-культурные ценности, характеризующие наиболее отличительные черты историко-культурного наследия страны. К категории «2» отнесены 562 объекта, среди них – исторические центры городов Беларуси: Бреста, Полоцка и многие другие. Категория «3» – историко-культурные ценности, характеризующие отличительные черты историко-культурного наследия отельных регионов Беларуси.

К нематериальным историко-культурным ценностям относятся, согласно ст. 14 Закона «Об охране историко-культурного наследия Республики Беларусь» [1], обычаи, традиции, обряды, фольклор (устное народное творчество), язык, его диалекты, содержание геральдических,

топонимических объектов и произведений народного искусства (народного декоративно-прикладного искусства), другие нематериальные проявления творчества человека. В качестве *нематериальных историко-культурных ценностей* признаны гербы **48** исторических городов и др. Нематериальные историко-культурные ценности в зависимости от их культурной значимости подразделяются на две категории. Категория «А» – историко-культурные ценности, полная аутентичность и точность которых безусловна и неизменна. Категория «Б» – историко-культурные ценности, которые полностью или частично восстановлены (зафиксированы) по вторичному материалу либо отличительные духовные, художественные и (или) документальные качества которых по своему существу объективно могут со временем меняться. Такую категорию имеют, например, гербы исторических городов, творчество, отличающееся мастерским владением традиционными технологиями резьбы и росписью по дереву, воплощенное в изделиях из дерева и др.

Заключение. Законодательство об охране культурного наследия – это система правовых норм, регулирующих общественные отношения, возникающие в связи с созданием, сохранением, восстановлением и использованием произведений материальной и духовной культуры в целях возрождения национальной культуры как составной части общечеловеческой культуры. В Республике Беларусь проведен первый опыт кодификации нормативных правовых актов в данной сфере, который может быть учтен украинским законодателем при совершенствовании Закона Украины «Про охорону культурної спадщини» от 8 июня 2000 г. [2].

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь: Закон Респ. Беларусь, 9 янв. 2006 г., № 98-З // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2006. – № 9. – 2/1195.
2. Про охорону культурної спадщини: Закон Украины, 8 июня 2000 г., №1805-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000 г. – № 39. – Ст. 333.

ГРАЖДАНСКАЯ ПРАВОСПОСОБНОСТЬ И ДЕЕСПОСОБНОСТЬ ИНОСТРАНЦЕВ НА ТЕРРИТОРИИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Мисаревич Наталия Валентиновна

заведующий кафедрой гражданского и международного права Частного учреждения образования «БИП – Институт правоведения» (г. Гродно, Республика Беларусь), кандидат юридических наук, доцент

Актуальность определения правового положения физического лица на территории иностранного государства не подлежит сомнению. Это объясняется тем, что само число приезжающих в Республику Беларусь и проживающих в ней иностранцев увеличивается, и это, в свою очередь, определяется отменой многих административных ограничений и запретов для въезда и передвижения иностранцев, открытостью белорусской экономики для зарубежных инвесторов, изменением порядка внешнеторговой деятельности, долгосрочным пребывание рабочих разных профессий, специалистов из других стран, развитием туризма, а также миграционными потоками из зон военных конфликтов.

В Республике Беларусь вопросы правоспособности и дееспособности физических лиц, находящихся на территории страны, определяются международными договорами и национальным законодательством. Положения о правах иностранцев содержатся в различных международных договорах, заключенных Республикой Беларусь с другими странами (торговых договорах, консульских конвенциях, договорах о правовой помощи, по вопросам налогообложения и т.д.). В этих актах закрепляется уравнение иностранцев в правах либо с отечественными гражданами (предоставление национального режима), либо с гражданами любого другого государства, с которым заключен договор на аналогичных условиях (предоставление режима наибольшего благоприятствования). В рамках СНГ действует Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам 2002 г. Республика Беларусь имеет также двусторонние договоры о правовой помощи, где и конкретизируются режимы пребывания иностранцев на территории страны (например, с Латвией 1994 г., с Болгарией 2007 г.).

Основными национальными нормативными правовыми актами являются Гражданский кодекс Республики Беларусь 1998 г. [1], Закон «О гражданстве Республики Беларусь» 2002 г. [3], Закон «О правовом положении иностранных граждан и лиц без гражданства в Республике Беларусь» 2010 г. [4].

Иностранными гражданами в Республике Беларусь признаются лица, не являющиеся гражданами Республики Беларусь и имеющие доказательства своей принадлежности к гражданству другого государства. Лицами без гражданства признаются лица, не являющиеся гражданами Республики Беларусь и не имеющие доказательства своей принадлежности к гражданству другого государства. В основу определения правового положения иностранных граждан на территории Республики Беларусь положены следующие принципы:

- принцип национального режима;
- равенство всех перед законом;
- возможность реторсий в отношении граждан тех государств, которые установили ограничения в отношении граждан Республики Беларусь;

- возможность предоставления дополнительных прав для физических лиц определенных государств на началах взаимности.

При определении правового положения иностранцев белорусское законодательство исходит из принципа равенства всех рас и национальностей, поэтому, например, запреты для вступления в брак между белыми и неграми, действующие в некоторых странах, в Республике Беларусь не имеют никакой силы. Согласно ч. 5 ст. 32 Конституции Беларуси женщинам обеспечивается предоставление равных с мужчинами возможностей в различных сферах общественной жизни [2]. Действующий в нашей стране принцип равноправия женщины и мужчины полностью распространяется и на иностранцев. Женщине-иностранке предоставляются в Республике Беларусь равные права с мужчиной-иностранцем. Поэтому в Беларуси не могут быть признаны всякого рода ограничения прав замужних женщин.

Правила законодательства некоторых стран (например, Греции, Нидерландов, Бельгии, Бразилии), устанавливающие власть мужа над женой, перестают действовать для граждан этих государств во время их пребывания в Республике Беларусь. Жена без согласия мужа может поступать на работу, распоряжаться своим имуществом, обращаться в суд. Безоговорочное признание принципа равенства женщины и мужчины приводит к тому, что в республике не могут быть осуществлены вообще юридические действия, основанные на неравноправном положении женщины.

В соответствии со ст. 1104 ГК РБ гражданская правоспособность определяется правом страны пребывания физического лица. Иностранные граждане и лица без гражданства пользуются на территории страны гражданской правоспособностью наравне с гражданами Республики Беларусь, если иное не определено актами национального законодательства и международными договорами Республики Беларусь [1]. На данный момент установлены следующие ограничения для иностранцев: они не могут избирать и быть избранными в выборные государственные органы Республики Беларусь и принимать участие в референдумах; не могут занимать должности, назначение на которые связано с принадлежностью к гражданству Республики Беларусь; не исполняют воинской обязанности; не могут быть членами политических партий и иных общественных объединений, созданных на территории Беларуси и преследующих политические цели; временно пребывающие иностранцы обязаны зарегистрироваться в органах регистрации [4, ст. 9, 19, 20, 21].

В Республике Беларусь гражданская дееспособность физических лиц, в том числе и иностранного гражданина, определяется по его личному закону. В отношении лиц без гражданства при определении дееспособности действует закон страны, в которой они имеют постоянное место жительство. Но из этих общих правил предусмотрены исключения. В соответствии со ст. 1104 ГК РБ гражданская дееспособность иностранных граждан и лиц без гражданства в отношении сделок, совершаемых в Республике Беларусь, и

обязательств, возникающих вследствие причинения вреда в Республике Беларусь, определяются по белорусскому законодательству [1].

По действующему белорусскому законодательству иностранцы на территории станы делятся на следующие категории: временно пребывающий иностранец; временно проживающий иностранец; постоянно проживающий иностранец [4]. Основными критериями в данном контексте являются срок нахождения на территории Беларуси, цель пребывания, наличие соответствующего разрешения.

Таким образом, в Республике Беларусь правовой статус иностранцев определяется в соответствии с нормами международных договоров, участницей которых является государство, и конкретизируется в национальном законодательстве.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь: Кодекс Респ. Беларусь от 7 декаб. 1998 г. №218-З: принят Палатой представителей 28 октября 1998 г. одобрен Советом Респ. 19 ноября 1998 г.: в ред. от 05.01.2014 г. // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр» Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2015.
2. Конституция Республики Беларусь 1994 г. (с изменениями и дополнениями, принятыми на респ. референдумах 24. 11. 1996 г., 17. 10. 2004 г.). – Минск: НЦПИ Респ. Беларусь, 2012. – 64 с.
3. О гражданстве Республики Беларусь: закон Респ. Беларусь от 1 авг. 2002 г. №136-З // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр» Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2015.
4. О правовом положении иностранцев и лиц без гражданства в Республике Беларусь; закон Респ. Беларусь от 4 янв. 2010 г. №105-З // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр» Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск, 2015.

ВІДМЕЖУВАННЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 166 КК УКРАЇНИ, ВІД НЕВИКОНАННЯ БАТЬКАМИ АБО ОСОБАМИ, ЩО ЇХ ЗАМІНЮЮТЬ, ОБОВ'ЯЗКІВ ЩОДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ (СТ. 184 КпАП)

Михалкович Марія Ігорівна
студентка ІІІ курсу гр. ДП-113
ПВНЗ «Кіровоградський інститут

Виховання дітей і піклування про них – основний обов'язок громадян України (ст. 52 Конституції). У зв'язку з цим батьки наділяються правами та обов'язками, зміст яких розкривається у цивільному та сімейному законодавстві України.

Невиконання батьками і особами, які їх замінюють (в даному випадку мова йде про опікунів, піклувальників та усиновителів), своїх обов'язків, може полягати у тому, що вони не піклуються про моральне виховання, фізичний розвиток дітей, створення необхідних умов для своєчасного отримання ними загальної середньої та професійної освіти.

Так, К. Ігошев зазначає: особлива небезпека порушення виконання батьківських обов'язків вимагає, щоб сімейна, цивільно-правова відповідальність поєднувались у необхідних випадках з адміністративно-правовими та кримінальними заходами впливу. Можливість застосування вказаних заходів повинна стримувати від порушень осіб, схильних до неналежного виконання своїх обов'язків, і одночасно має призвати громадськість на подолання таких явищ [1, с. 101].

Батьки або особи, які їх замінюють, наділені всіма потрібними правами з виховання і захисту прав та інтересів своїх дітей. Неналежне використання останніх, порушення чи зловживання ними у передбачених законом випадках тягнуть адміністративну відповідальність (ст. 184 КпАП), якщо ж такі діяння спричинюють тяжкі наслідки і мають злісний характер, відповідно наступатиме кримінальна відповідальність (ст. 166 КК).

Відповідно до ч. 1 ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення, ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей тягне попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [2, с. 421]. Стаття 166 Особливої частини Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за ***злісне*** невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило ***тяжкі наслідки***. У зв'язку з цим на практиці постає проблема відмежування саме злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною від ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків.

Аналіз диспозицій зазначених норм наштовхує нас на наступний висновок: адміністративне і кримінальне законодавство в сфері захисту права дітей на належний догляд та виховання містить майже подібні норми. Злочин, передбачений ст. 166 КК, та правопорушення, визначене в ст. 184 КпАП

відрізняються лише за характером діяння та ступенем тяжкості наслідків цього суспільно небезпечного діяння. Розглянемо ці поняття більш детально.

1. Кримінальна відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють, настає у разі, якщо ухилення винного від обов'язків з виховання та навчання дітей мало злісний характер.

Законодавець не зазначає за яких саме умов дія чи бездіяльність батьків або осіб, які їх замінюють, матиме такий характер, а тому «злісність» – категорія оціночна. Питання про те, чи було ухилення від виконання обов'язків злісним, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням тривалості та причин неналежного ставлення до виховання та навчання дітей; причин відсутності умов для їх успішного навчання; тривалості відсутності нагляду за поведінкою та навчанням дітей та інших обставин.

Об'єктивна сторона правопорушення, передбаченого ст. 184 КпАП, полягає в ухиленні батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей. При цьому, конструкція норми даного правопорушення не вказує на злісний характер суспільно небезпечного діяння, на відміну від конструкції аналогічної диспозиції, яку містить кримінальне законодавство [2, с. 426].

Виховання – це різнобічний процес, одним з елементів якого є нагляд за поведінкою дитини. Тому адміністративна відповідальність даної категорії осіб настає не тільки за ухилення від виконання обов'язків щодо виховання та навчання дітей, а також у зв'язку з протиправними діями останніх. Норми права, які передбачають даний вид відповідальності, містяться у ч. 3 та ч. 4 ст. 184 КпАП. У них зазначено, що вчинення неповнолітніми у віці від 14 до 16 років адміністративних проступків або ж діянь, що містять ознаки злочину, якщо вони не досягли віку кримінальної відповідальності, тягне накладення адміністративних стягнень на батьків або осіб, які їх замінюють. У даному випадку може виникнути питання про підстави відповідальності батьків – відповідальність настає за їх власну поведінку чи за протиправні дії дітей? Щодо цього у правовій літературі існують різні думки. Одні вчені вважають: батьки відповідають за свої дії, за те, що не здійснювали належного нагляду за дітьми [1, с. 102] або ж, що неналежним чином виховували останніх і не здійснювали нагляд за ними, в результаті чого діти вчинили протиправні дії [1, с. 102].

2. Кримінальна відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, настає лише за спричинення тяжких наслідків злісним невиконанням обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, серед яких слід відзначити й вчинення дітьми суспільно небезпечних діянь (правопорушень та злочинів) [3]. Відповідно до абз. 2 п. 8 Постанови Пленуму Верховного суду України від 27 лютого 2004 р. № 2 «Про застосування судами законодавства про

відповідальність за втягнений неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність», батьки, опікуни чи піклувальники, які не виконували обов'язків по догляду за дітьми і втягували останніх у вчинення злочинів чи іншу антигромадську діяльність, за наявності до того підстав мають нести відповідальність за сукупністю злочинів – за відповідною статтею Кримінального кодексу, якою передбачено відповідальність за втягнення неповнолітніх у таку діяльність, та за ст. 166 КК України [3].

Враховуючи викладене вище, можна дійти висновку, що для притягнення до адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, за ч. 1 ст. 184 КпАП, достатньо їх винної протиправної поведінки. У випадку притягнення вищевказаних осіб до кримінальної відповідальності за ст. 166 КК України, необхідно встановити злісний характер суспільно небезпечного діяння та наявність тяжких наслідків цього діяння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горбач О. Адміністративна відповідальність батьків за протиправні дії неповнолітніх / О. Горбач // Право України. – 2003. – № 5. – С. 101-103.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково – практичний коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін.; – К.: «Правова єдність», 2008. – 781 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – К.: Дакор, 2008. – 1428 с.

РОЛЬ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В ПОДДЕРЖКЕ СВОБОДНОЙ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Москалевич Галина Николаевна
доцент кафедры теории и истории права
Белорусского государственного экономического
университета (г. Минск, Республика Беларусь),
кандидат юридических наук, доцент

Актуальность исследования правовых аспектов антимонопольного регулирования в Европейском Союзе (далее ─ ЕС) обусловлена проводимыми в Европе реформами, направленными на дальнейшую либерализацию рыночных отношений. Свобода конкуренции на рынке является основой устойчивого развития экономики, как в Европейском Союзе, так и на постсоветском пространстве, в том числе и в Республике Беларусь.

Исследуя антимонопольное регулирование в Европейском Союзе, прежде всего, необходимо обратить внимание на цель данного регулирования. В качестве основной цели антимонопольного регулирования выступает защита конкуренции, предусматривающая предотвращение установления произвольных ограничений в деятельности хозяйствующих субъектов, гарантирование рыночных свобод в едином экономическом пространстве ЕС. Данный тезис был закреплен еще в Римском договоре 1957 г. — ныне Договоре о функционировании ЕС в редакции Лиссабонского договора 2007 г.

Одним из важнейших направлений деятельности ЕС, предусмотренным Учредительным договором, является создание системы мер, обеспечивающих свободу конкуренции на территории общего рынка (п. f. ст. 3 Договора о ЕС) [1]. Это связано с тем, что конкуренция является необходимым элементом эффективного функционирования рыночной экономики.

В ЕС наиболее серьезными ограничениями торговли однозначно признаются сговоры о ценах или фиксировании цен (price collusion или price fixing), поскольку их целью является предотвращение конкуренции на рынке в виде такой координации действий конкурентов, когда они становятся единым монополистом, повышающим цены, уменьшающим объемы производства и получающим монополистическую прибыль [3].

По праву Европейского союза (ЕС) соглашение может быть признано допустимым, если оно предоставляет потребителям «справедливую долю получаемых от этого выгод» [2, с. 889-890].

В ЕС в качестве главной задачи конкурентной политики определено «создание режима, обеспечивающего условия, при которых конкуренция на Общем рынке будет носить нормальный характер» [1]. Конкурентная политика в ЕС не осуществляется обособленно, а развивается в рамках глобальной интеграционной тенденции, она имеет сквозной характер, проникает во все сферы деятельности хозяйствующих субъектов рынка.

Иначе говоря, целью антимонопольного регулирования является создание общего рынка с действующей конкуренцией. Кроме того, нормы о конкуренции, заложенные в учредительных договорах, имеют также и интегративную цель.

В ЕС антимонопольная политика направлена на создание условий для существования свободной рыночной экономики, защищенной от вмешательства со стороны государства и монополистических действий хозяйствующих субъектов, нарушающих свободную конкуренцию.

Антимонопольная политика представляет собой определенный комплекс мероприятий, проводимых государством (союзом государств) для ограничения деятельности существующих монополий и недопущения формирования новых.

Вместе с тем ЕС в процессе антимонопольного регулирования учитывает и тот факт, что монополии имеют не только негативные, но и положительные черты, оказывая в ряде ситуаций благоприятное воздействие на экономику (например, в период кризиса именно монополии, использующие рыночные отношения в своих интересах, выживают и поддерживают экономику страны). Понятие «монополия» следует отличать от понятия «монополизм», под которым всегда подразумевается негативное воздействие на рынок и общество. Исходя из этого, антимонопольная политика ЕС направлена не против монополии вообще, а против монополизма, разрушающего рыночные структуры, она направлена, прежде всего, не на борьбу с монополиями, а на поддержку и защиту конкуренции.

Антимонопольная политика ЕС направлена на создание такой экономической ситуации на рынке, когда его монополизация становится невыгодной. Это происходит за счет либерализации рыночных отношений, которой способствуют:

- отмена или снижение таможенных пошлин и импортных ограничений;
- улучшение инвестиционного климата для иностранных инвесторов;
- диверсификация производства;
- поддержка малого бизнеса и венчурных фирм;
- стимулирование фирм в разработке и освоении новых технологий, с помощью которых происходит замена товаров фирм-монополистов;
- поддержка «конкурентной среды», создание системы мер, обеспечивающих свободу конкуренции на рынке.

Перечисленные меры можно рассматривать как косвенное регулирование монопольных отношений, направленное на ограничение монополистической деятельности — в отличие от прямого антимонопольного регулирования (посредством административных мер, антимонопольного законодательства). Косвенное антимонопольное регулирование проявляется в поддержке конкурентной среды при помощи стимулирования или поддержки развития малого и среднего бизнеса посредством государственных заказов и привлечения иностранных инвестиций, а не путем ограничения концентрации и централизации капитала. Таким образом государство осуществляет поддержку потенциальных конкурентов монополиста.

В качестве синонима понятия «антимонопольное законодательство» выступает термин «конкурентное право». Причем если в приставке «анти» чувствуется своего рода противодействие чему-либо (в данном случае монопольной деятельности), то термин «конкурентное право» воспринимается как право на конкуренцию, что логично связывается с идеей свободного рынка.

Следует подчеркнуть, что пользу свободной международной торговли для благосостояния граждан признают практически все экономисты. Что касается антимонопольного законодательства, то в его пользе сомневаются

многие экономисты, т.е. данный вид нормативного правового акта не встречает безоговорочной поддержки. Более того, антимонопольное законодательство порой воспринимается в Западной Европе как средство защиты одних конкурентов от других, что в результате приводит к защите от свободного выбора потребителей продукции.

Возникновение и развитие антимонопольного законодательства ЕС — это результат взаимодействия отдельных государств, входящих в данное международное объединение, общественных организаций и ученых этих стран. ЕС, обладая обширным антимонопольным законодательством, является одним из наиболее активных его пользователей.

В основу европейского законодательства положена идея «единства и неделимости». Исходя из данной идеи, проблема поддержания конкуренции на должном уровне является одной из основных экономических и институциональных задач каждого члена ЕС. К интегрирующимся европейским государствам выдвинуто требование провозглашения доминанты открытой конкурентной рыночной экономики на уровне публичных правоотношений, что исключает дискриминацию экономических свобод на государственном уровне.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Договор о Европейском Союзе (консолидированный текст) // OJ. – C 115.- 09.05.2008.
2. Европейское право. Право Европейского союза и правовое обеспечение защиты прав человека: Учебник для вузов / Отв. ред. Л. М. Энтин. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М.: Норма, 2008. – 960 с.
3. Соглашения хозяйствующих субъектов по конкурентному (антимонопольному) праву и законодательству. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://ppt.ru/news/134572. - Дата доступа: 12.10.2015.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Окопник Іван Сергійович
курсант ІІ курсу факультету підготовки
фахівців для спеціальних підрозділів
Національної академії внутрішніх справ України

У кожного народу, який створив національну державність, неминуче виникає потреба в особливому апараті, який здатен здійснювати боротьбу з правопорушеннями. Такі апарати, які існували у всіх країнах, були зразком поліції в сьогоднішньому її розумінні.

Поліція є ключовою суспільною силою, що використовує державну владу для правоохоронних цілей. Розуміючи необхідність поваги і

забезпечення прав людини, поліція опирається на це розуміння в ході вирішення повсякденних проблем у своїй роботі. Вона потрібна для того, щоб попереджувати і виявляти злочини та інші правопорушення, підтримувати громадський порядок, надавати допомогу людям, які потрапили в надзвичайні ситуації, захищати права людини [8, с. 26–27].

Завдання, які виконуються поліцейськими органами, дуже різноманітні: виявлення злочинців та злочинів і затримання правопорушників; участь у судових процесах; запобігання правопорушенням у ході здійснення патрулювання; забезпечення конституційних гарантій; надання допомоги особам, яким загрожує фізична розправа, або тим, які не можуть подбати про себе самі; регулювання руху транспортних засобів і пішоходів; виявлення проблем, що потенційно можуть ускладнювати контроль за дотриманням законності і роботу місцевої влади; створення і підтримання у мешканців даної місцевості почуття впевненості у своїй безпеці; підтримання порядку в громадських місцях; надання інших послуг у надзвичайних обставинах [9, с. 7–26]. Неважко помітити, що до кола обов'язків поліції входить не тільки боротьба зі злочинністю, але й здійснення інших заходів у сфері соціального обслуговування населення. Останні, по суті, носять профілактичний характер, оскільки основна їх спрямованість – це запобігання можливим порушенням закону (наприклад, під час виникнення сімейних конфліктів, стихійних лих, пожеж тощо).

Показником запровадження концепції якістю управління у сферу поліцейської діяльності стало проведення першого Європейського конгресу з питань управління якістю роботи поліції, який відбувся у м. Мюнстер (ФРН) у березні 1998 року. Визначаючи головні підходи до створення нової моделі діяльності поліції, на Конгресі підкреслювалось, що, по-перше, поліція розглядається як сервісна служба, яка надає послуги населенню на окремій території, і, по-друге, поліція повинна існувати для громадян, розвиваючи для них систему послуг [6, с. 3].

В той же час основне призначення поліції багато юристів визначають як підтримання встановленого у суспільстві правопорядку примусовими заходами. Поліція, підкреслює американський юрист Є. Біттнер, насамперед пов'язана з її здатністю застосовувати силу. Здатність використовувати та застосовувати силу і є суттю поліцейської діяльності [5, с. 29].

Значення поліції полягає у тому, щоб звертатися до всіх видів людських проблем, оскільки вони можуть вимагати застосування сили. Це придає однорідності таким поліцейським процедурам, як затримання злочинця, супровід мера в аеропорт, виведення п'яного з бару, регулювання дорожнього руху, контроль натовпу, втручання під час скандалу між родичами. Отже, поліція – це механізм розподілу в суспільстві ситуативно обумовленої сили. Таку точку зору розділяє і британський поліцеїст К. Клокарс. Він визначає поліцію як установу, наділену державою загальним правом застосування примусової сили в межах її території. Без такого права ніяка поліція, де б вона не існувала, не може бути

справжньою поліцією. Ми маємо її для того, щоб вирішити всі ті проблеми, де необхідне застосування примусової сили [4, с. 58].

Можливість застосування санкціонованих законом примусових заходів – найбільш важлива ознака поліцейської діяльності, яку можна вважати універсальною. Властиві усім поліціям світу пріоритетні завдання і функції належать до сфери протиправних діянь, а також подій, які загрожують соціальній безпеці, життю, здоров'ю, правам і свободам людини, державним і громадським інститутам.

На початку 60-х років виникла доктрина контролю над злочинністю [3, с. 40–56]. Мабуть, саме тоді для західних, насамперед американських юристів і політологів стало очевидним, що погіршення криміногенної обстановки є перманентною тенденцією, і надалі ситуація може призвести до непередбачуваних наслідків. Автори доктрини контролю над злочинністю і їх послідовники основне і вирішальне значення нової теорії бачили в захисті інтересів держави як єдиного цілого від загрози з боку незаконослухняних громадян. Щодо останніх передбачалося здійснити максимально широкий контроль з боку поліції і судових органів з метою соціальної профілактики протиправних явищ. Не заперечуючи проти необхідності збереження основних процесуальних гарантій дотримання прав особи, прихильники цього напряму виступали, з одного боку, за усунення з кримінального процесу архаїчного абстрактного формалізму, а з іншого – за обмеження застосування кримінальних санкцій, які припускали виключення з числа кримінальних караних діянь, які не мали великої суспільної небезпеки. Така теоретична конструкція стала одним з визначальних факторів розвитку ідеології законності спочатку в США, Канаді, західноєвропейських, а потім і багатьох державах інших континентів.

На практиці принципи доктрини контролю над злочинністю і концепції законності відбилися в скасуванні чи пом'якшенні в 70-80-х рр. ряду санкцій щодо злочинців, які покаялися та надали допомогу слідству, заміні кримінальної відповідальності адміністративною чи цивільно-правовою за появу в громадських місцях у нетверезому стані, дрібну крадіжку, володіння маріхуаною в невеликій кількості, проституцію, бродяжництво, поширення порнографії, деякі автотранспортні та інші правопорушення. Одночасно криміналізувалися діяння, які раніше не передбачалися кримінальним законодавством (комп'ютерне шахрайство, нелегальне поширення радіоактивних речовин, торгівля людьми та ін.), посилювалися покарання за тероризм [7, с. 138–141].

Сьогодні відповідно до прагматичного підходу до завдань і компетенції правоохоронних органів, який переважає в доктрині контролю над злочинністю, відбувається юридичне і фактичне розширення повноважень поліції. Це виражається в тому, що в ряді країн, зокрема, Німеччині, Франції, Італії, Іспанії поліцейські службовці на практиці майже в повному обсязі здійснюють розслідування більшої частини кримінальних справ, оскільки судова влада і

прокуратура делегують поліції багато своїх функцій. Власне кажучи, склалося становище, при якому суддя змушений, майже як глядач, очікувати результатів поліцейського розслідування події, про яку його попередньо інформували і розслідування якої він сам повинен був би спрямовувати і координувати [1, с. 29].

Крім того, значною мірою спрощено порядок провадження поліцією ряду процесуальних дій – арештів, обшуків та ін. Наприклад, у Німеччині закони про боротьбу з тероризмом надають поліції право без письмової вказівки судової інстанції робити обшуки громадян, їх житла, автотранспорту і затримувати підозрюваних [9, с. 73].

Одним з найбільш важливих показників ефективності роботи поліції західних країн є розкриття злочинів. Злочин вважається розкритим, якщо: встановлено особу, яка його вчинила (незалежно від того, перебуває вона під арештом чи у розшуку або померла); правопорушник затриманий на місці злочину; поліція переконана у винуватості підозрюваного у зв'язку з його визнанням вини або достатньою кількістю зібраних доказів.

І головне, що у своїй переважній більшості населення позитивно ставиться до існуючої державно-правової системи, переконане у тому, що дії поліцейського апарату спрямовані на захист суспільних інтересів, підкоряються правовим нормам, прийнятим на основі відкритої процедури і змагальності між різними політичними силами, представленими в парламентах і знаходяться під контролем суспільства. Як справедливо помітив А. А. Зинов'єв, на Заході „люди усвідомлюють і визнають закономірність і доцільність існуючої державності. Діяльність останньої зазнає систематичної критики, але критики конкретної, що не орієнтується на її знищення. Тут не відбувається накопичення антидержавних настроїв, що переходять у повне заперечення системи влади взагалі. Я завжди помічав межу, яку тут ніхто не переступав, а саме – межу громадської поваги до влади, межу громадської відповідальності за долю суспільства" [2, с. 230].

Незважаючи на різні оцінки поліції в сучасному світі, зарубіжні фахівці одностайні у визнанні її величезної ролі. Глобальну силу кожної країни можна виміряти за можливостями її поліції. Теоретичні та організаційно-правові моделі функціонування поліції постійно еволюціонують, причому відповідні процеси інтенсифікуються. Однак, погляди на її завдання і організацію неоднакові і визначаються як національними особливостями, так і проблемами, що стоять на певному етапі перед конкретною країною. Саме ці особливості мали і мають домінуюче значення для вибору кожним народом того чи іншого політичного режиму, а відповідно і організаційно-правових принципів діяльності поліцейських сил.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Губанов А. В. Полиция государств Западной Европы: основные черты организации и деятельности: Учеб. Пособие / А. В. Губанов – М. : ВНИИ МВД СССР, 1990. – 62 с.

2. Зиновьев А. Запад. Феномен западнизма. / А. Зиновьев – М., 1995. – 253 с.
3. Ковалев В. Буржуазная законность: теоретические иллюзии и судебно-полицейская деятельность / В. Ковалев – М., – 1986. – 189 с.
4. Крылов В.С. Полиция Великобритании. Основные черты организации и деятельности: Учеб пособ. / В. С. Крылов – М. : МВШ МВД СССР, 1974. – 76 с.
5. Крылов В. С. Полиция США. Основные черты организации и деятельности: Учеб пособ./ В. С. Крылов – М. : МВШ МВД СССР, 1972. – 80 с.
6. Матюхіна Н. П. Поліція Великобританії: сучасні тенденції розвитку та управління: Монографія / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки. –Харків : Консум, 2001. – 131 с.
7. Борьба с терроризмом на правовом поле американского правосудия // Уголовное право. – 2006. – № 2. – С. 138 – 141.
8. Негодченко О. В. Об'єднати поліцейських, щоб зробити світ безпечним / О. В. Негодченко // Міліція України. – 2003. – № 3. – С. 26-27.
9. Полицейские системы зарубежных государств: Пособие. ч. I / [Князев В. В., Сазонова Н. И., Жмыхов А. А., Заморина Т. Ю.] – М. : ВНИИ МВС России, 2004. – 135 с.

ГАРАНТІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Окопник Олена Миколаївна
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та господарського права
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат юридичних наук, доцент

Регулювання суспільних відносин в організації життєдіяльності на місцевому рівні вказує на те, що самоврядування в Україні, зазвичай, відіграє роль державного управління нижчого, первинного чи місцевого рівня, що виходячи із його природної сутності не відповідає місії цього системного суспільного явища. За такого підходу з місцевого самоврядування "вимивається" його "самоврядний" сенс і фактично легалізується втручання місцевих органів виконавчої влади у його функціонування. Нівелювання самоврядної сутності, применшування її вагомості в організації життєдіяльності на місцевому рівні обмежує реалізацію прав місцевого самоврядування в контексті децентралізації державного управління та деконцентрації виконавчої влади, розвитку демократичних основ формування

громадянського суспільства, ставить під загрозу його існування в цілому . Цілком закономірно виникає потреба у його захисті.

Вітчизняне місцеве самоврядування досліджується в різних напрямах. Проте проблема функціонування місцевого самоврядування не є однозначною. Вона уособлює низку проблем, витоками яких, крім організаційно-правових, є ще й причинно-наслідкові та інші чинники, які в сукупності формують його сутнісну характеристику, визначають цілі і мету.

Гарантування місцевого самоврядування ґрунтується на переконанні, що для його існування та ефективного функціонування недостатньо лише обумовлених нормативно-правовою основою організаційних заходів держави. У цьому процесі має брати участь і суспільство, оскільки в противному разі "створене" державою, а не таке, що "виникло" за потреби громади, самоврядування має вигляд штучного і якоюсь мірою чужорідною утворення в соціальному управлінні країною. З огляду на це концепція гарантування базується на виконанні необхідної та достатньої умови гарантування. Тут необхідною у мовою слугує "державна" складова – організація та впровадження в державно-владні відносини місцевого самоврядування як організаційно структурованого інституту , а достатньою –"громадівська" – наявність потреби у самоврядуванні і виникненні його як системного суспільного явища у формі співіснування громадян, що ґрунтується на поєднанні ініціативи, самоорганізації та суспільної самодіяльності населення [4, с. 170].

Дослідження місцевого самоврядування в аспекті ініціативи як первинного спонукального чинника виникнення самоврядування, а отже його гарантування як системного суспільного явища, майже відсутні і трапляються лише у фундаментальних працях вітчизняних дослідників скоріше як побічні узагальнення того, що "справжнє самоврядування можливе лише на основі безпосередньої творчої ініціативи самих місцевих жителів. Тому розширювати права і функції самоврядування слід насамперед там, де найефективніше заявляє про себе місцева ініціатива" [3, с, 396].

На ініціативі ґрунтується сутність самоврядування. Саме розвиток ініціативи дав первинний поштовх для об'єднання населення у громади і спричинив потребу в тій новій формі співіснування громадян, де в основу покладені загальновизнані постулати демократії – рівність, справедливість та свобода. На ініціативі, яка спричиняє самоорганізацію населення, базуються формування і розвиток суспільної самодіяльності у вирішенні питань місцевого значення [4, с. 172].

В Україні на державному рівні розвитку ініціативи приділяється значна увага. Сформовано початкову нормативно-правову базу розвитку ініціативи, яка обумовлює право громадян на різні види ініціативи і забезпечує захист від посягання на нього [8]. Проте реальне гарантування місцевого самоврядування потребує не стільки формалізації самого права громадян на ініціативу, яке дійсно захищене законодавчо, скільки її

формування. Йдеться про те, яким чином у сучасному українському суспільстві подолати байдужість до інтересів громади і розбудити у громадян ініціативу скористатися наданим державою правом облаштовувати своє життя спільними зусиллями, про ініціативу як рушійну силу трансформування особистих інтересів громадян в інтереси громади, заінтересованість членів громади в створенні належних умов для життя, відстоюванні і захисті власних прав у контексті реалізації соціально-економічних, побутових, культурних інтересів усієї громади.

У цьому аспекті стан формування ініціативи в українському суспільстві можна вважати скоріше незадовільним [7, с. 26]. Існують різні думки щодо причин безініціативності і низької активності громадян в українському суспільстві. Найбільш переконливою причиною є недооцінка державою чинника власності у регулюванні суспільних відносин. Йдеться про власність, яка, крім прибутку, створює у власника відчуття економічної незалежності, особистої гідності і суспільної свободи, яка формує соціальну основу місцевого самоврядування – середній клас – активну складову громадянського суспільства.

Досвід розвинутих країн вказує на те, що найефективнішим способом розвитку власності є господарська діяльність, а шляхом формування середнього класу – розвиток малого та середнього бізнесу . Україна в цьому напрямі людської діяльності значно відстає від розвинутих країн. Це пояснюється низкою причин, насамперед неврегульованими, невигідними і не підйомними для підприємця початковими умовами ведення бізнесу, не розв'язаними до кінця проблемами його швидкої реєстрації в державних установах, складністю і непрозорістю фіскальної системи. Названі причини визнаються на найвищому політичному і державному рівнях, однак численні спроби їх усунення практично не дали очікуваного результату. З огляду на формування ініціативи населення держава мала б насамперед створити сприятливі умови для розвитку малого та середнього бізнесу, пам'ятаючи, що, крім формування суспільної ініціативи, воно як самостійний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці регіону та країни в цілому .

Іншою складовою громадівського гарантування місцевого самоврядування є самоорганізація населення. Самоорганізація як явище містить у собі процеси самозародження, самозбереження і саморозвитку [12, с. 592].

У проекції на місцеве самоврядування самоорганізація населення є тією основою самоврядування яка завдяки процесам самозародження сприяє виникненню його як форми співіснування (системного суспільного явища), процесам самозбереження – функціонуванню його як організаційно структурованого інституту (органів місцевого самоврядування) у державно-владних відносинах, процесам саморозвитку – вдосконаленню системи до стану самодостатності.

Легітимація і реалізація поняття самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування надає їй стійкості у відносинах з іншими зовнішніми відкритими та закритими суспільними системами і, таким чином, є чи не найбільшою гарантією його існування та ефективного функціонування.

У вітчизняному місцевому самоврядуванні реалізація самоорганізації населення обумовлена Конституцією України, законами України та іншими нормативно-правовими актами [10]. Утім, попри розвинуту нормативно-правову базу вітчизняні органи самоорганізації населення ще не отримали суспільної підтримки у вирішенні питань місцевого значення, не стали рушійною силою у вирішенні питання удосконалення та розвитку системи місцевого самоврядування, а отже, самоорганізація населення як системоутворююча складова самоврядування залишається незатребуваною в Україні.

З огляду на це для ідентифікації самоорганізації в сучасному трактуванні місцевого самоврядування слід визначитися із системоутворюючим чинником самоорганізації, який мав би об'єднувати складові формування суспільної свідомості: моральність, духовність, внутрішню та політичну культуру тощо. Зазначені людські якості і процеси самоорганізації взаємозалежні. Їх розвиток залежить від низки чинників та найбільше – від рівня добробуту населення.

Тому добробут можна вважати системоутворювальним чинником у формуванні самоорганізації населення. Досвід розвинутих країн свідчить про те, що високий рівень добробуту дає поштовх до здобуття якісної освіти, стимулює формування самосвідомості, моральності, духовності, позитивно впливає на культурний розвиток громадян, чим значно прискорює процеси самоорганізації. Оскільки кінцевою метою будь-якої держави є високий добробут громадян, то формування самоорганізуючих основ місцевого самоврядування можна вважати похідною від заходів держави щодо його зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авер'янов В. Б. Державне управління та адміністративне право в сучасній Україні: актуальні проблеми реформування / В. Б. Авер'янов. – К. : Вид-во УАДУ , 1999. – 49 с.
2. Адміністративно-територіальний устрій України. Проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення / [заг . ред. В. Г. Яцуби]. – К. : Секретаріат КМУ, 2003. – 321 с.
3. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в У країні: монографія / О. В. Батанов; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. – К. : Концерн "Видавн. дім Ін Юре", 2003. – 512 с.
4. Дробот І. О. Гарантування вітчизняного місцевого самоврядування в сучасних умовах державотворення / І. О. Дробот // Актуальні питання

державного управління : зб. наук. пр. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2006. – Вип. 1 (25). – С. 168–178.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи ; Міжнар. док. від 15 жовт. 1985 р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov .ua/laws/show/994_036
6. Олуйко В. Муніципальна реформа: на часі кроки вперед / В. Олуйко // Урядовий кур'єр.– 2002. – 25 грудня.
7. Паніна Н. В. Українське суспільство 1994–2005: соціологічний моніторинг / Н. В. Паніна. – К. : ТОВ "Вид-во Софія", 2005. – 160 с.
8. Про звернення громадян : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст . 256.
9. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України // Голос України від 12 черв. 1997 р.
10. Про органи самоорганізації населення : Закон України // Голос України від 15 серпня 2001 р. – №145.
11. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. // Урядовий кур'єр. – 2014. – № 67. – 11 квітня .
12. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. : Л. . Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев и др. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 830 с.

СУЧАСНА ДАКТИЛОСКОПІЯ: ПРОБЛЕМИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Осипенко Вячеслав Анатолійович
студент ІІ курсу гр. ДП-314
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Актуальність цієї наукової статті полягає в місці і ролі діагностики в сучасній дактилоскопії в тенденціях розвитку дактилоскопічної реєстрації та деяким теоретичним проблемам дактилоскопічної експертизи.

Історія періоду сучасного дослідження папілярних узорів розпочалася в 19 столітті. З того століття в перше було висловлено наукову добре обґрунтовану позицію про ідентифікацію людини. Це обумовлено високим соціальним значенням дактилоскопічної ідентифікації та реєстрації. Дослідження папілярних узорів призвели до формування та створення принципів ідентифікації та реєстрації. На початку 20 століття дослідження

папілярних візерунків здійснювались у судовій медицині та криміналістиці і здобули назву дактилоскопія.

Дактилоскопія як сучасний криміналістичний термін був запропонований лікарем і публіцистом Ф. Латціной у 1894р. а дещо пізніше активне дослідження будови папілярних узорів в медицині та генетиці. У розвитку будь-якій області наукових знань наступає момент коли всі досліди знання вимагають з той чи іншій галузі вимагають устаткування упорядкування та систематизації. Так і в дактилоскопії назріла необхідність систематизувати накопичені знання та досліди.

Дактилоскопічна діагностика: це теорія криміналістичної діагностики в дактилоскопії, класифікація діагностичних завдань, методи діагностики властивостей людини по папілярним узорам, методи діагностики умов слідоутворення і слідозбереження, методики діагностики характеристик технічних коштів і методів, використаних в роботі з відображеннями папілярних узорів.

Дактилоскопічна ідентифікація: положення теорії криміналістичної ідентифікації стосовно до дактилоскопії, опис системи ідентифікаційних ознак папілярного узору і розв'язуваних з їх допомогою завдань, поняття встановлення особи людини і ідентифікація особистості стосовно до процедури дактилоскопічної ідентифікації людини, математичні критерії встановлення тотожності папілярних візерунків, методика ідентифікаційного дослідження папілярних візерунків.

Дактилоскопічна реєстрація: це роль і місце дактилоскопічної реєстрації в системі криміналістичної реєстрації, завдання в рамках проведення дактилоскопічної реєстрації, принципи реєстрації, обліки слідів, законодавча регламентація дактилоскопічної реєстрації, автоматизація дактилоскопічної реєстрації.

Дактилоскопічна експертиза: Роль і місце дактилоскопічної експертизи в процесі доказування, класифікація дактилоскопічних експертиз, предмет дактилоскопічної експертизи, об'єкт експертизи, розв'язування завдань за допомогою дактилоскопічній експертизи, методи проведення дактилоскопічних експертиз, суб'єкти проведення дактилоскопічних експертиз.

Головна мета дослідження папілярних візерунків у криміналістиці є ідентифікація людини. Тому процес встановлення ідентичності відображень папілярних візерунків наріжний камінь дактилоскопії. Власне дактилоскопія почалася після того як був перший можливий висновок про те що візерунки гребінкової шкіри по них можна відрізнити одну людину від іншої. Ці обставини визначили постійний інтерес вчених і практиків до дактилоскопічної ідентифікації протягом більш як сто років. До цих пір також існують різні думки з приводу підстав для виводів про ідентичність двох папілярних узорів.

Поряд із ідентифікаційними дослідженнями в дактилоскопії велике місце займає діагностичне дослідження папілярних візерунків. До таких візерунків належать: Встановлення характеристик папілярного узору, визначення руки і пальця якими залишені сліди, визначення часу утворення слідів та ін. Незважаючи на поширеність і важливість таких дослідів, систематизованих теоретичних досліджень цієї проблеми до теперішнього часу не проводилося.

Реєстрація інформації має велике значення для розкриття, розслідування та профілактики злочинів. Один з найбільш ефективних підходів до інформаційного забезпечення боротьби зі злочинністю. Саме тому криміналістична реєстрація як галузь криміналістики завжди вдосконалюється. Серед усіх криміналістичних обліків найбільше значення приділяється обліку людей, суб'єктів злочинної діяльності. З таких обліків і зародилася кримінальна реєстрація. Дактилоскопічний облік в даний час особливо виділяється своєю ефективністю завдяки тому що створені і скрізь впроваджуються автоматизовані дактилоскопічні ідентифікаційні системи, здатні здійснювати тисячі перевірок дактилоскопічних матеріалів на рік.

Однією з проблем дактилоскопічної експертизи є відсутність досконалих алгоритмів виявлення слідів рук на певній поверхні із послідовним застосуванням різних хімічних речовин та їх сумішей, враховуючи дію їх на багато численні складові пото-жирової речовини. В практиці часто зустрічається випадки коли при виявленні слідів рук на полімерних поверхнях застосування різних видів порошків сліди виявилися третім або навіть четвертим видом часто і не дають ніяких результатів. Проведення певної експериментальної роботи в цьому напрямку повинно дуже широко практикуватись в експертних підрозділах. Такими методами як виявлення слідів рук парами чотирьохокису рутенію, дисульфіду молібдену та двоокису титану, кристалвіолету. Також випливає проблема виявлення слідів рук та їх збереження при проведенні слідчих дій у польових умовах.

Також відсутність алгоритму проведення комплексного виявлення сліду може призвести до жертвування однією або декількома видами слідової інформації.

Другою проблемою є те що для ефективної дактилоскопічної експертизи визиває практика дослідження малоінформативних слідів. Одним з особливостей цієї проблеми є число Бальтазара якісно-кількісного критерію загальних та спеціальних ознак які дозволяють визнати слід притаманним для ідентифікації. У літературі зустрічається різна кількість спеціальних ознак які в сукупністю із загальними ознаками давали підстави для певного висновку. В сучасний час постає проблема що дає відповідь на питання яким повинен бути критерій, які дії повинен робити експерт з недостатністю досвіду. Вирішення цьому є проведення науково дослідних експертиз на автоматизованих дактилоскопічних ідентифікаційних системах. Також проблемою є те що

використання малоінформативних слідів є те що вони в більшій мірі є не придатними для ідентифікації.

У 1980 р. це питання було вирішене Пророковим І. І. він зазначив що більшу частину таких слідів можна використовувати для виключення осіб якими вони могли бути зробленими. Перевірка малоінформативних слідів за допомогою автоматизованих дактилоскопічних інформаційних систем дає можливість визначитися з придатністю слідів а й встановити видбитки в яких є певна частина ознак будови папілярного узору. На сучасному етапі це не завжди вирішується навіть за допомогою автоматизованої дактилоскопічної інформаційної системи малоінформативних слідів рук вилучених при вчиненні тяжких злочинів. Такі перевірки дають встановити коло осіб які могли залишити сліди, як експертним шляхом так і маючи дактилокарти осіб за допомогою автоматизованої дактилоскопічної інформаційної системи.

Також проблемою є питання що до криміналістичної реєстрації до оперативно-розшукової діяльності.

Слід зазначити що тільки оперативно-розшукові обліки розглядаються в теорії оперативно-розшукової діяльності. Джерелами формування обліків є інформація отримана в результаті гласної діяльності правоохоронних органів. І тільки незначна частина такої інформації, отримана в результаті оперативно-розшукової діяльності. Перевірка такого матеріалу за відповідними масивами оперативно-довідкових, криміналістичних обліків не може давати підстави для визначення оперативно-розшукової діяльності. Віднесення криміналістичної реєстрації до оперативно-розшукової діяльності перехрещує використання її результатів при виконанні судових експертиз яке знаходиться в площині процесуальної діяльності. Враховуючи наведені вище рекомендації що до використання інформації поміщеної до автоматизованої дактилоскопічної інформаційної системи що до визначення придатності малоінформативних слідів рук, додаткових ознак тобто оперування інформацією у рамках експертної ідентифікації.

Головна проблема сучасності пов’язана з забезпеченням автоматизації. На даний час широко застосовується лише автоматизована дактилоскопічна інформаційна система. На сучасний стан при зростанні обсягів техніко-криміналістичного та судово-експертного забезпечення розкриття та розслідування злочинів автоматизованого обладнання недостатньо. Виникає необхідність створення комплексного автоматизованого робочого місця. Одним із майбутнього до складу програми комплексного автоматизованого робочого місця входять два блоки: тренувально-випробувальний блок та блок науково-медичного забезпечення. За допомогою практичного блоку здійснюється практичне навчання та зріз знань судових експертів та курсантів шляхом вирішення контрольних завдань та тестів. До науково-методичного блоку входять нормативно–правовий, науково-методичний та інформаційно-довідковий модулі що включають правові акти література про виявлення слідів рук різними методами,

проведення експертиз. Ще повинна бути автоматизована програма складання висновків за результатами проведення експертних досліджень. Головне призначення автоматизованої програми складання висновків є оперативне оформлення результатів дактилоскопічних досліджень, уніфікація висновків за результатами досліджень.

Висновки. Велике місце в криміналістиці відіграє дактилоскопія. Більшість злочинів вчинено руками та багато відбитків рук залишаються на місці події злочину що і є основним завданням дактилоскопічної експертизи. Тому на сучасному етапі повинна розвиватися та вдосконалюватися дактилоскопічна експертиза за для швидкого неупередженого розслідування злочинів на місці події за відбитками слідів рук.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бєлкін Р. С. Історія вітчизняної криміналістики. - М.: Видавництво НОРМА, 2005.
2. Бєлкін Р. С. Криміналістика: проблеми, тенденції, перспективи. Загальна та приватні теорії. М., 2004.
3. Шляхов А. Р. Актуальні проблеми теорії та практики судової експертизи у світлі прискорення науково-технічного процесу//Зб. наук. Праць ВНІІСЕ. Загальнотеоретичні, правові та організаційні засади судової експертизи. М., 2006.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Постолюк Анастасія Валентинівна
студентка IV курсу гр. КДП-283
Коледжу Класичного приватного університету

Працевлаштування молоді в Україні є одним із найгостріших і складних проблем сьогодення. Загострення соціально-економічних проблем, недосконалість нормативно-правової бази, відсутність дієвих механізмів державної підтримки молоді в період її соціального становлення і розвитку значно ускладнили процеси відновлення інтелектуального потенціалу та трудових ресурсів держави. Зволікання у вирішенні такої напруженої ситуації може призвести до відсутності кваліфікаційного кадрового потенціалу в країні, підвищення рівня безробіття та злочинності серед молоді.

Молодь – головна рушійна сила сучасного світу і, водночас, найбільш уразлива та соціально незахищена категорія населення. Через відсутність достатнього практичного досвіду, правових та професійних знань, а часто і моральної непідготовленості до конкуренції на ринку праці, реалізувати своє право на працю молодим громадянам сьогодні дуже складно.

За даними Державної служби статистики у І півріччі 2015 року рівень зайнятості осіб віком 25-29 років становив майже 72 % та був вищим, ніж в середньому серед всіх вікових груп (56,5%). Низький рівень зайнятості осіб – 28 % – спостерігався серед осіб віком 15-24 роки, що обумовлено навчанням молоді у такому віці та відсутністю у них стійких конкурентних переваг на ринку праці. Рівень безробіття, визначений за методологією Міжнародної організації праці (МОП) серед молоді у віці 25-29 років становив 12 %, у віці 30-34 роки – 9 %. [1].

Важливою проблемою сьогодення є відсутність достовірного прогнозування потреб економіки у спеціалістах з вищою та спеціальною освітою і, як наслідок, значні диспропорції попиту й пропозиції кадрів на ринку праці України. Незважаючи на схвалення Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів, держава не має комплексного підходу до прогнозування потреб виробничої та невиробничої сфер у кваліфікованих спеціалістах і робітниках з урахуванням структури національної економіки. Відчувається й гостра нестача даних стосовно кваліфікаційного складу працівників та його відповідності отриманій ними освіті. Водночас немає спеціалізованих досліджень, які б розкрили сутнісні риси освітньо-кваліфікаційного дисбалансу серед молоді.

Другою причиною є недосконала статистична звітність, яка не дає змоги контролювати показники держзамовлення на підготовку кадрів, відсутній і моніторинг його фактичного виконання. Так, останніми роками кількість випускників ВНЗ І–ІІ рівнів акредитації становить майже 100 тис. ос., ВНЗ ІІІ–IV рівнів акредитації – понад 500 тис. ос., але питання щодо їх працевлаштування залишається відкритим: кількість осіб у віці до 35 років, які у 2013 р. мали статус безробітних, становила 45 % загальної чисельності безробітних усіх вікових груп (698 тис. ос). [2]

Іншою важливою причиною визначено низьку конкурентоздатність молоді на ринку праці у зв’язку із браком професійних знань та відсутністю необхідної кваліфікації і трудових навичок.

З-поміж недоліків державного управління сферою зайнятості, які усталилися за останні двадцять років, варті особливої уваги такі: недотримання вимог чинного законодавства та несистемний підхід до нормативного забезпечення діяльності ринку праці; відсутність міжвідомчої взаємодії з питань забезпечення зайнятості населення, орієнтація на подолання безробіття, а не на запровадження механізмів забезпечення гідної та продуктивної зайнятості; нестача достовірних відомостей щодо стану і перспектив розвитку ринку праці, їх відірваність від даних стосовно інших аспектів соціально-економічного розвитку.

Сукупність наведених проблем унеможливлює ефективне регулювання діяльності ринку праці, а отже, блокує розвиток людського потенціалу й економічне зростання.

До можливих шляхів розв'язання проблеми працевлаштування молоді, на нашу думку, можна віднести: надання випускникам навчальних закладів першого робочого місця у рамках державного замовлення на підготовку кваліфікованих робітників і спеціалістів; бронювання на підприємствах, в установах та організаціях, незалежно від форми власності, робочих місць за робітничими професіями для молоді, яка закінчила загальноосвітні, професійно-технічні навчальні заклади, звільнилася зі строкової військової або альтернативної (невійськової) служби та якій надається перше робоче місце, адресного бронювання на підприємствах робочих місць для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [3]; створення маркетингових служб навчальних закладів з метою сприяння працевлаштуванню випускників; залучення молодіжних центрів до вирішення питань працевлаштування, навчання новим професіям та підвищення кваліфікації молоді.

Реалізація зазначених заходів сприятиме створенню належних умов для самореалізації та соціального старту молоді, задоволенню потреб ринку у кваліфікованих спеціалістах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кириченко І. Битва за професіоналізм // Дзеркало тижня. - 2012. - № 33
2. Кочемировська О. О. Розвиток трудового потенціалу як чинник економічного зростання України: аналіт. доп.. – К. : НІСД, 2014. – С. 9.
3. Хохрякова І. В. Державне управління у сфері зайнятості молоді в Україні: сучасний стан і шляхи вдосконалення // Теорія та практика державного управління. – 2009. - № 2(25) – С. 81-88.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСТАВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Промоскаль Валерій Юрійович
студент І курсу гр. КБО-215
Коледжу ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Актуальність теми пов'язана з тим що в теорії права дотепер не вирішено остаточно питання підстав юридичної відповідальності. Окремі питання юридичної відповідальності у своїх працях розглядали наступні науковці: О. Александров, О. Йоффе, М. Кельман, Н. Оніщенко, В. Примак, П. Рабінович, О. Скакун та ін.

Мета дослідження – проаналізувати підстави юридичної відповідальності.

Загальновизнаним у науці визнається те, що юридична відповідальність настає внаслідок скоєння правопорушення – протиправного, винного завдання шкоди. Одночасно, підставами юридичної відповідальності є правова норма, юридичний факт вчинення певного діяння та винесення уповноваженим органом правозастосовного акту. Кожному елементу відповідає нормативна, фактична та процесуальна підстави.

Нормативною підставою є правові норми, що передбачають юридичну відповідальність. Конституція України [1] містить загальні засади інституту юридичної відповідальності. Так, ст. 55 передбачає право на захист своїх прав і свобод від порушень і протиправних посягань. Це положення вказує на можливість настання юридичної відповідальності для того, хто порушив права і свободи людини, особи, громадянина або посягнув на них.

Процесуальною підставою юридичної відповідальності визнаються такі акти, на підґрунті яких здійснюється вольова діяльність спеціальних органів, пов'язана з встановленням діяння конкретної винної особи та наслідків його вчинення [2, с. 80]. Юридична відповідальність не може бути реалізована без правозастосовної діяльності. Скоєне злочинне діяння та його наслідки не можуть автоматично ставитися особі у вину. Тільки в результаті процесуальної діяльності, оцінки суду або уповноваженого органу, визначається відповідність нормативної підстави дійсному діянню, що мало місце в реальному житті [3, с. 45]. Результатом правозастосовної діяльності є правозастосовний акт, наприклад, рішення суду, рішення інспектора податкової служби про накладення штрафу тощо.

Щодо фактичної підстави у науці склалося два підходи: цивілістичний та кримінально-правовий. Кримінально-правовий підхід сформувався у галузі кримінального права після прийняття в 1958 році Основ кримінального законодавства, а згодом поширився на інші юридичні науки. Прихильниками цього підходу виступили С. Алєксєєв, Г. Матвєєв, С. Самощенко, В. Смірнов, А. Собчак та ін. В межах цього підходу було запропоновано визначати фактичну підставу кримінальної відповідальності як наявність в діянні елементів складу злочину. Поширившись на інші науки, зокрема адміністративне, цивільне право та загальну теорію держави і права, відповідно до цієї концепції фактичною підставою почав розглядатися склад правопорушення у сукупності його елементів: суб'єкт, об'єкт, суб'єктивна та об'єктивна сторона [2, с. 81].

Цивілістичний підхід полягає у визнанні фактичною підставою юридичної відповідальності правопорушення як складу його основних ознак – умов цивільної відповідальності. Цей підхід призводить до визнання таких ознак діяння як протиправність, винність, небезпечність (шкідливість), наявність причиново-наслідкового зв'язку та шкоди як тих елементів, які складають конструкцію підстави, що як загальнотеоретична модель спільна для всіх видів юридичної відповідальності [2, с. 82]. Така концепція здобула подальший розвиток, зокрема, і в теорії права. Вона висвітлена в роботах

С. Братуся, О. Йоффе та М. Шаргородського, М. Малеїна, Г. Матвєєва та ін. Серед сучасних дослідників Н. Оніщенко зазначає, що «сукупність ознак правопорушення утворює його склад. В такому вигляді воно постає фактичною підставою юридичної відповідальності» [3, с. 501]. Цей підхід має своє відображення також в теорії кримінально права. Розгляд основних ознак правопорушення свідчить, що вони не вичерпують його складу. Разом з тим за умови наявності певних ознак діяння можна вважати правопорушенням. Тоді як склад правопорушення як сукупність певних елементів дозволяє розмежувати правопорушення одне від одного. Так, П. Матишевський зазначав, що діяння, якому властиві ознаки протиправності, суспільної небезпечності, винності, караності, охоплюється загальним поняттям «злочин». За цими ознаками відокремлюють злочинне діяння від незлочинного (цивільного, адміністративного тощо). Склад конкретного злочинів, який описаний в Особливій частині КК України охоплюються поняттям «конкретний склад злочину». Ці склади відрізняють один злочин від іншого [4, с. 89]. Лише діяння, тобто визначена форма та скерованість поведінки суб'єкта, що має певну сукупність ознак, виступає підставою кримінальної відповідальності.

Отже, підставами юридичної відповідальності є правова норма, юридичний факт вчинення певного діяння та винесення уповноваженим органом правозастосовного акту, котрим відповідають нормативна, фактична та процесуальна підстави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Сердюк В. В. Порівняльно-правовий аналіз функцій юридичної відповідальності в правовій науці України та Польщі / В. В. Сердюк Часопис Київського університету права. – 2012. - № 8. – С.80-83.
3. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. теорія держави та права. Академічний курс: підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
4. Матишевський П. С. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник для студ.юрид.вищ. навч. закл. і фак-тів / П. С. Матишевський. – Київ : А.С.К., 2001. – 352 с.

ДОГОВІР «МІНІМУМ-МАКСИМУМ»: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕЖИМУ РОБОЧОГО ЧАСУ

Свічкарьова Ярослава Віталіївна
доцент кафедри трудового права
Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, доцент

Процеси глобалізації та інформатизації суспільства призвели до радикальних змін і у сфері зайнятості, викликавши появу нових нетипових трудових договорів. Слід зазначити, що тривалий час переважною формою залучення громадян до праці залишався «класичний» трудовий договір, визначення якого надається у ст. 21 КЗпП України. Однак на сьогодні норми чинного трудового законодавства вже не взмозі адекватно регулювати сучасні відносини, що складаються у сфері праці. Тому особливої актуальності набуває потреба в активізації наукових досліджень, пов'язаних з визначенням юридичної природи і змісту нестандартних трудових договорів, їх впливу на статус працівника та роботодавця.

У вітчизняній науці найменш дослідженим залишається договір, який опосередковує роботу за викликом. Слід вказати, що в українському законодавстві визначення та особливості таких договорів зовсім відсутні, хоча на практиці така робота набуває стрімкого поширення серед юристів, аудиторів, страхових агентів, дизайнерів, екскурсоводів тощо.

Сутність роботи за викликом полягає в тому, що «передбачається можливість наймача притягувати працівника за викликом у випадку необхідності із вказівкою або без вказівки тривалості робочого дня» [1, с. 198]. Таке визначення можна пояснити тим, що виконання роботи працівниками, в цілому, залежить від ступеня завантаженості роботодавця, його потреби у додатковій робочій силі, передбачити яку заздалегідь часом буває неможливо [5, с. 119].

Специфіка трудового договору з працівником за викликом обумовлена видозмінами організаційного критерію, який виявляється у встановленні «достатньо своєрідного» режиму робочого часу. Тобто дата, час початку та закінчення, тривалість роботи при кожному виклику не встановлені заздалегідь [3, с. 232].

Одним із видів роботи за викликом є так звані договори «мінімум-максимум» (min-max contracts). В такому договорі встановлюється нижча межа робочого часу, відпрацювання якої повинен забезпечити роботодавець, а також верхня межа робочих годин, яку зобов'язаний відпрацювати працівник за наявності виклику. У разі, якщо роботодавець притягує працівника до роботи, яка є меншою ніж мінімальна межа, працівникові повинна бути виплачена така винагорода, яка була б виплачена, якщо працівник відпрацював би встановлений мінімум часу.

Отже, у даному випадку виникає питання щодо особливостей режиму робочого часу при укладанні вказаного вище договору.

Зарубіжна дослідниця М. Шабанова вважає, що «…у даному випадку специфіка трудового договору за викликом обумовлена видозміною організаційного критерію і виявляється у встановленні своєрідно невідомого

вітчизняному законодавцю режиму робочого часу». У своїй дисертаційній роботі вказана дослідниця запропонувала законодавчо легалізувати саме договір «мінімум-максимум» та розробила проект глави «Особливості регулювання праці працівників за викликом», якою слід доповнити чинний ТК РФ» [5, с. 133].

Іншої думки дотримується О. Коркін, вважаючи що договір «мінімум-максимум» це звичайний договір з неповним робочим часом при роботі в режимі гнучкого робочого часу. Єдиним параметром, за яким договори «мінімум-максимум» не підпадають під рамки законодавства, є те, що початок, закінчення та загальна тривалість робочого дня визначаються не за згодою сторін (як це має місце у випадку з роботою в режимі гнучкого робочого часу), а одноособово роботодавцем – хоча й у встановлених законом межах. Як наслідок, роботу за договором «мінімум-максимум» необхідно розглядати як один з видів роботи на умовах неповного робочого часу [2, С. 68–69].

Відповідно ст. 56 Кодексу законів про працю України, за угодою між працівником і власником або уповноваженим ним органом може встановлюватись як при прийнятті на роботу, так і згодом неповний робочий день або неповний робочий тиждень.

Тобто початок, закінчення та загальна тривалість неповного робочого дня (тижня) встановлюється за угодою сторін.

Слід погодитися з думкою вітчизняної дослідниці О. Прилипко про те, що «…при такій роботі працівник не забезпечується зайнятістю щоденно, а лише тоді, коли його викликає для виконання роботи роботодавець. Таким договором для працівника встановлюються мінімальні гарантії його прав. У разі, якщо працівник не відпрацював нижчу встановлену норму робочого часу, роботодавцем повинна бути виплачена компенсація, визначена договором. До трудової книжки працівника має бути зроблений запис та виданий наказ про прийняття його на роботу, оскільки такі правовідносини між сторонами не припиняються, а мають постійний характер з такою особливістю, відмінною від стандартного трудового договору, як кількість виконуваної роботи. Таким чином, змінюється організаційний критерій трудових правовідносин, оскільки змінюється режим робочого часу працівника, тобто режим такого робочого часу визначається не угодою сторін, а за потребою роботодавця». Виходячи з цього, вказана дослідниця робить висновок про те, що робота за викликом є особливим режимом робочого часу [4, С. 154–155].

Право сторін укласти договір про роботу за викликом пояснюється дією конституційного принципу свободи договорів про працю, а також розширенням приватноправових засад в регулюванні відносин, пов’язаних з використанням найманої праці. Однак, правова неврегульованість вказаних договорів впливає на зменшення соціальної захищеності працівників. Тому на сьогодні перед вітчизняною наукою трудового права та законодавцем

постає завдання пошуку по формуванню відповідної теоретичної та нормативної бази, що відповідає потребам суспільства на цьому етапі його розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Киселев И. Я. Сравнительное трудовое право: учебник для ВУЗов [Текст] / И. Я. Киселев.– М, Велби: Проспект, 2005 – 360 с.
2. Коркин А. Е. Нетипичные трудовые отношения: заемный труд, телеработа и работа по вызову: правовая природа, зарубежное законодательство и российские перспективы: [Текст] / А. Е. Коркин. – М.: Инфотропик Медиа, 2013.– 208 с.
3. Никитина Н. Р. http://libtest2.usla.ru/cgi-bin/libtest2/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=STIZB&P21DBN=STIZB&S21STN=1&S21REF=5&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR= Режим гибкого рабочего времени [Текст] / Н. Р. Никитина // Российский ежегодник трудового права. – СПб. : Санкт-Петербургский гос. ун-т, 2010. – № 5. – С. 231-244.
4. Прилипко О. С. Юридична природа і зміст нестандартних трудових договорів [Текст] : Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.05 / О. С. Прилипко. – Київ, 2014. – 180 с.
5. Шабанова М. А. http://library.gpntb.ru/cgi/irbis64r_simplesite/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21STN=1&S21REF=10S21CNR=&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Особенности правового регулирования нетипичных трудовых договоров [Текст] : Диссертация на соискание ученой степени канд. юрид. наук :12.00.05 / М. А. Шабанова. – Ярославль, 2008. – 221 с.

ПАРЛАМЕНТСЬКО-ПРЕЗИДЕНТСЬКА ТА ПРЕЗИДЕНТСЬКО-ПАРЛАМЕНТСЬКА РЕСПУБЛІКА: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Скорупо Володимир Олегович
студент І курсу гр. ДОА-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Перш ніж зрозуміти переваги та недоліки республік, потрібно дати визначення та порівняти їх вплив на державу. На думку С. Л. Лисенкова:

«Змішана республіка – форма правління, за якої парламент набуває певних повноважень з контролю за діяльністю обраного народом президента; ці повноваження стосуються діяльності президента по формування уряду і здійсненню ним виконавчої влади. За певних умов парламент набуває й права усунути президента з посади. Але за президентом зберігаються широкі повноваження по формуванню і керівництву діяльністю уряду. У певних, визначених у Конституції, випадках президент має право дострокового розпуску парламенту і призначення нових виборів його складу» [1, с. 176] .

Президентсько-парламентську форму правління М. В. Кравчук охарактеризував як форму правління, яка є видом змішаної республіки, за якої президент особисто пропонує склад уряду, який підлягає обов'язковому затвердженню всім парламентом [2, с.99].

Основними правовими критеріями розрізнення президентсько-парламентської й парламентсько-президентської республік є: спосіб й процедура формування уряду, наявність або відсутність відповідних повноважень у президента, юридична інвеститура уряду, його відповідальність, підстави відставки уряду, підстави та обмеження розпуску парламенту президентом, відповідні повноваження щодо цього уряду та його голови, наявність у президента права законодавчої ініціативи, використання президентом права відкладального вето, наявність інституту «контра сигнатури», підстави і процедура імпічменту або відзиву президента шляхом всенародного референдуму, підстави проведення референдуму й повноваження з цього приводу президента.

На відміну від президентсько-парламентської в парламентсько-президентської системі, з погляду М. В. Кравчука, роль глави держави є помітно меншою в той час як повноваження прим’єр-міністра і парламенту значно зростають. За даної форми правління повноваження президента значною мірою обмежуються і залежать від ситуації в парламенті. Президент залишається гарантом Конституції, зберігає право законодавчої ініціативи, але тепер головним його інструментом у парламенті є право вето. Він втрачає ряд свої повноважень, на перше місце виходить влада парламенту [2, с. 100].

Змішані форми республіки мають певні позитивні риси: вони забезпечують стабільність уряду ,протистоять його заміні з різних кон’юктурних, партійних міркувань. З іншого боку, є й певні мінуси – порушується розподіл влади, система стримувань і противаг, посилюється президентська влада.

Якщо говорити про ступінь демократизації поданих систем, то безсумнівно ступінь демократизації парламентсько-президентської форми буде на порядок вищим ніж президентсько-парламентської системи.

Сьогодні українське суспільство обрало парламентсько-президентську республіку зразка Конституції-2004 року. Але чи стане це вирішенням усіх проблем? Відповідь на це запитання могла б бути короткою: тому що Україна не може поки що бути парламентською республікою. А запропонована

парламентсько-президентська модель є перехідною формою державного управління до парламентської. Парламентська форма, затверджена європейським досвідом, характеризує суспільство та країну з розвиненими традиціями демократії. Тієї демократії, яка згодом може набувати дедалі більше ознак народовладдя.

Отже, можна дійти висновку, що парламентсько-президентська республіка найбільш доцільна для нашої країни на сучасному історичному етапі форма державного правління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лисенков С. Л. Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник. / С. Л. Лисенков. – К.: «Юрисконсульт», 2006. – 355с.
2. Кравчук М. В. Загальна теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник. – 3-тє вид., змін, й доп. / М. В. Кравчук. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 247 с.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ ЩОДО ОХОРОНИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА БІЛОРУСІ

Товмазова Євгенія Миколаївна
старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Соціально-правовий захист дитинства є одним із основних показників рівня розвитку суспільства, його цивілізованості і перспективності. Найвищим ступенем цього захисту є кримінально-правова охорона дитинства, яка забезпечує можливість застосування найсуворіших санкцій до осіб, що заподіюють істотну шкоду інтересам фізичного, психологічного, етичного і соціального розвитку підростаючого покоління. В зв'язку з цим змісту кримінально-правових норм, спрямованих на захист дітей повинно бути надано підвищеної уваги зі сторони як законодавця, так і практика та науковця.

Розглядаючи проблему кримінально-правового захисту життя та здоров'я дітей, слід зазначити, що за останні роки в державах світу має місце стабільне зростання кількості злочинів, які вчинюються проти неповнолітніх. Не є виключенням і неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей, передбачене ст. 137 Кримінального кодексу України (далі КК України) та кримінальним законодавством деяких зарубіжних країн.

Окремі аспекти кримінально-правової охорони права дитини на життя та здоровий розвиток висвітлені в працях С. Ш. Ахмедової, В. Вдовенко, В. В. Вітвицької, М. І. Загороднікова, М. Г. Заславської, С. Г. Киренка, І. Лисенко, А. В. Лесів, О. Мойсеєвої, Ю. Є. Пудовочкіна, В. С. Савельєва, М. І. Трофимова, І. К. Туркевич, М. Д. Шаргородського, Н. В. Шость, Н. С. Юзікова, С. С. Яценка.

Кримінальний кодекс України містить статтю 137, яка встановлює кримінальну відповідальність за невиконання або неналежне виконання професійних чи службових обов'язків щодо охорони життя та здоров'я неповнолітніх внаслідок недбалого або несумлінного до них ставлення, якщо це спричинило істотну шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 137), смерть неповнолітнього або інші тяжкі наслідки (ч. 2 ст. 137).

Даний вид злочину є новим і міститься з певними відмінностями у кримінальних законах лише деяких країн (Білорусії, Вірменії, Казахстану, Таджикистану, Туркменістану). В межах цього дослідження зупинимося на порівняльному аналізі кримінально-правових норм, які встановлюють кримінальну відповідальність за неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей, за законодавством України та Білорусії.

Кримінальний кодекс Білорусії у статті 165 «Неналежне виконання обов'язків щодо забезпечення безпеки життя та здоров'я дітей» встановив відповідальність за «неналежне виконання обов'язків щодо забезпечення безпеки життя та здоров'я малолітнього особою, на яку такі обов'язки покладені в силу служби, або особою, що виконує такі обов'язки за спеціальним дорученням чи яка добровільно прийняла на себе такі обов'язки, які спричинили малолітньому менш значну, ніж тяжке тілесне ушкодження, при відсутності ознак посадового злочину» [1].

Ознайомившись з цими нормами, проведемо їх порівняльно-правовий аналіз.

Першу відмінність, яку ми бачимо – це відмінність в назві статей. Так, КК Білорусі визначає неналежне виконання обов'язків щодо забезпечення *безпеки* життя та здоров'я дітей, а КК України – обов'язків щодо *охорони* життя та здоров'я дітей.

Друга відмінність полягає у визначенні об'єктивної сторони. КК Білорусії вживає лише поняття «обов'язки щодо забезпечення безпеки життя та здоров'я дітей». Діяння об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 137 КК України полягає у невиконанні або неналежному виконанні професійних чи службових обов'язків щодо охорони життя та здоров'я неповнолітніх. Так, в диспозиції ст. 137 КК України чітко прописані окрім професійних, ще й службові обов'язки, неналежне виконання яких тягне за собою відповідальність. Однак, це не виключає кримінальну відповідальність за даний злочин службових осіб в зарубіжних країнах. В кримінальному законі Білорусії поняття «службових обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей» замінено поняттям «…особою, на яку обов'язки

щодо забезпечення безпеки життя та здоров'я малолітнього покладені в силу служби…».

Диспозиція ч. 1 ст. 137 КК України визначає суспільно-небезпечні наслідки у вигляді істотної шкоди здоров'ю дитини. Причому під істотною шкодою здоров'ю потерпілого розуміються наслідки у вигляді заподіяння неповнолітньому легкого тілесного ушкодження [2, с. 398]. Ст. 165 КК Білорусії не містить оціночного поняття істотної шкоди, вона просто прописує конкретні наслідки, настання яких дає змогу кваліфікувати вчинене як неналежне виконання обов'язків щодо забезпечення безпеки життя та здоров'я дітей за тією чи іншою частиною кримінально-правової норми.

Третьою ознакою, яка відрізняє дані норми є суб'єкт злочину. Відповідно до чинного кримінального законодавства України ним є спеціальний суб'єкт – особа, яка в силу службових обов'язків або своїх професійних якостей уповноважена забезпечувати охорону життя та здоров'я дітей (наприклад, директори, вихователі, педагогічні працівники та обслуговуючий персонал шкіл, інтернатів, дитячих будинків тощо, керівники закладів позашкільної освіти, інструктор з плавання, туризму та ін.). Суб'єктами неналежного виконання обов'язків щодо забезпечення безпеки життя та здоров'я дитини відповідно до кримінального законодавства Білорусії є три категорії осіб: 1) особа, на яку зазначені обов'язки покладені в силу служби; 2) особа, яка добровільно взяла на себе такі обов'язки; 3) особа, яка виконує їх за спеціальним дорученням. Поділ на такі категорії суб'єкту неналежного виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей на наш погляд значно спрощує застосування даної норми на практиці, а також дає можливість притягувати до кримінальної відповідальності категорії осіб, які відповідно до чинного національного кримінального законодавства не будуть нести відповідальність за ст. 137 КК України (наприклад няня, яка доглядає дитину без будь-якого договору, у якому б прописувалася її відповідальність за неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей).

Четвертою характерною рисою, яка відрізняє дані норми, є потерпіла особа. Так, відповідно до КК Білорусії, в якості потерпілої особи виступає дитина. Причому під дитиною вони розуміють будь-яку малолітню особу (особа, яка не досягла 14 років). Кримінальний кодекс України у статті 137 в якості потерпілої особи визначає дитину (поняття «дитина» міститься в назві статті 137 КК України), однак в диспозиції цієї статті вживається вже термін «неповнолітній». В результаті чого отримуємо невідповідність термінології у статті 137 КК України.

На наш погляд, поняття «дитина» є більш широким ніж поняття «неповнолітній», оскільки воно містить характеристику важливого етапу життя людини, в той час останнє акцентує увагу перш за все на відсутність у людини певної риси, а саме на те, що особа не досягла віку повноліття. Дитиною вважається особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно з

законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [3, ст. 1].

Ознайомившись з об'єктивними та суб'єктивними ознаками складу злочину, передбаченого ст. 165 КК Білорусії, та здійснивши її порівняльно-правовий аналіз з аналогічною нормою, яку містить чинне кримінальне законодавство України (ст. 137), робимо висновок про те, що вони спрямовані на захист головних прав дітей, встановлюючи кримінально-правову заборону за неналежне виконання професійних чи службових обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. Однак, зазначені норми містять певні відмінності в назві статей, у визначенні об'єктивної сторони, у суб'єкті злочину та в особі потерпілого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Уголовный кодекс Республики Беларусь / Принят Палатой представителей 2 июня 1999 года/ Одобрен Советом Республики 24 июня 1999 года/ Предисловие проф. Б. В. Волженкина. Обзорная статья А. В. Баркова. - СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2001.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року/ За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К.: Каннон, 2001. – 1104 с.
3. Про охорону дитинства: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 930. – ст. 142.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Ушакова-Кирпач Ірина Михайлівна
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та господарського права
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного
та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат економічних наук

Національне законодавство пройшовши шлях становлення досі не стало дієздатною системою забезпечення екологізації національної економіки держави. Саме тому проблема дієздатності, забезпечення її ефективними економічними механізмами для виконання вимог чинного законодавства набула надзвичайної гостроти. Насамперед це стосується удосконалення діючого механізму природокористування в умовах фінансово-економічної кризи та спрощення умов оподаткування суб'єктів господарювання із законодавчим закріпленням загального принципу "забруднювач платить".

З 1998 року проголошена на державному рівні довгострокова стратегія розв‘язання екологічних проблем України стала початком прийняття пакету нормативних документів, кінцевою метою яких є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід держави на провідні позиції у світі. Але результативність їх впровадження і реалізації досі залишаються вкрай низькою у зв'язку із відсутністю обов'язкового законодавчого врахування майбутнього впливу на довкілля на етапі планування планів і програм розвитку регіонів держави, відображення механізму реалізації природоохоронних цільових заходів в галузевих економічних програмах, повільними темпами запровадження новітніх екологічно чистих технологій.

Окрім того, невирішеними залишаються питання, пов'язані з недотриманням Україною зобов'язань відповідно до ратифікованих міжнародних природоохоронних документів, таких як Оргуська конвенція, Рамкова Конвенцію ООН про зміну клімату (РКООНЗК), Кіотський протокол (КП) до РКООНЗК тощо. У зв'язку з цим продовжується робота органів державної влади над практичним проведенням та удосконаленням природоохоронного законодавства України до рівня ЄС, зміцнення інституціонального потенціалу природоохоронної діяльності та реалізація ефективних інструментів екологічної політики.

Широке застосування в Україні інструментів екологічної політики відповідає прийнятій в Європі концепції упередження виникнення забруднення на початкових стадіях процесу виробництва шляхом стимулювання природокористувачів до ефективного і раціонального використання природних ресурсів. Існуюче різноманіття інструментів регулювання у сфері природокористування, яких за оцінками вчених нараховується більше двохсот, застосовують у ряді країн світу. Умовно їх можна поділити на чотири групи – адміністративні, економічні, ринкові і методи управління, основані на активній участі громадськості. При цьому, екологічні платежі розглядаються як один із основних інструментів боротьби із забрудненням навколишнього середовища, перш за все, промисловими відходами виробничої діяльності.

Головними результатами дії чинного економіко-правового механізму природокористування вважаємо наступне:

- державне стимулювання впровадження нових ресурсозберігаючих (перш за все енергозберігаючих) технологічних процесів здійснюється сьогодні через економічну та інформаційну складові – підвищення тарифів на електроенергію з одночасним проведенням інформаційних кампаній щодо енергозбереження. Рівень їх освоєння залежить від ефективності функціонування економічних інструментів стимулювання раціонального природокористування (системи платежів і штрафів, дієвості ринкових, фінансових, фіскальних інструментів);
- рівень дієвості введених основ платного природокористування є недостатнім через низьку ефективність системи оподаткування рентного доходу від використання природних ресурсів (некоректність, негнучкість

методики і порядку нарахування платежів, занижені нормативи і розміри їх нарахувань, слабка кореляція розмірів природоресурсних платежів з рівнем ринкових цін на природні ресурси [1, с. 10], невиправдано велика кількість пільговиків щодо плати за спеціальне використання природних ресурсів, обмежений (звужений) перелік видів екологічно небезпечної, ресурсномісткої продукції як об'єктів оподаткування порівняно з міжнародною практикою та низький рівень їх оподаткування у зіставленні з європейським тощо);

- важливим аспектом, який визначає необхідність створення інтегрованих систем управління природокористуванням, є реалізація принципу узгодженого розвитку екотехнологій, обробки та утилізації відходів [2]. Використання ресурсозберігаючих технологій у поєднанні з новітніми технологіями обробки промислових відходів дозволяє гармонійно поєднувати цілі розвитку виробництва і навколишнього середовища. За таких умов природоохоронна діяльність перестане бути затратною і досягнення природоохоронних цілей супроводжуватиметься істотним зниженням витрат на виробництво;

- діючий інструментарій стимулюючих заходів не спонукає природокористувачів до екологічно безпечних способів господарювання [3], стримує природозберігаючу діяльність, обмежує впровадження інноваційних екологоорієнтованих технологій, що призводить до закономірного погіршення стану навколишнього природного середовища;

- нерозвинутими залишаються такі економічні інструменти екологічного регулювання як: екологічний податок на продукт, надання кредиту для здійснення природоохоронних заходів з безвідсотковими, низькими або субсидійованими відсотками. Це зменшує економічний інтерес господарюючих суб'єктів до здійснення природоохоронних заходів. Не набув необхідного розвитку національний ринок екологічних послуг, зокрема екологічний аудит і страхування, хоча в цьому напрямі робляться впевнені кроки з 2004 року;

- не вирішеною залишається проблема ідентифікації забруднювача. Юридично відповідальним за забруднення визнається фізична чи юридична особа, яка прямо чи опосередковано наносить шкоду навколишньому середовищу чи створює умови, які призводять до виникнення такої шкоди. Однозначне визначення відповідального за забруднення може бути важким, особливо тоді, коли забруднення пов'язано одночасно з декількома джерелами (кумулятивне забруднення) або з послідовними причинами (ланцюгове забруднення). В таких випадках відповідні витрати мають бути розподілені з урахуванням оптимального, з адміністративної та економічної точок зору, рішення і досягався максимальний ефект покращення стану навколишнього середовища.

Підводячи підсумки зазначимо, що формування підсистем економічного механізму екологічного регулювання відбувається некомплексно та нерівномірно, що не відповідає еколого-економічним потребам національного господарства на шляху до сталого розвитку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика, д.г.-м.н., проф. С. О. Лизуна; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 64 с.
2. Пропозиції щодо стимулювання використання альтернативних екологічно чистих технологій в сучасних умовах України / О. М. Громова, О. Л. Гетьман, Т. Д. Маркова // Економічні інновації: Зб. наук. пр. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2014. – Вип. 58. – С. 87–94.
3. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій / Під заг.ред. чл..-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2006. – С. 592-601.

ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ПОСТРІЛУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Хлистун Денис Васильович
студент ІІ курсу гр. ДП-314
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Криміналістичне дослідження зброї і слідів її застосування – це галузь криміналістичної техніки, що вивчає ознаки зброї і боєприпасів, закономірності виникнення слідів застосування зброї, розробляє засоби, прийоми і методики збирання і дослідження цих об’єктів для встановлення визначених обставин розслідуваних злочинів, а також технічні рекомендації по запобіганню злочинів, пов'язаних із зброєю [6, с. 208].

Шепітько В. Ю стверджує, що сліди зброї – це перш за все сліди-предмети: залишена зброя, боєприпаси, приладдя (шомпол, протирка, кобура, пакувальний матеріал, де зберігалася зброя: тканина, папір, дерево). Сліди-предмети – це патрони з осічкою, гільзи, пижі, прокладки, незгорілі порошки, сліди кіптяви [5, с. 208]. А. В. Кофанов, дав інше визначення: сліди зброї – це сліди взаємодії зброї, боєприпасів з предметами матеріального середовища (обстановки) – пробоїни, вм'ятини, зруйновані предмети, нарешті це сліди на тілі людини – пробоїни, розриви, закінчення тканини (поясок обтирання), в'їдання порошинок, опіки і т. п. [7, с. 355].

Адже де застосовувалася вогнепальна зброя, завжди є матеріальні сліди, які треба вміти виявити і «прочитати», щоб одержати інформацію, яка дасть змогу встановити: вид зброї, напрямок пострілу, відстань, з якої він здійснений, місце перебування особи, яка стріляла, і того, хто з нею був. У разі потреби слідчий запрошує для участі в огляді спеціаліста з судової балістики, який володіє спеціальними знаннями і дає відповіді на запитання слідчого вході огляду місця події.

Значення правильного огляду слідів вогнепальної зброї і слідів пострілу дуже велика, так як в ході огляду може бути виявленні, зафіксовані, вилученні боєприпаси, зброя, сліди пострілу, а також дослідженні на місці події для визначення виду, системи, калібру зброї, кількості пострілів, дистанції, напрямку і місця, з якого було зроблено постріл [3, с. 299].

Під час огляду місця події, де скоєно злочин із застосуванням вогнепальної зброї, слідчий оглядає навколишню місцевість, підлогу, грунт з метою виявлення можливих слідів від удару зброї чи її падіння, також оглядає виступні частини й деталі зброї для виявлення пошкоджень [7, с. 68]. Забороняється брати зброю за дульний зріз (бо там можуть бути сліди крові, частинки клітинного матеріалу) і вводити сторонні предмети у її ствол, тому що можуть бути знищені чи пошкоджені доказові матеріали, що стане перешкодою для встановлення доказової бази [2, с. 227].

При здійсненні експертизи слідів пострілу, експерту надають предмет або його частину зі слідами, для того, щоб за висновком експерта з'ясувати питання, що виникають в ході розслідування злочину.

Дослідження слідів пострілу дає можливість визначити напрямок польоту кулі, він звичайно визначається шляхом візування (спостереженням крізь канал пробоїни). Наявність двох пробоїн дозволяє визначити напрямок польоту кулі з достатньою точністю. Візування може здійснюватися за допомогою виготовленої з паперу трубки або протягуванням шнура крізь пробоїни [9; с. 354]. При стрільбі з великої відстані необхідно враховувати траєкторію польоту кулі. Складніше визначити місце перебування особи, що стріляла з мисливської дробової або атипічної, спорядженої дробом зброї, але для цього є наступний прийом: для цього в дробові отвори вставляють спиці, які своїм напрямком вказуватимуть точку їх сходу. Ця точка і буде місцем, де була особа, що стріляла [8, с. 127].

Виявлену на місці події зброю фіксують за допомогою фотозйомки та описують в протоколі огляду [10, с. 76]. Виявлену зброю фотографують за правилами вузлової та детальної фотозйомки з масштабною лінійкою. На знімку мають бути зафіксовані не тільки зброя і місце її виявлення, а й розміщення окремих частин зброї – курка, ствола, затвора, запобіжника,так як такі деталі можуть бути важливі при відтворенні слідової та ситуативної картини [2, с. 68].

Стійкість слідів на кулях достатньо висока, тому збереження слідів дуже важлива, адже може виникнути потреба провести слідчий експеримент

чи судово-балістичну експертизу, та співставити отримані зразки з тими, що були відібрані на місці події. Для встановлення дійсності у провадженнях даної категорії вимагається, як правило, комплекс досліджень. У формуванні спеціальних судово-балістичних пізнань істотну роль грають положення загальної балістики.

Можна сказати що, розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї неможливо без застосування загальних та спеціальних знань криміналістичного дослідження зброї, слідів пострілу та боєприпасів.

Вже при першому огляді місця події виникає багато обставин перед слідчим з'ясування яких вимагає особливих знань і навиків у виявленні, вилученні, дослідженні відповідних об'єктів. Навіть визначення приналежності окремих знайдених предметів до розряду вогнепальної зброї або боєприпасів інколи викликає труднощі і повинне бути підкріплено висновком експерта [2, с. 28]. Правильне криміналістичне дослідження зброї, слідів пострілу чи боєприпасів дає можливість слідчому відтворити дійсну слідові та ситуативну картину вчинення злочину. Залежно від ступеню тяжкості злочини із застосуванням вогнепальної зброї поділяються на тяжкі чи особливо тяжкі, тому розкриття таких злочинів стоїть на першому місці. На сам перед для успішного розслідування, як свідчить практика дуже важлива ємкість доказової бази, 80 % якої слідчий збирає саме на місці події. Отже накопичення практичного досвіду та винайдення нових методів криміналістичного дослідження значно полегшить процес розслідування і розкриття злочинів з застосуванням вогнепальної зброї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аверьянова Т. В., Бєлкін Р. С., Корухов Ю. Г., Росінська Є. Р. «Криміналістика». Підручник для вузів. М. – 1999. – 187 с.
2. Билизкий І. Л. Экспертиза ручної вогнепальної зброї нових зразків по слідах на пулях та гільзах// Теорія та практика криміналистичних экспертиз. – М.,1958.- Вип.5.
3. Біленчук П. Д., Гель А. П., Салтевський М. В., Семаков Г. С. Криміналістика (криміналістична техніка). – К.: МАУП, 2001.
4. Біленчук П. Д., Дубовий О. П., Салтевський М. В., Тимошенко П. Ю. Криміналістика: Підручник. – К.: "Атіка", 1998
5. Кофанов А. В. Криміналістичне дослідження гладкоствольної вогнепальної зброї. Монографія. – К.: Видавництво «КИЙ», 2005. - 192 с
6. Кофанов А. В. Методи дослідження пошкоджень, завданих гладкоствольною вогнестрільною зброєю на різних об`єктах // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених. Збірник наукових праць. – Харків: УВС МВС України, 1997., № 4. – 270 с.

7. Криміналістика: Підруч. Для студ. Юрид.спец.вищ.закл.освіти/ За ред. В. Ю. Шепітька. – 2-ге вид., переробл. і допов.. – К.: Концерн «Видавничий Дім « Ін Юре», 2004.-728 с.
8. Макаренко Е. І., Негодченко О. В., Тертиитик В. М. Експертизи на досудовому слідстві. – Дніпропетровськ, 2000
9. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. – К.: Кондор, 2005. - 588 с
10. Судова балістика і судово-балістична експертиза: Підручник. / За ред. А. Г. Єгорова. Саратов, 2000

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ – СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗМІН

Цуркан Марина Миколаївна
студентка IV курсу гр. КДП-283 Коледжу
Класичного приватного університету

На сучасному етапі розбудови України як демократичної, соціальної та правової держави з урахуванням глобальних змін, які відбулися останнім часом, розвиток місцевого самоврядування є одним з пріоритетних напрямів державної політики. Феномен Євромайдану окреслив європейський вибір населення країни, що актуалізувало проблему реалізації ратифікованих угод з країнами ЄС, у тому числі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, а також забезпечення якісного розвитку регіонів країни як важливих складових частин економічної системи України.

Розвиток держави неможливий без розвитку регіонів, від того, наскільки сильною є регіональна влада, як вона забезпечує надання соціальних послуг населенню. Розуміючи важливість цієї проблеми, на сучасному етапі розвитку всіх гілок влади постає питання про необхідність вдосконалення теорії та практики сучасного державотворення, зумовленого трансформаціями в політичній системі суспільства, проведенням адміністративно-територіальних, регіональних реформ, упровадженням конструктивного соціального партнерства між центром і територіями [5, с. 1].

Кабінетом Міністрів України вживаються заходи щодо розвитку та модернізації системи місцевого самоврядування. Так, 1 квітня 2014 р. урядом У країни була схвалена Концепція реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні, метою якої є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного середовища проживання для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення

інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави і територіальних громад.

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [7].

Історично самоврядування, здійснюючись безпосередньо через самокероване суспільство, притаманне спільнотам людей насамперед через природність такого управління [3, с. 13]. Маючи громадську природу, воно є саморегулятивним механізмом суспільної життєдіяльності за єдиних для всіх її членів правил поведінки, встановлюваних самою громадою [6, с. 24]. Отже, історично за умов самоврядування джерело регулятивного впливу на суспільні відносини децентралізоване і знаходиться у самій соціальній спільноті, де відбуваються процеси самоврядування.

Децентралізація державної влади як універсальне явище відображає процеси перерозподілу повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування. Що більше децентралізовано державну владу, то:

– більша частка економічних методів впливу на керований об’єкт управління;
– гнучкіша управлінська система;
– розвинутіші демократичні інститути, міцніша сама демократія.

Між поняттями «адміністративна реформа» та «децентралізація влади» є чіткий нерозривний взаємозв’язок: щоб подолати кризу влади, її треба децентралізувати; водночас децентралізація владних повноважень і є суттю адміністративної реформи. Адміністративна реформа – комплексна перебудова наявної системи адміністрування в державі задля забезпечення ефективного функціонування влади. Отже, вона полягає у реформуванні взаємозв’язків певних інституцій, їхньої структури та взаємодії на всіх рівнях усіх адміністративно-територіальних одиниць, які також мають бути реформовані, і передусім – одиниці базового рівня.

Для здійснення адміністративної реформи як сукупності певної структурної організації влади та механізмів її взаємодії із суспільством маємо визначити, що вона стосується всіх гілок влади. Зважаючи на те, що існує три її суб’єкти: народ, державна влада та місцеве самоврядування, реформа структури та характеру взаємодії інституцій цих трьох суб’єктів задля досягнення оптимального їхнього функціонування і є суттю адміністративної реформи, що має бути скерованою на надання послуг.

Децентралізація влади – це процес передачі частини функцій та повноважень її центральних органів органам місцевого самоврядування, розширення та зміцнення прав і повноважень територіальних громад з одночасним звуженням прав і повноважень відповідного центру. Тобто

децентралізацію як шлях адміністративної реформи можна розглядати як цілеспрямований процес розширення повноважень органів місцевого самоврядування. Її мета:

– оптимізація й підвищення ефективності управління суспільно важливими справами;

– своєчасне та якісне надання всіх необхідних послуг мешканцям територіальних громад у повному обсязі;

– найповніша реалізація місцевих інтересів;

– створення розгалуженої системи місцевого самоврядування, за якого питання місцевого значення вирішують представники не центрального уряду, а територіальної громади.

Децентралізація влади має бути спрямованою на розв'язання політико-правових проблем місцевого самоврядування передусім за рахунок розширення повноважень та фінансових можливостей територіальних громад і, відповідно, їхніх представницьких органів із перетворенням місцевого самоврядування на фінансово спроможний, ефективний та відповідальний інститут публічної влади.

У літературі феномену територіальної громади та проблематиці правового статусу територіальних громад як первинних суб'єктів децентралізації влади присвячена значна кількість досліджень [1; 2; 5].

За певного розмаїття думок практично всі автори доходять висновку, що одним із головних завдань адміністративної реформи є забезпечення поступового переходу від централізованого до децентралізованого державного управління шляхом передавання територіальним громадам та їхнім органам необхідних повноважень і матеріально-фінансових ресурсів для самостійного розв'язання ними значної частини громадських справ, що стосуються інтересів місцевого населення, а її метою – зміцнення основ народовладдя через підтримку місцевого самоврядування як однієї з підвалин демократичного ладу.

Отже, внаслідок децентралізації влади громада матиме можливість самостійно вирішувати переважну більшість своїх справ та проблем і отримувати якісні публічні послуги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баймуратов М. Правовий статус територіальної громади в Україні: теоретичні та практичні проблеми // Муніципальний рух: новий етап розвитку: Матер. VII Всеукраїнських муніципальних слухань (6–8 вересня 2001 р., м. Бердянськ). – К., 2002. – С. 368 – 370.
2. Батанов О. Функції територіальних громад як суб'єктів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 – «Конституційне право» / О. Батанов – Київ, 2000. – 20 с.

3. Институты, самоуправления: историко-правовое исследование / В. Г. Графский, Н. Н. Ефремова, В. И. Карпец – М. : Наука, 1995. – 301 с.
4. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг . ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ , 2014.–128 с.
5. Наврузов Ю. Категорія «громада» в сучасному лексиконі місцевого самоврядування / Ю. Наврузов // Збірник наук. праць Української академії державного управління при Президентові України. – К., 2000. – Вип. 1. – С. 272 – 289.
6. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування / Ю. Панейко – Львів: Літопис, 2002. – 196 с.
7. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
8. Толкачова Н. Деякі аспекти співвідношення звичаю, традиції і права / Н. Толкачова // Вісник Київ. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2002. – Вип. 15. – С. 23 – 30.

ПРАВО ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ПРАЦЮВАТИ

Шаповал Леся Іванівна
доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Як передбачено в Конституції України, засуджені користуються всіма правами людини та громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду (ст. 63). Звідси вбачається, що для обмеження якихось прав чи свобод засудженого необхідно: 1) наявність закону, в якому було пряме обмеження тих чи інших прав; 2) визначення у вироку кола прав і свобод, які обмежуються. При цьому засуджений не позбавляється прав людини і громадянина, а лише обмежується в них. Тому право на працю є невід'ємним правом кожного засудженого.

Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується (ст. 43 Конституції України).

Зі ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі КВК) вбачається, що право засуджених на працю має подвійний характер: з одного боку – це їх право, з іншого – один з основних засобів виправлення і ресоціалізації.

До прийняття у 2003 році КВК проблеми з визначенням місця праці в системі прав та обов'язків засуджених не виникало взагалі. Чинний на той час Виправно-трудовий кодекс чітко та безапеляційно встановлював: «Кожен засуджений повинен працювати» (ч. 1 ст. 49). При цьому основний аргумент до такого підходу містився в ст. 14 Конституції Української РСР 1978 рокуhttp://www.public-advocate.org/ru/arkhiv-proektiv/materiali-proektu/184-pravo-zasudzhenikh-na-pratsyu.html - _ftn11: «Суспільно корисна праця та її результати визначають становище людини в суспільстві». Але за часів незалежності відбулася докорінна зміна поглядів на працю – з обов'язку кожного вона перетворилась на право кожного.

Заборона примусової праці – один із основних принципів демократії, закріплений в ст.8 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Міжнародна Організація Праці визначає примусову працю як виконання роботи під погрозою будь-якого покарання (насильницького впливу).

На думку Д.В. Ягунова, праця у в'язниці корисна сама по собі, а не як виробнича діяльність. Численні дослідження довели, що виробництво у в'язниці, за допомогою якого намагаються скласти конкуренцію підприємствам на свободі, несумісне зі справжнім виховним впливом на засуджених [1, с. 143]http://www.public-advocate.org/ru/arkhiv-proektiv/materiali-proektu/184-pravo-zasudzhenikh-na-pratsyu.html - _ftn22.

Виходячи з наведеного, можемо стверджувати, що національне українське законодавство у теперішній час не лише відповідає вимогам міжнародних норм і стандартів у сфері праці осіб при відбуванні покарання у виді позбавлення волі, а й навіть створює додаткові гарантії його реалізації. КВК України передбачає для засуджених два типи трудової діяльності: перший – це оплачувана праця, що є формою реалізації права на оплачувану працю (ст. 8 КВК), брати участь у трудовій діяльності (ст. 107 КВК); другий – це безоплатна праця (роботи з благоустрою колоній і прилеглих до них територій, а також поліпшення житлово-побутових умов засуджених або допоміжні роботи із забезпечення колоній продовольством), передбачена ст. 118 КВК.

Однак, як показує практика, з того часу, як засудженим до позбавлення волі було *скасовано обов'язок працювати*, а визнано це *як право*, то виникає багато проблем. Так, по-перше, наприклад, у *сучасних умовах, коли виправні установи хронічно недофінансовуються, то у більшості випадків встановлення обов'язку, а не права засуджених до позбавлення волі працювати було б додатковим джерелом життєзабезпечення установ*http://www.public-advocate.org/ru/arkhiv-proektiv/materiali-proektu/184-pravo-zasudzhenikh-na-pratsyu.html - _ftn29.

По-друге, також, слід звернути увагу і на те, що *часто виникає потреба у відшкодуванні завданої злочином шкоди*. Так, п. 4, 8, 9 ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України передбачено, що «способами захисту цивільних прав та інтересів можуть бути: відновлення становища, яке існувало до

порушення, відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, відшкодування моральної (немайнової) шкоди». Але ж, виходить, що, якщо засуджений до позбавлення волі не має власних коштів, не отримує пенсії і іншого доходу, за рахунок якого можна було б відшкодувати матеріальну шкоду, заподіяну ним, то його ніхто не має права змушувати працювати під час відбування покарання, щоб отримуючи заробітну плату, таким чином він міг покрити борг.

Також залишається відкритим питання: *яким чином будуть відшкодовуватись комунально-побутові та інші надані послуги*, які згідно ч.1 ст. 121 КВК мають відраховуватись із заробітку або іншого доходу засуджених до позбавлення волі.

Ч. 2 ст. 121 КВК передбачає, що відшкодування засудженими витрат на комунально-побутові та інші надані послуги, «провадиться після відрахування прибуткового податку і аліментів. Відрахування за виконавчими листами та іншими виконавчими документами провадяться у порядку, встановленому законом». Але, знову постає питання: звідки у засудженого до позбавлення волі візьмуться кошти на сплату аліментів для утримання дитини (якщо суд винесе рішення про обов'язок сплачувати аліменти в певному розмірі), якщо він не бажає працювати, а виправна установа не має права його до цього змушувати. Таким чином, у зв'язку з неможливістю виконання рішень судів, завдається шкода законним правам та інтересам тих осіб, кому засуджений до позбавлення волі зобов'язаний повернути борг, визначений судом і кого він зобов'язаний утримувати.

Також, варто зазначити, що однією з основних цілей залучення засуджених до праці полягає в підготовці їх до нормального життя після звільнення. Засуджені до позбавлення волі не повинні проводити дні в одноманітному неробстві. Це важливо як для їх власного благополуччя, так і для підтримання правопорядку в колонії, оскільки нічим не завантажені особи скоріше піддаються депресії та зривам у поведінці. Саме на здатності праці позитивно впливати на свідомість і мораль учасників трудових процесів і ґрунтується використання праці в місцях позбавлення волі як одного із засобів виправлення засуджених.

Виховне значення праці полягає в тому, що участь засуджених у трудових процесах сприяє формуванню та становленню особи, дає можливість людині усвідомити свою корисність для суспільства, укріплює свідомість та почуття відповідальності за доручену справу. У праці формується особистість людини, зокрема, такі її якості, як колективізм (здатність працювати в команді), дисциплінованість, повага до себе та інших.

Таким чином, підводячи підсумок вище викладеному, хочемо зазначити, що на нашу думку, *з метою захисту законних прав та інтересів осіб, яким заподіяно шкоду (наприклад, заподіяно матеріальні збитки) діями особи, яку в подальшому засудили до позбавлення волі, з метою забезпечення реалізації права на утримання тих осіб, кого за законом засуджений до*

позбавлення волі зобов'язаний утримувати (наприклад, сплачувати аліменти на дитину), з метою створення реальної можливості відшкодування комунально-побутових та інших наданих засудженому до позбавлення волі послуг виправною колонією та ***у випадках відсутності у засудженого власних коштів, пенсії, інших доходів і майна, за рахунок яких можна виконати зазначені вище зобов'язання потрібно встановити обов'язок працювати засудженому, щоб він таким чином, отримуючи заробітну плату, міг поступово виконати покладені на нього зобов'язання.***

Адже, потрібно, щоб не лише національне українське законодавство *відповідало вимогам міжнародних норм і стандартів у сфері праці осіб при відбуванні покарання у виді позбавлення волі, а й створювало додаткові гарантії захисту цивільних прав та інтересів осіб, яким було заподіяно шкоду діями осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ягунов Д. В., Пенітенціарна система України: історичний розвиток, сучасні проблеми та перспективи реформування [Текст]: монографія / Д. В. Ягунов. – Одеса: НАДУ, ОРІДУ, 2006. – 444 с.

ПРОБЛЕМИ ВІДМЕЖУВАННЯ КАТУВАННЯ ВІД ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ

Шевченко Лариса Вікторівна
студентка IV курсу гр. КДП-283 Коледжу
Класичного приватного університету

Конституція України закріпила положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і особиста гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю для держави. Це надає підвищену значимість проблемам захисту особи від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [2].

Кожен факт катування – це брутальне порушення невід'ємних прав людини і громадянина на життя, здоров'я, недоторканність та повагу до гідності, пряма загроза демократії в суспільстві, приниження авторитету державних органів, недовіра до держави в цілому. Забезпечення притягнення до відповідальності за кожний акт катування є обов'язком будь-якої держави, яка дотримується міжнародно-правових норм.

Певні аспекти відповідальності за злочин, передбачений статтею 127 Кримінального кодексу України, висвітлювались у роботах українських та російських вчених Л. Дорош, І. Дворянськова, Л. Попової, С. Яценка, М. Хавронюка, М. Мельника та інших.

В Кримінальному кодексі України існує певна кількість статей, які передбачають склади злочину, суміжні, а в деяких випадках аналогічні катуванню (ч. 2 ст. 126, ст. ст. 121, 122, 125, 206, 355, ч. 3 ст. 189 КК України та ін.), що зумовлює певні труднощі для правильної кваліфікації.

Розглянемо окремі проблеми та особливості відмежування катування від складів злочинів, які містить чинне кримінальне законодавство України, і які встановлюють кримінальну відповідальність за спричинення тілесних ушкоджень різного ступеню тяжкості.

На сьогоднішній день у судовій практиці відсутні роз'яснення з приводу відмежування катування від інших злочинів проти здоров'я. Стаття 127 КК України не передбачає в якості кваліфікуючих ознак спричинення тілесних ушкоджень, що в свою чергу викликає питання з приводу необхідності додаткової кваліфікації в разі настання зазначених наслідків. Якщо умисел особи був спрямований лише на заподіяння сильного фізичного болю, фізичного або морального страждання, а не на спричинення тілесних ушкоджень, її дії слід кваліфікувати лише за відповідною частиною статті 127 КК України. В такому випадку має необережна форма вини щодо спричинення тілесних ушкоджень і додаткова кваліфікація за статтею 128 КК України не потрібна, оскільки санкція даної статті передбачає більш м'яке покарання [3].

Проблемним залишається питання щодо кваліфікації умисного спричинення тілесних ушкоджень (різних ступенів тяжкості), при якому катування виступало способом вчинення злочину. Якщо при зазначених обставинах винний, переслідуючи мету спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, в тому числі отримати від нього або іншої особи інформацію, свідчення або визнання, покарати за його дії, які він скоїв або у скоєнні яких підозрюється, або залякування його або інших осіб, спричинив тяжкі тілесні ушкодження, його дії мають додатково кваліфікуватись за ч. 2 ст. 121 КК України.

В разі спричинення легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень додаткова кваліфікація за статтею 125 або 122 не потрібна. При цьому діяння винного має охоплювати всі елементи об'єктивної сторони складу катування. Якщо потерпілому не було заподіяно сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання або дії винної особи не полягали у нанесенні побоїв, мученні або інших насильницьких діях (наприклад, мало місце одноразове нанесення удару тупим предметом, від якого потерпілий одразу втратив свідомість), таке діяння не повинно охоплюватись складом катування і має кваліфікуватись, в залежності від наслідків та обставин злочину, за відповідною частиною статті 121, 122 або 125 КК України. За цими ж статтями необхідно кваліфікувати дії особи, яка не переслідувала мету спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, в тому числі отримати від нього або іншої особи

інформацію, свідчення або визнання, покарати за його дії, які він скоїв або у скоєнні яких підозрюється, або залякування його або інших осіб [1, с. 132].

Аналіз проблеми кримінальної відповідальності за катування дозволяє сформувати наступні висновки та пропозиції, які мають значення для розвитку теорії кримінального права та вдосконалення правозастосовчої практики в сфері відмежування катування від тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості.

Якщо при катуванні умисел особи не був спрямований на спричинення тілесних ушкоджень, її дії слід кваліфікувати лише за відповідною частиною статті 127 КК України. У тому випадку, коли в ході застосування катування винний умисно спричинив тяжкі тілесні ушкодження, його дії мають додатково кваліфікуватись за ч. 2 ст. 121 КК України.

У випадку заподіяння потерпілому сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання, або коли винна особа не вчиняла дії, які полягали у нанесенні побоїв, мученні або інших насильницьких діях, не переслідувала мету спонукати потерпілого або іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, діяння має кваліфікуватись, в залежності від наслідків та обставин злочину, за відповідною частиною статті 121, 122 або 125 КК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дорош Л., Довгань О. Катування: кримінально-правовий аспект / Л. Дорош, О. Довгань // Право України. – 2004. – № 3. – С. 132.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 27 січня 2015 року). – С.: ТОВ «ВВП НОТІС», 2015. – 188 с.
4. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: Резолюція 39/46 Генеральної Асамблеї, прийнята 10 грудня 1984 року // Проти катувань. Міжнародні механізми запобігання катуванням та жорстокому поводженню. Харківська правозахисна група. – Харків: Фоліо, 2004. – С. 3-17.

СЕКЦІЯ № 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПІД ЧАС ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

ВНУТРІШНЄ ПЕРЕКОНАННЯ СУДДІ У ЗМАГАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Андріученко Анастасія Вікторівна
студентка групи ЗП-211 Інституту
права ім. В. Сташиса Класичного
приватного університету

Понад 150 років минуло з моменту коли вперше визначення змагальності в 1857 році дав М. Планк, що допускав пасивність суду, який не бере участі в зборі доказів, а тільки вирішує спір між сторонами [1, с. 5–6]. З того часу величезна армія науковців та практикуючих юристів досліджувала різні сторони, прояви змагальності під різними кутами та нахилами. Здебільшого змагальність досліджувалась як форма, тип кримінального процесу та як засада кримінального провадження.

Практично кожна праця присвячена змагальності, велике значення та необхідність поглиблення і розширення інституту у діючому законодавстві. У той же час, на нашу думку, надмірна захопленість ідеєю змагальності може призвести до непоправних помилок під час здійснення правосуддя, обмежуючи, впливаючи на внутрішнє переконання судді, щодо винесення остаточного рішення у кримінальному провадженні.

Різним аспектам змагальності у різні часи присвячували свої праці такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як: Ю. П. Аленін, С. А. Альперт, В. І. Баскова, А. С. Барабаш, В. П. Божьєв, Т. В. Варфоломеєва, М. М. Видря, І. М. Гальперін, Ю. М. Грошевий, Т. М. Добровольська, В. С. Зеленецький, О. В. Капліна, Т. В. Каткова, В. О. Коновалова, В. З. Лукашевич, В. Т. Маляренко, М. А. Маркуш, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, Д. П. Письменний, Р. Д. Рахунов, В. М. Савицький, М. С. Строгович, І. Я. Фойницький, В. П. Шибіко, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, М. Л. Якуб та інші.

Побудова кримінального судочинства, на змагальній основі, з чітким визначенням сторін процесу, забезпеченням їх рівними процесуальними правами, насамперед свободою представлення судові своїх доказів та доведення перед ним їх переконливості, з неминучістю обумовила розширення у ньому дії засади диспозитивності, за рахунок засади публічності (офіційності або державності) – рушійної сили кримінального процесу, вказує В. Нор [2].

Як прояв засади диспозитивності, зазначає автор, варто розглядати цілий ряд положень, що зобов'язують суд у таких випадках підпорядкуватися волі відповідної сторони. Серед таких положень привертає увагу випадок в разі зміни прокурором обвинувачення в суді у бік його пом'якшення, чи відмови від обвинувачення підсудного за наявності для цього підстав. Досягнення гармонії, вказує автор, у позиціях між учасниками процесу, які належать до сторони обвинувачення (прокурор, потерпілий і цивільний позивач та їх представники), щодо обвинувачення зобов'язує суд підпорядкуватися волі сторони обвинувачення і розглядати справу за новим обвинуваченням, а в разі відмови її від підтримання обвинувачення – закрити провадження у справі. Отже, автор зазначає, так зване "право обвинувача розпоряджатися справою", що було введене до кримінального процесу України в результаті "малої судової реформи" 2001 р. (воно широко відоме іншим правовим системам), істотно розширило дію засади диспозитивності у ньому [2].

Не зовсім оптимістичний щодо даного положення В. Шибіко. В своїй статті ««Мала реформа» судового розгляду кримінальної справи: рух від істини до змагальності», він підкреслював, що законодавець «захопився», вдається до невиправданих крайнощів, що далеко не завжди сприятиме справедливому вирішенню справи судом, здійсненню правосуддя в кожній кримінальній справі [3, с. 101–104]. І дійсно, під час розгляду провадження суддя дійшовши переконання про не винуватість підсудного у скоєнні інкримінованого йому кримінального правопорушення, згідно даного положення фактично «йде на поводу» у сторони обвинувачення (прокурора, потерпілого) і у підсумку ухвалою закриває кримінальне провадження, у той час, коли повинен винести виправдувальний вирок.

Слід підтримати М. А. Маркуша, який зазначає що: «За вітчизняним кримінально-процесуальним законодавством позиції сторін не обов'язкові для суду і навіть відмова прокурора від обвинувачення не звільняє суд від обов'язку продовжувати розгляд справи і вирішувати на загальних підставах питання про винуватість чи невинуватість підсудного[4, с. 132].»

Зазначена проблема була актуальною в період так званої «малої судової реформи», але вона не втратила актуальності і сьогодні.

Прийнятий 13 квітня 2012 року новий КПК України свідчить, що законодавець не виправив дану помилку, а лише посилив і загострив це питання. Згідно зі ч.1 ст. 340 КПК України в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, він повинен відмовитися від підтримання державного обвинувачення, тобто виходить прокурор оцінює докази і за своїм внутрішнім переконанням відмовляється від підтримання державного обвинувачення, то постає питання, чому ж суд повинен йти на поводу у прокурора і керуватися по суті саме його внутрішнім переконанням, коли в самого судді свої погляди

на обставини справи. Невже прокурор не може помилитися, а керівник погодити помилкове рішення?

Так само, згідно ч. 6 ст. 340 КПК України повторне неприбуття в судове засідання потерпілого, без поважних причин або без повідомлення про причини неприбуття має наслідком закриття кримінального провадження за відповідним обвинуваченням. В даному випадку взагалі суд йде на поводу потерпілого, який не з'явився в зал судового засідання, і суддя повинен в нарадчій кімнаті закрити провадження, тому що в нього не має вибору. Знов таки законодавець утискає переконання судді, так як суддя приймає рішення не за своїм внутрішнім переконанням, прописуючи обставини, коли він не може прийняти інше рішення.

Отже, змагальність сторін у кримінальному процесі має сприяти з'ясуванню істини у кожному кримінальному провадженні і забезпеченню реалізації особами прав і законних інтересів, а не програмувати суд у прийнятті ним остаточного рішення. Можливо законодавець це врахує вносячи зміни до КПК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаргунг Н. История уголовного судопроизводства и судоустройства Франции, Англии, Германии и России. – СПб.: Типография 3. Арнгольда, 1868. – 206 с.
2. Нор В. Публічність і диспозитивність у кримінальному процесі України: суть, пріоритети, взаємодія, сфера дії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=&d=319.
3. Шибіко В. П. «Мала реформа» судового розгляду кримінальної справи: рух від істини до змагальності / В. П. Шибіко // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи: Матеріали нау.-практ. конф., 18-19 квітня 2002 р., м. Харків / Редкол.: Сташис В. В. (голов. ред.) та ін. – К.; Х.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 100-105.
4. Маркуш М. А. Принцип змагальності в кримінальному процесі України: Монографія. – Харків: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007. – 208 с.

ЗЛІСНІСТЬ ЯК ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ЗАБОРОНИ, ЩО МІСТИТЬСЯ В СТ. 166 КК УКРАЇНИ

Артеменко Інна Іванівна
провідний науковий співробітник відділу досліджень проблем ювенальної юстиції Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України, юрист 3 класу

Чинна диспозиція статті 166 Кримінального кодексу України (далі – України) характеризує вчинене в межах складу цього злочину діяння як злісне. Використання законодавцем такої оціночної ознаки при конструюванні кримінально-правової заборони як «злісність» піддається обґрунтованій критиці в наукових колах. Адже розкриття змісту цієї ознаки вкрай утруднено, а іноді навіть й унеможливлено.

З цього приводу науковцями постійно робляться спробу щодо тлумачення злісності як у межах складу злочину, передбаченого статтею 166 КК України, так і в інших випадках. Зокрема Белова О. І. зазначає, що поняття злісне є оціночним і має тлумачитись судами у кожному конкретному випадку залежно від обставин справи.

Про злісність ухилення від сплати аліментів на утримання дітей має, як правило, свідчити сукупність ознак, як ненадання дитині іншої матеріальної допомоги, тривалість ухилення, наявність попереджень з боку державного виконавця, значна сума заборгованості, невжиття заходів до працевлаштування, неповідомлення про зміну місця роботи або проживання тощо. Злісність ухилення батьків від утримання дітей має суттєві відмінності від злісності ухилення від сплати аліментів, а тому вона може бути констатована і за умови відносно нетривалого за часом ухилення.

Для наявності суспільно небезпечної бездіяльності як ознаки об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 166 КК України, слід встановити, що невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною було злісним. Це поняття є оціночним і має враховуватися у кожному окремому випадку залежно від фактичних обставин вчиненого. Про злісний характер бездіяльності батьків, опікунів чи піклувальників, зокрема, може свідчити, зокрема, ненадання новонародженій дитині необхідного харчування, не здійснення за нею гігієнічного догляду, залишення без догляду на тривалий час малолітніх дітей тощо [1, с. 112, 134].

Коментуючи статтю 166 КК України, своє бачення ознаки «злісності» надали відомі українські науковці у сфері кримінального права – М.І. Мельник та М.І. Хавронюк. Вони зазначають, що обставинами, які вказують на злісний характер такого невиконання, можуть, зокрема, бути його тривалість, системність, багаторазовість, а також неодноразові звернення представників влади, освітніх, медичних та інших закладів, органів опіки та піклування, громадян з приводу неналежного виконання зазначених вище обов'язків [1, с. 112, 134].

Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, яке тягне за собою кримінальну відповідальність за ст. 166, слід відмежовувати від такого адміністративного правопорушення, як вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису (ст. 173-2 КУпАП). Останнє полягає, зокрема, в позбавленні потерпілого (у т. ч. дитини або іншої особи, стосовно якої встановлено опіку

або піклування) житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода його фізичному або психічному здоров'ю. Ці правопорушення відрізняються одне від одного передусім за ознаками об'єктивної сторони. Умовою кваліфікації дій винного за ст. 166 КК України є їх злісний характер і спричинення ними тяжких наслідків. Для складу зазначеного адміністративного правопорушення злісність дій та вказані наслідки не є характерними. У разі, коли описані у ст. 173-2 КУпАП дії мали злісний характер і призвели до спричинення тяжких наслідків, вчиненому необхідно давати правову оцінку за правилами, визначеними ч. 2 ст. 9 КУпАП [1, с. 627-628].

Розглядаючи адміністративну відповідальність батьків за протиправні дії неповнолітніх Горбач О. пропонує оздобити ознакою «злісності» й склад адміністративного правопорушення. Він вказує, що відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють, настає у разі, якщо ухилення винного від обов'язків з виховання та навчання дітей мало злісний характер. Законодавець не зазначає: за яких саме умов дія чи бездіяльність батьків або осіб, які їх замінюють, матиме такий характер. Питання про те, чи було ухилення від виконання обов'язків злісним, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням тривалості та причин неналежного ставлення до виховання та навчання дітей; причин відсутності умов для їх успішного навчання; тривалості відсутності нагляду за поведінкою та навчанням дітей та інших обставин [2, с. 102].

Така різноманітність наукових поглядів щодо злісності невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, породжує відповідну багатогранність підходів у правозастосування.

Аналіз судових рішень щодо обвинувачення осіб у вчиненні цього злочину ілюструє, що злісність суди намагаються характеризувати за допомогою будь-яких обставин вчинення злочину. Зокрема у якості таких які суди використовують й ті які є самостійними ознаками складу цього злочину, й ті які прямо в законі не названі, й ті від яких законодавець при формування чинного КК України відмовився. Так, зі змісту вироків суду можна з'ясувати, що злісність характеризується:

1) адміністративною приюдицією, яка не мала б бути у сучасному кримінальному праві;

2) повторним вчиненням цього злочину, що одночасно є самостійною обставиною, яка обтяжує покарання;

3) тривалого зловживанням спиртними напоями та асоціальним способом життя, що взагалі не входить до цього складу злочину та має розглядатись у межах адміністративно-правового регулювання;

4) знаходження у стані алкогольного сп'яніння під час вчинення злочину (якщо злочин не тривалий), що також одночасно є самостійною обставиною, яка обтяжує покарання;

5) тривалістю невиконання своїх обов'язків, що знову ж таки є характеристику часу вчинення злочину, а не злісності, та не включено до його складу;

6) тяжкістю заподіяної потерпілому шкоди, що має самостійне кваліфікаційне значення та має враховуватись при характеристиці наслідків, тощо.

Прикладів такого необмеженого розуміння злісності невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування безліч. Однак значно більше вироків судів в яких наявність злісності бездоказово констатується та жодним чином не доводиться. Більше того навіть не робиться спроба доведення. Так, вироком Кіцманського районного суду Чернівецької області було засуджено ОСОБА_1 до обмеження волі строком на 2 (два) роки за вчинення злочину, передбаченого ст. 166 Кримінального кодексу України при наступних обставинах. ОСОБА_1 будучи батьком неповнолітнього сина ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_5, діючи умисно, не виконував покладених на нього законодавством обов'язків, щодо виховання та розвитку дитини, а саме: не забезпечував відвідування ОСОБА_2 Нижньостанівецького ЗНЗ І-ІІІ ступенів протягом 2012-2013 років. В діях ОСОБА_1 суд вбачає склад кримінального правопорушення передбаченого ст. 166 КК України,- злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною. Свою вину у вчиненому ним кримінальному правопорушенні обвинувачений ОСОБА_1 визнав повністю, та суду показав, що із за хвороби його дружини, не мав можливості спостерігати за сином. Крім визнання вини самим обвинуваченим його вина у вчиненому кримінальному правопорушенні доведена в судовому засіданні, а саме показами потерпілого ОСОБА_2, який суду показав, що через хворобу матері він намагався бути більше вдома [3]. Як видно в цьому випадку суд взагалі не звернув увагу на необхідність встановлення злісності як окремої ознаки злочину, передбаченого ст. 166 Кримінального кодексу України. Згадано про неї було лише при цитуванні назві статті. Такі випадки непоодинокі і своє пояснення вони знаходять аж ніяк не у недоліках роботи судів.

Отже, використання такої ознаки при конструюванні складів злочинів як «злісність» є не тільки недоцільним, а в деяких випадках навіть шкідливим, що нам яскраво демонструють наведені вище аргументи та приклад з судової практики. Законодавець ухиляючись від перелічення криміноутворюючих ознак у диспозиції відповідної кримінально-правової норми робить вказівку на «злісність» діяння, намагаючись правозастосовцю дати хоча б який орієнтир, а натомість остаточно заплутує його. Тому необхідно відмовлятись від звернення до такого недосконалого прийому юридичної техніки та

уникати використання ознаки «злісності» у нормах-заборонах в кримінальному законодавстві. В тому числі і при конструюванні статті 166 Кримінального кодексу України. Натомість необхідно додати ознаки які мають певний «заряд» суспільної небезпечності та можуть більш конкретно охарактеризувати як саме діяння так і наслідки, які настають в результаті його вчинення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка - 7-ме вид., переробл. та до- пов - К.: Юридична думка, 2010 - 1288 с.
2. Горбач О. В. Адміністративна відповідальність батьків за протиправні дії неповнолітніх / О. В. Горбач // Право України. – 2003. – № 5. – С. 101–103.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень Справа № 718/1168/13-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://reyestr.court.gov.ua/Review/33353740

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОКАЗУВАННЯ В СПРАВАХ ПРО РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ЗА ЗАЯВОЮ ПОДРУЖЖЯ, ЯКЕ МАЄ ДІТЕЙ

Бичкова Світлана Сергіївна
заступник начальника кафедри цивільного права і процесу НАВС, доктор юридичних наук, професор

Кашперський Роман Вікторович
ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу НАВС

Кожна цивільна справа, що розглядається в порядку окремого провадження, вирізняється специфічними особливостями. Зокрема, це стосується доказів, якими можуть бути підтверджені відповідні юридичні факти, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав. Свої особливості у доказовій сфері мають і справи про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей.

З відповідною заявою до суду можна звертатися за таких умов у сукупності:

1) подружжя має спільне бажання розірвати шлюб, яке виражається у поданій до суду відповідній спільній заяві;

2) між подружжям вирішені всі питання, пов'язані з місцем проживання дітей, забезпеченням умов їх життя, а також їх вихованням;

3) після розірвання шлюбу не будуть порушені особисті та майнові права жодного з подружжя, а також права їхніх дітей [6, с. 536].

Слід також мати на увазі, що суд постановляє рішення про розірвання шлюбу, якщо буде встановлено, що заява про розірвання шлюбу відповідає дійсній волі дружини та чоловіка і що після розірвання шлюбу не будуть порушені їхні особисті та майнові права, а також права їхніх дітей (ч. 3 ст. 109 СК України).

Задля підтвердження наявності указаних вище умов заявники мають подати разом із заявою належні і допустимі докази.

При цьому належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування (ч. 1 ст. 58 ЦПК України), тобто, з огляду на те, що аналізовані справи розглядаються в порядку окремого провадження, а також на положення, що його містить ч. 1 ст. 179 ЦПК України, належними доказами в цій справі є факти, які обґрунтовують заявлені вимоги або мають інше значення для вирішення справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення.

Зважаючи на категорію цивільної справи – справа про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей, та на норми СК України, можна визначити, що предметом доказування у цій справі є факти, які: посвідчують укладання шлюбу, народження спільних дітей, спільне усиновлення дитини дружиною і чоловіком або дитини одного з подружжя другим з подружжя; підтверджують дійсність волі дружини і чоловіка, спрямованої на розірвання шлюбу; допомагають встановити фактичні взаємини подружжя; свідчать про те, що подальше спільне життя подружжя і збереження шлюбу суперечило б інтересам одного з них, інтересам їхніх дітей, які мають істотне значення; підтверджують вирішення подружжям всіх питань, пов'язаних з місцем проживання дітей, забезпеченням умов їхнього життя, а також їх вихованням; свідчать про те, що після розірвання шлюбу не будуть порушені особисті та майнові права жодного з подружжя, а також права їхніх дітей.

Згідно із ч. 1 ст. 109 СК України подружжя, яке має дітей, має право подати до суду заяву про розірвання шлюбу разом із письмовим договором про те: 1) з ким із них будуть проживати діти; 2) яку участь у забезпеченні умов їхнього життя братиме той з батьків, хто буде проживати окремо; 3) про умови здійснення ним права на особисте виховання дітей.

На думку М. О. Німак, такий договір не є доказом, що підтверджує наявність обставин справи, але є доказом виконання заявниками вимог закону щодо досягнення домовленостей про місце проживання, утримання та виховання дітей [2, с. 11].

При визначенні місця проживання дітей необхідно керуватися ст. 29 ЦК України, ст. 160 СК України, ч. 2 ст. 11 Закону України «Про охорону дитинства» тощо. Крім того, слід зважувати, що держава забезпечує право

дитини на проживання в таких санітарно-гігієнічних та побутових умовах, що не завдають шкоди її фізичному та розумовому розвитку (ч. 1 ст. 18 Закону України «Про охорону дитинства»).

Умова щодо визначення участі у забезпеченні умов життя дітей того з батьків, який проживатиме окремо стосується, зокрема, надання утримання дитині в натуральній формі, участі в додаткових витратах на утримання дитини, зумовлених особливими обставинами (розвитком її здібностей, хворобою, каліцтвом тощо) [7, с. 588].

У ст. 190 СК України передбачено порядок припинення права на аліменти на дитину у зв'язку з набуттям права власності на нерухоме майно. Тому укладення відповідного правочину батьками дитини має бути відображено в письмовому договорі, що додається до заяви. За наявності у дитини майна доцільно у договорі також закріпити умови управління ним з урахуванням вимог ст. 177 СК України.

Відповідно до ч. 2 ст. 109, ч. 1 ст. 189 СК України договір між подружжям про розмір аліментів на дитину має бути нотаріально посвідчений. При укладенні такого договору слід зважати на положення, закріплені у ст. 189 СК України. Зокрема, у договорі про розмір аліментів на дитину (дітей) має бути зазначено розмір і строки їх виплати.

Отже, може мати місце два договори, які врегульовуватимуть відносини немайнового і майнового характеру стосовно дітей у разі розірвання шлюбу їхніх батьків. Однак, ми підтримуємо науковців, які вважають, що подружжя може укласти й один договір, який містив би всі умови, визначені у частинах 1, 2 ст. 109 СК України [7, с. 589]. Оскільки ж цей один договір включатиме й умову про розмір аліментів на дитину, то він підлягатиме обов'язковому нотаріальному посвідченню.

Укладення такого договору відповідає і ч. 4 ст. 157 СК України, згідно з якою батьки мають право укласти у письмовій формі договір щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим з них, хто проживає окремо від дитини, який підлягає нотаріальному посвідченню.

Під умовами здійснення батьками права на особисте виховання дітей маються на увазі, серед іншого, способи спілкування, розвитку здібностей, періодичність побачення, можливості спільного відпочинку, проведення дозвілля тощо [7, с. 589].

Таким чином, можна підсумувати, що до заяви про розірвання шлюбу між подружжям, яке має дітей, мають бути додані: свідоцтво про реєстрацію шлюбу; свідоцтво про народження дітей; довідки щодо розміру заробітної плати та інших доходів кожного з подружжя; письмовий договір про те, з ким із них будуть проживати діти, яку участь у забезпеченні умов їхнього життя братиме той з батьків, хто буде проживати окремо, а також про умови здійснення ним права на особисте виховання дітей; інші необхідні документи відповідно до заявлених вимог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
2. Німак М. О. Окреме провадження у справах, що виникають із шлюбних правовідносин : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / М. О. Німак. – К., 2012. – 20 с.
3. Сімейний кодекс України // Верховна Рада України : офіц. веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua.
4. Цивільний кодекс України // Верховна Рада України : офіц. веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua.
5. Цивільний процесуальний кодекс України // Верховна Рада України : офіц. веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua.
6. Цивільний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / [С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, В. І. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – К. : Атіка, 2010. – 896 с.
7. Цивільне процесуальне право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Атіка, 2009. – 760 с.

ПРОБЛЕМИ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ РОЗСЛІДУВАННЯ ЧИ ПРОКУРОРА ЩОДО ВНЕСЕННЯ (НЕВНЕСЕННЯ) ВІДОМОСТЕЙ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ДО ЄРДР

Воробйова Катерина Олегівна
студентка групи ЗП-211 Інституту права
ім. В. Сташиса Класичного приватного університету

Відповідно до параграфу 1 глави 26 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), який набрав законної сили з 20.11.2012 року, особа може оскаржити до слідчого судді рішення, дію чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування.

Дане положення, безумовно, спрямоване на виконання завдань кримінального судочинства, повинно сприяти реалізації прав і законних інтересів учасників кримінального провадження і в кінцевому рахунку підвищити якість кримінального судочинства.

На превеликий жаль, слід констатувати, про наявні перешкоди у реалізації цих, без сумніву важливих положень у правозастосовному процесі.

Вже перший рік роботи даного інституту показав про багато чисельні проблеми його реалізації на практиці.

Проблемам оскарження рішень, дій або бездіяльності слідчого чи прокурора під час досудового розслідування приділяли свою увагу такі вчені науковці, як: С. Г. Герасименко, Ю. М. Грошевий, І. І. Зарева, Є. Д. Лук'янчиков, В. О. Попелюшко, А. Р. Туманянц, Л. В. Черечукіна, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, О. Г. Яновська та ін..

Крім цього, проблеми пов'язані з реалізацією інституту оскарження під час досудового розслідування постійно висвітлюються на шпальтах періодичних видань практикуючими юристами, перш за все, представниками адвокатури.

Так, Л. Бєлкін у своїй статті безпосередньо критикував зміни у КПК 2012 року, пишучи про те, що розхвалюючи новий КПК, чиновники різних рівнів багато говорили, зокрема, про вирішення проблеми розгляду заяв і повідомлень про злочини.

Порівнюючи статтю 97 Кодексу 1960 року та статтю 214 КПК 2012 року, стверджували, що відсутність такої стадії кримінального процесу, як «порушення кримінальної справи», унеможливить для органів дізнання чи досудового слідства уникнення кримінальних розслідувань за певними категоріями справ, коли здійснювати це правоохоронцям дуже не хотілося [3].

Новий механізм початку розслідування мав на меті захистити права потерпілих, однак вказані сподівання не виправдалися, як щодо дотримання строків розгляду заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення, так і реагування на них [1; 2].

Враховуючи незначний обсяг статті, хотілося б зосередити увагу на висвітлені проблеми внесення завідомо неправдивих відомостей або відомостей із зовсім іншим змістом, ніж зазначено заявником.

О. Баганець у зв'язку з зазначеним наводить приклад з практики. Заявник звернувся до прокурора із заявою про вчинення кримінального правопорушення службовими особами відділу Держкомзему в місті Феодосія АР Крим за ознаками ст.ст. 366 та 365 КК України.

Однак, прокурором, інформацію про вчинення таких кримінальних правопорушень службовими особами цього відділу Держкомзему до Єдиного реєстру досудових розслідувань не внесено.

Натомість, до ЄРДР внесено дані щодо вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст.365 КК України, посадовими особами Насипновської сільської Ради. Слідчий суддя, розглянувши скаргу цього заявника на дії прокурора та відмовивши у її задоволенні, у своєму рішенні вказав, що: «Законом не передбачено оскарження дій чи бездіяльності слідчого або прокурора у разі внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань даних не в тій формі та не того змісту, на який вказує заявник» [4].

І дійсно, закон в ч.1 ст. 303 КПК дає вичерпний перелік дій, рішень і бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора, які можуть бути предметом оскарження під час досудового розслідування. І внесення даних не в тій формі та не того змісту, на який вказує заявник не є підставою до оскарження. Що правда, є ще частина друга вище зазначеної статті, яка передбачає можливість оскарження інших рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора не на стадії досудового розслідування, а під час підготовчого провадження у суді згідно з правилами статей 314-316 КПК. Виникає доречне запитання про яке підготовче провадження може йти мова, якщо за неіснуючим фактом внесено відомості до ЄРДР, і в подальшому вони, звісно не підтвердились і, як результат, провадження закрито.

Отже, можливість оскарження учасниками кримінального провадження рішень, дій чи бездіяльності слідчого або прокурора під час досудового розслідування до слідчого судді безперечно є проявом гарантій захисту прав учасників кримінального провадження, але щоб даний інститут повноцінно запрацював, враховуючи реалії правозастосовної практики, і в першу чергу, спрямованість і правосвідомість правозастосувача, вважаємо за необхідне внесення деяких змін у діюче законодавство.

А саме, на нашу думку, необхідно доповнити ст. 303 КПК можливістю оскарження рішення слідчого, прокурора про внесення не відповідаючих заяві або повідомленню відомостей до ЄРДР, яке може бути оскаржене заявником, потерпілим, представником потерпілого, законним представником потерпілого.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баганець О. Проблеми в застосуванні КПК 2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://baganets.com/blogs-baganets/problemi-v-zastosuvann-kpk-2012-roku.html.
2. Банчук О. Новий КПК і адвокати: питання на межі добра й зла / Центр політико-правових реформ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/columns/2013/05/21/6990340/.
3. Бєлкін Л. Практика невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yur-gazeta.com/publications/actual/praktika-nevnesennya-vidomostey-do-edinogo-reestru-dosudovih-rozsliduvan.html.
4. Справа № 119/1184/13-к Феодосійський міський суд АРК.

КОНСТРУКТИВНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ І СУДДІВСЬКИЙ РОЗСУД: КОНЦЕПЦІЯ РОНАЛЬДА ДВОРКІНА

Дідікін Антон Борисович

старший науковий співробітник Інституту філософії та права

Сибірського відділення РАН (Росія, м. Новосибірськ),
кандидат юридичних наук

Концепція американського вченого-правознавця Рональда Дворкіна має важливе значення для аналізу понятійного апарату галузей права та правозастосовчої практики. У публікаціях Р. Дворкіна представлені критичні аргументи проти політичного утилітаризму, правового неопозитивізму і природно-правових концепцій. В його розумінні правової доктрини переважає ідея активної ролі судової влади і «реалистская» інтерпретація політико-правової реальності [3; 4].

Згідно юридичній позитивизму, відзначає Р. Дворкін, «истинность суждений права определяется только фактами относительно норм, принятых особыми социальными институтами, и ничем иным» [2, с. 5]. Утилітаризм у правовій системі проявляється в тому, що право і обов'язок громадянина підкорятися закону при будь-яких формах державного устрою і обставин. Звідси сприйняття Р. Дворкіним методологічних основ правового позитивізму спрямоване на його подальшу критику. Його аргументація ґрунтується на власній трактуванні основних положень відомої теорії правового неопозитивізму Р. Харта про те, що право – сукупність норм, які прямо або побічно регулюють людську поведінку шляхом заборон і дозволений [5].

Р. Дворкін зазначає, що «эти правила идентифицируются и различаются с помощью специального критерия, при проверке в соответствии с его содержанием определяющего способ восприятия и совершенствования этих правил» [6, p. 38]. Ці перевірки дозволяють відрізняти дійсні юридичні правила від уявних правил і інших видів соціальних правил («правил моралі»), яким суспільство слід, але не підкріплює публічною владою.

У той же час в позитивізмі юридичні обов'язки перед державою виникають у разі підбиття фактичної ситуації під дію правових норм, тобто кожному праву відповідає обов'язок, але права і обов'язки не існують поза правових норм. За словами Р. Дворкіна, «утверждать, что кто-то имеет «правовое обязательство» значит говорить, что его случай подпадает под действующее правовое правило, которое требует действовать или воздержаться от действий» [6, p. 38].

Проте теоретична концепція Р. Дворкіна спрямована на спростування зазначених тверджень. Основу правової системи становлять не норми, а фундаментальні принципи і стратегії. Правові стандарти поведінки в суспільстві спрямовані на досягнення певних колективних цілей («стратегії»), або виражають моральні вимоги рівності, справедливості, чесності («принципи»). Таким чином, юристи користуються стандартами, що функціонують не у вигляді норм, а в якості принципів, які відповідають моральним вимогам справедливості і чесності. Р. Дворкін в обґрунтування своїх тез посилається на судовий прецедент «Riggs v. Palmer» 1889 р., де вирішувалося питання, чи може спадкоємець за заповітом отримати майно

спадкодавця, якщо він раніше скоїв вбивство. Судді прийшли до висновку, що не може, так як це порушує правовий принцип неприпустимості вилучення вигоди з незаконних дій [2, с. 44].

На практиці ж часто спостерігається змішання принципів, стратегій і норм. Наприклад, у першій поправці до Конституції США зазначено, що Конгрес не повинен видавати закони проти свободи віросповідання або закони, що обмежують свободу слова. Якщо це принцип, то обмеження свободи слова можуть бути передбачені в правових нормах з обґрунтуванням колективної мети (забезпечення безпеки, захист моральності). Тим самим дія принципів може фактично порушувати правові норми і навпаки. Наприклад, норми про набувальної давності (набуття права власності на знайдену річ, виходячи з давнини володіння) суперечать принципу неприпустимості вилучення вигоди з власних неправомірних дій. В інтерпретації Р. Дворкіна у разі судового спору суддя оцінює значимість різних принципів, а потім на основі правових норм приймає рішення, обґрунтовуючи його посиланнями на принципи [1, с. 200]. Таким чином, з аналізу судової практики випливає, що суддівська діяльність не є процедурою тлумачення і застосування загальних правових норм до конкретних випадків, а являє собою «конструктивну інтерпретацію» суддею конкуруючих правових принципів, які не мають ієрархії і дозволяють вирішити суперечку з урахуванням моральних принципів [7, p. 625; 8, p. 173].

Питання про існування юридичних обов’язків поза нормою розглядається як проблема обґрунтування моральних прав громадян по відношенню до держави. Р. Дворкін дотримується морального обґрунтування, відзначаючи, що «конституционная теория предполагает определенное решение сложных вопросов институционального устройства, а также вопросов философии политики и морали» [2, с. 167]. У цьому сенсі громадяни володіють двома видами моральних прав:

- право на рівне звернення, тобто на рівний розподіл можливостей, ресурсів і обов'язків;
- право на звернення як з рівним (рівна турбота і повага).

Ці права мають об’єктивний статус, не пов’язаний зі специфікою національних правових систем. Крім критики правового неопозитивізму, Р. Дворкін неоднозначно оцінює ідею природних прав, показуючи парадоксальність ситуації, коли наявність таких прав не пов'язане з юридичним визнанням і процедурою доказування.

У питанні суддівського розсуду Р. Дворкін пропонує модель «юридичної Геракла» – судді-філософа, який приймає безпомилкові і правильні рішення. «Геракл» керується правовою традицією, в якій втілені фундаментальні цінності, а панівна «політична теорія» дозволяє йому здійснити «принципову інтерпретацію» законів (прийняти єдино вірне рішення на основі правових принципів) [9, p. 528].

Таким чином, у концепції Р. Дворкіна відроджується реалістичний підхід до проблеми праворозуміння. Природні (моральні) права на основі норм Конституції стають юридичними правами, а їх реальне забезпечення здійснюється судовою системою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дворкин Р. Империя права. Глава 1. Пер. с англ. С. В. Моисеева // Известия высших учебных заведений. Правоведение. 2013. №3. С. 195-229.
2. Дворкин Р. О правах всерьез. М., РОССПЭН, 2004. – 392 с.
3. Дворкин Р. Справедливость и права // Отечественные записки. 2003. № 2. С. 131-138.
4. Дидикин А. Б., Оглезнев В. В. Онтология и эпистемология права: аналитическая традиция. Новосибирск, Изд-во НГУ, 2012. – 200 с.
5. Оглезнев В. В., Суровцев В. А. Аналитическая философия, юридический язык и философия права. Томск, Изд-во ТГУ, 2015. 220 с.
6. Dworkin R. Is Law a System of Rules? // Philosophy of Law. Edited by R. Dworkin. Oxford, 1977. P.38-75.
7. Dworkin R. Judicial Discretion // Journal of Philosophy. 1963. No. 60. P. 624-638
8. Dworkin R. Law's Ambitions for Itself // Virginia Law Review. 1985. Vol. 71, No. 2. P. 173-183.
9. Dworkin R. Law as Interpretation // Texas Law Review. 1982. No. 60. P. 527-550.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УНІФІКАЦІЇ НОРМ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

Кіріяк Оксана Василівна
доцент кафедри приватного права
Чернівецького національного університету
ім. Ю. Федьковича, кандидат юридичних наук

Важливою характеристикою парадигматики сучасного правосуддя є наявність глибинних галузевих зв'язків між нормами цивільного процесуального права, господарського процесуального права та адміністративного процесуального права, які опосередковують спільні процедури відправлення правосуддя та єдиний процес владнання спірної ситуації (певного юридичного конфлікту) шляхом безпосереднього здійснення судочинства. З огляду на це, останнім часом дедалі гучніше лунають пропозиції окремих дослідників процесуального права розробити і запровадити масштабну уніфікацію норм процесуального законодавства

нашої держави, адже, як справедливо наголошує Н. О. Громошина, процесуальна уніфікація відбувається не тільки як процес посилення загальної однаковості правового регулювання різних видів цивілістичного судочинства, не менш важливою є також і уніфікація всередині цих судових проваджень, що передбачає уніфікацію на рівні процесуальних інститутів і окремих правових норм [5, с. 24-25]. У зв'язку з цим, окреслимо окремі з проблемних аспектів вітчизняного процесу уніфікації процесуально-правового регулювання, а саме:

1. Як справедливо відзначає С. С. Бичкова, уніфікація термінології у межах процесуальних галузей права призводить до забезпечення термінологічної єдності та внутрішньої узгодженості процесуальних термінів [2, с. 105]. Водночас, процес уніфікації процесуального законодавства України на сучасному етапі значно ускладнюється наявністю суперечливих норм усередині окремих гілок процесуального права. До прикладу, ч. 1 ст. 195 КАС України закріплює, що суд апеляційної інстанції **може** вийти за межі доводів апеляційної скарги в разі установлення під час апеляційного провадження порушень, допущених судом першої інстанції, які призвели до неправильного вирішення справи. Натомість п. 13.2 Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України № 7 від 20.05.2013 р. стверджує, що з огляду на принцип офіційного з'ясування усіх обставин суд **зобов'язаний** вийти за межі доводів апеляційної скарги, якщо виявив порушення, які стали причиною неправильного вирішення справи.

2. Поряд із цим, уніфікованість вжитої термінології важлива не лише в середині нормативного масиву процесуальних галузей права. Нероздільний взаємозв'язок між матеріальним і процесуальним законодавством іманентно вимагає оперування ідентичним категоріально-понятійним апаратом з єдиним змістовним наповненням. Водночас прикладів того, що на практиці досить часто поодинокі положення чинного законодавства України дисонують із загальновживаними дефініціями, є чимало. Зокрема п. 2) ч. 1 ст. 1006 ЦК України закріплює, що після виконання доручення повірений зобов'язаний надати довірителю … виправдні документи. Вжите у цьому випадку законодавцем поняття «виправдні документи» не лише не відповідає змісту інших нормативно-правових актів нашої держави, але й не зустрічається більше у жодному законодавчому джерелі. Сфера застосування цієї дефініції тяжіє до теоретичних засад бухгалтерської діяльності, підручники з якої вирізняють цей вид документації поряд із розпорядчими та комбінованими документами [4, с. 115], проте у юридичній площині ні Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» № 996-XIV від 16.07.1999 р., ні Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. із розширеним словником юридичних термінів не містять жодної згадки про виправдні документи. Натомість, для більшості процесуальних кодексів більш характерним і зрозумілим є словосполучення «підтверджуючі документи» або «документи, що підтверджують» (ч. 1 ст. 45,

ч. 4, 5 ст. 98, ч. 5 ст. 105 ЦПК України, ч. 4 ст. 6, ч. 3, 5 ст. 28, п. 2) ч. 1, ч. 2 ст. 43^3, п. 2^1) ч. 2 ст. 54 ГПК України, ст. 58, ч. 5 ст. 106, ч. 3 ст. 178, ч. 3 ст. 186^3 КАС України тощо). Як зауважує В. І. Бобрик, норми процесуального права, порівняно із нормами матеріального права, є більш універсальними, тому їх загальна придатність до уніфікації вище [3].

3. Водночас текстуальна уніфікованість не повинна супроводжуватися нормативним дублюванням окремих положень, як у змісті одних правових актів, так і серед різних законодавчих джерел. Тому незрозумілою залишається доцільність нормативного повторення норми ч. 4 ст. 6 ЦПК України про те, що особисті папери, листи, записи телефонних розмов, телеграм та інші види кореспонденції можуть бути оголошені у судовому засіданні тільки за згодою осіб, визначених ЦК України, у ч. 1 ст. 186 ЦПК України, де розміщено положення ідентичного змісту. Враховуючи величезну кількість нормативно неврегульованих положень процесуально-правової дійсності нашої держави, таке необґрунтоване використання «корисної площі» основного закону цивільного процесуального права видається марнотратним.

4. Прикметно, що правила законодавчої техніки теж неоднаково використані як при структурній побудові внутрішньої організації процесуальних кодексів (наприклад, у КАС України визначення понять і термінів передує викладу основної процесуальної інформації, натомість ЦПК України та ГПК України віддають перевагу постатейному вибірковому закріпленню вжитих процесуальних дефініцій), так і щодо текстуального оформлення безпосереднього змісту окремих статей цих законодавчих актів. Зокрема, складові частини статей ЦПК України охоплюють пронумеровані пункти, частини і власне послідовний цифровий показчик номера статті (зокрема, ст. ст. 11^1, 15, 20, 32 та ін. ЦПК України і, радше як виняток, ст. 27^1 ЦПК України тощо). Натомість, для ГПК України характерною є числова ідентифікація лише статей і пунктів нормативних положень, тоді як частини викладені в тексті кодексу без цифрового відповідника (на кшталт, ст. ст. 2^1, 6, 8 ГПК України тощо). Водночас КАС України використовує обидва способи пагінації статей у своєму змісті, де поряд із пронумерованими частинами і пунктами зустрічаються подекуди непронумеровані абзаци (до прикладу, ст. ст. 21, 33, 60 та ін. КАС України).

5. Новітнє нормотворення, на жаль, не демонструє виваженого підходу до системного реформування вітчизняного правосуддя, переважно імплементуючи у вітчизняне процесуальне законодавство невластиві національному юридичному глосарію терміни і поняття (наприклад, судівництво [6], правничий [7] та ін.), що викликає аргументовані сумніви у доцільності такої новелізації. У цьому контексті слід погодитися з О. А. Беляневич, яка обґрунтовано доводить, що загальна тенденція уніфікації процесуального законодавства (у тому числі, на рівні проектів) здебільшого не враховує специфіки відповідних правовідносин та тих процесуальних

засобів, які сприяли б ефективному поновленню порушених прав та законних інтересів [1, с. 110].

6. Підсумовуючи все наведене вище, вважаємо, що ефективність проведення судово-правової реформи в Україні можлива лише у тому випадку, коли у процесі уніфікації процесуальних галузей права буде послідовно здійснено науково виважену стандартизацію не лише окремих правових норм відповідних законодавчих джерел, але й по можливості будуть синхронізовані усі судові провадження та відповідні процедури цивільного процесуального права, господарського процесуального права та адміністративного судочинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беляневич О. А. Про уніфікацію і спеціалізацію процесуального права [Електронний ресурс] / О. А Беляневич // Університетські наукові записки. – 2012. – № 1. – С. 95-105.
2. Бичкова С. С. Уніфікація процесуальної термінології [Текст] / С. С. Бичкова // Теоретико-методологічні засади диференціації та уніфікації в цивільному, господарському і адміністративному судочинстві в Україні: монографія / за заг. ред. В. І. Бобрика. – К.: Ред. журн. «Право України», 2013. – С. 105-110.
3. Бобрик В. І. Цивільне та господарське судочинство: проблема уніфікації судових процедур [Електронний ресурс] / В. І. Бобрик // Режим доступу: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=1702
4. Бухгалтерський облік у системі формування управлінської інформації: методологія і практика : монографія [Текст]. – Таврійський державний агротехнологічний університет, 2007. – 296 с..
5. Громошина Н. А. Дифференциация и унификация в гражданском судопроизводстве: дис. … канд. юрид. наук. – М., 2010. – 409 с.
6. Концепція удосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів № 361/2006 від 10.05.2006 р. / [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/361/2006
7. «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» : Проект Закону України, внесений Президентом до ВР України 25.11.2015 р. / [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57209

ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Кричун Юрій Анатолійович
завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету», кандидат юридичних наук, доцент

Доказування у теорії кримінального процесу є фундаментальною категорією, яка визначає засади кримінально-процесуальної науки й складає сутність практичної діяльності сторін обвинувачення та захисту, а також суду. Водночас, не дивлячись на те, що кримінально-процесуальне доказування за останні десятиліття поповнилося новими знаннями завдяки застосуванню філософських, інформаційних, логічних та інших, у тому числі й нетрадиційних методів пізнання, значна кількість його проблем залишається невирішеною, що негативно позначається як на розробці засад кримінально-процесуальної науки, так і на правозастосовній практиці. Особливо це є відчутним в умовах дії чинного КПК України 2012 року, що й актуалізує розробку наукових засад кримінально-процесуального доказування і, перш за все, його структурних елементів, що матиме важливе методологічне значення для доказування обставин будь-яких кримінальних правопорушень.

Проблеми доказування у кримінальному процесі та його структурних елементів досліджували вітчизняні правники Ю.П. Аленін, В.Г. Гончаренко, Ю.М. Грошовий, А.Я. Дубінський, В.К. Лисиченко, М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, М.А. Погорецький, С.М. Стахівський, Д.Б. Сергєєва, Н.В. Сибільова, В.М. Тертишник, В.П. Шибіко, М.Є. Шумило та інші, водночас питання щодо структурних елементів кримінально-процесуального доказування продовжують залишатися дискусійними й на даний час та потребує його подальшої розробки.

Ані КПК України 1960 року, ані чинний КПК України 2012 року не містять поняття кримінально-процесуального доказування й не розкривають його сутності. Тому це є однією з причин, що на сьогодні у теорії доказового права немає єдності думок щодо поняття доказування та його структури, а також його співвідношення з кримінально-процесуальним пізнанням.

Спільним для висловлених точок зору на поняття доказування у кримінальному процесі є те, що воно визначається як пізнавальна діяльність, яка проходить у встановленій законом процесуальній формі, спрямована на виявлення обставин злочину, що мали місце в минулому, та встановлення істини у кримінальному провадженні.

Так, В. Г. Гончаренко зазначає, що саме та істина, в якій відображається незалежна від суб’єкта дійсність, і повинна бути встановлена у розслідуванні та у судовому розгляді кримінальних справ [1, с.13]. Іншими

словами, висновки щодо винуватості конкретної особи у скоєні конкретного злочину і щодо існування у минулому всіх значущих обставин повинні бути адекватними об'єктивній дійсності. Однак встановлена істина – це знання і, попри об'єктивність його змісту, є моментом діяльності людини. Це результати пізнання, що характеризуються усвідомленням істини. Отже, істина завжди носить характер, відбиток форми і тенденції живого, конкретного та історично визначеного думаючого суб'єкта, тому від суб'єкта і від його свідомості залежить, як, які сторони і закономірності об'єктивної реальності стали змістом знання, як повно і глибоко вони відображені у ньому [2, с.156]. Звідси випливає необхідність встановлення критерію істинності наших знань і у тому числі істинності наших знань у конкретному кримінальному провадженні.

Аналіз висловлених точок зору на поняття доказування у кримінальному судочинстві дає підстави для висновку, що воно в основному розглядається як загальний процес отримання сукупності доказів та обґрунтування ними відповідних процесуальних рішень у кримінальному провадженні, проте структурні елементи цього процесу вченими визначаються по-різному.

У науці поширеною є думка, що процес доказування – це діяльність, пов’язана зі збиранням, перевіркою й оцінкою доказів. Кожний з названих елементів одні автори вважають окремими етапами доказування [3, с. 30; 4, с. 12], інші – взаємозалежними елементами даної діяльності [5, с. 298].

У КПК 2012 р. України також не розкриваються поняття доказування та його структурні елементи. Стаття 93 чинного КПК розкриває основні засади доказування, а у стаття 94 чинного КПК – оцінки доказів.

Відповідно до ст. 93 чинного КПК України збирання доказів здійснюється сторонами обвинувачення, захисту та потерпілим. Повноваження по реалізації даного припису у сторін не рівнозначні. Так, сторона захисту та потерпілий можуть лише ініціювати проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій шляхом подання клопотання слідчому, прокурору. Законодавець підкріплює у самій назві цих процесуальних дій те, що вони призначені в першу чергу для розшуку слідів і фактичних даних про сліди вчиненого злочину в порядку, передбаченому Кодексом. Зважаючи на те, що злочини, як правило, готуються і вчиняються в умовах таємності від правоохоронних органів, чинний КПК передбачає можливість застосування для контролю та виявлення фактів вчинення кримінальних правопорушень слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Вони мають спільну мету, але відрізняються порядком проведення. Так, слідчі (розшукові) дії (ст.ст. 223-234 КПК) проводяться в жорстко встановленій процесуальній формі і мають мету отримання (збирання) або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні доказів (показань, речових доказів, документів, висновків експертів (ч. 2 ст. 84 КПК.) Для проведення негласних слідчих

(розшукових) дій не вимагається дотримання такої процесуальної форми. Вони направлені на фіксацію фактів і обставин, що встановлюються в ході кримінального провадження, які фіксуються у відповідних протоколах і в разі необхідності з додатками, які можуть визнаватися доказами – документами (ст. 99 КПК). Водночас такі дії мають і розшукове призначення і їх результати можуть використовуватися як підстави для проведення слідчих (розшукових) дій з метою отримання доказів, зазначених в ч. 2 ст. 84 КПК.

Заслуговує на підтримку позиція професора М.А. Погорецького, який слушно вважає, що доказування у кримінальному процесі – складна об'єктивно-суб'єктивна діяльність, що складається з низки взаємозалежних та взаємовпливових елементів. Розуміння під початковим етапом доказування «збирання доказів» на практиці призводить до того, що окремі працівники оперативно-розшукових підрозділів помилково вважають, що отримані ними в ході оперативно-розшукового документування певні об'єкти речового походження чи документи, а інколи й вербальна інформація вже є доказом у кримінальному провадженні. Інколи подібної помилки припускаються і слідчі, залучаючи такі матеріали ОРД до кримінального провадження без будь-якої або без належної їх перевірки процесуальним шляхом, посилаючись на них як на докази при обґрунтуванні своїх процесуальних рішень, що є однією з причин слідчо-судових помилок, які призводять до порушення прав людини [6, с. 503].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що найбільш обґрунтованою й такою, що відповідає гносеологічним та юридичним засадам є точка зору щодо структури кримінального процесуального доказування яке включає в себе такі структурні елементи: 1) отримання доказів; 2) використання доказів для обґрунтування рішень у кримінальному провадженні. Саме така структура кримінального провадження повинна бути закріплена в чинному КПК України, що сприяло би ефективності не лише кримінально-процесуального доказування, а й більш ефективному виконанню завдань кримінального судочинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончаренко В.И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве (Методологические вопросы) / В.И. Гончаренко. – К.: Вища школа, 1980. – 160 с.
2. Кореневский Ю.В. Доказывание в уголовном процессе (закон, теория, практика) // Доказывание в уголовном процессе: традиции и современность / Под ред. В.А. Власихина. – М.: Юристъ, 2000. – 272 с.
3. Белкин Р.С. Собирание, исследование и оценка доказательств. Сущность и методы. – М, 1966. – 295 с.
4. Орлов Ю. К. Основы теории доказательств в уголовном процессе: Науч.-практ. пособие. – М., 2001. – 144 с.

5. Теория доказательств в советском уголовном процессе / Отв. ред. Н. В. Жогин. – М., 1973. – 736 с.
6. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: Монографія / М.А. Погорецький. – Х.:Арсіс, ЛТД, 2007. – 576 с.

ПРИВІД ЯК ОДИН ІЗ ЗАХОДІВ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Куцик Катерина Володимирівна
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

Поняття заходів процесуального примусу закріплено у главі 9 розділу І «Загальні положення» ЦПК України. За нормативним визначенням заходами процесуального примусу є встановлені ЦПК України процесуальні дії, що застосовуються судом до осіб, які порушують встановлені в суді правила або протиправно перешкоджають здійсненню цивільного судочинства.

Отже, заходи процесуального примусу є реакцією суду на ті правопорушення, які допустили учасники процесу або інші особи, присутні в залі судового засідання, і які заважають подальшому розгляду справи. Тому їх застосування є виключним правом суду.

Метою застосування заходів процесуального примусу є припинення порушень процесуальних норм і забезпечення дотримання окремими учасниками цивільного процесу покладених на них процесуальних обов'язків [3, с. 321].

У ч. 1 ст. 91 ЦПК України закріплено вичерпний перелік заходів процесуального примусу, до яких належать: 1) попередження; 2) видалення із залу судового засідання; 3) тимчасове вилучення доказів для дослідження судом; 4) привід.

Залежно від спрямованості заходи процесуального примусу можна поділити на дві групи: ті, що застосовуються до порушників порядку в залі судового засідання та ті, що забезпечують процес доказування.

До останньої групи заходів процесуального примусу відносять привід.

У словнику української мови «привід» – примусова доставка до слідчого, прокурора або суду обвинуваченого, свідка, потерпілого, що ухиляються без поважних причин від добровільної явки за викликом у призначений строк [2, с. 573].

На сьогодні цивільним процесуальним законодавством передбачена можливість приводу тільки двох учасників цивільного процесу – свідка та відповідача.

Відповідно до частин 2, 3 ст. 50 ЦПК України свідок зобов'язаний з'явитися до суду у визначений час і дати правдиві показання про відомі йому обставини, а у разі неможливості прибуття за викликом суду – завчасно повідомити про це суд. На забезпечення виконання свідками своїх обов'язків, а також доведення до суду доказової інформації, яка їм відома, спрямована можливість застосування приводу до свідка, передбачена ст. 94 ЦПК України.

Примусовому приводу свідок може бути підданий за таких умов у сукупності: його належним чином повідомили про час і місце судового засідання; він не з'явився в судове засідання без поважних причин або не повідомив про причини своєї неявки; він не підпадає під категорію осіб, до яких не дозволено застосовувати цей захід (ч. 4 ст. 94 ЦПК України) [1, с. 20].

Про привід свідка суд постановляє ухвалу, яка повинна відповідати загальним вимогам до ухвал суду, що встановлені у ст. 210 ЦПК України. При цьому, особливістю її змісту є те, що у ній повинно бути зазначено: 1) ім'я фізичної особи; 2) її місце проживання, роботи чи навчання; 3) підстави застосування приводу; 4) коли і куди ця особа повинна бути доставлена; 5) кому доручається здійснення приводу. Отже, на момент постановлення ухвали про привід свідка суду має бути відомо ім'я свідка, який підлягає приводу, місце його проживання, роботи або навчання. Також, перед постановленням цієї ухвали має бути призначено час і встановлено місце проведення наступного судового засідання.

Окрім цього, при постановленні ухвали про привід свідка суд повинен з'ясувати, чи не належить свідок до однієї із категорій осіб, щодо яких привід не застосовується. До цих осіб відповідно до ч. 4 ст. 94 ЦПК України належать: 1) особи, які не можуть бути допитані як свідки (ст. 51 ЦПК України); 2) малолітні та неповнолітні особи; 3) вагітні; 4) інваліди першої та другої груп; 5) особи, які доглядають дітей віком до шести років або дітей-інвалідів.

Як вже відмічалося, окрім приводу свідка, ЦПК України закріплена можливість застосування приводу і щодо відповідача (ч. 2 ст. 146 ЦПК України). Так, у справах про визнання батьківства, материнства суд має право при ухиленні відповідача від проведення судово-біологічної (судово-генетичної) експертизи, постановити ухвалу про примусовий привід відповідача [4, с. 266].

З огляду на викладене, можна стверджувати, що у главі 9 розділу I ЦПК України врегульовано лише питання про привід свідка як один із видів заходів процесуального примусу, при цьому належної уваги не приділено порядку приводу відповідача, який відрізняється особливостями процесуальної форми.

Відповідно до ч. 3 ст. 94 ЦПК України ухвала про привід у суд передається для виконання до органу внутрішніх справ за місцем провадження в справі або за місцем проживання, роботи чи навчання особи, яка підлягає приводу.

Дотепер працівники правоохоронних органів виконували вказані ухвали суду, керуючись Законом України «Про міліцію». Але враховуючи той факт, що у зв'язку із реформами, які проводяться керівництвом держави, вказаний Закон втратив свою чинність, існує необхідність у нормативному закріпленні порядку здійснення приводу у цивільному судочинстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бобрик В. І. Заходи процесуального примусу : порівняльно-правовий аналіз у різних видах цивілістичного судочинства / В. Бобрик // Підприємництво, господарство, право : науково-практичний господарсько-правовий журнал. – 2014. – № 10. – С. 16–21.
2. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 7, 1976. – 723 с.
3. Цивільне процесуальне право України : Підручник / Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін.; За заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Атіка, 2009. – 760 с.
4. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : Академічний курс : Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К. : Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2005. – 624 с.

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ТА МАЙНОВІ ОБОВ'ЯЗКИ ДІТЕЙ ЩОДО БАТЬКІВ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Лук'янчук Олена Ігорівна
ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

За сімейним законодавством України утримання непрацездатних батьків, які потребують допомоги, є моральним та юридичним обов'язком їх повнолітніх дітей, а в деяких випадках і дітей, які ще не досягли повноліття. Це положення базується на правовому принципі, згідно з яким батьки і діти зобов'язані надавати взаємну моральну підтримку і матеріальну допомогу один одному. Більше того, обов'язок повнолітніх дітей піклуватися про своїх непрацездатних батьків закріплено у Конституції України.

Звичайно здебільшого діти добровільно піклуються та, у разі потреби, надають своїм батькам матеріальну допомогу. Тим не менш, трапляються випадки, коли «недобросовісні» діти забувають про свої обов'язки, а їх батьки нерідко нехтують своїми правами.

Відповідно до ч. 8 ст. 7 Сімейного кодексу України (далі – СК України) регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів непрацездатних членів сім'ї. При цьому

однією з основних цілей регулювання сімейних відносин відповідно до ч. 2 ст. 1 СК України є утвердження почуття обов'язку перед батьками.

Незважаючи на такі високі стандарти у відносинах між непрацездатними батьками та їх дітьми, існує чимало актуальних питань, які потребують законодавчого врегулювання.

Перш за все необхідно розібратися, що має на увазі законодавець під такими поняттями як: *«піклування», «утримання», «аліменти», «догляд», «допомога»*.

У статті 172 СК України закріплено обов'язок дитини, повнолітніх дочки та сина піклуватися про своїх батьків. Наведена норма права розміщена у главі 13 СК України «Особисті немайнові права і обов'язки батьків та дітей». Однак з огляду на зміст даної статті, у якій мова йде про можливість стягнення коштів на покриття витрат, пов'язаних із наданням піклування, можна стверджувати, що в даному контексті законодавець пов'язує батьків і дітей саме матеріальними правами та обов'язками.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» під утриманням можна розуміти повне забезпечення відповідно до державних соціальних стандартів матеріальними та грошовими ресурсами особи для задоволення її життєво необхідних потреб та створення умов для нормальної життєдіяльності.

Треба зауважити, що законодавець не розрізняє поняття «утримання» та «аліменти» та вживає їх як синоніми (наприклад, ст. ст. 75, 78 СК України).

Однак в юридичній літературі наголошується на необхідності розмежування зазначених правових категорій. Зокрема, термін «аліменти» пропонується вживати до ситуацій, коли втрачені нормальні сімейні відносини, а у разі коли зобов'язана за законом особа добровільно бере на себе зобов'язання, доцільно вживати термін «утримання» [2, с. 156].

О. О. Дерій визначає аліменти, з одного боку, як утримання, яке надається добровільно одним членом сім'ї іншому і яке може здійснюватися як шляхом постачання їжі, забезпечення одягом, доглядом тощо, у натурі й у грошах, а з другого боку, аліменти – це кошти або майно, що надається аліментнозобов'язаною особою примусово, на утримання іншої особи [1, с. 286].

Вочевидь, утримання є більш широкою за своїм змістом правовою категорією, яка включає в себе як грошову форму утримання, що йменується аліментами, так і натуральну форму утримання, зокрема забезпечення продуктами харчування, одягом, житлом тощо.

Відповідно до ст. 206 СК України у виняткових випадках законодавцем передбачена можливість стягнути з дитини одноразово або протягом певного строку кошти на покриття витрат, пов'язаних з лікуванням та доглядом за батьком, матір'ю, які є тяжко хворими або інвалідами.

Поняття «догляду» є в Переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України № 537 від 3 вересня 2012 року. Відповідно вказаного наказу розрізняються такі види догляду:

1) *догляд вдома* – допомога у самообслуговуванні (дотримання особистої гігієни, рухового режиму, годування), у пересуванні в побутових умовах, у веденні домашнього господарства (закупівля продуктів харчування, ліків та інших товарів, приготування їжі, прання, прибирання житла, оплата комунальних платежів, дрібний ремонт одягу, взуття тощо), в організації взаємодії з іншими фахівцями та службами (виклик лікаря, комунальних служб, транспортних служб тощо); навчання навичкам самообслуговування; допомога у забезпеченні технічними засобами реабілітації, навчання навичкам користування ними; психологічна підтримка; надання інформації з питань соціального захисту населення; допомога в отриманні безоплатної правової допомоги; допомога в оформленні документів;

2) *догляд стаціонарний* – створення умов для проживання (надання ліжко-місця з комунально-побутовими послугами в стаціонарних умовах); забезпечення харчуванням, твердим, м'яким інвентарем; допомога у самообслуговуванні (дотримання особистої гігієни, рухового режиму, прийом ліків, годування); спостереження за станом здоров'я, організація надання реабілітаційних та медичних послуг; допомога у забезпеченні технічними засобами реабілітації, навчання навичкам користування ними; навчання навичкам самообслуговування; організація розпорядку дня, у тому числі денної зайнятості, дозвілля;

3) *денний догляд* – забезпечення умов для денного перебування; забезпечення харчуванням; допомога у самообслуговуванні (дотримання особистої гігієни, рухового режиму, прийом ліків, годування); спостереження за станом здоров'я, надання реабілітаційних послуг; формування та підтримка навичок самообслуговування; психологічна підтримка; організація денної зайнятості, дозвілля.

Таким чином, під доглядом мається на увазі надання послуг як матеріального, так і нематеріального характеру.

Виконання обов'язку надавати допомогу батькам не завжди пов'язане із грошовими затратами. Допомога може бути надана матері, батькові у виконанні певної хатньої роботи, роботи на городі, прибудинковій території. Батькам-інвалідам може бути потрібна інша допомога, викликана каліцтвом, тяжкою хворобою [3, с. 264].

Таким чином, проаналізувавши чинне законодавство, можна зробити висновок, що в обов'язок дітей щодо своїх батьків законодавець в поняттях «піклування», «утримання», «аліменти», «догляд», «допомога» заклав як матеріальні, так і нематеріальні блага.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дерій О. О. Поняття аліментного зобов'язання / О. О. Дерій // Держава і право. – 2013. – Вип. 9. С. 282–287.

2. Риженко І. М. Правова природа договору батьків щодо утримання та участі у вихованні дитини / І. М. Риженко // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 3. – С. 154–160.

3. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. – [3-тє вид. перероб. і доп.] / З. В. Ромовська. – К. : Правова єдність, 2009. – 432 с.

МОВНИЙ ТРЕНІНГ В УДОСКОНАЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІВ

Пивоваров Василь Миколайович
доцент кафедри культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат філологічних наук, доцент

Професійна діяльність суддів безпосередньо залежить від досконалого знання норм мови, умінь і навичок правильного вибору слова залежного від його семантики, уживаності в мові. Поєднання цих складових гарантує відповідну юридичну діяльність, унеможливлює потрапляння в усне та писемне мовлення лінгвістичних помилок усіх рівнів: лексичних, граматичних, пунктуаційних, стилістичних.

Принагідно зазначимо, що в розвинених країнах світу мова завжди розглядається як важливий засіб удосконалення закону, утілення в практику базових принципів законотворчості. Правильність застосування лексем дає змогу дотримуватися вимог чіткої визначеності й демократичності закону. На практиці стикаємося з тим, коли юристи змушені повторювати мовні огріхи законодавчих актів, законів, статей кодексів тощо.

В Україні застосуванню державної мови в юридичній практиці приділяється багато уваги. Так відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» мовою судочинства і діловодства є українська мова. Частина 3 тієї ж статті передбачає для суду обов'язкове використання української мови для ведення процесу та викладення процесуальних документів [1].

Однак обов'язковість використання української мови повинна супроводжуватись з постійним дотриманням норм сучасно української літературної мови, високою мовленнєвою культурою, досконалим знанням юридичної термінології, правильним і точним її застосуванням. Адже лінгвістичний аспект законів, нормативно-правових актів, постанов і рішень

повинен відповідати не тільки нормам права, а й нормам мови. А це залежить і від загальної фахової підготовленості суддів, і від мовної компетентності.

Правильність мови судочинства має важливе юридичне значення, тому що пов'язане з національним та державним розвитком. Як відзначає Н.В. Артикуца, «вимоги мовної досконалості закону, максимальної точності та логічності у викладі правових приписів, однозначності тлумачення й розуміння правових норм, суворої нормативності та стилістичної довершеності зумовлюють надзвичайну увагу (і повагу) всього суспільства до мови законодавства, яка завжди має бути еталоном, бездоганним зразком, встановлювати норми найбільш доречного і правильного використання мовних засобів» [2].

Проблема мовленнєвої культури суддів, мовна досконалість юридичних документів, питання використовування юридичної термінології залишається актуальним як на теоретичному рівні, так і в практичних аспектах її реалізації.

З огляду на актуальність удосконалення мовленнєвої культури суддів, підвищені вимоги до мовного оформлення документів, відповідність їх нормам мови, уважаємо за необхідне поділитися певними здобутками в проведенні мовних тренінгів на заняттях у Харківському регіональному відділенні Національної школи суддів України.

Мета статті – показати теоретичні та практичні методи закріплення професійно-термінологічної компетентності суддів у процесі проведення мовного тренінгу, перевірка загального рівня знань української мови у формі тестових завдань, написання міні-диктанту, редагування документів тощо.

Техніку укладання юридичних документів з дотриманням усіх вимог юристи опановують під час навчання у вищому навчальному закладі. Однак, як свідчить практика, умінь і навичок, здобутих раніше, виявляється недостатньо для повноцінного виконання своїх професійних обов'язків. Тому постійно виникає потреба в удосконаленні професійної майстерності, зокрема в мовній частині. Ліквідувати такі прогалини і покликана школа професійних суддів.

Мовний тренінг проводяться так, щоб слухачі мали змогу максимально поглибити свої знання не тільки з мови, а й фахові. Так, план занять передбачає міні-лекції з актуальних мовних питань, правильності укладання документів, перегляд усталених мовних конструкцій, виконання тестових завдань.

Перспективними елементами тренінгу є інтерактивна гра, робота в малих групах, презентація результатів роботи представниками малих груп на фліп-чарті. Кожна група отримує завдання із запропонованих карток скласти правильні мовні конструкції, які найчастіше використовуються в судових постановах та рішеннях. Далі наведено зразки таких завдань на утворення правильних мовних конструкцій: *згідно з наданими матеріалами; за участю секретаря;за обопільною згодою; перебувати в лікарні; мати на увазі;уважав*

за можливе; через непридатність;через недбалість; на порушення; ужити заходів; збіг обставин; згідно зі статтею; за результатами перегляду; взяти до відома; перебувати на посаді; керувався під час ухвалення рішення, дійти згоди; позбутися небезпеки тощо.

Важливою складовою тренінгу все-таки є робота з документом, а саме його редагування. На жаль, на практиці чимало документів із судової галузі, а саме – постанови, ухвали з очевидними мовними помилками. Копітка робота з юридичним документом, лінгвістичний аналіз тексту дає змогу дійти висновку, що насправді багато постанов суду, рішень рясніють мовними огріхами. Для кращого запам'ятовування, унаочнення використовуємо інформаційні технології (мультимедіа-технології, інтернет-технології). Слухачі мають змогу прочитати електронний текст, який виконує такі комунікативні функції, як: привертання уваги (виділення назви електронного тексту за допомогою зміни кольору та шрифту); інформування (повідомлення, ознайомлення з текстом. Судді під час сприйняття електронного тексту від пасивного сприйняття переходять до активного засвоєння поданої в тексті інформації.

Із соціальних мереж для аналізу взято зразки постанов, якими послуговуються в юридичній діяльності. Навіть побіжний аналіз дав змогу виявити типові помилки. Для наочності помилки можна класифікувати за такими видами помилок.

Таблиця 1

Лексичні помилки

Так уживають	Так правильно
…**в районі** інформаційного покажчику №1354	…**неподалік** інформаційного покажчика № 1354
в силу ч. 3 ст. 2 КАС України	**відповідно до** (згідно з) ч. 3 ст. 2 КАС України
задоволено з **наступних** підстав	задоволено з **таких** підстав
Постанова **підлягає** негайному виконанню.	Постанова ***належна*** *до негайного виконання (має бути негайно виконана)*
в ході ревізії зазначеного питання	**під час** ревізії, **у процесі** проведення ревізії
в якості платника податків і зборів	**як** платник податків і зборів
виходить з наступного, виходячи з доказів, виходячи з наступного	**керується** таким, на підставі доказів, беручи до уваги таке
знаходиться на обліку	**перебуває** на обліку
являється платником	**є** платником
складає 1278,80 грн.	**становить** 1278,80 грн.
відповідач **переслідує** мету	відповідач **мав на меті, мав [за] мету, ставив собі мету, за мету, добивався** мети

утворилася заборгованість	**виникла** заборгованість
шляхом **подачі** апеляційної скарги стороною	шляхом **подання** апеляційної скарги потерпілою стороною
отриманих на **сьогоднішній день** коштів	отриманих **на сьогодні, на цей час**, **натепер, до цього часу** коштів
відсутні законні підстави	**немає** (бракує) законних підстав
суд **вбачає** достатньо підстав для задоволення позову	суд **має всі підстави** для задоволення позову
на протязі дії контракту отримало	**протягом** дії контракту отримало
як це **передбачено** Законом України	**відповідно до, згідно з**
Дану позовну заяву належить розглядати в порядку адміністративного судочинства і вона підсудна Харківському окружному адміністративному суду.	Позовну заяву належить розглядати в порядку адміністративного судочинства**,** і вона підсудна Харківському окружному адміністративному суду.

Як видно з табл. 1, укладачі документів надають перевагу багатозначній лексиці, забуваючи, що документа укладаються в офіційно-діловому стилі, а тому має бути відповідна лексика, усталені мовні конструкції. Слід зважати на семантику слова, як-от: знаходиться, переслідує, являється та ін. Слово «знаходиться» означає: «бувати виявленим унаслідок розшуків; відшукуватися (про кого- або що-небудь загублене, втрачене, зникле)», «бути в наявності; виявлятися» [3, с. 470]. Слово «переслідує» – «гнатися слідом за ким-небудь, намагаючись наздогнати, захопити, знищити і т. ін.»; «висліджувати кого-небудь із метою покарання, віддання до суду.

Окремого коментаря потребує слово «даний», яке постійно вживають в усному і писемному мовленні. «Даний» означає «цей, наявний» [3, с. 273].

Слово «відсутні» – «який не перебуває в даному місці в певний час», «той, хто не перебуває де-небудь у певний час...» [3, с.182]. Це слово багатозначне, а слід уживати слова однозначні. Отже, назване слово стосується здебільшого особи, тому підстави є або їх немає.

Таблиця 2

Граматичні помилки

Так уживають	**Так правильно**
…а відповідач належними доказами не довів **факт** подачі до податкових органів фінансової звітності…	…а відповідач належними доказами не довів **факту** подання до податкових органів фінансової звітності…
в обґрунтування	на підтвердження, обґрунтовуючи
в порушення ст. 284 Податкового кодексу України	**на порушення** (з порушенням) ст. 284 Податкового кодексу України
відповідач **повідомлявся** повістками	відповідач **сповіщений** повістками,

	відповідача повідомлено повістками
гарантій **приймаючої** сторони	гарантій держави, що приймає
відповідачем **по справі** подано звіт	відповідач **у справі** подав звіт
відповідно довідки	**відповідно до** довідки
згідно наданих матеріалів справи	**згідно з** наданими матеріалами справи
провадиться за позовом вищестоящого в порядку підлеглості органу	провадиться за позовом **вищого в порядку** підлеглості органу
заборгованість **по внескам**	заборгованість **по внесках**
Згідно п. 68.1 ст.68 Податкового кодексу України	**Згідно з** п. 68.1 ст. 68 Податкового кодексу України
Згідно ст.256 КАС України	Згідно зі (відповідно до) ст. 256 КАС України
підлягають **до сплати**	підлягають **сплаті**
їх сімей	**їхніх** сімей
…з метою стягнення з винної особи збитку у розмірі 285 929,57 грн., який **нанесений** підприємству	…з метою стягнення з винної особи збитку у розмірі 285 929,57 грн, який **завдано** підприємству…
Також судом встановлено, що 05.09.2012 - позивачем відносно відповідача прийнято рішення про	**Також суд встановив**, що 05.09.2012 – позивач щодо відповідача ухвалено (винесено) рішення про
сума не сплачена	суму не сплачено
прийшов до висновку, приходить до висновку	**дійшов висновку**, доходить висновку
при секретарі	при секретареві, за участю секретаря
яка **відповідачем** отримана	яку **відповідач** отримав
контролюючий орган	**контрольний орган**, перевірний

Приклади табл. 2 свідчать, що є потреба звернутися до граматики української мови, щоб надалі не помилятися у вживанні прийменників, у написанні відмінкових закінчень іменників, форм дієслова тощо.

Таблиця 3

Пунктуаційні помилки

Так уживають	**Так правильно**
Позовну заяву належить розглядати в порядку адміністративного судочинства і вона підсудна…	Позовну заяву належить розглядати в порядку адміністративного судочинства, і вона підсудна…
одержувач УК у Валківському районі	одержувач – УК у Валківському районі
Разом з тим, в силу ч. 3 ст. 640 ЦК	Разом з тим відповідно до (згідно з)

України	ч. 3 ст. 640 ЦК України
Однак, Законом України «Про державну контрольно – ревізійну службу в Україні» органи Державної фінансової інспекції не наділені повноваженнями щодо...	Однак відповідно до Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» органи Державної фінансової інспекції не наділені повноваженнями щодо...
про що свідчить зворотній корінець повідомлення про вручення поштового відправлення який повернувся до канцелярії суду…	про що свідчить зворотній корінець повідомлення про вручення поштового відправлення, який (повернуто) надійшов до канцелярії суду…

Характер помилок табл.3 свідчить про прогалини у вживанні розділових знаків при вставних словах. Найчастіше не розрізняють сполучник «однак, проте», які комою не виділяються, від вставних, коли ставимо кому.

Таблиця 4

Орфографічні помилки

Так уживають	**Так правильно**
Позивач, Громадянин Афганістану	Позивач громадянин Афганістану
ХОУ ВАТ «державний ощадний банк України»,	ХОУ ВАТ «Державний ощадний банк України»

Як видно з табл.4, помилки стосуються вживання великої літери.

Таблиця 5

Недотримання технічних вимог

Так уживають	**Так правильно**
від 09.07.2003 року № 1058– IV	від 09.07.2003 № 1058– IV
на 2010-2011 р.р.	на 2010-2011 рр.
…запропонувати в строк до 25.06.2011р. надати письмові заперечення…	…запропонувати в строк до 25.06.2011 надати письмові заперечення…
Суддя Зоркіна Ю.В.	Суддя Ю.В. Зоркіна

Однією з вимог до укладання документів є технічні, які передбачають правильний набір тексту, дотримання відступів між слова та літерами, розташування реквізитів документа та їх оформлення. Так, «підпис складається з назви посади особи, яка підписує документ (повної, якщо документ надруковано не на бланку, скорочено – на документі. Надрукованому на бланку), особистого підпису, ініціалу (-ів) і прізвища» [5]

Дієвою формою проведення тренінгу є застосування слайдів, які сприяють кращому засвоєнню виявлених помилок у документі. Редагування документів дає змогу виявити типові помилки, виправити, побачити

правильні конструкції, що сприяє вдосконаленню культури усного та писемного мовлення.

Під час проведення мовного тренінгу слухачі беруть активну участь у редагування документів, пошуку помилок, пропонують правильні варіанти. На думку організаторів тренінгу, слухачі отримують можливість використовувати оновлені знання в подальшій професійній діяльності.

Проведення інтерактивної гри, робота в малих групах сприяє активізації мовних знань, допомагає швидко орієнтуватися в конкретній мовній ситуації.

Отже, проведення мовного тренінгу допомагає слухачам систематизувати раніше набуті знання з мови, одержати нові, удосконалити вміння та навички з укладання фахових документів, критично підходити до мовних конструкцій, які вживаються в законодавчих актах, законах, виявляти їхню відповідність мовним нормам, пропонувати власні, якщо це не суперечить мовній практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ki.pl.court.gov.ua/sud1609/ktnpzd/zups
2. Артикуца Н.В. Культура правотворчості і мова [Електронний ресурс] / Н. В. Артикуца // Наукові записки НаУКМА : зб. наук. пр. – К., 2008. – Т. 77. – С. 44–50. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/law/2008_77/09_artykytsa_nv. PDF
3. Великий тлумачний словник української мови (з дод., доповн. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бучел. – К. : Ірпінь; ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
4. Словник української мови / кер. В. В. Німчук та ін./ Від. ред.. В. В. Жайворонок. – К. : ВЦ «Просвіта», 2012. – 1320 с.
5. Вимоги до оформлювання документів ДСТУ 4163 – 2003: Національний стандарт України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/content/file/Doc_007.pdf

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВИЛ ПРО НАЛЕЖНІСТЬ ТА ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ ПІД ЧАС ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Симбірська Єлизавета Володимирівна
ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ

Указом Президента України № 276/2015 від 20.05.2015 р. схвалено Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових

інститутів на 2015-2020 роки. Метою цієї Стратегії є визначення пріоритетів реформування судової системи задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини.

Недостатнє нормативне регулювання та дослідження проблем оцінки належності і допустимості доказів призводить до безсистемності та хаотичності здійснення правосуддя в цивільних справах, неефективності судової системи.

Відповідно до ст. 1 ЦПК України завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ, виконання яких напряму пов'язано з встановлення судом у справі фактичних обставин, що може бути досягнуто тільки за умови підтвердження особами, які беруть участь у справі, своїх вимог чи заперечень шляхом надання визначених у ЦПК України доказів. Однак, з метою обмеження кола фактичних даних, якими особи, які беруть участь у справі, будуть доводити ті обставини, на які вони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, законодавець встановив два основних правила, що висуваються до таких даних: про належність і допустимість доказів.

Варто зазначити, що помилки суду під час оцінки доказів у більшості випадків тягнуть за собою порушення прав і законних інтересів осіб, які беруть участь у справі, або скасування ухвалених судових рішень. Долучення до матеріалів справи доказів, що не відповідають критеріям належності і допустимості, порушує, серед іншого, і принцип процесуальної економії.

У вітчизняній правовій доктрині питання щодо належності та допустимості доказів уже піднімалися. Так, С. Я. Фурса зазначає, що належними є докази, які мають значення для справи, тобто за їх допомогою можуть бути підтверджені взаємопов'язані з ними істотні обставини, які відповідно до норми матеріального права створюють фактичну основу спірних правовідносин, а допустимими докази можуть вважатися тоді, коли не порушено процесуальний порядок отримання відповідного доказу та правильно здійснено оцінку змісту і форми цього доказу [4, с. 323, 332]. Характеризувати належність як суть, а допустимість як форму пропонують М. І. Балюк та Д. Д. Луспеник [1, с. 140]. Г. В. Чурпіта зазначає, що належними вважатимуться докази, які обґрунтовують заявлені вимоги чи заперечення сторін або мають інше значення для вирішення справи і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення. Допустимість же кожного конкретного доказу залежить від дотримання процесуального порядку його отримання, дослідження й оцінки змісту і процесуальної форми цього доказу [6, с. 169–170].

Цілком погоджуючись із зазначеними вище підходами науковців щодо змісту цих визначальних ознак доказів проаналізуємо їх фактичне вираження у нормах ЦПК України. Так, у статтях 58–59 ЦПК України, поряд

з розкриттям категорій належності та допустимості доказів, встановлюються імперативні правила щодо дій суду в разі невідповідності їх встановлених вимогам: суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмету доказування (ч. 3 ст. 58 ЦПК України), та не бере до уваги докази, які одержані з порушенням встановленого законом порядку (ч. 3 ст. 59 ЦПК України).

Як зазначає Т. М. Кучер, цікавим з наукової точки зору є застосована у наведених статтях термінологія «не бере до уваги» та «не бере до розгляду» і фактичне виконання цих положень під час здійснення правосуддя. Саме тому при вивченні аналізованих питань потрібно розібратися з екстралінгвістичною інформацією щодо ключових елементів таких словосполучень. Зокрема, увага – це психологічна категорія, яка позначає зосередженість і спрямованість психічної діяльності на певний об'єкт, а розгляд – це дія, розбір чого-небудь з подальшим прийняттям рішення. Перетворивши такі визначення на законодавчо закріплені положення щодо ознак доказів, вбачається, що у випадку неналежності доказу суд не має вчиняти дії по його огляду та не ухвалювати жодного судового рішення, що стосується останнього, в разі ж недопустимості засобу доказування – не здійснювати його пізнання, дослідження, оцінку, не пропускати його через свідомість, тобто не здійснювати щодо нього розумову діяльність [2, с. 82].

З викладеного можна зробити висновок, що низка норм ЦПК України потребують змін та уніфікації термінології, зокрема, у ч. 4 ст. 212 ЦПК України слід замінити терміни «прийняття» на «взяття до уваги», «відмова у прийнятті» на «відхилення».

Кожен доказ, наданий суду, підлягає дослідженню та оцінці. У п. 3 ч. 1 ст. 215 ЦПК України визначено вимоги щодо відображення такої оцінки у рішенні (зазначити мотиви, з яких суд бере до уваги або відхиляє їх). Ця норма конкретизує дії суду, адже не можна відхилити те, що спочатку не було прийнято, не досліджено та належно не оцінено.

Питання оцінки доказів міститься не тільки в нормах ЦПК України, але й в інших нормативних актах. Так, у ст. 218 ЦК України вказується, що при недотриманні письмової форми правочину, факт вчинення правочину або оспорювання його окремих частин може доводитися письмовими доказами, засобами аудіо-, відео запису, іншими доказами, окрім показів свідків. А тому, якщо буде подано заяву про виклик свідка тільки задля підтвердження факту укладення правочину, який необхідно було вчинити у письмовій формі, суд таку заяву не має задовольняти.

Якщо йдеться про допустимість доказів, то вирішення питання щодо їх допустимості в цивільну справу буде залежати від дотримання встановленого законодавством порядку їх отримання (ч. 1 ст. 59 ЦПК України). Зазначена норма ЦПК України є бланкетною. У цьому контексті варто згадати про такі види речових доказів, як аудіо- та відеозапис, що можуть бути використані для підтвердження обставин цивільної справи і

отримання яких в Україні регламентується численними нормативними актами у сфері створення, використання та захисту інформації.

Отже, норми, які регламентують питання оцінки доказів у цивільному процесі, можуть міститися не тільки в актах процесуального характеру, але й в нормативних актах матеріально-правового спрямування.

В цілому можна підсумувати, що питання, пов'язані з проблемами визначення належності та допустимості доказів у цивільному процесі, потребують подальших наукових досліджень та розробки пропозицій щодо удосконалення правового регулювання процесу доказування в цілому та оцінки доказів, зокрема, рекомендацій щодо практичної реалізації відповідних положень цивільного процесуального законодавства під час розгляду і вирішення цивільних справ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

8. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспеник. – Х. : Харків юридичний, 2008. – 708 с.
9. Кучер Т. Належність та допустимість як критерії оцінки доказів / Т. Кучер // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2012. – Вип. 91. – С. 80–83.
10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // База «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua.
11. Цивільний процес України: академічний курс : [підруч.] / [Фурса С. Я., Фурса Є. І., Гетманцев О. В. та ін.] ; за ред. С. Я. Фурси. – К. : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2009. – 848 с.
12. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.
13. Цивільний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / [С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, В. І. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – К. : Атіка, 2010. – 896 с.

ПРАВОСУДДЯ. ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Степанов Павло Леонідович
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету», кандидат юридичних наук

Прагнучи стати частиною європейської спільноти, вітчизняний законодавець поступово прививає правові інституції, які вже давно є підвалинами міжнародного права, фундаментом правової демократичної держави. Особливе значення надається сфері найбільшого обмеження загальнолюдських прав і свобод особи, кримінальному судочинству загалом та правосуддю зокрема. З огляду на це важливого значення набуває факт узгодженості термінології за суттю і змістом, що вживається в міжнародних документах та законах нашої держави.

Проблемам понятійно-категоріального апарату та безпосередньо тлумачення правосуддя приділяли увагу такі науковці, як Ю. П. Аленін, Ю. М. Грошевий, М. Й. Коржанський, І. Є. Марочкін, Є. О. Мірошниченко, М. І. Панов, В. Я. Радецька, З. А. Тростюк та ін. Проте на сьогодні слід констатувати невизначеність як законодавця, так і відсутність єдності думок вчених щодо сутності поняття правосуддя та як наслідок проблем доступності правосуддя і гарантій його реалізації.

У межах пропонованої статті спробуємо проаналізувати міжнародно-правові акти та вітчизняне законодавство щодо визначеності, сутності терміну правосуддя.

Так, у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права термін правосуддя згадується декілька разів. У ч.1 ст.14 документа розглядається випадок можливого обмеження доступу до правосуддя. Вказується, що преса і публіка можуть не допускатися на весь судовий розгляд або частину його з міркувань моралі, громадського порядку чи державної безпеки в демократичному суспільстві …– при особливих обставинах, коли публічність порушувала б інтереси правосуддя… У ч.3 згаданої вище статті зазначається, що кожний має право, коли інтереси правосуддя того вимагають, безплатно для нього в усякому такому випадку, коли у нього немає достатньо коштів для оплати захисника [1].

У преамбулі Монреальської універсальної декларація про незалежність правосуддя визначається, що правосуддя є однією із суттєвих підвалин свободи [2].

У схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї від 29 листопада та 13 грудня 1985 року Основних принципах незалежності судових органів зазначається, що правосуддя вимагає, щоб кожен мав право на справедливий і публічний розгляд в компетентному, незалежному та об'єктивному суді відповідно до принципів, проголошених в Загальній декларації прав людини. Зазначається, що при організації і відправленні правосуддя в кожній країні слід керуватися цими принципами і що треба докладати зусиль для повного втілення їх у життя [3].

На жаль і в основному вітчизняному галузевому нормативно-правовому акті також не міститься легальне визначення правосуддя. У статті 3 КПК, в якій визначаються терміни, що містяться в законі, воно

відсутнє. Зі статті 30 КПК вбачається, що в кримінальному провадженні правосуддя здійснюється лише судом згідно з правилами, передбаченими КПК, і те, що відмова у здійсненні правосуддя не допускається. До того ж, КПК 1960 року в статті 15, присвяченій здійсненню правосуддя, ще додавав положення: «Ніхто не може бути визнаним винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду й відповідно до закону» [4]. Яке своєю чергою породжувало думку про те, що діяльність суду з виправдання та звільнення від кримінальної відповідальності особи не являло собою здійсненням правосуддя. Перш за все тому, що суд приймав рішення не у формі обвинувального вироку, а виправдувального або виносилась постанова про звільнення від кримінальної відповідальності.

У Законі України «Про судоустрій і статус судів» [5] у статті 5 вказується, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Особи, які привласнили функції суду, несуть відповідальність, установлену законом. Народ бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних. Слід зазначити, що термін «правосуддя» вживається в законі понад 70 разів у більшості своїй у наступних значеннях: шляхом здійснення правосуддя професійні судді та у визначених законом випадках народні засідателі і присяжні в рамках відповідних судових процедур реалізують судову владу (ч.2 ст.1); правосуддя здійснюється судом на засадах верховенства права, що забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (ст.2, ч.2 ст.48); здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу (ч.1 ст.6, ч.1 ст.48); втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою впливу на безсторонність суду забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом (ч.3 ст.6); судова система забезпечує доступність правосуддя для кожної особи (ст.7); правосуддя в Україні здійснюється на засадах рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак (ч.1ст.9); визначені випадків, коли суддя не може здійснювати правосуддя або брати участь у розгляді судових справ (ч.4 ст.15); суддя здійснює правосуддя в мантії та з нагрудним знаком (ч.2 ст.16); потреба поліпшити доступність правосуддя є підставою для утворення чи ліквідації суду (ч.3 ст.19) тощо.

З проведеного аналізу нормативно-правових актів можна зробити такі висновки. По-перше, жоден міжнародний нормативно-правовий акт не має визначення поняття правосуддя. По-друге, не існує такого визначення і у жодному вітчизняному нормативно-правовому акті. По-третє, розуміння сутності правосуддя приходиться виводити з багаточисельних згадок у нормативних джерелах, що в свою чергу утруднює, а в деяких випадках унеможливлює реалізацію особами прав та законних інтересів щодо доступу до правосуддя та гарантій його реалізації. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне в ст.3 КПК навести визначення терміна правосуддя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (Схвалено резолюцією Генеральної Асамблеєї ООН 2200А (XXI) від 16 грудня 1966 року). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
2. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.judges.org.ua/d5.htm.
3. Основні принципи незалежності судових органів. Резолюція, Міжнародний документ від 13.12.1985 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_201.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України: Чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 жовт.2006 р. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2006. – 200 с.
5. Про судоустрій і статус судів. Закон України № 2453-VI від 07.07.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17/page.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ЗАКОН УКРАЇНИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Телійчук Віталій Григорович
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) [2] визначило концептуально нові підходи до правового регулювання оперативно-розшукової діяльності й оперативного забезпечення кримінального судочинства. Квінтесенція новацій знайшла відбиття у гл. 21 КПК України, якою передбачено проведення нового різновиду слідчих дій –

негласних слідчих (розшукових) – як повноцінних процесуальних засобів досудового слідства. Серед них: (а) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження; (б) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; (в) контроль за вчиненням злочину; (г) аудіо-, відеоконтроль місця; (д) спостереження за особою, річчю або місцем; (е) установлення місцеперебування радіоелектронного засобу; (є) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; (ж) дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів; (з) аудіо-, відеоконтроль особи; (и) арешт, огляд і виїмка кореспонденції; (к) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; (л) зняття інформації з електронних інформаційних систем тощо [1].

Дослідженню окремих аспектів правового регулювання оперативно-розшукової діяльності присвячено ряд праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких: Б. І. Бараненко, Б. Т. Бєзлєпкін, А. В. Бєлоусов, В. В. Гевко, В. А. Глазков, В. А. Дашко, Є. О. Дідоренко, Є. А. Доля, І. М. Доронін, С. Ю. Ільченко, Ю. П. Кобєц, Є. Г. Коваленко, І. П. Козьяков, В. А. Колєснік, М. І. Курочка, Є. Д. Лук'янчиков, А. О. Ляш, В. Т. Маляренко, Д. Й. Никифорчук, В. І. Ніндипова, М. А. Погорецький, В. А. Селюков, І. В. Сервецький, Є. Д. Скулиш, В. М. Тертишник, В. О. Глушков, А. Г. Цветков, І. І. Мусієнко та інші.

Однак, слід погодитися з В. О. Глушковим та І. І. Мусієнко, що прийняття КПК України порушило нові питання, які доки що не знайшли належного вирішення і тому проблеми удосконалення оперативно-розшукового законодавства набувають нового змісту, що обумовлює актуальність наукового дослідження.

Кримінальний процесуальний закон України у ч. 1 ст. 246 не дає чіткого визначення поняття негласних слідчих (розшукових) дій, а лише зазначає, що вони є різновидом слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню. Відповідно ч. 1 ст. 223 КПК України, слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Виходячи з аналізу зазначених положень КПК України слід дійти висновку, що негласними слідчими (розшуковими) є дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів, або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню.

Негласність проведення слідчих (розшукових) дій виражається в тому, що вони здійснюються приховано не лише від осіб, злочинна діяльність яких документується, але й від усіх інших суб'єктів, що не приймають безпосередньої участі у її провадженні. Розголошення відомостей щодо факту та результатів проведення негласних слідчих (розшукових) дій може відбуватися під час ознайомлення сторонами з його матеріалами, на судових

стадіях кримінального провадження під час розгляду його матеріалів, або ж у порядку, визначеному ст. 253 КПК України, з метою повідомлення осіб, щодо яких провадилися негласні слідчі (розшукові) дії.

Оскільки у ході роботи правоохоронних органів можуть використовуватись спеціальні засоби, методи та прийоми роботи, відомості про які становлять державну таємницю, інформація щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій може бути розголошеною лише за умови та у межах, що забезпечує збереження цієї таємниці. У такому разі досудове розслідування та судовий розгляд матеріалів кримінального провадження повинні проводитись із дотриманням режиму секретності [1].

Ми цілком згодні з Д. Б. Сергєєвою [3], що, для визначення поняття слідчих (розшукових) дій, важливим є встановлення їх сутнісних ознак, якими, на наш погляд, є такі:

вони є заходами, тобто діями або засобами для досягнення чогось, що мають активний діяльнісний характер (на наш погляд, неправильно визначати слідчі дії лише як систему процесуальних правил і умов); передбачені та регламентовані нормами КПК України; є частиною процесуальних дій, що мають пошуково-пізнавальний та посвідчувальний
характер; можуть здійснюватися лише уповноваженими суб'єктами; їх перебіг та результати фіксуються у відповідних процесуальних документах; вони забезпечуються силою процесуального примусу; проводяться з метою виявлення й закріплення фактичних даних і відомостей про їх джерела для отримання доказів у кримінальному провадженні або перевірки цих доказів.

Не зупиняючись на детальному аналізі окремих інститутів кримінального судочинства, що передбачаються за новим КПК України, слід звернути увагу на ті зміни у національному законодавстві, які пов'язані з набуттям ним чинності. Доречно зазначити, що прийняття нового КПК здійснює безпосередній вплив на організацію діяльності усіх суб'єктів, що належать до системи кримінальної юстиції. Передусім змінилася концепція ведення досудового розслідування. Пошук та збір інформації про кримінальні правопорушення здійснюються гласними та негласними способами, кримінальне провадження, відповідно ст. 214 КПК України, розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань . Відповідно до цієї ж статті КПК України та наказу Генеральної прокуратури України „Про єдиний реєстр досудових розслідувань" від 17 серпня 2012 року № 69, кримінальне провадження повинно бути розпочато негайно, одразу ж після отримання відомостей про вчинений злочин, перевірка яких повинна здійснюватися у термін не більше 24 годин. Це означає, що кримінальне провадження немов би частково „поглинає" оперативно-розшукову діяльність. Викладене підтверджується аналізом норм Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України" від 13 квітня 2012 року № 4652-VI .

Аналіз ряду нормативно-правових актів, що являють собою вітчизняне та зарубіжне законодавство у сфері оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження, підсумки вивчення досвіду правоохоронної діяльності на Україні свідчать про те, що в сучасний період виникає нагальна потреба у реформуванні концептуальних підходів до організації роботи оперативно-розшукових підрозділів та органів досудового розслідування й суду. Порівняльний аналіз норм Закону „Про оперативно-розшукову діяльність" із аналогічними нормативними актами зарубіжних країн, у тому числі, що входять до складу СНД, показує, що вітчизняне оперативно-розшукове законодавство не враховує реальних потреб практики діяльності оперативних підрозділів та не повною мірою забезпечує дотримання прав людини у ході її ведення. Зокрема, Законом України „Про оперативно-розшукову діяльність" у чинній редакції не визначено систему оперативно-розшукових заходів, порядок організації та документування кожного з них; правові засади участі в оперативно-розшуковій діяльності осіб, з якими установлено відносини конфіденційного співробітництва, не встановлено порядку ознайомлення громадян з відомостями, що були зібрані стосовно них у ході ведення оперативно-розшукової діяльності, тощо [4].

За змістом чч. 1, 2 ст. 8 Закону України „Про оперативно-розшукову діяльність" організація та проведення оперативно-розшукових заходів відбуватимуться у порядку, визначеному Кримінальним процесуальним кодексом України, проте з урахуванням особливостей мети, підстав та суб'єкта їх проведення, визначених Законом України „Про оперативно-розшукову діяльність". Водночас необхідно зазначити, що однозначно керуватися в організації оперативно-розшукових заходів нормами нового КПК України практично неможливо. Кримінальний процесуальний кодекс висуває нові якісні вимоги до змісту оперативно-розшукового законодавства. Передусім у КПК України здійснюється детальна правова регламентація організації та проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що раніше традиційно розглядалися як інструментарій оперативно-розшукової діяльності, визначені підстави їх здійснення, описана правова процедура розгляду клопотань суб'єктів, уповноважених на їх проведення, використання отриманих матеріалів, збереження інформації, здобутої у ході їх здійснення. Викладене обумовлює необхідність приведення норм оперативно-розшукового закону відповідно до КПК України з урахуванням особливостей ведення оперативно-розшукової діяльності.

Враховуючи те, що негласна діяльність органів досудового розслідування досить детально врегламентована, подібні за якістю та рівнем деталізації норми повинні міститися в оперативно-розшуковому законі, щоб забезпечити кореляцію їх змісту. Отже, йдеться вже не про розробку нового оперативно-розшукового закону, а про розробку Оперативно-розшукового кодексу України[4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. І. І. Мусієнко. Проблемні аспекти оперативно-розшукової діяльності у світлі положень Кримінально-процесуаального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : problemnye-aspekty-operativno-rozysknoy-deyatelnosti-v-svete-polozheniy-ugolovnogo-protsessualnogo-kodeksa-ukrainy
2. Є. Д. Скулиш. Система негласних слідчих(розшукових) дій за Кримінальним процесуальним кодексом України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/618/20.pdf
3. Д. Б. Сєргєєва. Щодо визначення поняття слідчих (розшукових) дій за новим кримінальним процесуальним кодексом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/aymvs_2013_2_11.pdf
4. В. О. Глушков. Вдосконалення оперативно-розшукового законодавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://asta.edu.ua/files/Files/vicnyk/Glushkov.pdf)

ВАЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ

Тернущак Михайло Михайлович
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
та міжнародного кримінального права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
кандидат юридичних наук

Публічний примус в адміністративно-деліктному провадженні (у справах про адміністративні правопорушення), а саме вчасне та ефективне застосування заходів адміністративного попередження та припинення правоохоронною публічною адміністрацією, є напрочуд важливим в контексті забезпечення громадського порядку та державної безпеки.

На даний час, довіра суспільства до діяльності публічної адміністрації є занадто низькою. Навіть враховуючи те, що в Україні, поступово, розвивається публічний сервіс (діяльність центрів з надання адміністративних послуг та надання публічних послуг он-лайн через електронні ресурси владних органів), загальне негативне враження функціонування адміністративних органів формується, перш за все, за рахунок діяльності правоохоронних інституцій у частині застосування публічного примусу. Нажаль, громадянське суспільство публічний примус правоохоронних органів (здебільшого органів внутрішніх справ) сприймає неоднозначно, в більшості несхвально, та ототожнює із певними репресивними, в деякій мірі, жорстокими методами, що є цілком логічним з огляду на попередні буремні

події. В певній мірі, масла в багаття підливають, і окремі аспекти діяльності правоохоронних органів, а саме пережитки радянської системи управління, які стосуються виконання планових показників поліцейськими органами. Так, в інших сферах публічного адміністрування, таких як економічна та соціальна, попереднє прогнозування у частині об'єктивного з'ясування потенційних майбутніх результатів вважатимемо актуальним, але, аж ніяк, в правоохоронній сфері, особливо при попередньому встановлені планової кількості кримінальних та адміністративних правопорушень, адже яким чином суспільство позитивно оцінюватиме діяльність правоохоронної адміністрації, якщо ключовим критерієм ефективності її діяльності виступає кількісний, а не мінімізуючий критерій.

Застосуванню заходів публічного примусу відведено першочергову роль при процедурі об'єктивної фіксації кримінальних та адміністративних правопорушень, оскільки, в значній мірі, від фахового реагування правоохоронних органів залежатиме, як і подальший рух публічно-конфліктної справи, публічно-правовий статус учасників відповідного провадження, так і, нерідко, доля людини, її фізичний та психологічний стан.

В цьому сенсі, особливе місце серед заходів публічного примусу відводиться заходам адміністративного попередження (превенції). Ще великий Чезаре Беккарія писав, що: «Лучше предупреждать преступления, чем наказывать. В этом – главная цель всякого хорошего законодательства, которое является искусством вести людей к возможному большему счастью или к возможному меньшему несчастью, если говорить об общем итоге добра и зла, в жизни» [1, с. 222].

Узагальнюючи теоретичні визначення щодо заходів адміністративного попередження (превенції), то, найбільш оптимальним трактуванням, слід вважати наступне – діяльність уповноважених суб'єктів публічної адміністрації (посадових, службових осіб правоохоронних) по забезпеченню правопорядку, безпеки громадськості від можливої протиправної поведінки у вигляді вчинення адміністративних проступків, тільки за умови, якщо їх вчинення передбачається.

Також, розглядаючи всю сукупність даних заходів, необхідно зауважити, що процес застосування левової частини із них регулюється нормами ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану» та «Про правовий режим воєнного стану». Тому, враховуючи мету застосування надзвичайних та воєнних заходів, вважатимемо за доцільне і таке тлумачення заходів адміністративного попередження – діяльність публічної адміністрації по недопущенню настання негативних матеріальних та фізичних наслідків певної надзвичайної події воєнного, природного та техногенного характерів.

Нормативне закріплення відповідних заходів відображене у положеннях низки законодавчих актів, а саме гл. 19 ст. 259, гл. 20 КУпАП, ст. 31 – 46 ЗУ «Про національну поліцію», ст. 16 – 18 ЗУ «Про правовий режим надзвичайного стану», ст. 25 ЗУ «Про службу безпеки України», ст. 19 – 20

ЗУ «Про державну прикордонну службу України» [2; 3; 4; 5] та інших. Тому, враховуючи вищенаведені норми, найбільш типовий перелік заходів адміністративного попередження складає: вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; встановлення посиленої охорони важливих об'єктів національної економіки та об'єктів; запровадження комендантської години; застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису; здійснення прикордонного контролю і пропуску в установленому порядку осіб, транспортних засобів, вантажів; опитування особи; особистий огляд, огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, поверхнева перевірка, огляд речей та огляд вантажу, транспортних засобів; перевірка документів осіб; перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; поліцейське піклування; посилення охорони громадського порядку та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та народного господарства; проникнення до житла чи іншого володіння особи; супроводження транспортних засобів, товарів та предметів; фіксація біометричних даних іноземців та осіб без громадянства під час здійснення прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон та у контрольних пунктах в'їзду – виїзду [2; 3; 4; 5].

Беззаперечним є той факт, як уже наголошувалося вище, що застосування заходів адміністративного попередження є важливим, у контексті вдалого реагування на правопорушення, руху на подальший перебіг адміністративно-деліктної та кримінальної справи, належної кваліфікації правового статусу правопорушників, постраждалих та інший учасників справи. Проте, на нашу думку, ключовою ціллю відповідних заходів які і заходів адміністративного покарання (стягнення) має бути, з однієї сторони створення сприятливих умов взаємодії громадськості та публічної адміністрації які, самі по собі, виключають можливість вчинення протиправних дій, з іншої вироблення у суспільстві європейської моделі поведінки, що означатиме застосування принципу невідворотності покарання, а саме чіткого усвідомлення не можливості уникнути правового розгляду справи та застосування кінцевого покарання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беккариа, Чезаре. О преступлениях и наказаниях : пер. с итал. / Чезаре Беккариа. – К. : Ин Юре, 2014. – 240 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 07.12.1984 р., № 8073-Х (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122
3. Про державну прикордонну службу України : Закон України : від 03.05.2003 № 661-IV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 20033. – № 27. – Ст. 208

4. Про національну поліцію : від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379
5. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України : від 16.03.2000 № 1550-III (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 23. – Ст. 176

НЕДОПУСТИМОСТЬ ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ОГРАНИЧЕНИЯ ПРАВ ОТВЕТЧИКА ПРИ РАССМОТРЕНИИ ГРАЖДАНСКИХ ДЕЛ В УСЛОВИЯХ ДЕМОКРАТИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

Ткачева Наталья Николаевна
доцент кафедры гражданского процесса
ФГБОУ ВО «СГЮА»
(г. Саратов, Российская Федерация),
кандидат юридических наук, доцент

В условиях развития гражданского общества особую значимость приобретает его демократизация, затрагивающая все сферы деятельности, в том числе и судебную деятельность.

Согласно ч. 1 ст. 12 ГПК РФ правосудие по гражданским делам осуществляется на основе состязательности и равноправия сторон. Суть данного принципа, по мнению М. К. Треушникова «выражается в установленных процессуальным законом равных возможностей сторон на защиту своих прав и интересов» [1, с. 80].

Однако, как указывала М. А. Викут, равные возможности не предполагают полного тождества, «одинаковости» прав и обязанностей истца и ответчика [2, с. 44]. Аналогичной точки зрения придерживался и И.М. Зайцев, который считал, что права истца и ответчика «соотносятся» (так право истца отказаться от иска соотносится с правом ответчика признать исковые требования).

Трудно согласиться с точкой зрения М.А. Викут и И.М. Зайцева, поскольку в ГПК РФ закреплены такие права истца (увеличение размера исковых требований, замена ненадлежащего ответчика и т.д.), которые не могут соотноситься ни с какими иными правами ответчика.

Представляется необходимым рассмотреть вопрос о реализации процессуального равенства сторон на примере института замены ненадлежащего ответчика надлежащим в процессе подготовки дела или во время его разбирательства в суде первой инстанции.

Значение указанного института велико, т.к. он дает возможность правильно определить правовое положение конкретного участника

гражданского процессуального правоотношения и разрешить гражданское дело по существу с вынесением законного и обоснованного решения суда.

Ненадлежащий ответчик – это лицо, которое не является субъектом тех спорных прав, интересов или юридических обязанностей, по поводу которых суд должен вынести решение. Предъявляя иск, истец должен доказать наличие спорного правоотношения и принадлежность ему спорного права и, что ответственность за нарушение этого права лежит именно на указанном им в исковом заявлении ответчике - это требования ст. 131 ГПК РФ.

Нередки случаи, когда уже в ходе подготовки дела к судебному разбирательству выясняется, что исковые требования необоснованные (не подтверждены фактами, доказательствами, серьезными доводами) [5, с. 349] и предъявлены к лицу, которое не является субъектом спорных правоотношений, т.е. ненадлежащему ответчику.

Так, Ш. предъявил иск к редакции газеты «С» о защите чести и достоинства, о возложении обязанности на средства массовой информации опубликовать опровержение сведений, несоответствующих действительности, компенсации морального вреда. В ходе подготовки дела к судебному разбирательству ответчик предоставил в суд учредительные документы, согласно которым было установлено, что редакция газеты «С» не является юридическим лицом.

В соответствии с п. 6 постановления Пленума Верховного Суда РФ от 18 августа 1992г. № 11 «в случае, если редакция средства массовой информации не является юридическим лицом, к участию в деле в качестве ответчика должен быть привлечен учредитель данного средства массовой информации». Надлежащим ответчиком в данной ситуации являлся учредитель редакции газеты «С» - министерство информации и печати Саратовской области [3].

Согласно п. 1 ст. 41 ГПК РФ суд при подготовке дела или во время его разбирательства в суде первой инстанции может допустить по ходатайству или с согласия истца замену ненадлежащего ответчика надлежащим.

Представляется, что положение ст. 41 ГПК РФ не отвечает и принципу равноправия сторон, поскольку ограничивает права ответчика. Ограничение выражается в том, что суд предоставляет истцу право заявлять ходатайство или давать согласие о замене ненадлежащего ответчика, а ответчику такое право не предоставляется, несмотря на то, что согласно п. 3 ст. 38 ГПК РФ стороны пользуются равными процессуальными правами. Истец, узнав, что иск предъявлен к ненадлежащему ответчику, имеет право заменить его надлежащим и тем самым защитить свое нарушенное право или охраняемый законом интерес, а ненадлежащий ответчик не имеет права освободить себя от процессуальных обязанностей до вынесения решения суда.

Так, например, Е. предъявил исковое заявление о признании сделки по купли-продажи нежилого помещения недействительной, применении последствий недействительности сделки [4]. В качестве ответчиков в исковом заявлении он указал собственника нежилого помещения Х. и представителя Т., который представлял интересы истца по доверенности при заключении договора купли-продажи. Все исковые требования были обращены только к первому ответчику Х.

Суд в приведенной ситуации должен был оставить исковое заявление без движения, т.к. оно было составлено с нарушением ст. 131 и ст. 132 ГПК РФ (ко второму ответчику не были предъявлены исковые требования), однако суд этого не сделал и принял исковое заявление без исправлений.

Ответчик Т. в возражении на исковое заявление указал, что его привлекли в качестве ответчика необоснованно, и просил суд привлечь его в качестве третьего лица, не заявляющего самостоятельные требования, однако его ходатайство удовлетворено не было. Кроме того, судья ни при подготовке дела к судебному разбирательству, ни в ходе неоднократных судебных разбирательств ни разу не поднял вопроса о том, для чего и на каком основании истец привлек Т. в качестве ответчика.

В результате, необоснованно привлеченный для участия в гражданском судопроизводстве ответчик Т. был вынужден выполнять все процессуальные обязанности до вынесения решения суда. В течение года он отпрашивался с работы для того, чтобы явиться в процесс, давал объяснения, тратил свое время и деньги (на проезд к месту судебного разбирательства).

Приведенный пример свидетельствует о полном процессуальном бесправии ненадлежащего ответчика, поэтому представляется необходимым изменить действующую редакцию ст. 41 ГПК РФ. Недопустимо ограничивать ответчика в его процессуальных правах. У ответчика, как стороны по делу, должно быть реальное право на защиту своих интересов в соответствии с принципом процессуального равенства сторон. Целесообразно на законодательном уровне закрепить право ответчика заявлять ходатайство о замене его на третье лицо, не заявляющего самостоятельных требований.

Предлагается дополнить статью 41 ГПК РФ третьим пунктом в следующей редакции: Суд при подготовке дела или во время его разбирательства в суде первой инстанции в случае не предоставления истцом доказательств, подтверждающих, что исковые требования предъявлены к надлежащему ответчику, может допустить по ходатайству или с согласия ответчика его замену на третье лицо, не заявляющее самостоятельных требований.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Гражданский процесс: Учебник / Под ред. М. К. Треушникова. – М.: ООО «Городец-издат», 2003 – С. 80. (автор главы М. К. Треушников).
2. Гражданский процесс России: Учебник / Под ред. М. А. Викут. – М.: Юрист, 2004. – С. 44 (автор 2 главы М.А. Викут).
3. Дело № 2- 370 // Архив Волжского районного суда г. Саратова, 2003.
4. Дело № 2-405 // Архив Ленинского районного суда г. Саратова, 2005.
5. Ожегов С. И. Словарь русского языка. / Под ред. Н. Ю. Шведовой. 19-е издание. М., 1987. С. 349.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ В МЕХАНІЗМІ ОХОРОНИ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ВИКОРИСТАННЯ БАЗ ДАНИХ

Хавронюк Олег Олегович
аспірант кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права

За слушним висловом одного з дослідників способів захисту прав інтелектуальної власності в Україні, загальні способи захисту є певним дороговказом для учасників цивільних відносин, права яких порушено, та дозволяють судам діяти відповідно до основоположного принципу права, закріпленого у ч. 2 ст. 19 Конституції України, згідно якого, органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1, с. 50–51]. Слід зважати і на універсальність загальних способів захисту цивільних прав та інтересів щодо відносин, які пов'язані з використанням баз даних, незалежно від договірної або позадоговірної правової природи останніх.

Вважаємо, що можливо поширити підхід до диференціація способів захисту на загальні та спеціальні і на поняття цивільно-правових способів захисту прав на бази даних як на об'єкти авторсько-правової правової регламентації, що пов'язано із однорідністю правової категорії «способу захисту» по відношенню до різних об'єктів права інтелектуальної власності, хоча і характеризується, з іншого боку, різним змістовним наповненням – конкретними спеціальними способами за тотожності загальних, де це можливо та не суперечить правовій природі конкретного об'єкту. Відповідно до ч. 1 ст. 16 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [6] кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. Способи ж цього захисту визначаються ч. 2 цієї ж статті Кодексу, якими є: 1) визнання права; 2) визнання правочину недійсним; 3) припинення дії, яка порушує право; 4) відновлення становища, яке існувало до порушення; 5) примусове виконання обов'язку в натурі;

6) зміна правовідношення; 7) припинення правовідношення; 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди; 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди; 10) визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб.

Цей перелік загальних способів захисту цивільних прав та інтересів не є вичерпним, на що вказує законодавча вказівка на те, що суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом. Також не виключається можливість поєднання та одночасного застосування кількох з визначених ЦК України способів захисту, в тому числі і по відношенню до прав інтелектуальної власності.

Що до регулювання цього ж питання на рівні права Європейського Союзу, то Директивою № 96/6ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 1996 року (далі – Директива 96/9/ЄС) [2] містить єдину бланкетну норму, яка стосується конкретних способів захисту прав на бази даних (як на основі авторського права, так і за правом sui generis): ст. 12 Директиви вказує на те, що Держави-члени передбачають відповідні санкції в разі порушення прав, передбачених цією Директивою.

У науковій літературі, на основі аналізу Директиви 96/9/ЄС та відповідного українського законодавства, пропонується висновок про відповідність, в цілому, авторсько-правової охорони баз даних за згаданою Директивою законодавству України. У цей ж час, на думку авторів, необхідність внесення окремих змін та уточнень стосується випадків вільного використання баз даних, зокрема при проведенні наукових досліджень та в інтересах суспільної безпеки [3, с. 241, 251]. Крім цього, твердження про те, що охорона комп'ютерних програм та баз даних в Україні, здійснюючись на основі Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року (далі – Закон України № 3792-XII) [4], відповідає вимогам міжнародних конвенцій і угод (найчастіше звертаються до положень Бернської конвенції) зустрічається у судовій практиці (зокрема, у рішенні Соломянського районного суду м. Києва від 31 жовтня 2011 року у справі № 2-6118/11 [5]).

Як слушно зауважує В. Микитин, деякі з наведених у ст. 16 ЦК України загальних способів захисту цивільних прав та інтересів одночасно є і заходами відповідальності, зокрема відшкодування збитків, у той час як інші, до яких автор для прикладу відносить присудження до виконання обов’язку в натурі, – до заходів відповідальності не належать і тому можуть застосовуватися незалежно від умов відповідальності, наприклад, незалежно від вини особи, яка порушила конкретне зобов’язання [7, с. 54]. У світлі цього варто вказати і на те, що, згідно з ч. 1 ст. 22 ЦК України особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування, а згідно з ч. 4 цієї ж статті Кодексу – на

вимогу особи, якій завдано шкоди, та відповідно до обставин справи майнова шкода може бути відшкодована і в інший спосіб, зокрема, шкода, завдана майну, може відшкодовуватися в натурі (передання речі того ж роду та тієї ж якості, полагодження пошкодженої речі тощо).

З приводу вибору та застосування способу захисту (загального чи спеціального), можемо звернутись до тексту Постанови Пленуму Вищого Господарського суду України від 17.10.2012 року № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності», зауваживши, що вибір способу судового захисту прав інтелектуальної власності, включаючи такі, як вилучення та знищення товарів і матеріалів, введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знарядь, що використовувалися для виготовлення таких товарів, здійснюється особою, якій належить право інтелектуальної власності. Водночас перевірка відповідності цього способу допущеному порушенню і меті здійснення судового розгляду є обов'язком суду, який має приймати рішення зі справи в межах заявлених позовних вимог та з урахуванням фактичних обставин конкретної справи, беручи до уваги як можливість у той чи інший спосіб захистити порушене право, так і необхідність подальшого виконання прийнятого судом рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрейцева О. Б. Цивільно-правові способи захисту прав на об'кти промислової власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Андрейцева Олена Борисівна ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2009. – 222 с.
2. Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0009:EN:HTML
3. Капіца Ю. М. Авторське право і суміжні права в Європі: монографія / Ю. М. Капіца, С. К. Ступак, О. В. Жувака. – К.: Логос, 2012. – 696 с.
4. Про авторське право і суміжні права: Закон України … від 23.12.1993 № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – ст. 64
5. Рішення Соломянського районного суду м. Києва від 31 жовтня 2011 року у справі № 2-6118/11 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://reyestr.court.gov.ua/Review/49602549
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – ст. 461
7. Микитин В. Цивільно-правові способи захисту майнових прав інтелектуальної власності / В. Микитин // Юридична Україна. – 2012. – № 9. – С. 53-61

8. Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України від 17.10.2012 року № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12

ВСТАНОВЛЕННЯ СУДОМ ФАКТУ НАРОДЖЕННЯ ОСОБИ В ПЕВНИЙ ЧАС

Чурпіта Ганна Вікторівна
доцент кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Стопченко Катерина Олександрівна
приватний нотаріус

Встановлення судом факту народження особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану (далі – орган ДРАЦСу) факту народження на сьогодні є доволі рідкісним, оскільки такі справи можуть розглядатися лише у випадку народження дітей поза медичним закладом за відсутності медичного супроводу вагітності у жінок [3, с. 481].

Г. О. Світлична звертає увагу на те, що чинний ЦПК України, порівняно із ЦПК УРСР 1963 р., не передбачає встановлення у порядку окремого провадження факту реєстрації народження – встановленню підлягає тільки факт народження фізичної особи [1, с. 499]. Відмінність між зазначеними категоріями цивільних справ полягає у тому, що в першому випадку судом встановлювався факт реєстрації народження фізичної особи за умови, що в органах ДРАЦСу не зберігся відповідний запис чи було відмовлено у його відновленні або ж він міг бути відновлений лише на підставі рішення суду; у другому – судом встановлюється факт народження фізичної особи, який в органах ДРАЦСу ніколи зареєстрований не був.

Водночас, не зважаючи на таку позицію законодавця, вважаємо, що відповідно до нині чинного ЦПК України факт реєстрації народження також може бути встановлений судом на підставі ч. 2 ст. 256 як інший факт, від якого залежить виникнення, зміна або припинення особистих немайнових чи майнових прав фізичних осіб, так як законом не визначено іншого порядку його встановлення.

Крім того, у цій площині ми погоджуємося з позицією С. Я. Фурси, що на підставі ч. 2 ст. 256 ЦПК України мають також розглядатися справи про встановлення часу народження фізичної особи, якщо такий час,

зареєстрований органами ДРАЦСу, не збігається з справжнім часом народження [2, с. 716].

Заявниками у справах про встановлення факту народження особи в певний час можуть бути: фізична особа, факт народження якої підлягає встановленню; її батьки або інші родичі.

Заінтересованими особами у таких справах, залежно від того, хто був заявником, можуть бути: фізична особа, факт народження якої підлягає встановленню; її батьки або інші родичі.

Відповідно до ч. 1 ст. 257 ЦПК України заява про встановлення факту народження особи в певний час подається до суду за правилами виключної територіальної підсудності – за місцем проживання заявника. При цьому, якщо відповідна заява подається до суду громадянином України, який проживає за її межами, застосовується правило підсудності справ за ухвалою вищого суду – підсудність такої заяви визначається за клопотанням заявника ухвалою судді Верховного Суду України (ч. 2 ст. 257 ЦПК України).

Предмет доказування у таких справах складається із низки визначених законом юридичних фактів, як-от:

1) факт народження особи в певний час (день, місяць, рік);

2) неможливість реєстрації органом ДРАЦСу факту народження, що може бути зумовлена, у тому числі, несвоєчасним зверненням до органів ДРАЦСу або відсутністю первинних документів, які підтверджують подію народження (документів закладу охорони здоров'я або медичної консультативної комісії (ч. 4 ст. 13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»), тощо;

3) мета встановлення даного факту, яка може полягати у визначенні правового статусу особи як у цілому, так і, зокрема, у виникненні права на спадкування, взаємних прав та обов'язків батьків та дітей, отриманні пенсії тощо;

4) відсутність спору про право. Відповідно до ч. 4 ст. 256 ЦПК України суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо з заяви про встановлення факту, що має юридичне значення, вбачається спір про право, а якщо спір про право буде виявлений під час розгляду справи, – залишає заяву без розгляду.

Обставини, які формують предмет доказування у справах про встановлення факту народження особи в певний час, можуть підтверджуватися такими засобами доказування: письмовими доказами (медичним свідоцтвом про народження; медичною довідкою про перебування дитини під наглядом лікувального закладу; актом, складеним посадовими особами (капітаном судна, командиром, начальником потягу тощо) за участю двох свідків і лікаря або фельдшера (якщо останні були на транспортному засобі), листами особистого характеру; відомостями про виклик швидкої тощо); показаннями свідків – лікарів пологового будинку, сусідів, священнослужителя, який проводив церковний обряд [4, с. 627].

Зміст заяви про встановлення факту народження особи в певний час має відповідати вимогам ст. 258 ЦПК України. Відповідно до указаної норми у такій заяві має бути зазначено: 1) точний час народження дитини – день, місяць та рік; 2) підставу неможливості реєстрації органом ДРАЦСу факту народження; 3) обґрунтування необхідності встановлення такого факту, які правові наслідки він породить для дитини, батьків або заявника [2, с. 716]; 4) докази, якими заявник обґрунтовує свої вимоги.

Всі указані обставини мають знайти своє відображення у рішенні суду, ухваленому за наслідками розгляду заяви про встановлення факту народження особи в певний час.

Як і в більшості інших категорій справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, рішення суду у справах про встановлення факту народження особи в певний час виконується шляхом направлення копії такого рішення до органів, у яких встановлений судом факт підлягає державній реєстрації.

Відповідно п. 3.17 Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання, затверджених Наказом Міністерства юстиції України № 96/5 від 12 січня 2011 року, рішення суду про встановлення факту народження особи в певний час, ухвалене судом у разі неможливості його реєстрації органом ДРАЦСу, є підставою для державної реєстрації такого факту органом ДРАЦСу. У такому випадку заявник має подати до відділу ДРАЦСу за місцем проживання копію рішення суду разом із заявою про поновлення актового запису цивільного стану. При потребі заявник зазначає в заяві про поновлення актового запису про народження додаткові дані (відомості про місце народження, про батьків), необхідні для складання актового запису, які мають бути підтверджені відповідними документами. Актовий запис про народження складений на підставі рішення суду про встановлення факту народження включається до книги поновлених актових записів цивільного стану, якщо з дня народження минуло більше одного року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : [моногр.] / [В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін.] ; за заг. ред. В. В. Комарова. – Х. : Харків юридичний, 2008. – 928 с.
2. Фурса С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар : У 2 т. / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. В. Щербак ; за заг. ред. С. Я. Фурси. – К. : Вид. Фурса С. Я. : КНТ, 2006. – Т. 1. – 2006. – 912 с.
3. Цивільний процес України : [підруч.] / [Білоусов Ю. В., Богдан Й. Г., Бондаренко-Зелінська Н. Л. та ін.] ; за заг. ред. М. М. Ясинка. – К. : Алерта, 2014. – 744 с.

4. Цивільний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / [Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, В. В. Васильченко та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, В. В. Васильченка, Н. Ю. Голубєвої. – Х. : Одіссей, 2009. – 952 с.

СЕКЦІЯ № 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯИНА В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

СВОБОДА ДУМКИ В ІНТЕРНЕТІ: СПЕЦИФІКА РОЗУМІННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕКСТУ ТА ЗАХИСТ ВІД МАНІПУЛЯЦІЙ МАС-МЕДІА

Акімова Наталія Володимирівна
доцент кафедри соціальної роботи
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету», кандидат філологічних наук

З часів появи інтернету він швидко поширюється. За даними Nielsen Online, Міжнародного союзу електрозв'язку та GfK (2011 року) найбільш розвинений англомовний сектор інтернету (565 млн. користувачів, 26,8% від кількості користувачів у світі), далі слідує китайськомовний (510 млн. користувачів, 24,2%) та ін. Російськомовний інтернет входить в десятку найбільш численних (60 млн. користувачів, 3% від кількості користувачів у світі) [1]. В Україні у 2012 р. налічувалося 14,3 млн. користувачів, а з урахуванням дітей до 15-річного віку – 17 млн. [3, с. 93].

За часів появи інтернет задумувався як засіб зв'язку та передачі інформації, на зразок вдосконаленого радіо чи телефону. Між тим поширення інтернету привело до розширення його функцій: від інформування до спілкування і до формування світогляду та суспільства. Сьогодні майже ніхто не сприймає Мережу лише як новий засіб масової інформації. Навпаки, для більшості це новий світ, нове життя. Сучасна людина існує у двох вимірах: реальному та віртуальному. Життя у реальному вимірі обмежене низкою перепон, зокрема фізичною недосконалістю, станом здоров'я, власною історією, насиченою помилками молодості, небажаними соціальними зв'язками тощо. Віртуальне життя позбавлене цих перешкод, тут можна починати життя спочатку кожного разу, як щось пішло не так. Не треба виправляти помилки та вади. Можна просто створити новий образ, а минулий потоне у потоці інформації, до якої рідко звертаються. Інтернет-світ дає можливість кожному відчути себе Творцем, вигадати та віртуально реалізувати бажаний образ власного Я, побудувати навколо себе справедливий та вдячний світ, де ти у центрі уваги. Життя у цьому світі обмежене лише технічною (точніше інтернет-компетентністю) та мовленнєвою компетентністю.

Поширення інтернету перетворило засоби масової інформації у засоби масової комунікації, кожне слово, повідомлення, дія тепер може стати об'єктом обговорення, що буде зафіксовано в Мережі, а відтак і в історії. Далі

будуть коментарі та оцінки, ї якщо їх буде досить багато, хай навіть і протягом невеликого часу, то така інформація перетвориться у мем (термін Р. Докінза [4, с. 485]) – складну одиницю культурного наслідування, на зразок гену, з владою змінювати спосіб мислення.

Популярність інтернету, на думку користувачів, зумовлена його потенціалом формування та висловлення власної думки. Це світ, де можна знати усе та спілкуватися з усіма. Проте чи є думка. яку ви репрезентуєте, Вашою власною? Чи не є та думка результатом чисельних маніпуляцій мас-медіа Вашою свідомістю? Щоб відповісти на ці питання, потрібно проаналізувати, що ми розуміємо в інтернет-комунікації та яким чином це відбувається. Це і є метою даної розвідки.

Процес сприйняття інформації в інтернеті відрізняється від усної чи писемної комунікації. Загалом за сучасними науковими уявленнями у процесі розуміння тексту задіяні такі ділянки мозку: зона Брока (синтаксис), зона Верніке (семантика), скроневі ділянки (пам'ять), передня поясна кора (увага), орбітофронтальна кора (контроль), дорсолатеральна кора та гомогенні зони правої півкулі (смисл-контекст та емоційна ідентифікація), нижні тім'яні ділянки(варіанти тлумачення), островок (емоції). Проте віртуальне спілкування змінює звичайний спосіб роботи мозку, що позначається зменшенням активності лобних ті тім'яних ділянок. Зазвичай лобні ділянки відповідають за надання сенсу речам та явищам, свідомий контроль та волю тощо, їх діяльність пригнічена у людей з різними формами залежності. Тім'яні ділянки перш за все презентують різницю між собою та іншими, особистість у просторово-часовому вимірі, що менш важливе у інтернет-комунікації порівняно з реальним спілкуванням. Також мовленнєва діяльність в інтернеті потребує менше свідомого контролю: не потрібно вичікувати паузи, обмежувати обсяг тексту і навіть чекати репліки співрозмовника; спілкування можливе навіть за відсутності співрозмовника.

Узагальнено можна визначити, що розуміння тексту відбувається у три етапи: рецепція, інтерпретація та емоційна ідентифікація. При цьому варто пам'ятати, що останні два етапи проходять одночасно та здатні впливати один на одне. Кінцевий результат веріфікується за участі асоціативної кори обох півкуль, лобних ділянок та лімбічної системи. Особливе значення при цьому має робота правої півкулі, що пов'язана з контекстуальним осмисленням. Отже, проаналізуємо особливості розуміння інтернет-тексту на прикладі новинного анонсу «*Акции: «Медведи» обрели шанс увидеть* ***фьючерс*** *РТС на 135000 пунктов*» [5]. Слово «***фьючерс***» не викликає у носіїв російської мови сталих асоціацій, з контексту на етапі інтерпретації можна зробити висновок, що це – економічне поняття. Проте такої інформації замало для коректного тлумачення тексту (ускладненого ще абревіатурою *РТС*, онімом без референта «*Медведи*», багатозначним словом «*акции*», парафразою «*обрели шанс*»). Використання звичайних механізмів розуміння навряд допоможе коректно сприйняти повідомлення. Читач-

неекономіст змушений буде звернутися до словника чи пошукового сервісу, щоб встановити значення девіації. За словником, «***ф'ючерс***» – це «вид операції на фондовій чи товарній біржі, що проводиться на ще не виготовлений товар» [2, с. 1437]. Проте ймовірно більшість реципієнтів сприйме цей анонс некритично, не вдаючись до семантичної розшифровки. Відповідно загальний сенс прочитаного буде створено правою півкулею головного мозку на основі не стільки семантики відомих читачеві слів (за що відповідає ліва півкуля), скільки їх емоційних конотацій та символічних значень. Слово «*акции*», яке подано як тему тексту, аудиторією, старшою за тридцять років, сприймається підозріло (враховуючи економічний досвід 90-х років XX ст.). Молодша аудиторія, як уявляється, навпаки схвально оцінює цю лексему як ознаку провідних тенденцій економічного розвитку. Отже з першого слова на рівні емоційної ідентифікації у оцінці цієї новини закладено два протилежні варіанти розуміння залежно від віку читачів. Текстова домінанта «медведь», що привертає до себе увагу через акцентоване написання з великої літери та у лапках (останнє, щоправда, граматично не виправдано), сприймається у слов'янській лінгвокультурі як щось велике, дуже та незграбне; крім того цей звір часто асоціюється з російським народом. В аналізованому контексті парафраза «*обрели шанс*» сприймається іронічно і задає відповідний тон сприйняття усього тексту. Новина нібито позитивна, тому що йдеться про нові можливості. Та навіщо ж тоді так незрозуміло її повідомляти. Зазвичай таку вітіювату форму прийнято використовувати щодо поганих новин. З іншого боку, можливо автор розраховує на професійну компетентність читацької аудиторії, яка настільки добре обізнана у темі ринку акцій, що однозначно розуміє про яких ведмедів та ф'ючерси йдеться. Але тоді недоречно виглядає розміщення цієї новини на неспеціалізованому інформаційному порталі. Виправданням могло б бути її виключне суспільне значення, проте у такому формулюванні будь-яке значення встановити складно.

Отже, з часів появи інтернету кількість користувачів збільшилася від кількох осіб за 4 комп'ютерами до 2,1 млрд. Популярність інтернету, а відповідно і його вплив на нашу свідомість і культуру, постійно зростає. Користувачі звертаються до Мережі у пошуках можливостей висловити власну думку. Проте вони стають об'єктами чисельних маніпуляцій. Їм нав'язують стереотипи, меми, псевдоцінності, якими щедро супроводжують важливу інформацію. На думку відомого російського фахівця з питань маніпуляцій С. Г. Кара-Мурзи, існує лише два шляхи захисту від них: перший – це вимкнути джерело (що навряд можливо), другий – аналізувати. Незнайомі, змінені, емоційні, несподівані слова мають викликати почуття настороженості, страху і прагнення їх аналізувати. Тільки свідоме і відповідальне ставлення до інтернет-контенту зможе забезпечити особистість конституційно гарантованим їй правом свободи думки у інтернеті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Internet World Stats [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.internetworldstats.com/stats7.htm
2. Большой толковый словарь русского языка / Гл. ред. С. А. Кузнецов. – СПб. : Норинт, 2009. – 1536 с.
3. Горовий В. М. Електронні ЗМІ в контексті забезпечення національного інформаційного суверенітету // Інтернет-комунікація в діяльності інститутів сектору безпеки: теоретико-прикладний аспект : монографія. – К., Луганськ : Янтар, 2013. – С.67-112.
4. Докинз Р. Расширенный фенотип: длинная рука гена / Ричард Докинз; пер. с англ. А. Гопко. – М.: АСТ: CORPUS, 2011. – 512 с.
5. РосБизнесКонсалтинг - новости, акции, курсы валют, погода, доллар, евро [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rbc.ru/

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ

Амелін Євгеній Віталійович

студент ІІ курсу Кіровоградського інституту розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Актуальність дослідження. Протягом тривалого періоду Україна як незалежна держава намагається побудувати економічно ефективне, соціально захищене, політично стабільне суспільство. Але, війна на сході відкидає її на декілька років назад, і діяльність волонтерства є необхідною складовою допомоги воїнам в АТО, якої вони дуже потребують.

Волонтерство – це добровільний вибір, що відображає особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається, як правило, у суспільній діяльності в межах різного роду асоціацій [3, с. 112].

Для України, як і для всього світу, волонтерство є актуальним і важливим з цілої низки причин. По-перше, як свідчить багаторічний досвід використання праці волонтерів, це ефективний спосіб вирішувати складні проблеми окремої людини, суспільства та довкілля, які часто виникають на ґрунті недостатньої турботи про суспільне благо. По-друге, волонтерство приносить у соціальну сферу нові, як правило, творчі та сміливі ідеї щодо вирішення найгостріших і найскладніших проблем. Тому саме завдяки йому безвихідні, на перший погляд, ситуації знаходять своє вирішення. По-третє, волонтерство – це спосіб, за допомогою якого кожний представник суспільства може брати участь у покращенні якості життя. По-четверте, це

механізм, за допомогою якого люди можуть прямо адресувати свої проблеми тим, хто здатний їх вирішити [2, с. 288].

Законодавець визначив, що волонтерська допомога - це роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами та волонтерськими організаціями. Ця діяльність здійснюється за такими напрямами:

1. Надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, що потребують соціальної реабілітації;
2. Здійснення догляду за хворими, інвалідами, одинокими, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;
3. Надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям;
4. Надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;
5. Проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;
6. Сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;
7. Надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру.

Президент України Петро Олексійович Порошенко відзначив важливість волонтерського руху в Україні і наголосив на тому, що український волонтерський рух немає аналогів у світі. Причому подив викликає те, що два роки тому соцопитування свідчили, що лише 13% українців готові були зі зброєю у руках боронити українську державу. А сьогодні 82% своєю конкретною справою підтримали Збройні сили України, підтримали захист держави [4, с. 111].

Волонтерський рух серед молоді в Україні набув масового характеру у різних сферах суспільного життя, зокрема, в сфері соціального захисту населення, в області освіти, охорони здоров’я тощо. Серйозним поштовхом у розвитку волонтерства став рік, коли Україна долучилася до святкування міжнародного року волонтерів, який був ухвалений ООН. Відтоді про волонтерство заговорила і влада, і ЗМІ, і громадські організації. На урядовому рівні було прийнято розпорядження розвивати волонтерський рух в Україні і всіляко підтримувати його.

Зараз волонтерство є потужним соціальним рухом, який спроможний прийняти на себе частину повноважень державних чи громадських соціальних установ.

Аналізуючи ситуацію з волонтерством в Україні, можна зробити висновок про те, що волонтерська діяльність стала хоч і не масовою, проте такою, що дозволяє говорити про себе як про суспільне явище. Волонтери важливі для кожного суспільства, тому що вони працюють без користі для себе, показуючи цим громадянському суспільству, що є ще в житті речі більш цінні, ніж отримання матеріальної нагороди [4, с.104].

На мою думку, у зв'язку з нинішньою ситуацією в Україні до волонтерства будуть приєднуватися все більше і більше громадян, яким не байдужа майбутня доля України, і спільними зусиллями всіх цих людей наша Батьківщина зможе перемогти агресора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лях Т. Л. Менеджмент волонтерських груп від А до Я / Т. Л. Лях, З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель. – Київ: Версо-04, 2012. – 288 с. – (2).
2. Вайнола Р. Х. Волонтерський рух в Україні:тенденції розвитку / Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська, Н. М. Комарова. – Київ: Академпрес, 2005. – 112 с.
3. Дружченко Т. Волонтерство в соціальній роботі:[навч.посібник] / Т. Дружченко, О. Главник, Н. Романова. – Київ: Главник, 2005. – 126 с.
4. Волонтерський рух. // Юридичний Журнал. – 2009. – №1. – С. 104.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Аракелова Інна Олександрівна
доцент кафедри маркетингу, декан факультету економіки Донецького державного університету управління, кандидат економічних наук

Насьогодні в Україні як європейської держави одним з пріоритетних напрямів розвитку є соціальний захист своїх громадян, це стосується питань культури, освіти, медицини, виховання та формування громадянського суспільства на засадах принципів соціальної справедливості, взаємоповаги та взаєморозуміння. Однак ситуація, що склалася протягом останніх років не дає права в повній мірі називатися соціально-орієнтованою країною. Аналізуючи стан освітніх та медичних закладів, програм соціального розвитку, можна прийти висновку, що дана складова національної безпеки держави є одним з найбільш слабких місць.

За останні півтора року до основних проблем даної сфери суспільство та держава отримали додатку досить важку у рішенні проблему – проблему соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з АР Крим та Донецької і Луганської областей України через воєнний конфлікт.

За даними Міністерства соціальної політики на 26 жовтня 2015 року в Україні зареєстровано 1 551 434 переселенці або 1 221 844 сім'ї з Донбасу і АР Крим, основна частина з яких пенсіонери (59 %) та жінки (66 %) з дітьми (13 %), тобто найбільш соціально незахищені верстви населення [2]. Ці цифри не можуть дати можливість об'єктивно оцінити ситуацію, тому що показують лише офіційно зареєстрованих осіб, але є ще додатковий прошарок осіб, які не зареєстровані як ВПО та не претендують на отримання грошової державної допомоги. Неможливо чітко оцінити їх кількість, тому на сьогодні при аналізі основних проблем та розробці програм з підтримки прав переміщених осіб використовуються тільки статистично підтверджені дані, тобто з великою похибкою.

Якщо розглядати основні соціальні проблеми внутрішньо переміщених осіб, то насамперед необхідно розглянути найбільш гострі, а саме: проблему відсутності житла, неможливість або труднощі у працевлаштуванні (дискримінації, відсутність запиту, неможливість через сімейні обставинами, пов'язані з міленькими дітьми, людьми з обмеженими фізичними можливостями у родині), відсутність засобів існування, проблеми соціальної адаптації дітей, проблеми медичного обслуговування.

Розглядаючи питання соціального захисту, звернемося до найбільш гострої проблеми – забезпечення ВПО житлом. Так, згідно Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [3] органи місцевої влади в межах своїх повноважень повинні забезпечити ВПО тимчасовим житлом за умови оплати ними житлово-комунальних послуг. Станом на липень 2015 року визначено 826 об'єктів, в яких можливе розміщення 13281 внутрішньо переміщеної особи, що складає близько 1 % від загальної кількості ВПО в Україні, частіше за все тимчасове розселення проводиться у державних санаторіях, пансіонатах, дитячих таборах, гуртожитках освітніх організацій і виробничого сектору та в центрах соціально-психологічної реабілітації, але це стосується ВПО, які потребують психологічного відновлення, в основному це діти та вагітні жінки.

Однак майже 90 % ВПО мешкають у приватному секторі, що оплачують самостійно, оскільки державна грошова допомога не покриває дані витрати. З 01.10.2014 року була призначена грошова допомога переміщеним особам з Донбасу та АР Крим у наступних розмірах: 884 грн – для непрацездатних осіб (пенсіонери, діти), 442 грн – для працездатних осіб та 949 грн – для інвалідів. Дані кошти частіше за все складають 20-40 % фактичних витрат переселенців на оренду житла [4].

Окремо треба виділити проблему отримання якісних освітніх та медичних послуг внутрішньо переміщеними особами. До них можна віднести

дефіцит місць у дитячих садках та школах, навантаження на освітні заклад збільшується, однак додаткове фінансування при цьому відсутнє. З аналогічною ж проблемою стикаються Вищі навчальні заклади, а саме з розміщенням студентів, що евакуйовані з зони проведення антитерористичної операції. Окремо необхідно зазначити складність з якою стикаються переміщені ВНЗ з зони АТО – розміщенням викладацького складу, співробітників та студентів.

Однак розглядаючи питання саме освіти треба наголосити, що правозахисники з прав людини, проводячи моніторинг доступу переселенців до отримання освітніх послуг, констатували факт позитивної дискримінації переселенців, де останні отримували додаткові пільги і привілеї в порівнянні з іншими учнями, але це розглядається в межах людського фактору.

Окреме питання, що потребує аналізу та обговорення є медичне забезпечення, це особливо актуально, враховуючи кількість пенсіонерів та дітей у загальній кількості ВПО. За офіційними даними внутрішньо переміщені особи користуються усіма правами на отримання медичної допомоги, в тому числі і правом на безкоштовні лікарські засоби або на придбання за пільгових умов на території офіційного перебування. Забезпечення зазначених осіб здійснюється в межах затверджених бюджетів місцевих медичних закладів, а це означає, що на практиці заклади охорони здоров'я змушені забезпечувати ВПО із засобів, що розраховані на місцеве населення, тобто обмежені відповідно до кількості місцевих жителів. Проте враховуюче постійний дефіцит фінансування медичних закладів та наявності лікарських засобів, можна дійти висновків, що породжується тотальний дефіцит медикаментів як для місцевого населення, так і для переселенців, що загрожує загостренням хронічних захворювань та погіршенням загального стану здоров'я населення.

На думку експертів, досить актуальним є первинний медичний огляд ВПО, який на даному етапі відсутній, як і відсутній механізм перевірки стану здоров'я ВПО на наявність соціально небезпечних хвороб та перевірки психоемоційного стану осіб, що вимушено покидають постійне місце проживання. Додаткова складність в умовах відсутності чіткого механізму медичного супроводу ВПО є нестача медичної документації, що залишилась на окупованій території та додатково ускладняється відсутністю єдиної електронної медичної бази даних.

Враховуючи вищезазначені проблеми, оперуючи статистичними даними та аналізуючи нормативно-правову базу щодо роботи з ВПО, слід зазначити, що необхідним є розробка комплексної державної програми підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб, яка б включала в себе заходи зі спрощення умов реєстрації переміщених осіб, отримання грошової допомоги, забезпечення всебічної соціальної підтримки, прогнозування соціальних трансформацій у суспільстві у зв'язку зі збільшенням ВПО та

використання їх потенціалу для формування нового громадянського європейського суспільства з соціально-орієнтованою економікою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вироблення політики щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cedos.org.ua/uk/migration/vyroblennia-polityky-shchodo-vnutrishno-peremishchenykh-osib-v-ukraini
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» 20.10.2014 № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 5. – Ст.5. (Зі змін та допов.)
3. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index
4. Стан дотримання прав внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=172724&cat_id=36392

ПРИНЦИПИ НАЛЕЖНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК МЕХАНІЗМИ ЗМІЦНЕННЯ ДОВІРИ

Бараннік Дмитро Олександрович,
студент ІІІ курсу гр. ДОА-113
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Довіра справляє значний позитивний вплив на побудову процвітаючої й компетентної держави, в якій громадяни відчувають свою здатність впливати на політичний процес і розвиток держави, як такої. Тому закономірним результатом устремлінь до кращого життя і майбутнього стала розробка принципів належного управління. Європейська комісія назвала ці принципи головними рушійними силами європейського демократичного процесу. У більш широкій міжнародній перспективі Програма розвитку ООН (ПРООН) визначила поняття «належне управління» як «зокрема, партиципаторне, прозоре і підзвітне... Належне управління гарантує, що політичні, соціальні та економічні пріоритети базуватимуться на широкому консенсусі в суспільстві, а голоси найбідніших і найбільш незахищених верств населення будуть почуті при прийнятті рішень про розподіл ресурсів розвитку».

Спираючись на базові принципи концепції належного управління, це дослідження описує механізми, які застосовуються європейськими державами з метою ширшого залучення громадян до політичного процесу і подолання існуючого розриву між державними інституціями і громадянським суспільством. У цьому дослідженні детально відстежується імплементація наступних принципів:

Підзвітність: громадськість має всі законні підстави очікувати від органів державної влади належної підзвітності та відповідальності. Ці очікування передбачають наявність у кожного члена суспільства права піддавати прискіпливій перевірці та контролю діяльність органів державної влади з одного боку, і обов'язок самих органів влади звітувати перед громадянами – з другого. Існування цих прав покладає на органи державної влади відповідальність перед суспільством за виконання своїх функціональних обов'язків і покращує якість управління в державному секторі.

Участь: впровадження будь-яких змін у державному секторі вимагає залучення та участі всіх зацікавлених осіб і груп. З метою полегшення цього процесу слід запровадити чіткі й зрозумілі правила, які дозволять створити сприятливу для користувачів нормативну базу проведення громадських консультацій. Для створення належних передумов, які дадуть змогу громадянському суспільству брати активну участь у політичному процесі, потрібні спільні зусилля і новий підхід до соціальної та політичної участі.

Відкритість і прозорість: обмін інформацією і суспільна обізнаність належать до ключових факторів підвищення прозорості. Теза «інформаційний обмін – випробуваний засіб зміцнення взаємної довіри» перетворилася на загальновизнаний метод практичної роботи у країнах Європейської спільноти. Така практика повинна включати регулярну публікацію інформації не лише про діяльність і проекти органів влади, але й про порядок використання ними державних коштів.

З метою забезпечення широти охвату цього дослідження з одночасною адаптацією його змісту до потреб українського суспільства застосовуватиметься метод порівняльного аналізу. В основу цієї розвідки закладений кабінетний аналіз європейських програмних документів, теоретичні дослідження та довідкова документація, передовий практичний досвід п'яти відібраних європейських країн, а також аналітичні дані, підготовлені державними та недержавними акторами та провідними донорськими організаціями, які працюють у сфері сприяння належному управлінню і зміцненню довіри між державою та її громадянами. Кабінетний аналіз поєднується зі співбесідами, експертними висновками, результатами візитів в Україну, зустрічей із зацікавленими сторонами та дискусій за круглим столом. Цей аналіз також базується на порівняльній методиці, спрямованій на підвищення ефективності шляхом відношення вивчення і

зіставлення передових практичних методів. У цьому значенні для цілей даного дослідження застосовуються два основні підходи:

- аналіз важливих стратегічних документів, прийнятих провідними міжнародними організаціями і присвячених заходам щодо зміцнення взаємної довіри. У центрі уваги цього аналізу – основні стратегії, прийняті Європейським Союзом з метою подолання тенденції спаду громадської довіри і запровадження принципів належного управління. Крім того, в ньому детально розглядаються рекомендації та стратегічні директиви, накреслені Радою Європи, Організацією Об'єднаних Націй та Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). У цьому дослідженні дається всебічний огляд найновіших тенденцій, методів та інструментів, які застосовуються на глобальному управлінському рівні з метою відновлення громадської довіри і подолання розриву між громадянами та їхніми багаторівневими управлінськими структурами. Основна мета цього розділу – демонстрація успішних макрорівневих прикладів, які можна наслідувати та адаптувати до українських умов.

- аналіз передових практичних методів, які застосовуються у п'яти відібраних країнах ЄС. Головний предмет розгляду – методи зміцнення взаємної довіри, що застосовуються в Нідерландах, Великобританії, Австрії, Естонії та Болгарії з приділенням особливої уваги заходам щодо підвищення прозорості, підзвітності та участі громадян у процесі прийняття рішень. У цьому розділі описані відповідні національні нормативно-правові структури сприяння вищезгаданим механізмам, а також «м'які» позазаконодавчі методи залучення громадськості. Відбір країн здійснювався з урахуванням розмаїття представлених у них форм соціально-економічної, політичної та адміністративної культури. Відібрані країни являють собою суміш високорозвинених «старих» західних демократій і нових держав-членів, які пережили всі труднощі політичних, економічних і соціальних перехідних процесів. Спільною для всіх рисою є те, що їхні методи належного управління розроблялися і вдосконалювалися протягом останніх десятиліть, прокладаючи шлях кращому залученню громадян до політичного процесу. З огляду на те, що кількісно виміряти ефект від впровадження принципів прозорості, підзвітності та громадської участі в кожній окремо взятій країні дуже важко, в якості спільного знаменника був узятий показник сприйняття громадянами рівнів корупції. Він показує, наскільки успішно відібрані країни впровадили у себе концепцію належного управління і зуміли «перебудувати корабель у відкритому морі». Водночас застосовуватиметься індекс Всесвітнього банку (ВБ) «Право голосу і підзвітність» – цінний показник того, як громадська участь пов'язана з загальним рейтингом країни і перспективами належного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Європейські принципи державної адміністрації // Sigma Paper № 27.

2. Управління усталеним людським розвитком. Політичний документ ПРООН / http://mirror.undp.org/magnet/policy/chapter1.htm.
3. Communication to the Commission from the President, Ms. Wallstrom, Mr. Kallas, Ms. Hubner and Ms. Fischer Boel. Proposing the Launch of a European Transparency Initiative. Memorandum to the Commission" // Повідомлення Комісії від Президента, пані Валльстрем, пана Калласа, пані Хюбнер і пані Фішер-Бьоль. Пропозиція щодо започаткування Європейської ініціативи прозорості. Меморандум для Комісії.

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ У ПРИЗМІ ДЕПОПУЛЯЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Білоцерківець Володимир Вікторович
професор кафедри політичної економії
Національної металургійної академії
України, доктор економічних наук, доцент

Протягом останніх десятиліть у європейських країнах практично вичерпаним в контексті забезпечення позитивної соціально-економічної динаміки виявися фактор позитивної демографічної динаміки. Більш того, ринкова емансипація традиціоналістських цивілізацій Не-Заходу, популяризація серед широких верств населення країн, що входять до їх ареалу, ідей афлюентизму сприяє поширенню процесів демографічного переходу та тенденцій депопуляції все на нові терени, обумовлюючи тим самим неможливість підтримання подальшого економічного зростання на базі стандартних рецептів економічної теорії. Певний оптимізм у цьому ракурсі викликає факт поступового зростання тривалості життя населення в розвинутих країнах. Так за останні 50 років медіанний вік населення збільшився на 48% у Фінляндії, на 38% – в Італії, 27% – у Німеччині. Схожі процеси все глибше охоплюють й інші країни Європи (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка очікуваного медіанного віку в економічно розвинутих країнах [3]

Країна	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2020	2030	2040
Австрія	35,5	33,9	34,7	35,6	37,9	41,7	44,4	45,5	46,9
Іспанія	29,6	30,2	30,5	33,4	37,4	39,9	43,8	47,4	48,7
Італія	31,2	32,7	34,0	36,9	40,1	43,1	46,2	48,4	49,3
Німеччина	34,8	34,0	36,6	37,6	39,8	44,2	47,8	48,8	50,4
Португалія	27,8	29,4	30,4	33,9	37,6	40,7	44,2	47,4	49,0
Фінляндія	28,4	29.4	32,6	36,3	39,2	42,0	42,7	43,9	44,8
Франція	33,0	32,5	32,2	34,7	37,3	39,8	41,4	42,7	43,6

Старіння населення продовжуватиметься і найближчими роками, а медіанний вік в усіх без виключення країнах ЄС перевищить позначку 40 років, а в окремих – навіть перетне межу 50. Аналогічні процеси охопили й інші розвинуті країни. Так, наприклад, у Японії медіанний вік збільшився від 26,2 років у 1920-х рр. до 35,7 у 1980-х та 43,3 у 2000-х рр. При цьому, якщо за останні 20 років вік збільшився на 9,4 роки, то за попередні 60 – лише на 7,2 роки. Висхідна динаміка кількості споживачів зрілого віку, питомої ваги в населенні осіб, що мають досить тривалий стаж роботи, а отже й, імовірно, достатньо високий рівень кваліфікації, повинно позитивно корелювати із зростанням продуктивності праці та збільшенням рівня реального особистого доходу в розпорядженні. Втім такі очікування стають не настільки райдужними за врахування загрозливої позитивної динаміки кількості осіб похилого віку.

Найближчі десятиліття минулого та майбутнього були й будуть не лише періодом поступового зростання тривалості життя населення економічно розвинутих країн, з поступовим досягненням та перевищенням 80-річної позначки (табл. 2). Одночасно зростатиме частка людей, вік яких перевищує 65 років. Так, в Австрії, Німеччині, Португалії відношення їх кількості до кількості людей віком у діапазоні 15-64 роки перевищить 50%, а в Іспанії та Італії – навіть 60%. В Японії частка населення віком до 15 років за останні роки скоротилась до 13,7%, при одночасному зростанні людей старіше 65 років до 20,1%. Як наслідок – досить швидке, в історичних координатах, вичерпання резервуару висококваліфікованої робочої сили, з експліцитизацією проблем підтримки подальшої позитивної економічної динаміки.

Втім, незважаючи на її поступове загострення, така проблема видається дещо другорядною, оскільки в сучасний період забезпечення економічного зростання далеко не завжди передбачає залучення у виробництво нових робітників, на практиці все частіше втілюється принцип «зростання за відсутності зайнятості» [1, с. 55]. Більшого занепокоєння в умовах тотального падіння зважених граничних корисностей традиційних благ викликає брак сукупного попиту та неможливість його відновлення звичними засобами.

Таблиця 2

Динаміка старіння населення в європейських країнах [4, с. 16-19]

Країна	Тривалість життя				Відсоток людей похилого віку	
	чоловіки		жінки			
	2004	2050	2004	2050	2004	2050
Європейський Союз-25	73,7	80,5	80,4	85,6	24,5	52,8
Австрія	76,2	83,6	82,1	87,7	22,8	53,2
Бельгія	75,5	82,3	81,6	88,3	26,1	48,1
Данія	75,2	80,9	79,6	83,7	22,5	40,0

Іспанія	76,6	81,4	83,4	87,9	24,6	67,5
Італія	77,3	83,6	83,2	88,8	28,9	66,0
Німеччина	76,1	82,0	81,7	86,8	26,8	55,8
Португалія	74,2	80,4	81,0	86,6	24,9	58,1
Фінляндія	75,3	81,9	81,9	86,5	23,3	46,7
Франція	76,2	82,7	83,4	89,1	25,2	47,9

Ситуація, що склалась на ринках товарів та послуг останніми десятиліттями, вимагає від виробників в економічно розвинутих країнах певних змін в пріоритетах. Зростання випуску продукції масового вжитку, орієнтованої на споживання в усіх верствах населення, натикається на природні обмеження щодо можливості її спожити. Потреби економічних суб'єктів зрілого віку в таких благах або вже задоволені в процесі попередніх актів споживання (потреби в продукції довготривалого користування – стандартних будинках, предметах побуту тощо), або їх обсяг є коливально-фіксованим (потреби в продукції короткотривалого користування – стандартних одязі, їжі тощо), що виключає існування потенціалу подальшого нарощування виробництва благ, спрямованих на їх задоволення. Концентрація ж зусиль на виготовленні продукції, призначеної на задоволення потреб осіб, що тільки отримують статус самостійних споживачів, чи осіб, запити яких не виходять за межі задоволення базових потреб, стає небезпечно безперспективною. Доходи і перших, і других є надто низькими, а в умовах розгортання депопуляційних процесів їх частка скорочується, що детермінує необхідність збутової і виробничої переорієнтації.

Дійсно, проведений аналіз доходів робітників демонструє чітку кореляцію між рівнем освіти та рівнем доходів. Так 35-44-річний чоловік, що навчався в школі менше 9 років, отримував в 2009 р. доходи на 50% менші, аніж його одноліток, що не закінчив середню школу, на 63% менші робітника, що одержав середню освіту, на 109% менші людини з незавершеною вищою освітою, на 224% менші бакалавра, на 303% менші магістра та на 372% менші, аніж його одноліток із ступенем доктора філософії.

При цьому розрив у доходах між освітніми групами зростає. Якщо в 1960-1980-х рр. такий розрив залишався незмінним – на рівні 2,1 рази – то до 1990 р. він зріс до 2,3 рази [2, с. 145]. Ще більшою диференціація в доходах стала наступними роками. Якщо в 2000 р. розбіжності в доходах між робітниками, що навчались менше 9 років, та робітниками з докторським ступенем коливалися за віковими групами в діапазоні 2,85-4,17 рази, то в 2009 р. такий діапазон склав вже 3,71-4,72 рази. Виробники ж у своїх виробничих та маркетингових програмах мають орієнтуватись на більш заможних споживачів, забезпечуючи тим самим позитивну економічну динаміку в європейських країнах в умовах депопуляційних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Маркос С. Четвертая мировая война началась! / С. Маркос // Новая экономика. – 2006. – № 1-2. – С. 50-61.
2. Нуреев Р. Теории развития: новые модели экономического роста / Р. Нуреев // Вопросы экономики. – 2000. – № 9. – С. 136-157.
3. European Commission. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu. – 18.03.15. – Загол. з екрана.
4. The demographic future of Europe – from challenge to opportunity. – Commission of the European Communities. – Brussels: COM, 2006. – 19 p.

ПРОБЛЕМА ПОХОДЖЕННЯ КОЗАЦТВА В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Герасименко Ігор Андрійович
студент І курсу гр. ДОА-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Українське козацтво є одним з актуальних об’єктів для дослідження не лише у вітчизняній історії, але й становить інтерес для історії в інших країнах. Зокрема, видатний історик М. Грушевський писав про це так: “Внаслідок своєї оригінальності, а також завдяки гучної ролі в історії Східної Європи, козацтво звертало на себе увагу здавна; чимало (істориків) їм займалися, але при цьому дуже багато залишилося неясного, і в літературі по цьому питанню існують часом судження дуже сумнівні та помилкові”[1]. Про козаків у час їхнього розквіту знали не тільки їх ближні сусіди, а й уся Європа. Слід підкреслити, що козацтво є винятковим явищем українського соціуму, яке формувалося на засадах рівності, братерства та демократії.

Проблема походження козацтва висвітлюється у працях таких видатних вчених минулого та сьогодення як М. Грушевський, М. Максимович, Д. Яворницький, М. Костомаров, Л. Гумільов, А. Гордєєва. Метою даного дослідження є спроба проаналізувати основні теорії генезису козацтва та акцентувати увагу на найвірогідніших, на нашу думку, теоріях.

Перший хто переконливо довів, що українське козацтво не було окремим племенем був М. Максимович. У своїй праці він слушно зазначив: "В Україні з обох боків Дніпра козацтво розвинулось з XVI ст., як особливий стан малоросійського народу серед інших станів, тобто духовенства, шляхетства, міщанства і поспільства”. Він доводив, що козаки сформувалися з народних мас у результаті тих соціальних процесів, що відбувалися в Україні, а не з волі польського короля, який організував їх для захисту кордонів від татар М. Максимович вважав головною причиною становлення козацтва у зовнішньому факторі – нападах татар і гнобленні з боку Литви та Польщі.

“Запоріжжя була гніздом, де родилась дружина, відважна, нежоната ватага вільних козаків плодилась без матері, бо для неї булаСіч – мати, а Великий Луг – батько"[2]. Отже, М. Максимович перший історик, котрий визначав козацтво не як етнічну категорію, а як окремий стан, і його виникнення пов’язував з певним зовнішнім гнітом.

Іншої думки про козацтво був видатний вчений Л. Гумільов, викладаючи авторську теорію етногенезу, вважав козацтво “субетносом”, тобто “таксономічною одиницею, яка знаходиться усередині етносу (як видимої цілісності) та не порушує його єдності”. Згідно теорії Л. Гумільова, козацтво постало як воєнне суспільство, тому його цінність, щодо етносу в цілому, визначалася відповідними діями, направленими на захист громадських інтересів. Коли ж функції по захисту суспільних інтересів були вичерпані, козацтво перетворилося на “химеру”. В даному випадку козацтво втратило життєздатність, як самостійний субетнос і, врешті-решт, зійшло з історичної арени. На останньому етапі свого існування в якості субетносу, козацтво відігравало вже негативну роль, “провокуючи” загибель великого етносу.

Історик А. Гордєєв, у своїй праці "Історія козаків" вважав, що все козацтво, що проживало колись на території Російської імперії, розглядається як “уламки” єдиної спільноти, яка існувала ще в часи монгольської “імперії”. Таким чином, автор фактично вважав козацтво етносом, вирізняючи поміж всіх інших народів, і трактував його історію як зовсім окрему й самостійну.

Особливої точки зору на походження козацтва дотримувалися професор В. Антонович і найбільш значний і авторитетний історик кубанського козацтва Ф. Щербина . Вони пов'язували походження козацтва зі староруськими вічовими громадами. "Безсумнівно, що козацтво з'явилося на зміну вічового укладу народного життя, хоча, зрозуміло, і під впливом економічних причин. Жага свободи і прагнення до народоправства були прямою спадщиною вічових порядків..." [3].

Отже, проблема появи та формування козацтва як соціального стану досі є дискусійною. Велика кількість, якщо не абсолютна більшість авторів робіт з історії українського козацтва вважає його унікальним явищем історії і, само собою зрозуміло, шукає його витоки. В ході цих пошуків народилася величезна кількість теорій генезису козацтва. Можна дійти висновку, що серед істориків відсутня єдність поглядів на генезис козацтва та його структури. Безперечно існує деяка схожість у їх поглядах, але багато питань залишається спірними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Максимович М. «Сказанні про Коліївщину»/ М. Максимович. – К., - 1839. –189 с.
2. Максимович М. «Листи до М. Погодіна» / М. Максимович. – Х., 1992. – 218 с.

3. Антонович А. «Байки про часи козацькі на Україні» / А. Антонович. – К., 1991. – 238 с.
4. Гордєєв А. «История казаков» / А. Гордєєв . – М., 1992. – 342 с.
5. Гумільов Л. «Від Русі до Росії» / Л. Гумільов. – С-П., 1992. – 183 с.

ПОРУШЕННЯ ПУНКТУАЦІЙНИХ НОРМ У ТЕКСТАХ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Гольник Олексій Олегович
студент ІІ курсу гр. КП-214 Коледжу
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Упродовж останнього десятиліття в українському мовознавстві спостерігається пожвавлення інтересу до питань дотримання мовних норм укладачами текстів наукового та публіцистичного стилів. Зокрема, активно досліджуються лексичний рівень, орфографія, граматика та пунктуація журналістських матеріалів (Т. Бондаренко, І. Мариненко, М. Ріпей, А. Капелюшний та ін.), текстів рекламних оголошень (І. Мазур). Типові мовні огріхи, найбільш поширені в наукових статтях, є предметом наукового аналізу Н. Сафонової. Численні поради з дотримання культури мови для дописувачів пропонують авторитетні українські дослідники М. Жовтобрюх, Л. Масенко, О. Пономарів, О. Сербенська та інші. Водночас матеріали офіційно-ділового стилю, зокрема тексти судових рішень, лишаються досі поза увагою вітчизняних науковців. До того ж сьогодні судові рішення так само, як більшість журналістських та наукових матеріалів, є загальнодоступними для громадян України. З огляду на це, відповідальність за їхнє мовне оформлення підвищується й покладається безпосередньо на посадову особу, яка їх уклала і яка представляє при цьому державу, – суддю.

Метою пропонованого дослідження є виявлення та аналіз пунктуаційних помилок у текстах судових рішень. Пунктуаційні недоліки вивчалися на матеріалі судових рішень Ленінського районного суду м. Кіровограда (у дужках зазначаємо реєстраційний номер рішення).

У роботі дотримуємося класифікаційних принципів, запропонованих у багатьох наукових розвідках з питань порушення пунктуаційних норм сучасної української літературної мови[1; 2; 3; 4].

І. Помилки, пов’язані з пропущеним необхідним розділовим знаком: *Крім цього___ видані витяги з Державного земельного кадастру не відображають інформації на право оренди земельних ділянок (№ 47215953). Заслухавши слідчого та вивчивши надані стороною кримінального провадження матеріали ___ вважаю необхідним задовольнити клопотання*

про тимчасовий доступ до речей і документів (№ 47215953). До цього він направив меншого сина ОСОБА_3 ___щоб той допомагав старшому сину у будівництві будинку (№ 35340678). Також при нападі він повинен був забрати у брата сумку ___ в якій були гроші фірми (№ 35340678). Судовий розгляд слід здійснювати у відкритому судовому засіданні за участі, прокурора, потерпілого, обвинуваченого та свідків (№ 37816928). Коли вона прибула у м. Кіровоград ___ то поїхала на склад, що знаходиться на вул. Родімцева, про що повідомила ОСОБА_4 (№ 35340678).

II. Помилки, пов'язані із зайвим розділовим знаком: *01.01.2014 потерпіла ОСОБА_4 зранку пішла на роботу, він з ОСОБА_5 вживали горілку, близько 0,25 літра (№ 41614029). 03.10.2007 року, приблизно, о 03 год. 00 хв., біля будинку № 98 по просп. Леніна у м. Олександрії ОСОБА_10, за попередньою змовою з ОСОБА_11, маючи умисел на відкрите викрадення чужого майна … (№ 42971705). Протоколом пред'явлення речей для впізнання від 20.02.2014, за яким, ОСОБА_3 серед інших ножів, упізнав ніж, вилучений під час огляду місця події домоволодіння за адресою … (№ 41614029). ОСОБА_14 взяв за штани потерпілого, та відтягнув на тротуар (№ 45798067).*

III. Синкретичні помилки (відсутній розділовий знак та зайвий розділовий знак): *Після чого, пішов до подружжя ОСОБА_6 _ щоб позичити грошей (№ 44199345). На ранок наступного дня, коли вони, ще спали, прийшов ОСОБА_11 та сказав ___ щоб він швидше йшов до батьків ___ бо вони мертві (№ 44199345). Останній відступив, він вийшов з будинку ___ щоб зачинити двері, однак, двері заклинили (№ 41257282). Того ж дня, приблизно о 03 год. 50 хв. ОСОБА_15 ___ знаходячись в холі даного закладу ___ розраховувався за рахунком … (№ 45798067). З'ясовано, що строк дії запобіжного заходу, у виді тримання під вартою, обраного обвинуваченому ОСОБА_1 ___ спливає 01.03.2014 о 23 год. 30 хв. (№ 37393960). Враховуючи вимоги ст. 27, 31 КПК України ___ провадження у даній справі буде здійснюватися колегіально судом у складі трьох професійних суддів, у відкритому судовому засіданні (№ 37647626).*

IV. Помилки, пов'язані з уживанням іншого розділового знака: *Як наносили удари – не бачив* (замість тире необхідно було поставити кому) *(№ 45798067).*

V. Помилки, пов'язані з неправильним місцем розташування розділового знака: *В залі крім, персоналу нікого, не було (№ 45798067). В цей час, ОСОБА_3 будучи впевненим у тому, що ОСОБА_4 отримав у вказаному банку грошові кошти … (№ 35340678).*

Виявлені пунктуаційні помилки засвідчили, що мовне оформлення деяких судових рішень не відповідає вимогам сучасної української літературної мови й вимагає обов'язкового коригування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.01.08 / Т. Г. Бондаренко. – К., 2003. – 18 с.
2. Мариненко І. О. Види граматичних і пунктуаційних помилок на сторінках журналу «Український тиждень» / І. О. Мариненко // Стиль і текст : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна ; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2011. – Вип. 12. – С. 104–114.
3. Мельничайко В. Я. Українська мова. Письмовий екзамен. Як уникнути помилок / В. Я. Мельничайко. – Тернопіль : «Навчальна книга – Богдан», 1998. – 64 с.
4. Чорноус О. В. Пунктуаційні помилки в текстах судових рішень / О. В. Чорноус // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. пр. за ред. проф. І. С. Попової. – Дніпропетровськ : Видавець Біла К. О. – 2014. – Вип. 15. – С. 170–176.
5. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. – К. : Наук. думка, 2012. – 288 с.

МІСЦЕ І РОЛЬ ДІЛОВИХ ІГОР В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Гуцалюк Олексій Миколайович
доцент кафедри гуманітарних
та економічних дисциплін,
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат економічних наук

Ігри оточують людину все життя. Слово «гра» переважно асоціюється з дитинством, зі спортом, професією актора тощо. В контексті дослідження ми розглянемо ігри, які активно почали використовувати останніми роками для вирішення або моделювання спеціально створених педагогічних або виробничих ситуацій. Такі ігри мають назву «ділові».

Ділова гра (ДГ) виступає як засіб і метод підготовки й адаптації до педагогічної діяльності та соціальним контактам. Відмінність ділової навчальної гри від традиційних методів навчання, її можливості полягає в тому, що під час гри спільними зусиллями її учасників відтворюються основні закономірності професійної діяльності і мислення на базі змодельованої навчальної ситуації.

Ю. В. Геронімус [1] називає наступні фактори, які здатні викликати ігровий інтерес:

- насолода від контактів з партнерами по грі;
- насолода від демонстрації партнерам своїх можливостей як гравця;
- азарт очікування непередбачуваних ігрових ситуацій;
- задоволення від успіху;
- корисний інтерес до грошового виграшу тощо.

Позитивним є також те, що ДГ виступає як інструмент формування особистості професіонала, досягається мета активізації навчального процесу.

Негативні наслідки виникають у тих випадках, коли розробник ДГ не застосовуючи будь-які психолого-педагогічні або науково-методичні основи бере від гри тільки її зовнішню форму, а викладач (переважно він же і розробник) використовую цей інструмент, не намагаючись розібратись, з яким педагогічним явищем (методом) має справу.

Тому використання ігрового підходу до навчання є досить закономірним. Саме на ігрові мотиви спираються методи активного навчання. Ділові ігри є різновидом активних методів навчання (АМН) [2].

Для розуміння особливостей і місця ДГ в комплексі АМН розглянемо просту класифікацію АМН згідно Н. Н. Козленко: до АМН, крім ДГ, відносять метод аналізу конкретних ситуацій і метод розігрування ролей [3].

В. Я. Платов ділить види АМН на аналіз конкретних ситуацій та ігри: рольові; імітаційні; організаційно-діяльнісні; ділові [4].

В імітаційних іграх найчастіше є лише одна роль, не моделюється діяльність керівництва, залишається лише модель середовища.

Організаційно-діяльнісні ігри застосовують для вирішення складних соціально-виробничих задач, які вимагають поєднання зусиль спеціалістів різних профілів.

В ділових іграх поєднані ознаки метода аналізу конкретних ситуацій і рольових ігор, тобто їх основою є цільна модель, яка включає і об’єкт управління, і управляючу систему.

Основними ознаками ділових ігор, за Платовим В. Я., визначені наступні: наявність моделі об’єкту, наявність ролей, різність рольових цілей при прийнятті рішень, взаємодія учасників, які виконують ті або інші ролі, наявність загальної мети у всього колективу учасників, колективне вироблення рішень учасниками гри, реалізація в процесі гри «ланцюга рішень», багатоваріантність рішень, управління емоційною напругою, розгалужена система індивідуального або групового оцінювання діяльності учасників гри.

Іноді ділові ігри називають управлінськими, економічними або імітаційними, хоча клас цих ігор значно ширше [4].

В основі ДГ знаходяться імітаційна та ігрова моделі. Основними компонентами імітаційної моделі є: цілі, предмет гри, графічна модель взаємодії учасників, система оцінювання.

Основними компонентами ігрової гри є: цілі, комплект ролей і функцій гравців, сценарій, правила гри.

Стосовно комплекту ролей та функцій гравців, то розрізняють ролі соціальні, обумовлені місцем індивіду в системі суспільних відносин (професійні, соціально-демографічні тощо), міжособистісні (лідер, відсторонений тощо), ролі офіційні та стихійні. Ролі в ДГ беруть з реальності (викладач, декан, проректор тощо), іноді задаються штучно (скептик, оптиміст, песиміст, тощо). Повинно бути вказано оптимальна, мінімальна та максимальна кількість учасників гри.

Правила гри містять обмеження, які стосуються низки аспектів гри: технологія гри, пов'язана з її змістом, регламент ігрової процедури та її окремих елементів, роль та функції викладачів, які проводять гру, система оцінювання, можливості введення непередбачуваних ситуацій.

Традиційно ділова гра передбачає участь експерта для імітації реальної ситуації та оцінки результатів діяльності. Але оскільки спеціалістів-експертів не завжди вистачає, застосування таких ігор в масовому навчанні є проблематичним. Ситуація змінюється, коли роль експерта бере на себе комп'ютер. Так як застосування комп'ютерних ділових ігор (КДІ) залежить від типу і складності гри, більшість КДІ досить прості в освоєнні і тому підходять для масового використання.

Комп'ютеризація ділових ігор дає можливість істотно скоротити навчальний час, збільшити число імітацій циклів управління і безпосередньо «відчути» динаміку процесу взаємодії основних суб'єктів ринку.

Отже, в умовах, коли коло необхідних для роботи і життя знань постійно розширюється, а можливості їх засвоєння є не безмежними, важливою задачею стає не лише вміння відбирати і систематизувати необхідні знання, а й уміння відтворювати їх , наближати до життєвих і професійних ситуацій, практики, до реальної педагогічної діяльності.

Це означає, що ДГ як метод активного особистісно орієнтованого навчання допомагають в теоретичному і практичному аспекті підготовки викладача і студента. ДГ як метод навчання допомагає «прожити» певну ситуацію, вивчити її в безпосередній дії. ДГ дозволяє моделювати різні учбові ситуації, проектувати способи дій в умовах запропонованих моделей, демонструвати процес теоретичних знань з вирішення визначених практичних проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Геронімус Ю. В. Гра. Модель. Економіка / Ю. В. Геронімус. – Київ : Знання, 2012. – 208 с.
2. Кавтарадзе Д. Н. Навчання та гра: введення до активних методів навчання : навчально-методичне видання / Д. Н. Кавтарадзе. – Київ : КПСІ, 2008. – 101 с.
3. Козленко Н. Н. Деловые игры в принятии управленческих решений / Н. Н. Козленко. – Москва : Изд-во ВЗПИ, 2010. – 173 с.

4. Платов В. Я. Деловые игры: разработка, организация, проведение / В. Я. Платов. – Москва : Профиздат, 2011. – 80 с.

НОВА РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ

Гуць Аліна Олегівна
студентка І курсу гр. ДСР-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

В нашій роботі ми прагнемо розглянути особливості організації роботи Державної служби зайнятості України, визначити ступінь її ефективності та вплив на зайнятість населення, з'ясувати чинники, що негативно впливають на діяльність даного органу та надати пропозиції щодо вирішення існуючих протиріч.

Державна служба зайнятості була створена для реалізації державної політики з питань зайнятості населення України. Від ефективності та продуктивності її діяльності залежить соціально-економічний стан всієї країни, адже високий рівень безробіття значно уповільнює економічний розвиток будь-якої держави. Ефективність діяльності Державної служби зайнятості залежить не лише від здатності вчасно адаптуватися до тих економічно-соціальних змін що відбуваються в країні, а перш за все – від скоординованості зусиль законодавчої влади щодо регулювання ринку праці та виконавчої влади, тобто органів, на які покладені обов'язки щодо реалізації політики зайнятості населення.

Для якісної підготовки спеціалістів ДСЗУ, на наш погляд, потрібно:

1) у напрямку кадрової реформи:

– постійно вести роботу щодо удосконалення навчального матеріалу відповідно до існуючих законодавчих норм, сучасних освітніх тенденцій та міжнародної практики діяльності служб зайнятості;

– проводити ретельний відбір претендентів на вакантні посади, за якого перевага повинна надаватися тим пошукачам, які не лише професійно компетентні, а й психологічно стійкі;

– кожен фахівець ДСЗУ має розуміти важливість постійного підвищення свого професійного рівня та постійно удосконалювати власну компетентність.

2) відповідно до нових завдань ДСЗУ та законодавчим змінам:

– продуктивно допомагати незайнятому населенню, не лише у працевлаштуванні, але і профорієнтації, здобутті нових навичок та умінь;

– сприяти удосконаленню професійних знань, умінь і навиків,

зростання майстерності, професії;

– побудувати модель співпраці з громадянами, засновану на взаємодії, а не на односторонньому впливі.

Вітчизняними дослідниками, що досліджують проблеми професійного навчання працівників Держаної служби зайнятості України, розроблена система пропозицій, яка може сприяти професійній освіті та розвитку кадрового потенціалу, а саме:

– розробка стандартів професійної компетентності;

– розробка цільової системи навчання кадрів, розпочинаючи з первинної базової професійної підготовки та зміцнення професорсько-викладацького складу;

– перегляд професій, за якими здійснюється підготовка та перепідготовка студентів, створення науково-дослідницького центру державної служби зайнятості, який би займався прикладними науковими розробками [4, с. 5].

Доктор економічних наук Лариса Сергіївна Лісогор пропонує впровадження інноваційних технологій у процесі професійного навчання та перепідготовки, що має сприяти підвищенню адаптації незайнятого населення до динамічних змін на ринку праці. Зокрема, вчений надає наступні пропозиції:

– надання субсидії випускникам курсів перепідготовки, стажування незайнятого населення на підприємствах;

– запровадження програмно-цільового методу управління професійною освітою, спрямованого насамперед на забезпечення більш ефективного підходу до організації навчання;

– розробка методики аналізу стану ринку робочої сили на регіональному рівні з метою адаптації змісту професійного навчання до потреб сучасного ринку праці [3, с. 10].

Законодавство про зайнятість населення, зокрема, Закон України «Про загальнообов'язкове державне страхування України на випадок безробіття» [див.: 1] також потребує вдосконалення. Перш за все це стосується порядку надання допомоги по безробіттю, адже Державна служба зайнятості України є органом з чітко вираженою соціальною місією. Для отримання допомоги, громадянин повинен бути визнаний безробітнім. Закон встановлює для цього конкретні вимоги: по-перше, особа повинна бути застрахованою в рамках загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. По-друге, важливим критерієм є те, що громадянин повинен втратити роботу з незалежних від нього обставин, а саме через припинення трудового договору за згодою сторін, у зв'язку із закінченням строку його дії, призову або вступу працівника на військову службу. Звільнення ж за власним бажанням дає підстави для отримання допомоги виключно за умови не виконання власником підприємства, установи, організації чи уповноваженим ним органом законодавства про

працю, умов колективного чи трудового договорів, а також вимушеного пропуску роботи більш як чотири місяці поспіль, внаслідок тимчасової втрати працездатності чи поновлення на роботі працівника, який раніше її виконував.

За інших умов втрата роботи вважається такою, що сталася з вини працівника. В такому випадку передбачається надання допомоги лише по закінченні тримісячного терміну, тобто на 91-й день після реєстрації у відповідному територіальному підрозділі Державної служби зайнятості України: відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» тривалість виплати допомоги по безробіттю скорочується на строк до 90 календарних днів у разі звільнення з останнього місця роботи за угодою сторін, тобто загальна тривалість допомоги по безробіттю буде становити 270 днів з початку виплат. Допомога по безробіттю виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру: перші 90 календарних днів – 100 відсотків; протягом наступних 90 календарних днів – 80 відсотків; у подальшому – 70 відсотків [1]. Такий підхід, на нашу думку, потребує змін, адже вступає у протиріччя зі статтею 46 Конституції України, виходячи з того що протягом трьох місяців громадянин не маючи доходу залишається, фактично, без коштів для існування.

У підсумку, вважаємо, що до невідкладних завдань реформування Державної служби зайнятості України слід віднести як допомогу незайнятому населення, так і діяльність з вдосконалення навчально-методичних матеріалів відповідно до сучасних освітніх тенденцій та міжнародної практики діяльності служб зайнятості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України № 1533-14 «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 25 травня 2015 року.
2. Бондарчук Л. В. Служба зайнятості в умовах фінансово-економічної кризи: до питання оптимізації роботи / Л. В. Бондарчук // Ринок праці та зайнятість населення. Науково-практичний журнал. – 2009. – №3. – С. 11-14.
3. Лісогор Л. С. Інноваційні технології працевлаштування незайнятого населення / Л. С. Лісогор // Ринок праці та зайнятість населення. Науково-практичний журнал. – 2008. – №2. – С.1-10.
4. Федоренко В. Г. Діяльність державної служби зайнятості в ринкових умовах / В. Г. Федоренко, О. В. Шепетін, О. Г. Чувардинський // Економіка та держава. – №10. – 2009. – С. 4-5.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В РАМКАХ ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Драган Ірина Василівна
старший науковий співробітник відділу
стратегічного потенціалу сталого розвитку,
ДУ «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
НАН України», кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник

Динаміка росту витрат на капітальний і поточний ремонт об'єктів природоохоронного призначення, екологічних інвестицій в Україні може мати позитивний ефект за умови консолідації дій і погодженої політики мін природи та його регіональних структур з громадськими організаціями. Однак, зусиль тільки державних органів недостатньо для активізації заходів щодо захисту довкілля. У цьому зв'язку в державах з розвинутими демократичними традиціями особливе значення мають громадські організації. Це сприяє розробці та втіленню в реальність правил, схем, методів, заходів щодо контролю за реалізацією природоохоронних заходів, як з боку спеціальних контролюючих органів, так і громадських організацій, чиї інтереси представляють політичні партії, громадські організації, професійні спілки.

Найбільш показовим у цьому відношенні є досвід Великої Британії та США. У Великій Британії реально втілюється у життя принцип деволюції шляхом створення екологічних громад. Уряд підтримує формування та діяльність таких співтовариств із спеціального бюджету відновлення. Подальший їх розвиток і участь у прийнятті рішень по охороні навколишнього середовища сприяє «інтеграції таких сфер діяльності, як планування землекористування, відновлення міст, інтегрована транспортна політика». Відповідно до стратегії сталого розвитку Великої Британії, визнане необхідним залучення місцевого населення до розробки планів розвитку територіальної одиниці, на підставі яких «розробляються комплексні плани розвитку регіону, що дозволяє інтегрувати соціальні, економічні, екологічні задачі». Як відзначає Є. Баулі «планування на основі принципу участі екологічних громад відіграє ключову роль у досягненні сталого розвитку. При вдало розробленому плані повинні бути досягнуті завдання зниження потреби в землі та природних ресурсах». Створення екологічних співтовариств є одним з елементів розвитку місцевої демократії. У Великій Британії йде постійний пошук нових механізмів і форм участі населення в рішенні екологічних проблем. Причому проблема удосконалення місцевої демократії вважається пріоритетною для досягнення сталого розвитку, як невеликого населеного пункту, так і великого міста та регіону. Як відзначає Г. Жиру «

нам необхідно розширити участь населення в прийнятті рішень для того, щоб відновити довіру до місцевої демократії».

У стратегії сталого розвитку США другий і третій компоненти побудовані на реалізації принципу деволюції. Другий компонент – створення локальної громади, під якою слід розуміти «міста, адміністративні округи, поселення, індустріальні комплекси, які сконцентровані у межах річкових басейнів». У США вважають, що саме на цьому рівні існують місцеві системи цінностей і пріоритетів, завдання формування сталого соціального середовища найбільш відчутно та конкретно, ефективно формується системне мислення, що полегшує, як інтеграцію економічних, природоохоронних і соціальних дій, так і досягнення соціальної справедливості в громадах. Це означає, що в міру просування США на шляху децентралізації процесу підготовки та прийняття рішень, роль місцевих громад стане більш вагомою, у тому числі і у питаннях охорони навколишнього середовища.

Третій компонент – залучення окремих громадян, колективів і ділових кіл до розробки рішень, що стосуються використання природних ресурсів. При цьому підкреслюється необхідність формування світогляду й освоєння нового колективного процесу прийняття рішень, що благотворно відіб'ється на їх якості, приведе до більш швидких змін і більш глибокого використання людських, природних ресурсів у досягненні загальних цілей.

Сьогодні наша країна знаходиться на початковому етапі залучення суспільних екологічних організацій та населення до рішення екологічних проблем. У закордонній та українській економічній і соціальній літературі ведеться дискусія щодо позитивності форм організації населення для участі в рішенні природоохоронних завдань. Особлива увага приділяється двом формам: інститут та інституція. Проаналізуємо точку зору різних вчених.

В Україні функціонують з різним ступенем активності інституції: громадські організації, політичні партії, професійні спілки, релігійні організації, організації освіти. На погляд автора, усі вони в різній ступені можуть впливати на прийняття рішень щодо захисту навколишнього природного середовища. У зв'язку з вибором України європейського шляху розвитку формування демократичних підходів, рішення природоохоронних завдань є невід'ємною ланкою суспільного розвитку. У цьому випадку особливе місце в процесі захисту довкілля повинне приділятися суспільним інституціям як «демократичним об'єднанням громадян, що виражають волю місцевого населення в дотриманні владою їх екологічних прав» [1, с. 30].

Величезну роль в екологізації населення України відіграють засоби масової інформації. Однак, у більшості регіонів України на сьогоднішній день немає доступних кожному мешканцю регіону екологічних газет і журналів, але великі видання завжди публікують статті з екологічних проблем. Основна їх тематика: надзвичайні екологічні події, проведення акцій, нові наукові відкриття, методи раціонального природокористування.

Професійні спілки можуть сприяти забезпеченню охорони навколишнього середовища, що виражається в контролі за технологічним процесом, а це дозволить знизити аварійність і залпові викиди забруднюючих речовин, що тільки позитивно вплине на стан здоров'я персоналу господарюючого суб'єкту, населення прилягаючих територій і стан довкілля. В сучасних умовах розвитку України, коли має місце протиріччя між новими європейськими підходами розвитку країни ті застарілими з використанням адміністративних методів управління, роль професійних спілок у забезпеченні охорони довкілля незначна. Це можна пояснити надмірним впровадженням в їх діяльність ринкових методів, що спрямовано на обслуговування інтересів вузького кола чиновників від профспілок, а загальні завдання їх діяльності зовсім не виконуються [2, с. 24]. У цьому зв'язку запропонуємо деякі напрямки їх діяльності в галузі охорони навколишнього середовища:

1. Екологічний супровід діяльності господарюючого суб'єкту. Усі спірні питання, що стосуються фінансування природоохоронних програм, управління конкретними сферами природоохоронної діяльності, розглядаються на засіданнях «круглих столів». Їх успішна діяльність може сприяти розвитку на підприємстві локальної демократії, що характеризується залученням більш широких шарів персоналу підприємства до рішення екологічних завдань.

2. Ініціювання співробітництва з політичними партіями всіх рівнів, що може бути корисним для обох суб'єктів. У зв'язку з тим, що електорат досить часто змінює симпатії до політичних партій, захист екологічних прав персоналу суб'єкту може здійснюватися більш ефективно спільними діями і партій, і профспілок.

3. Регулярна (щоквартальна) звітність керівництва підприємства про вжиті заходи щодо підвищення екологічної безпеки, охорони довкілля.

4. Ініціювання спільної діяльності з науковими установами в питаннях наукового обґрунтування контролю за технологічним процесом на підприємстві, стану здоров'я персоналу.

Отже, для України найбільш прийнятною формою залучення населення в рішення проблем захисту навколишнього середовища є інституції, а саме громадські екологічні організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аніщенко В. Сучасні проблеми та стратегія вдосконалення екологічного законодавства / Аніщенко В., Зенченко О., Лутченко Н. // Фондовий ринок. – 2002. – № 27. – С. 30-32.
2. Хвесик М. А. Економіко-правове регулювання природокористування: монорафія / Хвесик М. А., Горбач Л. М., Кулаковський Ю. П. – К.: Кондор, 2004. – 524 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО УНІФІКАЦІЮ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Жоміренко Анастасія Олександрівна,
студентка ІІ курсу гр. КП-214 Коледжу ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Останнім часом уважного ставлення дослідників та юристів-практиків вимагає питання вживання правничої термінології відповідно до норм сучасної української літературної мови. Загальновідомим є той факт, що після проголошення незалежності чимало юридичних термінів було перекладено або скальковано з російської мови. Водночас упродовж двох десятиліть поступово змінювалася та формувалася власне українська юридична термінологія. Як наслідок сьогодні в науковій юридичній літературі, нормативно-правових актах, інтернет-джерелах паралельно функціонують кілька термінів на позначення того самого поняття, тож мовець змушений щоразу обирати найбільш доцільний варіант із кількох можливих. До таких «проблемних» словосполучень належать поєднання зі словом *злочин* – «вчиняти злочин», «коїти злочин», «здійснювати злочин». З метою уніфікації юридичної термінології та для ефективного використання правничої термінологічної лексики вважаємо за необхідне проаналізувати означені словосполучення та виявити найбільш доцільне з-поміж них з позицій дотримання норм сучасної української літературної мови.

Спільним компонентом аналізованих словосполучень є іменник *злочин*, тож пропонуємо зосередити увагу на дієсловах, з якими він поєднується. Найрідше компонент *злочин* уживається в поєднанні з дієсловом *здійснювати*. Зазвичай цю конструкцію можна зафіксувати в заголовках новин інтернет-видань: «*Тюремники здійснили злочин, «Батьківщина» оприлюднила документ*» (6), *«Раніше судимий за крадіжки прикарпатець знову здійснив злочин»* (5), «*Здійснив злочин заради адреналіну*» (2). Подекуди трапляється це словосполучення у наукових статтях з правових питань, наприклад: *«У науковій літературі злочинець визначається як особа, що здійснила чи здійснює злочин»* (8).

Лексема *здійснювати* за Словником української мови має два значення: 1. Запроваджувати, втілювати в життя, робити що-небудь дійсним, реальним; 2. Виконувати, робити і т. ін. що-небудь [2]. Пропоновані тлумачення, на нашу думку, не відображають повною мірою значення аналізованого словосполучення із компонентом *злочин*. Зокрема, сумніви викликає правильність таких сполучень, як «втілення в життя» суспільно небезпечного винного діяння (дії або бездіяльності) або «запровадження» суспільно небезпечного винного діяння (дії або бездіяльності)

Конструкція «вчиняти злочин» є найактивнішою з-поміж усіх аналізованих. Їй надають перевагу як у нормативно-правових актах, наприклад, «*Особи, які вчинили злочини на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом*» (ст. 6 КК України), так і в науковій юридичній літературі: *«Затримання особи, яка вчинила злочин»* (7), *«Злочинець або особа, яка вчинила злочин (порівняльний аналіз»* (1), *«Умови правомірного затримання особи, яка вчинила злочин»* (4) тощо. Так само часто аналізоване словосполучення вживається в інтернет-ЗМІ. Незважаючи на це, погоджуємося з думкою українського дослідника О. Пономаріва [1], який наголошує, що вислів «вчинити злочин» є невдалим з двох причин: по-перше, це бездумна кальна російського словосполучення «совершать преступление», а по-друге, це тавтологічне словосполучення з огляду на те, що слово «злочин» утворене поєднанням іменника *зло* та дієслова *чинити* й означає «учиняти зло». Як наслідок у межах конструкції матимемо одразу два дієслова «чинити»: чинити + чинити зло (зло+чин).

Зважаючи на це, підтримуємо фахівців з культури мови, які рекомендують замінювати обидва аналізовані сполучення на синонімічне «скоювати злочин». Це дозволить виконати одну з вимог уніфікації юридичної термінології – відділити терміни, які не відповідають нормам сучасної української літературної мови [3]. З іншого боку, доцільність його вживання підтверджується також значенням дієслова *скоювати*. Так, у Словнику української мови значення слова *скоювати* має відчутно негативну оцінку: коїти – робити щось недобре; виробляти; чинити [2]. Наразі констатуємо обмежене вживання цього словосполучення в юридичній літературі та нормативно-правових актах, на користь чого свідчать поодинокі випадки на кшталт «*Окремі аспекти кваліфікації дій співучасників при скоєнні злочинів, що вчиняються із застосуванням насильства*» (3).

Отже, словосполучення «коїти злочин» є найбільш доцільним з огляду на потребу дотримання норм сучасної української літературної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ponomariv-kultura-slova.wikidot.com/frazeologiya
2. Словник української мови: в 11 т. [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sum.in.ua
3. Трихліб К. О. Термінологічні колізії в нормотворчій діяльності [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nauka.nulau.org.ua/download/el_ zbirnik/1/Trihlib.pdf

Джерела фактичного матеріалу:

1. Джужа О. М. Злочинець або особа, яка вчинила злочин (порівняльний аналіз) [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvknuvs_2014_2_4.pdf
2. Здійснив злочин заради адреналіну [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://toplutsk.com/biznews-news_868.html.
3. Козич І. В. Окремі аспекти кваліфікації дій співучасників при скоєнні злочинів, що вчиняються із застосуванням насильства [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.apdp.in.ua/v55/29.pdf
4. Плисюк Н. М. Умови правомірного затримання особи, яка вчинила злочин [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2007_2_54.pdf
5. Раніше судимий за крадіжки прикарпатець знову здійснив злочин [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.0342.ua/article/924044
6. Тюремники здійснили злочин, "Батьківщина" оприлюднила документ [електронний ресурс]. – Режим доступу : fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1469698
7. Шалгунова С. А. Затримання особи, яка вчинила злочин [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pb.univd.edu.ua/?controller=service&action= download&download=17690
8. Шанскова Т. І. Аналіз причин правопорушень неповнолітніх як підґрунтя соціально-педагогічної роботи з молоддю щодо профілактики злочинності [електронний ресурс]. – Режим доступу : eprints.zu.edu.ua/1322/1/88.pdf

ПРАВОВЕ ОФОРМЛЕННЯ СТАНОВИЩА ЛІВОБЕРЕЖНИХ КОЗАКІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СИСТЕМІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XIX СТ.)

Задорожня Інна Анатоліївна
студентка ІІ курсу гр. ДП-114
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Козаки Лівобережної України були найбільшою групою серед сільського населення Чернігівської та Полтавської губерній у XIX ст. Саме тому висвітлення процесу поступової інтеграції козаків як верстви населення до загальнодержавної системи Російської імперії, уникаючи великих соціальних потрясінь, потребує особливої уваги. Адже в сучасних реаліях

українська влада зіштовхнулася із проблемою та потребою реінтеграції частини території нашої держави разом із проживаючим там населенням.

Наприкінці XVIII ст. російський царизм остаточно підпорядкував територію Гетьманщини відповідно до загальноімперського адміністративно-територіального устрою. Однак органічно інтегрувати до наявного феодального станового суспільства ті соціальні групи, що склалися на території Лівобережної України із власними культурними, ідеологічними та правовими традиціями, було завданням набагато важчим. Демократичні елементи, що існували в суспільних відносинах української автономії, аж ніяк не вписувались у жорсткий становий механізм Російської імперії.

Процес утрати особливих прав і традицій, що побутували на Лівобережній Україні, тривав поступово й поетапно. З 80-х років XVIII ст. території Лівобережної України почали керуватися відповідно до загальноімперського адміністративно-територіального законодавства, що було реформоване протягом 1775–1785 рр. Тобто, структура й функції новостворених намісництв (губерній) визначалися «Учреждением для управлений губерниями Всероссийской империи» від 7 листопада 1775 р. [6, с. 88–89].

Після адміністративно-територіальних реформ та кардинальної зміни реалій у сфері суспільних відносин консервувати ту оригінальну й самобутню соціальну систему, що склалася на теренах Лівобережжя, не було ніякої потреби для російського уряду. Історик В. С. Шандра пише: «Протягом трьох років було трансформовано владу та соціальний уклад українського суспільства, яке, проте, все ще відрізнялося від російського. Його відмінності руйнувалися запровадженням подушної податі (1783 р.), яка різко поділила українське суспільство на привілейованих і непривілейованих, а також реорганізацією лівобережних козацьких полків у регулярні частини російської армії та проведенням секуляризації церковних земель (1785 р.)… Невдовзі, 1789 р., було запроваджено й рекрутський набір. Менше ніж півстоліття знадобилося верховній владі, щоби підготувати соціальний грунт, а потім упродовж кількох років закріпитися в Гетьманщині» [8, с. 63–64]. Такими були основні віхи процесу пристосування різних прошарків і соціальних груп колишнього Гетьманату до нової станової структури. Поміж цих соціальних елементів перебували й козаки, що проживали на теренах Лівобережної України.

Лівобережні козаки остаточно викристалізувалися в окрему станову одиницю «завдяки» іменному указу Катерини II від 3 травня 1783 р. «О податях с купечества, мещан, крестьян и других обывателей…». Відтоді було поширене кріпосне право на теренах Лівобережної України. Усі ті нащадки козаків, які не змогли довести свою належність до реєстрового стану роком раніше, ставали поміщицькими підданими, ті ж, кому це вдалося, залишалися особисто вільними. Разом з цим козацькій старшині були надані права російського дворянства [7, с. 125]. Тобто, в середовищі лівобережних козаків

існувало розшарування за матеріальними ознаками. Серед козаків, по-перше, виділялися найбільш заможні (або старшина), представники яких здебільшого обіймали важливі управлінські посади; по-друге, середній прошарок, вихідці з якого за власний кошт мали змогу відбувати військові повинності, і, нарешті, найбільш збіднілий прошарок – малоземельні або взагалі безземельні козаки, яких називали підпомічниками і підсусідками [1, с. 43]. В імперських колах чудово розуміли, що однозначно всіх козаків розглядати без урахування економічних і соціальних факторів нерозумно. Саме тому представників цих прошарків спіткала абсолютно інша доля. Старшина отримала дворянські привілеї, більшість представників середнього прошарку й підпомічників розглядалися в законодавстві як «малоросійські козаки», що були особисто вільними, але між ними і старшиною існувала величезна різниця: звичайні козаки були податним, непривілейованим соціальним елементом нової суспільної структури, а «новоспечені» дворяни із козацької старшини – привілейованим станом, що не сплачували податків.

Спробу нівелювати супротив населення здійснив Павло I уповільненням інтеграційних процесів. Він запропонував ідею «губерний, на особых правах и привилегиях состоящих», до яких підпадали й українські, де було частково реставровано колишні інституції, особливо в судовій сфері [8, с. 64]. Однак саме ним виданий указ від 30 грудня 1796 р. «О восстановлении в Малороссии правления и судопроизводства сообразно тамошним правам и прежним обрядам», а згодом і коронаційний маніфест імператора Олександра I від 15 вересня 1801 р. значно активізували діяльність шукачів козацтва [2, с. 212–213]. Лівобережні козаки як новий соціальний стан були унікальними. Науковець О. Кухарук характеризує їхнє особливе місце в імперській системі так: «Проте, саме козаки Лівобережної України виявились складною проблемою для уніфікаторських «модернізаційних» процесів, не вписуючись в єдиний стандарт, вони створили історичний прецедент» [4, с. 76].

Дійсно, за імперським законодавством, під поняттям «козак» розумівся певний тип військовослужбовця, який офіційно перебував на службі в імператора, а місцем його постійного проживання було спеціально створене військове поселення. За свою службу такі козаки отримували пільги від держави й були неподатним населенням. Наприклад, донські козаки звільнялися від податків на користь держави, але за першим закликом царату мали відбувати військову повинність. Лівобережні козаки не вписувалися до цього визначення, а являли собою складову частину категорії державних селян (поруч із однодворцями, власне державними селянами, військовими обивателями, вільними хліборобами) [3, с. 28]. Лівобережні козаки виділялися поміж інших груп державних селян своїм політико-правовим статусом, особливо в питаннях особистої свободи, землевласності, права переходу в інші податні стани, права винокуріння [5, с. 272].

Отже, уряд інтегрував лівобережних козаків до нових соціальних реалій, враховуючи історичні, культурні та економічні особливості такої категорії населення. Новий правовий статус формувався таким чином, щоб в регіоні Лівобережної України не відбувалися значні соціальні потрясіння, козаки позбавлялися певних прав і привілеїв поступово й не водночас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арандаренко М. Записки о Полтавской губернии. В 3-х ч. – Ч. 2. Описание политического состояния губернии. – Полтава, 1849. – 370 с.
2. О восстановлении в Малороссии правления и судопроизводства сообразно тамошним правам и прежним обрядам. 30 ноября 1796 г. // Полное собрание законов Российской империи (далі – ПСЗРИ). – Собрание 1. – СПб., 1830. –Т. XXIV. – №17593. – С. 212–213.
3. Гуржій І. О. Розклад феодально-кріпосницької системи в сільському господарстві України першої половини XIX ст. / І. О. Гуржій. – К.: Держполітвидав, 1954. – 452 с.
4. Кухарук О. Формування стану «малоросійських козаків» наприкінці XVIII – на початку XIX ст. / О. Кухарук // Чорноморська минувшина. – 2007. – № 2. – С. 76–88.
5. Орлик В. М. Податкова політика Російської імперії в Україні в дореформений період: Монографія / В. М. Орлик. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2007. – 631 с.
6. Путро А. И. Левобережная Украина в составе Российского государства во второй половине XVIII в. (Некоторые вопросы социально-экономического и общественно-политического развития) / А. И. Путро. – К.: Выща шк. Головное изд–во, 1988. – 142 с.
7. Стороженко Н. В. Реформы в Малороссии при графе Румянцеве / Н. В. Стороженко // Киевская старина. – 1891. – №9. – С. 455–465.
8. Шандра В. С. Українські суспільні інститути у взаєминах із російським самодержавством / В. С. Шандра // Український історичний журнал. – 2010. – № 4. – С. 59–83.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЖИТЛОВОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ЗАБУДОВИ

Згривець Карина Геннадіївна
студентка ІІ курсу групи КП-214
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Землі населених пунктів, займаючи незначну частину земельного фонду України, концентрують на собі більшу частину продуктивних сил України. Такі землі, які є водночас територіальним базисом для розміщення об'єктів містобудування, розміщення виробничих сил, а також ведення суспільного та іншого виробництва, займають самостійне місце у складі земель України та об'єднують землі міст, селищ міського типу та сільських населених пунктів.

Зазначені землі характеризуються складним правовим режимом. Землекористування населених пунктів відрізняється від усіх інших видів використання земель єдиного державного фонду і є досить складним та багатоплановим. Специфіка правового режиму таких земель обумовлюється тим, що в межах єдиного цільового призначення існує і його парадоксальна багатогранність [1].

У цьому процесі роль держави є визначальною. Держава ініціює та здійснює правове регулювання, визначає її стратегію, напрямки реалізації, впливає на формування правової та інституційної бази.

В юридичній доктрині застосовують видовий поділ правової політики за галузями права, підгалузями та їх правовими інститутами, де правова політика виконує роль засобу щодо досягнення мети які стоять перед певною галуззю. Оскільки держава не може знаходитися осторонь того, як здійснюється правове регулювання суспільних відносин, окремі види правової політики знаходять своє відображення на законодавчому рівні.

Нині питання правової політики, що здійснюється у стінах Верховної Ради України вважаються основними питаннями методології формування українського законодавства. За останні роки Верховною Радою України прийнято значну кількість законів, які регулюють відносини у земельній галузі. На думку вчених, найбільш конкурентноспроможним залишається парламентський нормативізм (законодавча сфера). Пояснюється це тим, що в кожному суспільстві домінуючим є нормативний підхід законодавчого органу, оскільки природне право і соціологічна основа праворозуміння мають, швидше, рамковий характер, ніж безпосередній вплив на правову політику [2].

Взагалі державну політику у сфері земель житлової та громадської забудови неможливо розглядати чи формувати ізольовано від комплексу пов'язаних з нею проблем, перш за все – соціально-політичних, правових і соціальних. Як зазначається у Концепції сталого розвитку населених пунктів, схваленій Постановою Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. [3], основними причинами, що перешкоджають забезпеченню збалансованому сталого розвитку населених пунктів, є нестабільність соціально-економічних умов у державі на перехідному етапі, відсутність науково обґрунтованої, чітко визначеної стратегії її сталого розвитку, ефективного реформування економіки та її державного регулювання, недосконалість законодавчого і нормативного забезпечення формування адекватного умовам ринку

фінансового, правового, інформаційно-комунікаційного простору, недосконалість правових, організаційних, економічних засад діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб щодо формування повноцінного життєвого середовища.

Окрім визначення основних причин, Концепція визначила й основні напрями державної політики щодо забезпечення сталого розвитку населених пунктів, правові та економічні шляхи їх реалізації.

Державна політика України у сфері охорони земель житлової та громадської забудови відповідно до Конституції України та національного законодавства базується на засадах пріоритетності соціальних потреб. Невипадково, саме соціальна сфера є однією із пріоритетних в політиці держави звертається увага і в Концепції сталого розвитку населених пунктів.

Необхідність науково обґрунтованої правової політики держави, яка б дозволила реалізовувати нормативні регулятори найбільш оптимальним, раціональним способом та в інтересах суспільства покладає на державу здійснювати правове регулювання застосовуючи ефективні механізми його реалізації.

Наведене свідчить, що важливим інструментом державного регулювання земель житлової та громадської забудови, як і державного управління в цілому, було, є й буде право. Україна, як суверенна держава, зробила значні кроки у створенні своєї власної цілісної правової системи. Саме тому, право у своїй сукупності є складною і багаторівневою системою наукових знань, навичок та вмінь, яка містить три основні рівні: математику права, філософію права та політику права. Перший рівень – це інструментарій права, його доктрини, способи та прийоми. Другий – містить різні погляди на можливе філософське осмислення існуючого правового порядку та потенційні варіанти його розвитку. Найскладнішим рівнем, на думку вченого, є рівень політики права. Він має бути спрямованим на вибір тієї моделі права, яка найбільш повно відповідає політичним, економічним і соціальним реаліям, а також визначення її структури, елементів та етапів упровадження [4, с. 53].

Водночас, правову природи державного регулювання відносин у сфері земель житлової та громадської забудови неможлива без здійснюваної, в Україні земельної реформи. Незважаючи, що за своїм змістом ця реформа має переважно аграрний характер, вона має вплив й на правовідносини у сфері земель житлової та громадської забудови, оскільки на слушну думку Г. А. Волкова, проведення земельної реформи є компонентом державної політики [5, с. 42].

Правове життя сучасного суспільства зазначає кардинальних трансформацій. Від цих змін не може бути осторонь і правова політика у сфері охорони земель житлової та громадської забудови, яка є одним із напрямів цілеспрямованої правової політики держави у галузі земельних відносин і характеризується всіма основними характеристиками останньої.

Звідси, засадничею ідеєю правової політики має бути її інституційний зв'язок із правом. Політика виявляє суспільні проблеми й ініціює їх вирішення перед владою, а право надає відповідним рішенням юридичної форми, забезпечує виконання цих рішень на державному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рудик К. С. Проблемы правового регулирования использования земель населенных пунктов в Украине / К. С. Рудик // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://masters.donntu.edu.ua/2013/igg/tymchuk/library/article7.htm
2. Селіванов А., Рябченко О. Правова політика – важлива складова внутрішньої політики Української держави / А. Селиванов, О. Рябченко // Урядовий кур'єр. – 2007. – 13 березня.
3. Концепція сталого розвитку населених пунктів : постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 року // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1359
4. Стефанчук Р. Шляхи реформування цивільного законодавства : погляд на Захід та Схід/ Р. Стефанчук // Право України. – 2009. – № 8. – С. 53–61.
5. Волков Г. А. Принципы земельного права как важнейший элемент эколого-правового механизма (в развитие идей В. В. Петрова) / Г. А. Волков // Экологическое право. – 2009. – №2–3. – С. 40–47.

РЕЛІГІЙНІ СИМУЛЯКРИ – НАЙБІЛЬША НЕБЕЗПЕКА СУЧАСНОСТІ

Ігнатьєв Віталій Аркадійович
завідувач кафедри гуманітарних та економічних дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»,кандидат філософських наук, доцент

Соціальні та військові конфлікти, що переживає сучасний глобалізований світ мають яскраво виражений релігійний характер. При цьому відомо, що найбільш жорстокими є саме релігійні конфлікти. Це пояснюється тим, що суто політична складова конфліктів відбувається навколо розподілу влади, що закладає можливості для пошуку компромісів. Економічна основа людських конфліктів відбувається навколо прибутків, що теж дозволяє можливість компромісу в питанні поділу власності. Особливість суто релігійних конфліктів полягає в метафізичному підґрунті, що виключає можливість вирішення релігійної проблеми на онтичному рівні буття. В

такому разі всі земні цінності, включаючи і людське життя, стають відносними порівняно з трансцендентним виміром.

Епоха модерну, або інакше проект Нового часу, що століттями розвивав ідеологію сцієнтизму завершився релігійним ренесансом кінця XX – початку XXI ст. Відродження релігій досить швидко охопило не тільки країни атеїстичного СРСР, а й набрало яскраво вираженого глобального характеру. З іншого боку саме ці процеси призвели до формування еклектичних форм світоглядної суміші з виразним релігійним елементом, які є частиною конфліктів сучасності.

А саме, секуляризація суспільства протягом декількох століть в решті решт частково досягла своєї мети – призвела до ерозії релігійної культури. Наслідком останньої є посилення синкретизму сучасного постмодерного мислення. В результаті раціональне мислення змінилось поверненням до міфологем, характерною особливістю яких є логічна розмитість на фоні містично-магічних форм мислення, в яких елементи політики, історії, релігії, науки, філософії, мистецтва тощо сформували сакральні симулякри. Якщо ж такі симулякри починають перетворюватися в суспільно-державні міфологеми, то вони провокують релігійно-політичні проекти на кшталт «руського міра», «ісламської держави» тощо. І знайти в цих проектах першооснову релігії чи політики практично неможливо. Все взаємно переплітається і один без одного самостійно не існують.

Але головним наслідком цих процесів є суспільний параліч мислення інтелектуальної еліти, що породжує низку еклектичних оксиморонів на кшталт «смерть філософії» або «православний фашизм». Інтелектуальний нігілізм паралізує мислення спочатку на фундаментальному рівні еліт, а потім духовно-інтелектуальна порожнеча починає поглинати все суспільство, відкидаючи сучасність до втраченого минулого «золотого віку» «цивілізації», «імперії», «СРСР» тощо. В постмодерному світі суспільні процеси і навіть війни можуть вестись і, як ми спостерігаємо, ведуться не за ради майбутнього, а за ради минулого.

А так як сутність релігії не описується історичними категоріями, то саме релігії відводиться головна місія виправдання інтелектуальної порожнечі. Тобто якщо епоха модерну виводила релігію за рамки фундаментальних цінностей цивілізації, то постмодернізм використовує релігію як засіб суспільно-історичної гри політичних випадковостей. Таким чином онтологічна топологія релігії в реальності підміняється онтичною інструментальністю.

В решті решт це призводить до більш кардинального знищення релігії ніж це відбувалося в епоху модерну. Якщо модерн повністю відкидає релігію, то постмодерн залишає всі зовнішні культурологічні форми релігійності, знищуючи її з середини. При цьому на фоні релігійного невігластва відбувається навіть посилення значення релігійності за рахунок сакралізації інших форм суспільного життя.

Зворотною медаллю тотальної сакралізації суспільного життя є політизація релігії. Але сучасні події вітчизняного та міжнародного релігійного тероризму свідчать не тільки про суспільно-політичні причини цих процесів. На нашу думку в середині самих філософсько-теологічних концепціях містяться або закладаються такі небезпечні механізми, що чекають такого суспільно-історичного моменту, який запускає процеси суспільного самознищення через механізми політизації релігії.

Цікаво, що особливість християнства проявилась в розпочатому процесі обмеження сакралізації навколишнього середовища до меж літургійних Таїнств, що визначаються Євхаристією. Ні суспільство, ні територія, ні держава, ні природа самі по собі не мають сакрального значення. З прийняттям християнства відбулось своєрідне протверезіння розуму, яке зняло магічне сприйняття природних явищ, що стало передумовою народження науки. В цьому сенсі наука – дитя християнства.

Не випадково, що в середині самого християнства сформувались запобіжники політизації релігійного життя. А саме з IV ст., тобто періоду одержавлення християнства, активно розвивається християнське вчення ісихазму, що проповідує поєднання з Христом «…в Дусі та Істині» (Ін. 4,24). Богослов'я і практика ісихазму стали не тільки основним здобутком Візантійської імперії, а й ядром православної релігійної культури, яка протистояла політизації з боку імперії. «Исихазм тому й визнаний нині ядром православної духовності, що ісихастська практика створювалася з єдиною метою добування квінтесенції християнського досвіду – досвіду сходження до обоження» [4, с.6].

Саме ісихазм зсередини християнства став запобіжником догматизації та політизації обряду, церковних, соціальних та державних інститутів. Тим не менше практика ісихазму, як мистецтво досягнення прямого зв'язку людини з Богом попри своє богословське обґрунтування, залишається невідомим для ширшого кола християн і продовжує сприйматись як спосіб лише чернечого життя.

Корені такого відношення знаходяться у відсутності філософсько-богословської культури сучасної православної культури, що ототожнює християнську Церкву лише як систему обрядів, а не як систему мислення. Криза мислення в свій час призвела західне християнство до політизації релігії, що, в решті решт, і сформував цілу епоху атеїзму.

З початком релігійної свободи кінця XX ст. спостерігається подальша політизація християнства зсередини. Так ще в 60-х роках Г. Прохоров вводить поняття «політичний ісихазм», який на початок XXI століття почав перетворюватися в цілий напрям, соціальну концепцію Російської православної Церкви, що породила «величну» концепцію «русского мира», наслідок якої ми вже відчули. В Посланні апостола Павла до Галатів (гл. 3, ст. 27-28) сказано: «Всі ви, що в Христа хрестилися, у Христа зодягнулися. Нема юдея, ні грека, нема раба, ані вільного, нема чоловічої статі, ані жіночої, бо

всі ви однакові у Христі Ісусі» [1, с. 1]. Тобто у Христа немає і не може бути ні «руського», ні «українського, ні «грецького» світу. Є лише світ Христа. А значить немає і не може бути «політичної молитви», як і «політичної літургії», «політичної Євхаристії» ... і як не може бути «політичної ісихії» або ж «політичного зведення розуму до серця» [4, с. 1].

Ісихазм, як молитовна практика і політика як організація влади – дві за змістом зовсім різні сфери людської діяльності. І для того, щоб вони поєднались необхідно, щоб одна з них змінила свою внутрішню природу. В свій час теорія і, головне, практика ісихазму врятувала християнську православну культуру попри падіння Візантійської імперії. Ісихазм сформувався, як правило ченцями в монастирях, що грали роль духовних та інтелектуальних центрів. В нашій історії це Києво-Печерський монастир, який попри свій духовний вплив, не дав забруднити себе в політичних маніпуляціях.

Цікаво, що у ченців, попри потаємність, містичність свого способу життя, головним правилом є таке: тверезість розуму – перш за все! Воно вберігає від ілюзій і маніпуляції. А так як наша історія продовжує робитись майже «містично», то тверезість розуму, культура мислення, в кінці кінців філософія – те, що нас може не тільки вберегти нас від катастрофи, але і вивести на Шлях Істини. Не випадково ж, якщо Господь Бог дійсно хоче покарати людину – він забирає розум.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Деяние Св. Апостолов. Послание к галатам / Библия Онлайн // [Электронный ресурс] // – Режим доступа: https://www.bibleonline.ru/bible/rus/55/03/ – Заглавие с экрана.
2. Петрунин В. В. Политический исихазм и его традиции в Основах социальной концепции Русской Православной Церкви [Электронный ресурс]: Дис. канд. филос. наук: 09.00.13, М.: РГБ, 2005, с. 132.
3. Прохоров Г.М. Исихазм и общественная мысль в Восточной Европе в XIV веке / Г. М. Прохоров // – Режим доступа: http://www.pushkinskijdom.ru/Portals/3/PDF/TODRL/23_tom/Prohorov/Prohorov.pdf – Заглавие с экрана.
4. Хоружий С. Исихазм и империя: такие разные спутники [Электронный ресурс] / С. Хоружий // – Режим доступа: http://synergia-isa.ru/wp-content/uploads/2012/10/horuzhy_imperia.pdf – Заглавие с экрана.

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ В КОНТЕКСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Іщенко Аліна Сергіївна
студентка ІІ курсу гр. ДП-114

ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

На сьогодні соціальні мережі є засобами інформаційних обмінів найменш контрольованими правовою системою українського суспільства. У цьому плані вони є унікальними, оскільки всі раніше створені засоби ініціювалися владою і були в тій чи іншій мірі інструментом керування масами і в тій чи іншій мірі контролювалися нею. Не зважаючи на декларативну демократичність, їх залежність від джерел фінансування також обумовлює необхідність відстоювання позицій цих джерел, пов'язаних із системою управління, що підтримують правлячі на даний момент кола або ж опонують їм.

В наш час, соціальні мережі захопили нашу реальність. Г. Почепцов наголошує, що сьогодні інформаційні війни, перш за все, ведуться за допомогою інтелектуального інструментарію, а соціальні мережі є безпосереднім середовищем для їх використання. На сьогодні соціальні комунікації переповнені інформацією для задоволення низькопробних потреб, примітивних інстинктів, або навіть шкідливої інформації для здоров'я людини, і небезпеку для держави й суспільства загалом. Критерієм успішності інформаційних структур при цьому стала нездорова сенсаційність, скандальність, вправність у нав'язуванні тих чи інших, далеко не завжди об'єктивних точок зору, проплачених бізнес-інтересів. Крім того, сучасна інформатизація забезпечила можливості доступу до наявних інформаційних ресурсів, виробництва нової інформації і широкого її розповсюдження в електронних комунікаціях для великого кола громадян. Переважна їх частина не має належної кваліфікації для виготовлення й поширення якісної інформації.

Також проблемою соціальних мереж є психологічна залежність. Майже весь час витрачається на віртуальних друзів, спілкування (чати, блоги і форуми) в мережі, часами на тривале бродіння Інтернетом без мети, лишень з єдиною фіктивною метою – «вбити час». Вчена і письменниця з Великобританії С. Грінфілд, дослідниця впливу сучасних технологій на роботу головного мозку людини, вважає, що в сучасного покоління, яке виростає на соціальних мережах, зникає емпатія – здатність до співпереживання та розуміння інших. Дуже важко «через Інтернет» навчитися міжособистісного спілкування: піклуватися про когось, дивитися у вічі, спонтанно та емоційно реагувати, і практично неможливо відразу отримати відповідь від співрозмовника, тобто важко вести реальний діалог. Людський мозок побудований так, що близько 70 % інформації про людину (підсвідомо чи свідомо) ми отримуємо з невербальної поведінки. А віртуальна практика не дає нам такої інформації. Дослідник соціальних мереж Д. Соловйов у свою чергу зазначає, що людина ототожнює свою особистість зі своїм профілем у

соціальній мережі, що гальмує розвиток особистості людини. За його словами, людина як особистість не розвивається. Розвивається розум, ментальні навички, але розвиток відповідальності, розуміння себе та турбота про інших заморожуються.

З іншого боку, використання соціальних мереж дає змогу мобілізовувати людей на дію, утім, цього не достатньо для однозначного твердження стосовно того, що вони є самим ефективним інструментом розвитку громадянського суспільства. Виходячи з визначення громадянського суспільства як: 1) сфери спілкування та солідарності, 2) спонтанної самоорганізації і самоврядування вільних індивідів на основі добровільно сформованих асоціацій громадян, яка захищена необхідними законами, 3) сфери, вільної від прямого втручання і регламентації з боку держави, можна стверджувати про наявність у мережевому середовищі Інтернет потенціалу для сприяння розвитку громадянського суспільства. Соціальні мережі створюють або покращують умови для професійного зростання, культурного самовдосконалення та поліпшення результатів суспільно корисної, у тому числі й економічної діяльності. Соціальні мережі дають змогу миттєво поширювати заклики до дії серед усієї маси користувачів Інтернету, а можливість завантажувати відео з акцій протесту в більшості випадків стримує протилежну сторону від застосування прямого насильства.

Як ми можемо констатувати сьогодні, соціальні мережі є унікальною платформою для консолідації різних груп суб'єктів на основі спільності їх інтересів, при цьому в результаті комунікативної взаємодії виникає масштабний синергетичний ефект. Соціальні мережі сприяють структуризації комунікативного простору, створенню віртуальних співтовариств, які часто на практиці перетворюються на громадські об'єднання. А громадським інституціям дають можливість поширювати свої ідеї, залучати до своїх лав нових членів та координувати їх дії. Спостерігається взаємопроникнення повсякденної соціальної реальності і віртуальної.

Яскравим прикладом реалізації громадських ініціатив за допомогою соціальних мереж став Євромайдан, який розпочався з закликів активістів в Інтернеті виходити на протести. Спалах громадянської активності, продемонстрував високий рівень самоорганізації і взаємодії громадян, координації дій через соціальні мережі і водночас вторинність ролі офіційно зареєстрованих політичних партій та громадських організацій. Що саме думки лідерів у соціальних мережах відіграли значну роль в активізації громадянського супротиву. Вже на початку грудня було створено більше ніж сотні сторінок присвячений Євромайдану. «ВКонтакте» – 251 група, в «Однокласниках» – 71 ,в «Facebook» – 26. Інформація загальнонаціонального значення поширювалася групами «Євромайдан», «Єврореволюція», наданням правової допомоги та пошуком зниклих займалася спільнота «Євромайдан SOS», організаційні питання вирішували «Громадський сектор Євромайдану». Дії автомобілістів координувалися «Автомайданом», питання зовнішньої

політики роз'яснювалися на «Майдані закордонних справ», також самооборона Майдану мала свої спільноти. Активність в соціальних мережах, засвідчила високий рівень самоорганізації активної частини населення, яка згуртувалася не навколо політиків, а навколо ідей. Та під час Євромайдану і з початком війни на Донбасі почала спостерігатися значна активізація волонтерського руху в країні саме за допомогою соціальних мереж. Тому що саме на сторінках соцмереж волонтери займалися збиранням коштів та надання інформації про витрачені кошти.

Завдяки соціальним мережам у січні на сторінках стартувала міжнародна Інтернет-акція на підтримку української льотчиці, народного депутата Н. Савченко, яку в Росії звинувачують у загибелі журналістів каналу «Россия 1». Активісти створюють і поширюють у мережах Twitter і Facebook фото та відеоматеріали з інформацією про Н. Савченко різними мовами. Долучаються також посольства України в різних країнах світу. Зокрема, повідомлення з інформацією про військово полонену Н. Савченко розмістили на своїх сторінках посольства України у Великобританії, Македонії, Японії, Вірменії, Кувейті та Посольство України при Святому Престолі (Ватикан). Також до акції приєднався Посол США в Україні Д. Пайєтт. Серед українських активних користувачів соцмереж перші особи держави, урядовці: П. Порошенко, А. Яценюк, А. Аваков, О. Турчинов, тощо.

Отже, за допомогою соціальних мереж функціонують успішні проекти, спрямовані на вирішення локальних проблем, які не передбачають формального членства. В соціальних мережах перспективною і важливою для розвитку громадянського суспільства в Україні є взаємодія в мережевому середовищі органів державної влади та громадськості. Спілкування громадян з представниками влади, дозволяє почути інформацію з перших рук, швидко поцікавитись тим, що тебе непокоїть, також публічно висловити свою думку та запропонувати свої ідеї. Соціальні мережі дають змогу громадянам та громадським рухам, громадянському суспільству, що формується, досягати ефективнішої і швидшої комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зибцев В. М., Кусмаров Б. В. Методологія та методика конкретно-соціологічного дослідження: Навчальний посібник. Донецьк: Норд-Прес, 2005. – 106 с.
2. Кисельов Н. Соціальні мережі як інструмент PR// Міжнародний прес-клуб [Електронний ресурс] – Режим доступу: /pr-club.com/PR_Lib/KisSocSeti.doc / – Оглавлення з екрану.
3. Сінкевич З. В. Соціологічне дослідження. Практичний посібник, Спб.: Пітер, 2005. – 66 с.
4. Чумиков, А. Н. Зв'язки з громадськістю: теорія і практика, М.: ДЕЛОВ, 2004. – 496 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Кіреєва Тетяна Петрівна
студентка І курсу гр. КП-215 Коледжу
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Зараз, як ніколи раніше, гостро постало питання: що чекає на людство – енергетичне голодування чи енергетичний достаток? Очевидно, що зараз людство переживає енергетичну кризу: бажані потреби людства у електричній енергії у декілька разів перевищують виготовлення! І це при тому, що остання цифра є майже фантастичною – 27-30 трлд. кіловат-годин щороку. Рівень матеріальної, а відповідно і духовної культури людства прямо залежить від кількості енергії, що воно має. Для того щоб виготовити будь-яку річ нам потрібна енергія. Матеріальні потреби людства як і популяція людей постійно збільшуються, тому потреба у енергії збільшується геометрично. Засоби масової інформації постійно інформують нас про винайдення різноманітних нових, більш екологічно чистих способів добути енергію. Але ж в чому тоді причина повільного зростання частки таких джерел у загальному видобутку енергії.

Нажаль, досі не знайдено джерела енергії, більш рентабельного за найдавніший спосіб видобутку енергії – спалення. Майже 80% всієї енергії людство отримує спалюючи вугілля, нафту та нафтопродукти, природній газ, торф тощо. Але тих запасів енергії, що природа накопичувала сотні мільйонів років, вистачить лише на декілька сторіч. Отже, єдиний спосіб змусити людину перейти на більш екологічно чисті джерела енергії – це прийняття на державному рівні та на рівні світової спільноти низки регулюючих актів, котрі б обмежили видобуток паливних ресурсів. Але ряд держав (перш за все це держави Перської затоки) і не збираються обмежувати таким способом свої прибутки [3, с. 23].

Метою нашого дослідження став теоретичний аналіз можливостей використання альтернативних джерел енергії в Україні та у інших країнах.

Сучасний період розвитку людства іноді характеризують через: енергетику, економіку, екологію. Енергетика в цьому ряду займає особливе місце. Вона є визначальною і для економіки, і для екології. Від неї у вирішальній мірі залежить економічний потенціал держав і добробут людей. У структурі світового енергоспоживання на 2010 р. на вугіл–ля припадало 27% первинних енергоносіїв, тоді як на нафту 40%, природний

газ – 23%, ядерне паливо – 7,5%, гідроенергію – 2,5%. Провідним світовим споживачем первинної енергії на 2010 р. залишалися США, де використовується майже четверта частина всіх первинних енергоносіїв, що споживаються у світі [4, с.103].

Структура сировинного балансу електроенергетики, за даними Міністерства енергетики США, на 2010 р. була така: вугілля – 52 % (прогноз на 2020 р. – 49%), природний газ – 13, ядерне паливо – 20, відновлені джерела енергії – 13, рідке паливо – 2% [4, с.104]. Аналізуючи ринок альтернативних джерел енергії, ми дійшли висновку, що під альтернативними джерелами енергії треба розуміти поновлювані джерела, до яких відносять енергію сонячного випромінювання, вітру, морів, річок, біомаси, теплоти Землі, та вторинні енергетичні ресурси, які існують постійно або виникають періодично у довкіллі.

Джерело вітроенергетики – сонце, так як воно є відповідальним за утворення вітру. Від загальної кількості енергії сонця 1-2% перетворюється на енергію вітру. Ця кількість вп'ятеро перевищує річну світову енергетичну потребу. Сучасна технологія дозволяє використовувати тільки горизонтальні вітри, що знаходяться близько до поверхні землі та мають швидкість від 12 до 65 км/год. Для того, щоб будівництво вітроелектростанції виявилося економічно виправданим, необхідно, щоб середньорічна швидкість вітру в даному районі складала не менш 6 метрів за секунду. У нашій країні вітряки можна будувати на узбережжях Чорного і Азовського морів, у степових районах, а також у горах Криму і Карпат [1, с.34].

Енергетиці належить першість не тільки в хімічному, але і в інших видах забруднення: тепловому, аерозольному, електромагнітному, радіоактивному. Тому не буде перебільшенням сказати, що від вирішення енергетичних проблем залежить можливість вирішення основних екологічних проблем. Енергетика – це та галузь виробництва, яка розвивається небачено швидкими темпами. Якщо чисельність населення в умовах сучасного демографічного вибуху подвоюється за 40-50 років, то у виробництві та споживанні енергії це відбувається через кожні 12-15 років. При такому співвідношенні темпів зростання населення та енергетики, енергоозброєність лавиноподібно збільшується не тільки в сумарному вираженні, а й у розрахунку на душу населення [2, с.84].

Таким чином, невідкладним кроком у напрямку покращення енергетичної ситуації України, зменшення її енергозалежності, а також подальшої інтеграції в Європейську співдружність, повинна стати усебічна підтримка держави розвитку та впровадження альтернативних енергетичних установок у регіонах з найвищими показниками економічної доцільності. Цього можливо досягнути шляхом виконання наступних дій: удосконалення низки існуючих законодавчих актів щодо відновлювальних джерел енергії, які б сприяли підвищенню економічної

ефективності виробництв альтернативної енергії; розробка інвестиційних проектів з метою залучення додаткових вкладень у певну галузь; надання гарантій державою виробникам «чистої» енергії щодо її купівлі за фіксованими тарифами; забезпечення рівня енергетичної безпеки України завдяки модернізації мережі існуючих енергетичних установок, підвищення рівня їх надійності та безперебійності роботи; інформування населення України щодо перспективності використання нетрадиційних джерел енергії, необхідності збереження довкілля та зменшення викидів парникових газів в атмосферу від спалювання традиційних видів палива. За період 1997-2005 років в Україні заміщено понад 84 млн. тонн традиційних паливно-енергетичних ресурсів, за рахунок використання енергії виробленої на об'єктах альтернативної енергетики. Тобто доцільно продовжити термін дії Програми розвитку нетрадиційних відновлюваних джерел енергії до 2030 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Альтернативні палива та інші нетрадиційні джерела енергії: [монографія] / [Адаменко О., Височанський В., Льотко В., Михайлів М.]. – Івано-Франківськ : ІМЕ, 2001. – 432с.
2. Гелетуха Г. Г. Анализ основных положений «Энергетической стратегии Украины на период до 2030 года» / Г. Г. Гелетуха, Т. А. Железная // Промышленная теплотехника. – 2006. – №5. – с. 82–92.
3. Ратушняк Г. С. Енергозбереження в сільськогосподарській біоконверсії: [навч. посіб.] / Г. С. Ратушняк, В. В. Джеджула. – Вінниця: ВНТУ, 2006. – 83с.
4. Шишкіна І. О. Альтернативні джерела енергії світового ринку: сучасний стан та перспективи / І. О. Шишкіна // Економіка пром-сті. – 2012. – № 103–109. – С.103–109.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Клімашкіна Анастасія Петрівна

студентка ІІ курсу гр. ДП-314 ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Україна знаходиться у центрі європейського континенту тому – то є цілком природнім її інтеграція в європейські структури. Україна хоче побудувати за прикладом Європи демократичну, правову державу, в якій би були гарантії прав людини, умови для бізнесу, стандарти рівня життя європейського зразку. Але, на жаль, на сучасному етапі Україні дуже складно

досягти цього відразу, адже для цього потрібно буде здійснити ряд реформ у тому числі, системи страхування, оподаткування, охорони праці, здоров'я, пенсійного забезпечення.

І тому, головною проблемою України на міжнародному рівні є те, що вона не досягла ще такого(політичного, економічного, соціально-культурного) рівня, і тому на даний час Україна не може повністю здійснювати міжнародну діяльність і досягти кращого розвитку як її закордонні держави – сусіди.

Відповідно до статті 18 Конституції України зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права [1,с. 7].

Здобуття Україною незалежності поряд з багатьма іншими питаннями висунуло цілу низку проблем у сфері міжнародних відносин. Це і вироблення власної позиції, стилю та навичок у відносинах із зовнішнім світом, це і новий, самостійний тип взаємин з державами колишнього СРСР, так званим «близьким зарубіжжям», це, з рештою включення України в інтеграційні процеси, які розгорнулися серед розвинутих країн Європи.

У 1994 році Україна підписала з Європейським Союзом Угоду про партнерство і співробітництво. Розпочали діяти Рада та Комітет з питань співробітництва між Україною та ЄС. Вона здійснила реальні кроки, які наближають її до членства в ЄС, а саме: у 1991 році була проведена судова реформа, були прийняті новий Кримінальний та Земельний Кодекси України [2, с. 112].

У 2006 році Верховна Рада України прийняла пакет законів, які передували вступу до СОТ. У 2008 році Україна стала членом Світової Організації Торгівлі. Україна сподівалася на те, що отримає певні преференції для реалізації своїх товарів за кордоном, але саме в цей час почалась світова економічна криза. А Україна виявилася надто слабкою щоб конкурувати з високорозвиненими країнами [4, с. 123].

Важливим елементом міжнародної політики України є взаємовідносини з НАТО. У 1994 році Україна підписала з НАТО перед вступну програму «Партнерство заради миру», у 1997 році в Києві відкрито інформаційний центр НАТО. У 1997 році в Мадриді Україна підписала Хартію про особливе партнерство [3, с. 111]. Але ставлення України до НАТО є неоднозначним. Об'єктивно ситуація складається так, що Україна може лише співпрацювати з НАТО. Для вступу до НАТО Україна ще не готова. Для цього потрібно здійснити стандартизацію і співробітництво у військово-промисловому комплексі, створити професійну армію, забезпечити стандарти демократії, які існують в країнах НАТО. Якщо будуть виконані ці вимоги, то можливо тільки тоді Україна зможе стати членом НАТО.

Після проголошення незалежності Україна бере активну участь у формуванні політичних умов на міжнародній арені тим, що є членом багатьох впливових міжнародних організацій, в межах яких вона провадить активну роботу, яка, до того ж, відзеркалює не лише загальні, а й національні інтереси нашої держави. Україна отримала членство у впливових міжнародних організаціях однією з перших з числа колишніх республік СРСР, що говорить на користь нашої держави, є показником зростаючого авторитету України в світі. Але, як говорить давня мудрість, краще якість ніж кількість. Тому, Україна перш за все має вдосконавлювати та покращувати свою роботу в організаціях, членом яких вона вже є, а потім вже розглядати можливості входження до інших міжнародних організацій. Не вирішеною залишається проблема членства України з ЄС, що є наслідком не повної відповідності українського законодавства до вимог Євросоюзу, та НАТО. Проте складна сучасна ситуація не залишає нашим політикам вибору, змушує їх якось реагувати на ситуацію, розташування головних сил у світі. Тому не дивно, що в недалекому майбутнєму кількість міжнародних організацій, членом яких є Україна, може збільшитися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Баймуратов М. О. Міжнародне право. – Х.: Одіссей, 2002. -672 с.
3. Буроменський М. В., Кудас І. Б., Маєвська А. А., Семенов Б. С., Стешенко В. С. Міжнародне право: Навч. посібник / М. В. Буроменський (заг. ред.). – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.
4. Буткевич В. Г., Войтович С. А., Григоров О. М., Заблоцька Л. Г., Задорожній О. В. Міжнародне право: Основні галузі: Підручник для студ. вищих навч. закл. за спец. «Міжнародне право», «Міжнародні відносини» / В. Г. Буткевич (ред.). К.: Либідь, 2004. – 814 с.

«ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕКРУТСЬКОЇ ПОВИННОСТІ КОЗАКІВ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ (СЕРЕДИНА XIX СТ. – ДРУГА ПОЛОВИНА XIX СТ.)»

Козачинська Марина Ігорівна
студентка І курсу гр. ДСР-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

В сучасних умовах наша держава постала перед великими викликами і загрозами. На перший план виходить питання захисту суверенітету та

територіальної цілісності держава. Вкрай актуальним, нажаль, стала проблема реформування армії, правове оформлення статусу солдатів, що приймали участь у бойових діях, аспекти мобілізації населення, становище військовозобов'язанних.

Використання історичного досвіду минулого покликане допомогти вирішити нагальні проблеми українського суспільства і держави. Козаки Лівобережної України мали унікальні статут та права у сфері рекрутської повинності. Саме тому правовий статус козаків в цьому питання заслуговує на прискіпливу увагу.

Лівобережні козаки з-поміж іншого сільського населення регіону, тобто тих самих державних селян та покріпаченого люду, історично відрізнялися у сфері рекрутської повинності, отримуючи від держави ряд суттєвих привілеїв (хронологічні рамки відбування повинності, кількість козаків, що йшли служити на 1000 ревізьких душ тощо). Протягом середини XIX ст. у відповідному законодавстві відбуваються значні зміни. В «Именном, данном Сенату» указі від 25 червня 1832 р. регламентувалися основні норми та правила рекрутської повинності для лівобережних козаків Чернігівської та Полтавської губерній.

Пунктами 1–12 указу: «вместо обыкновенной рекрутской повинности, учредить ежегодный набор по п'яти человек с тысячи». Козаками за подібними наборами передбачалося укомплектовувати виключно кавалерійські військові частини. Термін служби визначався 15-ма роками. Для організації процесу прийому людей перед набором передбачалося створення необхідної кількості присутствій згідно з правилами рекрутського уставу. «Сдаваемые казачьими обществами люди, имеют быть снабжены от оных трехмесячным провиантом, жалованьем по три рубля на человека и деньгами на одежду…». Після 15-річного строку служби козаки поверталися «в первобытное состояние». Козацькі громади зобов'язовувалися тих козаків, що повернулися після закінчення даного терміну, чи такі, які повернулися раніше внаслідок отриманих травм і непрацездатності й не мають змоги «своему содержанию», утримувати й слідкувати за їх становищем [1, с. 399].

Означений указ не оминув і тих козаків, що сформували добровольчі кінні полки легкої кавалерії під час першого польського національно-визвольного повстання: «Казаков, поступивших в состав Малороссийских казачьих полков… всех без исключения, считать состоящими на службе… и по сему считать им определенный 15-летний срок службы со времени их в вышеозначенные полки» [1, с. 400]. Тобто, вступивши до лав війська добровільно, держава таким чином козакам «віддячила».

У 1837 р. 9 листопада на лівобережних козаків розповсюджувалися правила щодо поділу сімейних рекрутських черг за числом робітників у сім'ї. Подібні норми встановлювалися ще 18 червня 1837 р. для усіх верств, що підлягають рекрутчині [3, с. 896]. Такий шлях встановлення рекрутських черг для козаків був вкрай корисним, оскільки значна кількість домогосподарств

зазнавали зубожіння та занепаду. Правилами визначалося, що першої черги підлягають ті сім'ї, де кількість робітників найбільша, до другої черги – там, де ще менше й далі. Сім'я, де знаходився лише один робітник-годувальник, виключалася з рекрутської черги [2]. Таким чином, для сімей козаків втрата робочих рук за новими правилами не так сильно відчувалася.

Одинадцятого січня 1841 року імператор власним указом дарував лівобережному козацтву: «… новое облегчение в исполнении повинности, по набору с них людей в военную службу, Мы повелеваем: 1) Вместо ежегодного с Малороссийских казаков набора по пяти человек с тысячи душ, производить таковой набор один раз в два года, взимая с тысячи душ по восьми воинов. 2) Срок для службы обратить в 20-ти-летний, в продолжении которого 15 лет находится им в действительной службе, а 5 лет в безсрочном отпуске… 3) Набор с казаков воинов учредить по особому порядку, предписанному Министру Государственных имуществ. 4) Первый в сем основании набор провести в январе 1843 года, и в следствие того обыкновенный набор с казаков в 1842 году отменить. 5) Все прочие правила, установленные по исполнению сей повинности Малороссийскими казаками, оставить в прежней их силе» [4, с. 49–50.].

Згодом, у 1870-х роках внаслідок підготовленої Д. Мілютіним військової реформи на теренах імперії запроваджувалася загальна військова повинність усього чоловічого населення безстанового характеру, визначалися загальні строки відбуття служби [5, с. 355].

Таким чином, досвід використання козаків як військовий резерв, як мобілізаційні потужності, та правове оформлення цього є вкрай актуальним. Для козаків розробили систему рекрутської повинності, яка полегшувала існування козацьких господарств. Якщо в сім'ї був лише один син, то шанси потрапити до війська були вкрай нищими в порівнянні з рекрутами із багатодітних сімей. Ймовірно, потрібно використовувати історичний досвід і зараз в Україні, надавати певні пільги тим потенційним мобілізованим, які є єдиними годувальниками у сім'ї тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Об обязанностях Малороссийских Казаков относительно военной службы и прочих повинностей. 25 июня 1832 // Полное собрание законов Российской империи (далі – ПСЗРИ). – Собрание 2. – СПб., 1833. – Т. VII. – №5458. – С. 398–401.
2. Высочайше утвержденные правила об установлении семейных рекрутских очередей на число работников. 18 июня 1837 // ПСЗРИ. – Собрание 2. – СПб., 1837. – Т. XI. Отд. 1. – № 10346. – С. 540–544.
3. О распространении на Малороссийских казаков правил, об установлении семейных рекрутских очередей по числу казачьих работников. 9 ноября 1837 // ПСЗРИ. – Собрание 2. – СПб., 1838. – Том XII. Отд. 2. – №10697. – С. 896.

4. О даровании Малороссийским казакам Полтавской и Черниговской губерний облегчения в исполнении повинности, по набору с них людей в военную службу. 11 января 1841 // ПСЗРИ. – Собрание 2. – СПб., 1842. – Т. XVI. Отд. 1. – №14178. – С. 49–50.
5. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / Редкол. А. Смолій та ін. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – Т. 2. – 724 с.

СЕРЕДОВИЩА ПРИКЛАДНОГО ПРОГРАМУВАННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАДАЧ ЕКОНОМІЧНОЇ РИЗИКОЛОГІЇ ТА ЇХНЯ ДОСТУПНІСТЬ

Колодійчук Анатолій Володимирович
доцент кафедри фінансів Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, кандидат економічних наук

В контексті забезпечення свободи наукової творчості постає питання загальної доступності до інструментарію мов програмування. Відомим є приклад, що на мовах Пролог та Ада ґрунтується проектування і функціонування систем керування передовою військовою високоточною технікою. В той же час, з іншої сторони розвиток національного господарства та НТП потребує застосування цих інструментальних засобів в дослідницьких та господарських цілях. В ряді випадків виникає ситуація, коли потрібно скласти алгоритм рішення конкретної дослідницько-економічної задачі і перевести його за допомогою успішних програмних команд і процедур на зрозумілий ЕОМ формат через використання тої чи іншої мови програмування. Інакшими словами, мова йде про самостійне складання професійним користувачем прикладних програм, по-перше, сумісних з системним програмним забезпеченням, і, по-друге, які були б здатні найефективніше реалізувати поставлене прикладне завдання.

На сьогодні існує велика кількість комп'ютерних мов з великим спектром можливостей для алгоритмізації та програмування. Проте, на нашу думку, найбільш придатними для широкого застосування в дослідницьких цілях економічної ризикології, є низка мов програмування, серед яких C++, Visual Basic for Applications та Turbo Delphi (удосконалений Object Pascal). Вибір саме цих алгоритмічних мов виправдовується не лише зручним інструментарієм програмування для цільової сфери застосування, але й тим, що більшість спеціальних ризикографічних програм (інвестиційних, управлінських, маркетингових тощо) написана саме на цих програмних мовах. Так, наприклад, на базі мови програмування Delphi створено популярні обліково-фіскальні програмні продукти «Парус», «AVARDA» й «Бюджет 21».

З огляду на обрання саме цих мов програмування в якості інструментів проведення ризикологічних досліджень, охарактеризуємо методичні засади їхнього конкретноприкладного використання.

Зокрема, можливості мов VBA та Turbo Delphi охоплюють перелік важливих методик, серед яких:

- формування ймовірнісних моделей за допомогою методу Монте-Карло у процесах страхування ризиків (актуарних розрахунках), дослідження їх протікання та подолання;
- побудова моделей еволюційної економіки, популяційних моделей, зокрема моделей конкуренції Д. Чернавського, індустріально-симбіотичних структур, моделі мережевого ринку мобільного зв'язку Кюнтцеля-Пономарьова, інноваційної мікроактивності І. Саттона, конкурентної поведінки Квасницьких, ігрових моделей С. Кауфмана та Бака-Снеппена, еконофізичних моделей автоматів, в т.ч. циклів Ленгтона, Чоу-Реджія тощо;
- моделювання ризиків поведінки логічних пристроїв, в першу чергу комп'ютерів (точніше їх базових суматорів і тригерів), іншої апаратної складової ІКТ;
- побудова і оптимізація систем кост- та ризик-менеджменту;
- побудова графів планування виконання економічних проектів, їх структуризації (WBS (тобто робоча структура проектів), сіткове планування, графік Ганта, метод освоєного обсягу), виявлення ризиків їхнього імплементування, застосування засобів оптимізаційного моделювання (наприклад, транспортна задача в лінійному програмуванні) та ін.

Класична мова об'єктно-орієнтованого, узагальненого й процедурного програмування C++ та її основа – мова C на сьогодні є рекордсменами за кількістю створеного за їх допомогою прикладного програмного забезпечення. Експерти обґрунтовують їх широке застосування у народному господарстві і програмістських колах завдяки властивим їм лаконічності, великим переліком операторів, гнучким керуванням структурою даних, загальності застосування, мобільності [1, с. 4], тобто машинної незалежності, швидкодії, значної присутності в програмах підготовки IT-спеціалістів. Крім того, вони обидві є сумісними з системним програмувачем Асемблером, що звичайно поглиблює їхні функціональні можливості. Процедурна мова Visual Basic for Applications значно поширена завдяки макросам VBA в електронних таблицях MS Excel. Вона дає змогу ефективно вирішувати задачі з:

- складання математичних моделей виробництва та споживання товарів (виробничі функції, функції корисності, модель застосування моделі міжгалузевого балансу Леонтьєва);
- управління портфелями цінних паперів;
- побудови статичних моделей управління запасами, моделювання замкнутих одноканальних та багатоканальних систем масового обслуговування;

- реалізація методів кластеризації (в т. ч. макроси «Joining» та «Ward»).

Оскільки перелік мов програмування неоднорідний за призначенням і можливостями для користувача, то варто здійснити їх поділ на кілька типів: I тип – охоплює вищенаведені програмувальні засоби загальнонаукового спрямування; II тип – містить мови програмування більш конкретного спрямування – для вирішення задач статистичного та економетричного характеру у сфері економічної ризикології. Так серед них яскраво виділяються мови і середовища програмування R та S. По суті, кожна з них – це мова програмування + математичний процесор + якісний графічний редактор. Так, про широку реалізацію можливостей мови R свідчить те, що на його базі працюють пакети прикладних програм «Statistica», «SAS», «Platform Symphony» та «SPSS». Частково до даного типу можна віднести елементи графічної мови програмування G, на якій працює програма «LabVIEW». До другого типу відноситься також окремий клас програмних засобів – мови програмування для математичного моделювання – APL (являє собою базу відомого і поширеного математичного пакету «MATLAB»), J та K. Можна підсумувати, що вищезазначені дві гілки другого типу мов програмування є на сьогодні передовими і найбільш складними у своїй галузі прикладання інструментами для створення прикладних програм економічного ризикологічного характеру.

Можна виділити і третій тип комп'ютерних мов – мови програмування для економічних експертних систем. На наш погляд, найвдаліше їх структуризовано Б. Одинцовим [2, с. 48-49], який виділяє наступні групи інструментальних засобів моделювання експертних систем: 1) мови штучного інтелекту; 2) спеціальні програмні середовища; 3) оболонки експертних систем; 4) об'єктно-орієнтовані СУБД. До першої належать мови Пролог, Лісп і Smalltalk; до другої – продукти KES, Nexpert Object 2.0, KAPPA-PC; до третьої – Leonardo 2, GURU, Level 5 Object; до четвертої – СУБД SINA та ONTOS. До прикладу, мультипарадигмальна мова високого рівня Лісп дозволяє керувати реляційними і об'єктними базами даних, здійснювати наукові розрахунки різного рівня складності, розвивати комунікаційні технології, вона широко застосовується у промисловості, освіті, охороні здоров'я, ВПК розвинутих країн. В той же час мова Пролог, як головна платформа для логічного програмування завдяки інноваційній концепції інтелектуальних агентів дозволяє вибудовувати управлінські системи, які самі збирають і опрацьовують необхідну інформацію для прийняття рішень в умовах ризику. Вищезазначені системи з'явилися завдяки інтеграції об'єктно-інтегрованого програмування, комп'ютерних когнітологічних систем та традиційних редакторів, електронних таблиць, баз даних тощо, тобто сформувався якісний інструментарій інженерії знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Глинський Я. М. С++ і С++ Builder / Я. М. Глинський, В. Є. Анохін, В. А. Ряжська. – Львів: Деол, СПД Глинський, 2003. – 192 с.
2. Одинцов Б. Е. Проектирование экономических экспертных систем. Учебн. пособие для вузов. – М. : Компьютер, ЮНИТИ, 1996. – 166 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІРТУАЛЬНИХ ІМЕН У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Комісарчик Лєніє Ернестівна
студентка І курсу групи ДСР-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Вступ. Останнім часом інтернет активно поширюється серед аудиторій різного віку. Особливе значення у віртуальному спілкуванні має ім'я або іншими словами нікнейм. Інтенсивне розширення інтернет-технологій зумовило різноманітні форми комунікації зі своїми правилами, де важливою рисою є нік. На нашу думку важливість вивчення номінації у соціальних мережах обумовлена низькою факторів :

1. Ім'я певною мірою відображає уявлення людини про себе, її персональну інформацію. Це перша інформація про людину, з якою розмовляєш. Отже, вона формує очікування від подальшого спілкування.

2. Ім’я використовується як елемент самореклами та самопрезентації.

Тому важливим є всебічне вивчення особливостей номінації в інтернеті, зокрема конструювання та вибір ніку, що і є **метою** даної розвідки

Аналіз попередніх публікацій. Проблему вибору ніку досліджували С. Федушко, Ю. Сєров, Н. Асмус, В. Брязкун [4; 1; 2]. У своїх роботах вони описували специфіку алгоритму інтернет-імен користувачів віртуальних спільнот, лінгвістичні особливості віртуального комунікативного простору, карнавалізацію як критерії сформованості віртуальної свідомості тощо.

Цікава інформація, що до вибору ніка узагальнена на сайті Лістнайм.Ру [3], де представлено загальні рекомендації з вибору ніків:

1. «Кожен символ у вашому нікнеймі повинен мати значення. Не використовуйте без потреби неалфавітні знаки на кшталт ~! *] # + $% (/. Такі ніки погано читаються і взагалі не запам'ятовуються співрозмовниками. Виняток - знак & для позначення пари пов'язаних слів. Також цілком допускається виділення свого ніка симетрично з двох сторін, наприклад : *пофигист*» [3]. На мою думку ця рекомендація не настільки важлива як наприклад рекомендація 2-4-5-6-7. На мою думку ця вимога є бажаною, адже ці символи можуть прикрашати свій нік

2. «Не використовуйте ніки більше 20 символів довжиною. Думаю, тут зрозуміло: довгі ніки погано читаються, а часто і взагалі заборонені програмно» [3]. На мою думку ця порада є корисною, адже люди не будуть читати довгий нік, дивлячись на довгий нік вони його зроблють із нього скорочення і будуть називати так, як їм завгодно. Ця вимога є бажаною, адже це краще для вас.

3. «Категорично не використовуйте в своїх ніках символи, яких немає на стандартній клавіатурі (наприклад, символи гральних карт і музичних нот). Багато хто з ваших співрозмовників зможуть побачити замість цих символів тільки банальні порожні квадратики. Це одна з найпоширеніших і грубих помилок» [3]. Це корисна порада, адже ви не хочете щоб замість вашого орігінально нікнейма були пусти квадратики і вас не знали навіть по ніку. Ця вимога є обов'язковою, на нашу думку.

4. «Складові ніку повинні мати роздільники поміж слів – пробіл, підкреслення, тире або просто окремі слова з великої літери. При цьому пробіл – не кращий варіант, тому часто в ніках не допускається використання прогалин. Приклади правильних ніків: БабаЯга, порву_баян» [3]. Ця порада є корисною, адже так буде ясніше, якість вашого ніка буде кращою?

5. «Не використовуйте як нік своє ім'я або прізвище, а також будь-які особисті дані (номер телефону, паспорта, дату народження, місто проживання і т.п.). По-перше, це банально і зовсім не унікально, а по-друге, погано в цілях інформаційної безпеки. Лена_із_Пітера і Misha1995 - погані ніки. Допускається використовувати своє ім'я в незвичайному словосполученні, наприклад: Елена_Троянская» [3]. Ця вимога є корисна адже ваш нік це ваш псевдонім, саме ця вимога дає вам можливість бути інкогніто. Тож, на нашу думку, ця вимога є обов'язковою.

6. «Не використовуйте порядкові номери та індекси у випадку зайнятості улюбленого ника. Займати нік Гонщік2 або Гонщік2010 у випадку зайнятості нікнейма Гонщик - це означає показати всім свою заурядность і сірість» [3]. Ця порада не є такою важливаю, як наступні дві. Вона є бажаною.

7. «Краще використовувати латинські букви при написанні ніка, якщо він короткий (орієнтовно до 8 символів), і російські літери – якщо нік довгий. Приклади хороших ників за цим параметром: Migera, goodOk, Хохуля, дельфінарум. Примітка: не всі системи спілкування (чати, форуми, соціальні мережі) дозволяють використання російських символів в ніках, в таких випадках орієнтуйтеся на укорочений транслiт» [3]. Ця порада не така важлива, головне щоб люди розуміли нік. Ця вимога є бажаною.

8. «Джерела ідей для своїх ніків: орфографічні та тлумачні словники, технічні та історичні довідники (наукова термінологія), літературні герої (романи, оповідання, казки, міфи, кіно), назви професій та елементів хобі (наприклад, марки машин), особливості характеру людини і багато іншого» [3]. Ця порада корисна, адже вам потрібно знати, що означає ваш нік.

Проаналізуємо кілька ніків з інтернету за представленими характеристиками: два вдалих ніка: Lena-diktor, Vovamers, тому що у цих іменнах є вже деяка інформація про людину (назва вашої професії з вашим ім'ям, або назва вашого автомобіля з ім'ям), ви вже розумієте, що людина займається тією чи іншою професією,отже ви володієте певною інформацією, що формує попередні очікування.

Іншим прикладом є два невдалих ніка: Ловезязя, Ижаребяп, тому що у цих ніках використано не зрозумілі слова, які важко читати і навряд чи хтось запам'ятає їх з першого разу. Зокрема, нік «Ловезязя» викликає асоціації з якоюсь містичною істотою, що навряд мав на увазі автор. Нік «Ижаребяп» сприймається як фантастична птиця. Подібних ніків у соціальних мережах досить багато.

Висновки. Отже, на нашу думку, при вибору ніку буде не зайвим врахувати наступні рекомендації :

- стислість – сестра таланту;
- не варто вкладати в свій нік номер телефону або кредитної картки, рік народження і тому подібне;
- не використовуйте ненормативну лексику;
- хорошим варіантом сьогодні було б придумати повністю свій нік, або запозичувати його половину з чогось близького вам по духу, але не попсового.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Асмус Н. Г. Лингвистические особенности віртуального коммуникативного пространства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.lib.csu.ru/texts/diss/002689.pdf]
2. Брязкун В. карнавалізація як критерії сформованості об'єктивованої форми віртуальногої свідомості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/lenovo/Downloads/Nrs_2012_3_17%20(1).pdf
3. Лістнайм.Ру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.listname.ru/articles/nickname.html
4. Федушко С. алгоритм валідації іетернет-імен користувачів віртуальних спільнот / С. Федушко, Ю. Сєров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12450/1/035_Fedushko_215_219_719.pdf]

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВАЛІДІВ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

Кондратенко Віталій Миколайович
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та господарського

права ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат юридичних наук

Право на судовий захист належить до найважливіших громадянських прав людини, які представляють собою традиційні цінності, які визнаються демократичною державою. Поряд з правом на свободу думки, особисту недоторканість, рівність перед законом право на судовий захист зобов'язує державу утримуватись від втручання до сфери особистої свободи. Це право фактично не підлягає обмеженню в умовах воєнного або надзвичайного стану, адже й в таких умовах захист прав людини є пріоритетною метою, яка відповідає основним засадам правової держави. Крім того, неможливість обмеження даного права підтверджує вищезазначену тезу – без забезпечення судовим захистом права і свободи людини стають ілюзорними [1, с. 15].

Право на судовий захист закріплене у низці міжнародних документів у галузі прав людини – ст. 8 Загальної декларації прав людини, ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Безпосередньо право на судовий захист закріплено ст. 55 Конституції України, згідно з якою права і свободи людини і громадянина захищаються судом, що означає право кожного звернутися до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод [2]. Зазначена норма зобов'язує суди приймати заяви до розгляду навіть у випадку відсутності в законі спеціального положення про судовий захист.

Вищевказана національна та міжнародно-правова законодавча база теоретично повинні були забезпечити рівні можливості у захисті власних прав інвалідів, а також призвести до попередження всіх форм дискримінації за ознакою інвалідності. Однак, достовірно невідомо як насправді, на практиці, здійснюється судовий захист цієї категорії осіб, наскільки він є успішним, якою є його специфіка, тощо. Відповіді на ці питання вимагають спеціалізованого наукового вивчення судової практики України у справах, в яких в якості сторони приймали участь інваліди.

З цією метою нами було проаналізовано судові документи з електронного ресурсу бази даних веб-сайту «Єдиний державний реєстр судових рішень України» [3], що були ухвалені в період з 1 жовтня 2014 р. по 1 жовтня 2015 р.: 180 судовий документ із адміністративного судочинства, 92 судових документів із цивільного судочинства, 45 судовий документ із кримінального судочинства.

У рамках адміністративного судочинства найбільша кількість справ стосувалися призначення, виплати, перерахунку пенсії або державної соціальної допомоги (82 випадки), майже третина – оскарження дій або

бездіяльності й зобов'язання вчинити дії посадових осіб або виконавчого органу (58 випадків), ще у 20 випадках – стягнення недоотриманої грошової суми або заборгованості (допомоги на оздоровлення, щорічної разової грошової допомоги, тощо). Також у 5 випадках «внесення до списку виборців», та 15 «скасування постанови про накладення адміністративного стягнення». Всього було проаналізовано 35 судових ухвал та 145 постанов, 30 апеляційної та 7 касаційної інстанції.

У рамках цивільного судочинства найбільша кількість судових позовів стосувалися адміністративних відносин (50 документів), одна четверта частина – цивільних відносин (25 документів), близько однієї десятої – сімейних відносин (10 документів), та ще 7 судових документа були про встановлення факту, що має юридичне значення. Всього було проаналізовано 8 судових ухвал та 84 судових рішення, серед яких 75 документів відносились до суду першої інстанції, 16 апеляційної та 1 касаційної інстанції.

У рамках кримінального судочинства найбільша кількість випадків вчинення злочинів інвалідами стосувалася злочинів проти життя та здоров'я особи (15 випадок), 6 випадків – проти власності, 5 випадків – проти безпеки руху та експлуатації транспорту, 8 випадків – у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення, 5 випадки – проти громадської безпеки, й по 3 випадки – проти громадського порядку та моральності та у сфері господарської діяльності відповідно. Всього було проаналізовано 33 судових вироки, 10 постанов та 2 судові ухвали, серед яких 40 документів відносились до суду першої інстанції та 5 апеляційної інстанції.

Більша частина інвалідів із загальної кількості проаналізованих нами справ за всіма формами судочинства захищали себе у судовому процесі самостійно. Послугами представника або адвоката користувалися загалом близько 30 відсотків осіб.

Органи прокуратури здійснювали представництво в судовому процесі в інтересах інвалідів на підставі ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру» [4] лише у 2 справах з цивільного судочинства. Водночас у рамках адміністративного судочинства органи прокуратури представництво не здійснювали в жодній з проаналізованих нами справ.

У кримінальному судочинстві органи прокуратури брали участь у справі на стороні звинувачення. Але, справа в тому, що з одного боку, органи прокуратури здійснюють загальний нагляд за дотриманням законодавства, а з іншого боку – представництво інваліда у суді згідно законодавства та за постановою слідства чи суду може здійснюватись адвокатом за рахунок державних коштів [5].

У проаналізованих судових документах з цивільного та кримінального судочинства не було виявлено жодного посилання на міжнародні нормативно-правові документи, а з адміністративного судочинства – лише у 5 документах. При чому не було виявлено жодного

посилення на положення Конвенції ООН про права інвалідів. У 4 судових документах були присутні посилання на Конвенцію ООН про захист прав людини і основоположних свобод й протоколи до неї та рішення Європейського суду з прав людини.

Загалом, враховуючи відсутність у переважній кількості справ представників, можна констатувати, що загальна результативність захисту особами з інвалідністю власних прав є більш-менш позитивною. Так, більш ніж 2/3 позовів в рамках адміністративного та 6/7 позовів в рамках цивільного судочинства в тому чи іншому ступеню було задоволено. У рамках кримінального судочинства не можна сказати наскільки був успішним захист власних прав обвинувачуваними, які мають інвалідність, оскільки у кожному випадку є свої нюанси. Однак можна констатувати, що при визначенні виду та міри покарання суд враховував інвалідність як пом'якшуючу відповідальність обставину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція прав інвалідів та практичні аспекти судового захисту прав осіб з інвалідністю : матеріали Всеукраїнської наради 15–17 червня 2011 року, м. Євпаторія. – м. Харків : «Барбарис», 2011. – 96 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Єдиний державний реєстр судових рішень України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.reyestr.court.gov.ua.
4. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст.793.
5. Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу : постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 305 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 30. – Ст. 1114.

ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Косенко Володимир Дмитрович
завідувач кафедри соціальної роботи
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат філософських наук

Сучасний стан підготовки фахівців з соціальної роботи в Україні демонструє необхідність ґрунтовного підходу до організації навчального

процесу, підвищення якості практичної підготовки, вироблення науково-обґрунтованих механізмів щодо спеціалізації майбутніх соціальних працівників. Виходячи з того, що підготовка фахових соціальних працівників в нашій країні почалася доволі нещодавно, необхідним видається пошук відповідних моделей та методів підготовки соціальних працівників, виходячи з тих практичних завдань, які їм доведеться виконувати у подальшому. Дієвість, своєчасність, ефективність соціальної роботи залежить, в першу чергу, від самого соціального працівника, його рівня освіти (як інтегрального показника залучення до загальнолюдського досвіду), професійної компетентності (яка має полягати не лише у володінні техніками та технологіями, методами та методиками соціальної роботи, але й умінні їх вдало застосовувати) та якісної практичної підготовки (запорукою якої має стати співпраця у трикутнику вищий навчальний заклад – соціальна служба, агенція, організація – студент).

Вибір спеціальності соціальна робота – це не просто вибір професії, а життєве кредо, яке вимагає від майбутнього фахівця альтруїзму, відкритості до оточуючих, готовності до допомоги у розв'язанні проблем клієнтів, вміння приймати оперативні та дієві рішення, концентрації, готовності нести відповідальність за власні рішення та обрані клієнтом, – на основі рекомендацій соціального працівника, – стратегії поведінки. Вирішення проблем клієнтів вимагає комплексних знань щодо об'єкта впливу соціального працівника, а отже – наукового розуміння змісту технологій організації роботи з різними категоріями населення та, безумовно, постійної самоосвіти та самовдосконалення протягом усього життя.

Професійна компетентність соціального працівника є складною, інтегральною, якісною характеристикою, що включає як теоретичні знання, так і власний практичний досвід. Соціальний працівник є своєрідним наставником, – «дороговказом», – для клієнта, що протягом тривалого періоду здійснює соціальний супровід особистості, не просто розуміючи її проблемну ситуацію, а «пропускаючи» її через себе, що дозволяє завчасно попередити можливі подальші проблеми чи конфлікти, виявити основні можливості для покращення життєвої ситуації конкретного клієнта чи соціальної групи, здійснити цілеспрямований вплив та досягти бажаного позитивного ефекту.

Підготовка майбутнього соціального працівника має включати в себе не лише знання з історії та теорії соціальної роботи, соціології (які будучи взаємопов'язаними галузями наукового знання, доповнюють одна одну, більше того: результати соціологічних досліджень нині мають вагоме значення для практичної соціальної роботи, що зумовлено становленням галузевих соціологій та спеціальних соціологічних теорій, які досліджують різноманітні грані функціонування суспільного організму), філософії (майбутньому фахівцю з соціальної роботи важливо розуміти істинне значення та закономірності соціальних процесів, які безпосередньо впливають на життєдіяльність клієнтів та, як наслідок, визначають рівень соціального

добробуту кожної особистості), правових засад організації системи соціальної підтримки (посилення ролі правової складової у підготовці соціальних працівників нині стає не просто важливою частиною навчального процесу, а нагальною необхідністю, яку мають усвідомлювати всі його учасники), а також спрямовані на формування цілісного розуміння конкретних практичних завдань соціального працівника дисципліни («Соціальне забезпечення населення», «Прикладні методики соціальної роботи», «Менеджмент соціальної роботи» тощо).

Для соціального працівника важливим є формування цілісного бачення проблемної ситуації клієнта, яке складається з теоретичної фіксації наявної ситуації, формулювання шляхів вирішення проблем клієнта та відповідної стратегії поведінки, розуміння потенційного кінцевого результату співпраці з клієнтом, за умови досягнення якого дана співпраця (або її проміжна стадія) припиняється. Відповідно до цього формулюється мета діяльності – певний ідеальний варіант розв'язання проблеми клієнта. Наскільки задекларована мета у підсумку буде відрізнятися від реального стану її досягнення, залежить від багатьох факторів, як об'єктивних, так і суб'єктивних. Проте, саме від уміння фахівця нейтралізувати дію останніх, або повністю нівелювати їх, залежить ефективність та результативність діяльності.

Не розглядаючи потенційну можливість досягнення такого ідеалістично-утопічного стану суспільства, за якого будуть подолані всі прояви соціальної нерівності, досягнуто загальнолюдське благополуччя, а отже і потреба у соціальних працівниках буде знятою, варто окреслити сучасний стан соціальної роботи в Україні. Необхідність у кожній соціальній службі, державному чи недержавному закладі соціальної підтримки, окремо взятому соціальному працівнику, визначається доцільністю їх діяльності. Саме суспільство має стати головним арбітром, від волі та позиції якого залежатиме, які категорії населення можуть розраховувати на соціальну допомогу, на яких умовах та в які терміни вона може бути надана та, відповідно, на які саме послуги може розраховувати кожен громадянин, виходячи як з об'єктивних потреб так і тих можливостей, що доступні на конкретній стадії суспільного розвитку.

У нинішній ситуації всі вітчизняні вищі навчальні заклади здійснюють підготовку фахівців у галузі соціального забезпечення широкого профілю. Звичайно, слід враховувати ту практичну необхідність у швидкому та масовому продукуванні фахівців із соціальної роботи, з якою зіштовхнулася Україна в середині 90-х років XXст., коли фактично за лічені місяці (максимум – роки) довелося надолужувати той практичний досвід у сфері соціальної підтримки, який формувався в інших країнах протягом століть. Тож не дивно, що на разі в Україні професіонали, які мають не лише теоретичні навички, але і вагомий практичний досвід, є швидше виключенням із правил. І змінювати цю ситуацію під силу лише тому поколінню, яке нині

тільки починає свій тернистий шлях від студента до висококваліфікованого фахівця. Кожен майбутній фахівець має з перших тижнів навчання працювати над формуванням цілісного розуміння соціальних проблем та способів їх подолання, засвоювати професійні навички соціальної роботи з різними групами клієнтів, приймати активну участь у роботі проблемних гуртків, волонтерських організацій тощо. Здобуття відповідного фаху у рамках інституту вищої освіти має стати одним (втім, не єдиним), чинником інтелектуального, культурного розвитку особистості, здатної спрямувати свою діяльність на благо конкретного клієнта, міста, регіону, держави, людства.

В сучасних умовах, – за часів панування економічної, культурної, гуманітарної кризи, правового нігілізму, – здатність до реалізації себе в якості соціального працівника залежить від умінь особистості мислити творчо, критично, розглядаючи кожну ситуацію клієнта з точки зору діалектики соціальних проблем та відповідних можливостей щодо їх подолання. Чим більш різнобічно особистість розуміє навколишній світ, чим глибше усвідомлює свої можливості щодо його перетворення на краще, тим більше користі вона може принести суспільству, а, отже, – здійснити себе для іншого, для роду людського. Дійсним покликанням і справжнім мірилом діяльності соціального працівника має стати не лише ефективність допомоги, але і перетворення клієнта в активного соціального суб'єкта (в перспективі: суб'єктність), якому не байдужа власна доля та який прагне власними зусиллями змінити на краще соціальне середовище. Перед усіма учасниками системи підготовки соціальних працівників, – вищими навчальними закладами, науково-педагогічними працівниками, державними та муніципальними органами, соціальними службами та самими студентами, – постає першочергове завдання: перетворення системи підготовки соціальних працівників на інноваційно-орієнтовану, яка зможе забезпечити захист прав та інтересів кожного, багатьох, усіх.

ВПЛИВ ТЕЛЕБАЧЕННЯ НА ЛЮДИНУ

Котова Анастасія Сергіївна
студентка І курсу гр. ДСР-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Усім відомий такий вислів: «Дивитися на світ крізь рожеві окуляри». Ми говоримо так про людину, яка з тих чи інших причин не сприймає навколишню дійсність адекватно. Не можна сказати, що така людина позбавлена здорового глузду. Іноді світогляд людини змінюється під впливом

незрозумілих чинників навіть усупереч її власному бажанню. У сучасному суспільстві таким засобом втручання у сферу свідомості стало телебачення.

Визначимо позитивні риси цього технічного засобу соціальних комунікацій:

1) Безкоштовність. Газету треба купувати, за Інтернет платити, причому сума непорівнянна з тарифом за користування телеантен, особливо якщо у вас не підключені ніякі кабельні та супутникові канали. Одним словом, якщо хочете заощадити на інформації – купіть один раз телевізор і платіть тільки за телеантену!

2) Наочність. Вся інформація по ТБ, як правило, супроводжується динамічним відеорядом. Тоді як у газеті ви побачите лише фотографії, нерідко поганої якості, а в Інтернеті теж далеко не на всі теми викладають відеоролики. Та й завантажувати їх буває довго і дорого. Якщо взагалі можливо.

3) Спосіб розважитися. Якщо дивитися тільки розважальні передачі, то ви отримаєте від телебачення масу позитивних емоцій і практично ніякого негативу.

Тепер стосовно негативного впливу телебачення. Телебачення здійснює специфічний вид комунікації, а саме: опосередкований технічними засобами. Такий вид комунікації витісняє безпосереднє живе спілкування між людьми. З телевізором не заведеш розмови, не отримаєш від нього відповіді на власні запитання, не поділишся переживаннями. Фахівці застерігають: звичка спілкуватися з неживими предметами є небезпечною.

Надзвичайні можливості впливу телебачення на психіку та поведінку людини не могли не помітити люди, які «роблять гроші» - пройти повз невичерпне джерело прибутку просто неможливо. Телебачення є виробництвом особливого продукту, споживання якого ніколи не зникне, а саме – споживання видовищ. Те, що ми сьогодні бачимо на екранах наших телевізорів, є закономірним поєднанням природних характеристик телебачення з комерціалізацією цієї сфери товарних послуг. Експлуатація привабливих для великої аудиторії цінностей насамперед має на меті збільшити прибуток від діяльності телебачення. Якщо впливати на підсвідомість людини та зняти табу з деяких морально заборонених тем, то це теж матиме ефект.

1) Реклама. Якщо в паперовій періодиці її можна просто пропустити, а в Інтернеті – закрити сторінку з рекламою, то з телебаченням цей номер не пройде. Рекламні ролики, вклинившись в улюблений фільм або серіал, хоч дуже дратують, але від них нікуди не дінешся. Хіба що на цей час вийти з кімнати і зайнятися своїми справами. Але тоді можна спізнитися до продовження!

2) Перевантаженість інформацією. Якщо ви дивитеся випуск новин цілком, то ви найчастіше не можете вибирати, що дивитися, а що ні. А диктори часом нагнітають паніку, щоб підняти рейтинг. У декого від

негативних новин просто знижується настрій, а для декого вони закінчуються серйозним стресом, Саме тому телевізор заслужив репутацію «зомбоящика».

3) Втрата часу. Скільки разів ми просили подругу передзвонити або відмовлялися від зустрічі зі своєю близькою людиною через передачу, що боялися пропустити? А скільки разів ображалися на чоловіка, який щовечора замість того, щоб спілкуватися з вами або перевіряти у дитини уроки, влаштовується перед телевізором і дивиться футбол або хокей? Адже за години, проведені перед телевізором, можна було б переробити масу куди більш корисних і потрібних справ!

Тим не менше сказати виключно про негативний або позитивний вплив телебачення важко, адже є різні телепередачі і кожен обирає сам, що йому дивитися. Телебачення має соціально суперечні наслідки. Все залежить від внутрішньої культури особистості, яка здатна до творчого підходу в перегляді справді цікавих і пізнавальних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вплив телебачення на світогляд людини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrlib.com.ua/sochm/printout.php?id=769 – Оглавлення з екрану.
2. Вплив сучасного телебачення на внутрішній світ і поведінку дитини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://sel.tvedu.vn.ua/poradi_psihologa/vchitelyam/vplteleb.html – Оглавлення з екрану.
3. Вплив телебачення на життя і світогляд людини [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://universe.zp.ua/?p=3988 – Оглавлення з екрану.

ВИЗНАЧЕННЯ ЧУТЛИВОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ДО ВПЛИВУ ФАКТОРІВ

Коцюрба Ольга Юріївна
старший викладач кафедри гуманітарних та економічних дисциплін, ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Однією із складових оцінки фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства (ЖКГ) є аналіз їх грошових потоків, що надає можливість отримати інформацію для визначення рівня ефективності фінансових рішень та дозволяє забезпечити фінансову рівновагу і ритмічність діяльності підприємства, знизити ризик неплатоспроможності й отримати прибуток. При цьому, першочерговим завданням для досягнення

збалансованості вхідних та вихідних потоків є визначення переліку факторів, які впливатимуть на зміну їх обсягу.

Результати обстеження літературних джерел [1–3] підтвердили наявність достатньо великої кількості таких факторів. З метою вибору найбільш значущих із них, автором запропоновано використати такий експертний метод, як апріорне ранжування. Інформативною базою при цьому є частота зустрічань того чи іншого фактору в дослідженнях, які опубліковано в наукових роботах [1–3].

Загальна процедура відбору факторів передбачає дотримання певної послідовності: формування загального переліку факторів, які впливають на зміну обсягу грошових потоків підприємств, узагальнення думок фахівців, обробка результатів ранжування та складання висновків.

Оцінка ступеню узгодженості думок експертів (в даному випадку – науковців) відбувається через розрахунок коефіцієнта конкордації, значущість якого оцінено через розрахунок критерію Пірсона. Прийнятність отриманих експертних оцінок визначається шляхом порівняння розрахованого критерію значущості з його табличним значенням.

Результати розрахунків рангових значень для факторів, що впливають на обсяг грошових потоків, надали змогу визначити, що найбільш значущими зовнішніми факторами є: тип системи оподаткування підприємства (33,5), практика кредитування постачальників та покупців продукції (59), загальна проблема неплатежів та кон'юнктура фінансового ринку (67,5). Серед внутрішніх факторів впливу виокремлено наступні: тривалість операційного періоду (71,5), амортизаційна політика підприємства, рівень собівартості товарів і послуг та фінансовий менталітет власників та менеджерів підприємства мають однакові рангові значення – 82,5.

При цьому, часткова ступінь узгодженості у думках науковців щодо оцінених факторів впливу підтверджується значенням коефіцієнту конкордації. В першому випадку значення коефіцієнту конкордації дорівнює 0,23: це значення виявлено статистично значущим при перевірці за критерієм Пірсона ($\chi 2р = 37,25 > \chi 2т = 31,9$). Вибір внутрішніх факторів також є обґрунтованим, оскільки при значенні к-ту конкордації 0,11, розрахункове значення критерію Пірсона перевищує його табличне значення ($\chi 2р = 23,13 > \chi 2т = 21,7$).

Визначення ступеню впливу факторів на грошові потоки автором запропоновано здійснити з використанням кореляційно-регресійного аналізу, який надасть змогу кількісно виміряти щільність, напрям зв'язку (кореляційний аналіз), а також встановити аналітичний вираз залежності результату від конкретних факторів при постійності інших діючих на результативну ознаку факторних ознак (регресійний аналіз), що підтвердить наявність тісного зв'язку.

В якості результуючої ознаки (У) автором обрано інтегральний показник ефективності управління грошовими потоками підприємств ЖКГ,

оскільки саме він надає комплексну оцінку щодо активності генерування грошових потоків на кожному з досліджуваних підприємств. Факторними ознаками (Х) обрано вісім факторів, які набувають кількісного виразу через такі абсолютні та відносні показники, як: коефіцієнт податкомісткості діяльності підприємства; обсяг короткострокових та довгострокових кредитів, які отримано підприємствами ЖКГ протягом 2010-2014 рр.; показник вартості позиченого капіталу; коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; тривалість операційного періоду; частка амортизації у складі операційних витрат; рівень собівартості товарів та послуг і рентабельність власного капіталу.

Результати розрахунків у програмі Statistica, надали змогу побудовати лінійне рівняння регресії, залежності інтегрального показника ефективності управління грошовими потоками від визначених факторів впливу, формула (1):

$$Y = 0{,}367 \times X1 + 0{,}478 \times X2, \qquad (1)$$

де Y – інтегральний показник ефективності управління грошовими потоками;

X1 – рівень податкомісткості діяльності підприємств ЖКГ;

X2 – оборотність дебіторської заборгованості.

Результати кореляційно-регресійного аналізу показали, що на інтегральний показник ефективності управління грошовими потоками впливають наступні фактори: система оподаткування підприємства (показник податкомісткості діяльності підприємства) та загальна проблема неплатежів контрагентів (показник оборотності дебіторської заборгованості).

У результаті аналізу встановлено, що щільність зв’язку між результуючим фактором (інтегральним показником ефективності управління грошовими потоками) та факторами становить 76 %, що свідчить про прямий сильний зв’язок.

Однак, застосування кореляційно-регресійного аналізу не дозволило виявити чутливість інтегрального показника ефективності управління грошовими потоками до зміни найбільш значущих факторів. Тому, з цією метою пропонується використати показник еластичності. Чим більшим (за модулем) є значення коефіцієнта еластичності економічного показника, тим вищим буде ступінь чутливості, а отже, й ризик щодо зміни певного чинника, від якого залежить цей показник. Результати розрахунку часткового коефіцієнту еластичності представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунок часткового коефіцієнту еластичності розміру інтегрального показника ефективності управління грошовими потоками від визначених факторів

Показник	Інтегральний показник ефективності управління грошовими потоками	Рівень податкомісткості діяльності підприємств	Оборотність дебіторської заборгованості
Коефіцієнт регресії (аі)	-	0,367	0,478
Середнє значення ($\overline{x}_i$, $\overline{y}$)	0,29918	-0,2417	24,308 17
Частковий коефіцієнт еластичності	-	0,296	38,83

Таким чином, результати розрахунку часткового коефіцієнту еластичності показали, що зі збільшенням рівня податкомісткості діяльності підприємств (X1) на 1 % від свого середнього рівня, інтегральний показник ефективності управління грошовими потоками (Y) зміниться на 0,296% від свого середнього рівня; зі збільшенням показника оборотності дебіторської заборгованості (X2) на 1 % від свого середнього рівня, інтегральний показник ефективності управління грошовими потоками (Y) зміниться на 38,83 % від свого середнього рівня. Отримані результати можуть бути використані для розробки практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємств житлово-комунального господарства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кузменко Ю. Г. Проблемы повышения эффективности управления финансовыми логистическими потоками на предприятии / Ю. Г. Кузменко // Вестник Удмуртского университета. – 2015. – Т. 25. – Вып. 3. – С. 33-40
2. Олійник О. О. Логіко-структурна модель платіжного календаря в управлінні грошовими потоками підприємств АПК / О. О. Олійник // Вісник Бердянського університету менеджменту та бізнесу. – 2010. – № 1. – С. 106-110
3. Пащенко І. Використання генетичного алгоритму для оптимізації грошових потоків / І. Пащенко // Вісник НУ "Львівська політехніка".– 2009.– № 638.– С. 244-248.

ПРОБЛЕМИ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ

Кошолап Валентина Валентинівна
старший викладач кафедри гуманітарних та економічних дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Досвід передових країн світу показує, що прогрес і економічне зростання держави можливе лише внаслідок широкого впровадження нових технологій. Такі технології є результатами досліджень і відкриттів в галузі природничих наук, насамперед, математики, фізики, біології і хімії. Тому майбутні інженери, технологи, економісти, та інші фахівці потребують значної математичної підготовки, яка давала б можливість досліджувати нові проблеми, застосовувати комп'ютерну техніку, використовувати теоретичні досягнення на практиці. Для цього їм необхідно одержати правильне загальне уявлення про математичні методи і моделі, їх застосування для вивчення явищ реального світу [3]. Крім того, входження України до Європейського освітнього простору вимагає від вищої освіти відповідного рівня і стандартів.

Впровадження комп'ютерної техніки в наше життя підвищило вимоги до прикладної спрямованості курсу математики, спонукало необхідність вивчення, окрім вищої математики, таких математичних дисциплін як дискретна математика, теорія ймовірностей та математична статистика, математичне програмування, дослідження операцій, прикладна математика, числові методи та інших і зробило можливим більш широкого та ефективного використання ймовірно-статистичних методів, методів теорії ігор, методів оптимізації, методів математичного моделювання тощо. Важливість і необхідність цих дисциплін та методів вимагає включення відповідних розділів до програми з математики у багатьох вищих навчальних закладах, а їх вивчення можливе лише на гарній базі загальної математичної освіти.

Ефективність роботи майбутнього економіста значною мірою залежить від рівня його математичної підготовки, так як економічний аналіз все більше будується на використанні та впровадженні математичних моделей. Тому забезпечення ефективної неперервної математичної підготовки майбутніх економістів є основою для їх подальшої успішної трудової діяльності. Тим не менше існує ряд суперечностей між вимогами до знань у ВНЗ і рівнем шкільної підготовки.

Як зазначає Л. Гусак [2], «математика в економічних ВНЗ повинна вийти зі стану допоміжної навчальної дисципліни, вивчення якої потрібне не тільки для розуміння окремих спеціальних предметів, а й для розвитку логічного й абстрактного мислення. Математична підготовка повинна стати інтегрованим компонентом компетентності майбутнього економіста, а в

процесі навчання математики мають створюватись умови для формування професійної культури фахівця.»

Проблемам навчання математики у вищих закладах освіти присвячено дослідження Г. Дутки, З. Слєпкань, К. Гнезділової, В. Гнеденка, Г. Бевз, М. Бурди, М. Шкіля, Г Біляніна, Ю. Ткач, та ін. Водночас, проблема наступності математичної підготовки майбутніх економістів досліджувалася епізодично, або у циклі природничих дисциплін. Окремі аспекти її висвітлені в роботах Ю. Васильєва, Н. Грами, А. Абрамової, В. Розова, Л. Куракова, М. Малишева, А. Сасової та інших (економічне виховання учнів), Г. Ковальчук, О. Кравчук, Ю. Палкіна, та інших (економічне виховання студентів).

Сучасний економіст повинен володіти математичним мисленням, збирати та опрацьовувати за допомогою комп'ютера великі масиви статистичних даних, вміти будувати математичні моделі економічних процесів з метою аналізу ситуації та прийняття рішення.

К. Гнезділовою [1, с. 68], був проведений аналіз результатів опитування студентів, який дає підстави стверджувати, що у наступності методів і форм навчання між загальноосвітньою школою та ВНЗ існують суттєві суперечності. Реалізація наступності навчання в ланках «загальноосвітня школа – ВНЗ» має проявлятися передусім у готовності випускників шкіл до навчання у ВНЗ, у здатності студентів до систематичної розумової праці, яка є також не менш важливою, ніж знання, отримані в школі. У процесі подальшої професійної адаптації інтелектуальна праця є невід'ємною частиною становлення майбутнього фахівця, здатного до творчої самостійної діяльності.

На основі проведеного опитування було виділено ряд суперечностей, пов'язаних із відмінностями навчального процесу школи й ВНЗ, зокрема: між особливостями освітнього процесу у вищому навчальному закладі та загальноосвітній школі, між змістом і характером самостійної роботи; між вимогами до знань у ВНЗ і рівнем шкільної підготовки; між обсягом навчальної інформації в загальноосвітній школі і ВНЗ; між постійно зростаючими вимогами до підготовки фахівця, появою нових галузей наукових знань та можливостями матеріального забезпечення навчально-виховного процесу; між формами і методами оцінювання навчальної діяльності у школі і ВНЗ, що викликано впровадженням модульно-рейтингової системи; між недостатньо активною позицією учня у навчальному процесі школи на етапі контролю і необхідністю презентувати власні знання у модульно-рейтинговій системі ВНЗ.

На сьогоднішній день існує великий розрив між вимогами вищих навчальних закладів та рівнем випускників, що повною мірою стосується математичної підготовки майбутніх економістів. В рамках середньої загальноосвітньої школи вивченню економіки приділяється надзвичайно мало навчального часу, а математичні моделі в економічних процесах не

вивчаються взагалі. У вищих навчальних закладах економічного профілю вимоги до математичної підготовки є значно вищими, що потребує від студента значних зусиль для того, щоб встигати засвоювати матеріал. В той же час у ВНЗ іде активний процес вивчення можливостей застосування математичного апарату в економічному аналізі. Великий об'єм нового матеріалу часто призводить до того, що студенти не засвоюють потужного математичного апарату, а отримують лише поверхневі знання. Така ситуація складається в зв'язку з тим, що студенти не мають належної математичної підготовки, яка повинна забезпечуватися в процесі наступності освіти, зокрема математичної.

Курс математики для майбутніх економістів у вищих навчальних закладах ще недостатньо розроблений за методикою та формами організації його вивчення, а саме: не обґрунтовано ролі і місця кожного розділу математики; не розроблено логічних принципів відбору змісту і розташування та взаємозв'язків між окремими темами та розділами; не визначено рівнів викладу теоретичного матеріалу. Водночас важливим є врахування того, що якість як математичної, так і професійної підготовки студентів значною мірою залежить від кількості навчальних годин, що виділяються на блок математичних дисциплін.

Отже, загальну проблему навчання математики фахівців слід формулювати як пошук відповідності між спеціальністю, за якою проводиться навчання, і тими математичними знаннями і навичками, якими фахівець повинен володіти.

Забезпечення цілісності та наступності у змісті навчання математики можна досягти лише у випадку тісної співпраці вищих навчальних закладів та середніх загальноосвітніх шкіл. В той же час професійна орієнтація, ще у старших класах сприяє ретельнішому вивченню спеціальних дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гнезділова К. М. Формування готовності майбутнього вчителя математики до забезпечення наступності навчання у загальноосвітній школі і вищому навчальному закладі: Дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Кіра Миколаївна Гнезділова. – Черкаси, 2006. – 243 с.
2. Гусак Л. П. Професійна спрямованість навчання вищої математики студентів економічних спеціальностей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. П. Гусак. – Вінниця, 2007. – 20 с.
3. Самарский А. А., Михайлов А. П. Математическое моделирование: Идеи. Методы. Примеры. – 2-е изд., испр. – М.: ФИЗМАТЛИТ, 2002. – 320 с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Марчак Катерина Валеріївна
старший викладач кафедри соціальної роботи ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Сучасний етап поступу соціальної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах вітчизняних реалій ставить невідкладне завдання: включення усіх без винятку віднесених до даної категорії дітей до суспільного інституту освіти та якісної соціальної підтримки. На нашу думку, знаходження дієвих механізмів для реалізації цього завдання – це стратегічне завдання кожного соціального працівника, системи соціальних служб та Міністерства соціальної політики загалом. І саме від того, наскільки якісно воно буде реалізоване, якою мірою в ньому будуть використані інноваційні методики, у підсумку, залежатиме майбутнє вітчизняних практик соціальної роботи з дітьми з особливими потребами.

Державні програми у сфері охорони здоров'я населення України спрямовані на підвищення якості, продовження та збереження життя людей. Проте, значне погіршення здоров'я переважної більшості населення, що спостерігається нині, дає підстави знаходити причини цьому у генетичних порушеннях, впливі шкідливих антропогенних і природних факторів, нездоровому способі життя, стресових обставинах, які є наслідком впливу соціально-економічних умов життя.

В Україні за часи незалежності рівень інвалідності різної етіології серед дітей зріс більше, ніж у три рази. За даними ООН на нашій планеті нараховується (з невеликими коливаннями) близько 450 млн. людей з обмеженими фізичними і розумовими здібностями, близько 40% з яких – діти.

У розумово відсталих дітей процеси аналізу та синтезу недостатньо розвинені. Через це вони потребують допомоги та спрямовуючого впливу учителя-вихователя. Розумово відсталі діти при вивченні певного явища, теми заняття, в першу чергу виділяють ознаки, які можуть бути сприйняті безпосередньо: тобто такі, які чітко виділяються і не помічають тих, які не виділяються, не усвідомлюють їх як частини цілого. В процесі аналізу учні допоміжної школи нерідко не виділяють форми, кольору, матеріалу, у них відсутня системність пізнання і тому одні властивості учні повторюють декілька разів, а інші пропускають. Неправильний аналіз призводить до спотворення синтетичного мислення, яке виявляється порушеним через те, що виділені елементи поєднуються нелогічно. У нормі аналіз і синтез – два нерозривні мисленнєві процеси. Тому необхідно враховувати можливість поєднання цих взаємообумовлених мисленнєвих процесів.

Значну увагу в соціальній роботі з дітьми з особливими потребами, на нашу думку, варто приділити творчості учнів: формуванню не лише освітніх компетенцій, але і предметно-практичної діяльності, з постійними змінами видів даної діяльності, естетичних почуттів тощо. Діяльність соціального працівника у даному напрямку має бути пов'язаною з застосуванням передових методик та технологій, що нині використовуються достатньо поверхнево. Провідні здобутки з досвіду інших країн можна та, з огляду на практичну доцільність, – варто, – застосовувати й у вітчизняній практиці. Саме такий підхід здатен забезпечити розвиток соціальної підтримки дітей з особливими потребами, фізичного, психічного, духовного здоров'я усіх його учасників.

Необхідно враховувати, що розумово відсталі діти сприймають матеріал хаотично, безсистемно, не встановлюючи належних смислових зв'язків. Отже, для якісного запам'ятовування їм потрібна більша кількість повторень, ніж учням з нормальним психічним розвитком. Ці повторення потрібні не тільки для міцності запам'ятовування, а й для точності відтворення [1].

Індивідуальний підхід передбачає таку організацію навчально-виховного процесу, за якої при доборі засобів, прийомів, темпу навчання враховуються індивідуальні особливості учнів, неоднаковий рівень розвитку їхніх здібностей. Учні повинні оволодіти певними знаннями, вміннями та навичками, визначеними для них спеціальною програмою. Головне у наданні індивідуальної допомоги – активізація вольових зусиль учнів, їхньої самостійності, підтримання інтересу до виконання навчальної роботи. Добираючи навчальний матеріал для учнів, не варто повністю усувати труднощі, що виникають у його вивченні. Треба створити для учнів такі умови, щоб вони могли працювати разом, отримуючи індивідуальний позитивний результат та його відповідну оцінку [2].

Учні допоміжної школи розрізняються між собою за рівнем працездатності. Працездатність залежить від темпу, точності роботи та динаміки втомлюваності. Дітям зі сповільненим темпом роботи або швидкою втомлюваністю варто зменшувати обсяг завдань, чергувати навантаження з відпочинком, а згодом поступово прискорювати темп і збільшувати стійкість нервової системи до навантажень. В учнів, у яких точність роботи стрімко знижується через її прискорений темп, необхідно формувати навички самоконтролю, вміння помічати та виправляти власні помилки. Якщо дитина надто збуджена, швидка, треба спеціально організувати її працю: уповільнити, пропонувати їй не все завдання одразу та поетапно контролювати виконання.

Низька успішність учнів допоміжної школи пов'язана зі зниженою здатністю до узагальнення, абстрагування, встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Цей загальний для розумово відсталих дітей недолік має індивідуальні відмінності, перш за все, з точки зору глибини порушення

мислення. Допомогти такій дитині у навчанні можна лише розвиваючи її мислення та мовлення, використовуючи для цього спеціальні прийоми: дозовану кількість наочності та словесної педагогічної підтримки, своєчасний перехід від конкретного до абстрактного знання, запропонувати значно повільніший темп навчання, постійно залучати до міркувань, доведень. Метою діяльності соціального працівника чи соціального педагога має стати якраз допомога зі сприяння активізації розумової діяльності та процесів пізнання.

Враховуючи недостатню продуктивність пізнавальної діяльності учнів, на кожне заняття має виноситися значно менший обсяг матеріалу, порівняно з загальноосвітньою школою. Щоб розумово відсталі діти успішно засвоїли навчальний матеріал, треба активізувати і використовувати в навчанні їх життєвий досвід; подавати навчальний матеріал, доступний індивідуальним пізнавальним можливостям; дотримуватись наступності у навчанні; систематично контролювати засвоєння учнями навчального матеріалу для своєчасної спрямованості та корекції виявлених недоліків; систематично навчати їх прийомам розумової діяльності тощо.

Індивідуальний підхід є провідним принципом спеціальної дидактики та засобом корекції недоліків учнів з вадами інтелекту. Його реалізація сприяє досягненню мети допоміжної школи та подальшій інтеграції її випускників у сучасну систему суспільних стосунків.

Завдання, що ставиться нині перед усіма учасниками системи соціальної підтримки дітей з особливими потребами, полягає в наступному: інтеграція, рівноправна участь та всебічне залучення дітей з особливими потребами до всіх без винятку сфер життєдіяльності суспільства. При цьому не є принциповим, яка саме з двох загальновизнаних моделей буде застосована – модель інтеграції (адаптації) чи модель інклюзивної освіти. Принциповим є лише векторна спрямованість на подолання усіх існуючих бар'єрів, а ми вважаємо, що такого ефекту можна досягти лише у разі вдалого поєднання цих, у перспективі, взаємодоповнюючих одна одну моделей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гуменюк С. М. Причини недорозвитку творчих здібностей у розумово відсталих школярів / С. М. Гуменюк // Актуальні питання корекційної освіти. – 2010. – Вип. 1. – С. 119–127.
2. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка [Електронний ресурс] / В. М. Синьов. Режим доступу: http://npu.edu.ua/!e-book/book/html/D/ ikpp_kpp_korekc.psihopedagogika_2_chast

МАЙБУТНЄ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: ПРОГНОЗИ РОЗВИТКУ

Мойченко Анжела Вікторівна
студентка І курсу групи ДСР-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Соціальні мережі швидко поширюються, зростає їх кількість, тому виникає потреба упорядкування та прогнозування їх розвитку. Необхідність вивчення соціальних мереж зумовлена низкою їх особливостей, зокрема тим, що соціальні мережі дозволяють розширити коло знайомих, кругозір; забезпечують користувачів всіма можливими шляхами для взаємодії один з одним. Часто трапляється, що люди в реальному житті просто не можуть знайти порозуміння, або просто не складаються стосунки з оточуючими. Деякі так само не можуть комфортно себе почувати через свою зовнішність, що заважає повноцінному спілкуванню. Тому вони реалізують свої комунікативні потреби через соціальні мережі.

Отже, метою даної доповіді є аналіз майбутнього соціальних мереж, визначення прогнозів їх розвитку.

Дослідження соціальних інтернет-мереж у науці про комунікацію починаються з кінця XX ст., із запуском у загальне користування Всесвітньої мережі Інтернет. Історію наукових досліджень соціальних мереж прийнято відраховувати з 1930-х років, коли американський психіатр та соціальний психолог Дж. Морен опублікував серію прикладних робіт із соціометрії, присвячену міжособистісним таміжгруповим відносинами. Своїми подальшими експериментами з соціометрії Дж. Морено фактично започаткував аналітичні дослідження соціальних мереж. У 1930-х роках інтерес дослідників обмежувався зв'язками між індивідами у порівняно малих групах. А вже у 1950-ті роки роботи англійських соціологів Дж. Барнса й Е. Ботт привернули увагу до більш складних соціальних явищ, пов'язаних із приналежністю до соціальної мережі. А сам термін «соціальна мережа» у широкому його значенні в 1954 році був уведений у науковий обіг Дж. Барнсом у збірці робіт «Людські взаємини» У 1959-1968 рр. принципами формування соціальних мереж зацікавилися угорські математики П. Ердьош і А. Реньї. Вони написали серію з 8 статей на основі своїх досліджень та вперше застосували математичну теорію для ілюстрації принципу побудови соціальних мереж [2]. На основі цих та інших робіт,спробуємо спрогнозувати перспективи розвитку соціальних мереж.

Соціальна мережа – це структура, що базується на людських зв’язках або ж взаємних інтересах [2].

Першу цеглину у фундаменті нового напрямку веб-сервісів заклав американський сайт, котрий відкрився ще у 1995 році, пропонуючи відшукати

своїх однокласників та старих друзів. Через десять років, у 2005 році, шалений успіх мав «MySpace». Особливо цікаві в цьому плані тематичні соціальні мережі, котрі займають певну нішу в своєму секторі: Last.Fm– будує зв'язки між користувачами за принципом музичних уподобань. Autokadabra.ru-соціальна мережа автолюбителів. Загальнотематичні соцмережі, такі як «Facebook», та його молодші брати – «Вконтакте» і «Connect», також мають велику популярність [2]. На нашу думку у найближчі роки соціальних мереж, що об'єднують людей з різними інтересами, або навіть тільки випадкових знайомих, стане більше, інших (вузько тематичних, однонаправлених) менше, можливо якісь мережі об'єднаються.

До переваг соціальних мереж можна віднести безмежне спілкування: «Розмовляти з друзями з усієї земної кулі можна, не виходячи з дому, обмежує тільки вартість інтернет-трафіку… Неможливо уявити собі соціальні мережі і без додаткових функцій, таких як групи, новини, можливість додавання фото-, відео- і аудіоматеріалів, оповіщення про дні народження друзів, численні програми та багато інших… мережі дозволяють учасникам завжди залишатися в курсі, що відбувається. Завдяки соціальним мережам людина відчуває себе частиною суспільної групи, які не зобов'язаним при цьому докладати для цього якісь зусилля. Звичайно, часто це всього лише видимість, а користувач з кількома сотнями віртуальних друзів може бути в реальному житті абсолютно самотнім» [3].

Серед основних недоліків варто назвати:

– доступі особистої інформації про людину. «Більшість мереж збирають набагато більше даних, ніж фактично потрібно для реєстрації. Користувачеві здається, що він сам вирішує, що про себе розповідати, а що ні ... Але не залишиш же порожніми фотоальбоми. А що не заповнити інтереси? До того ж користувач не може відстежити, не виклав чи фотографію з ним ще хтось ...» [3];

– інформація, викладена в інтернет, залишається там назавжди: «Часто навіть аккаунт видалити не можна! Пошукові машини також зберігають всю інформацію в кеші при індексації, так що бути впевненим в тому, що всі небажані матеріали видалені, не можна» [3];

– соціальні мережі використовуються для пропаганди та реклами;

– небезпека спроби злому профілів у соціальних мережах «Існує кілька типів зломів, але найпоширенішими є так звані Backstabbing і Speer-Phishing. У першому випадку компрометуюча інформація про людину, наприклад фотографії або відео, викладаються у вільний доступ, що може призвести до тяжких наслідків. Приміром, в 2007 році в США тринадцятирічна дівчинка після такого злому покінчила з собою. А при Speer-Phishing користувача заманюють на спеціальні сайти (зі схожими на адресу соцмережі адресами або пропонують якісь послуги), щоб з їх допомогою отримати паролі цього користувача» [3].

В ідеалі хотілося б побачити соціальну мережу,яка б мала більше плюсів чим мінусів і була доступна кожному, хто захоче нею користуватись.

Отже,соціальна мережа – це тип відносин людей один з одним. Сьогодні найбільш поширені такі соціальні мережі: «ВКонтакте», «Одноклассники», «Facebook», «Twitter», «Мой мир». За кілька років соціальні мережі суттєво вдосконалюються, наблизившись до створення ідеальної мережі. Перспективи нашого дослідження вбачаються в подальшому поглибленні вивчення особливостей прояву інтересу до соціальних мереж та з'ясуванні мотивів звернення, притаманих лише цим соціальним мережам, та удосконалення мереж.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Морено Я. Л. Социометрия : Экспериментальный метод и наука об обществе / Я. Л.Морено; [пер. с англ. А.Боковикова]. – М. : Академический Проект, 2004. – 320 с.
2. Приходько О.І. Соціальна мережа: поняття, історія виникнення, різновиди [електронний ресурс] / Приходько О.І., Вагін А.І.. – Режим доступу: http://refdb.ru/look/1346266.html
3. Соціальні мережі: плюс, мінус, все одно? [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://scoolbylife.ru/tehnika-ta-internet/39788-socialni-merezhi-pljus-minus-vse-odno.html
4. Barabasi A.-L. Emergence of scaling in random networks / A.-L.Barabasi, A. Reka // Science. – 1999. – № 286 (October 15, 1999). – P. 509-512.
5. Barnes J. A. Class and committees in a Norwegian island parish [Електронний ресурс] / J. A.Barnes // Eugene Garfield, Ph.D. – Режим доступу:: http://garfield.library.upenn.edu/classics1987/A1987H444400001.pdf (1.02.2012).
6. Burt R. Structural holes: the social structure of competition / R. Burt. – Harvard University Press, 1995. – 315 p.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Надієнко Олена Іванівна

доцент кафедри кримінального, цивільного та міжнародного права Запорізького національного технічного університету, кандидат юридичних наук, доцент

Значення пенсійного забезпечення (ПЗ) як складової соціального захисту населення держави та його особливості обумовлюють необхідність державного впливу на процес забезпечення пенсіями та існування відповідного організаційно-правового механізму регулювання зазначеного процесу. Роль держави в організації та контролюванні ПЗ в сучасних умовах зазнає суттєвих змін. Аналіз стану домінуючих у країні соціальних та економічних відносин дозволив дійти висновку про розвиток процесів, які свідчать про зменшення функцій державного управління певними сферами життя. На цій підставі проявляються тенденції до становлення системи державного регулювання, коли безпосереднє втручання апарату управління в діяльність об'єктів зменшується, а управлінський вплив пов'язується із самостійністю тих чи інших структур.

Поняття «державне регулювання» прийшло на зміну радянському «державне управління» та своїм поширенням зобов'язане переходом економіки до ринкових засад. Дослідивши походження та сутність поняття «регулювання» можна констатувати, що більшість енциклопедій та словників пов'язують його етимологію з процесом впорядкування, створення умов для функціонування чого-небудь [1, с. 68]. Що ж до самого поняття «державне регулювання», то, наприклад, Юридична енциклопедія визначає його як «здійснення державою комплексних заходів у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві». Зазначається, що за своєю змістовою сутністю державне регулювання ширше, ніж поняття державне управління, оскільки останнє для досягнення своїх цілей застосовує насамперед адміністративні методи [6].

В адміністративній науці немає єдності стосовно питання співвідношення категорій «державне управління» та «державне регулювання». Пропонується класифікація, що стала результатом узагальнення та систематизації відповідних точок зору. Отже, державне регулювання: 1) є більш широким поняттям, ніж державне управління; 2) є різновидом державного управління; 3) виступає функцією державного управління; 4) тотожне державному управлінню за своїм значенням та сутністю, відрізняючись лише ступенем впливу на керовані суб'єкти; 5) розглядається під різними кутами зору, і як функція державного управління, і як метод тощо [1, с. 70]. Загалом «державне управління» та «державне регулювання» є схожими поняттями, відмінність між якими полягає у мірі впливу керуючого на керованого та рівні підлеглості.

Неможливо оминути увагою питання співвідношення понять «публічне управління», «публічна адміністрація», «публічне адміністрування». Останні набувають поширення. Свого часу науковцями зазначалося, що функції виконавчої влади за об'єктивним змістом є однорідними з виконавськими функціями місцевого самоврядування, що

виступає окремою формою реалізації публічної влади загалом. Цей факт може слугувати концептуальною основою для легалізації у науковому обігу понять «публічне управління» і «публічна адміністрація» – поряд з усталеними поняттями «державне управління» і «державна адміністрація» [2, с. 14]. Послідовними прихильниками застосування терміну «публічна адміністрація» є В. Тимощук та І. Коліушко.

Розглядаючи предмет адміністративного права з точки зору оновлення парадигми, В. Колпаков та Т. Мацелик складовою останнього називають відносини з публічного управління та зазначають, що наукове осмислення та й подальша розробка теорії публічної адміністрації є одним із головних напрямів доктринального оновлення адміністративного права. Публічна адміністрація як правова категорія має функціональний та організаційно-структурний виміри. Ключовою є її спрямованість на реалізацію публічного інтересу [3, с. 110].

Дещо схожі міркування можна спостерігати й у працях А. Школика, який вважає, що термін «державне управління» не відображає глибинної сутності аналізованої категорії, а публічна адміністрація самою назвою передбачає свою спрямованість на реалізацію публічних, тобто народних інтересів [5, с. 9].

Щодо вживання даних термінів стосовно ПЗ, доречно навести точку зору В. Фещука: управління солідарною системою пенсійного страхування здійснюється виключно органами управління. У накопичувальній системі, де передбачено залучення до цього процесу різноманітних послуг, що надаються недержавними установами, доречно застосовувати термін «адміністрування»». Відповідно, регулювання ПЗ – це сукупність різноманітних публічно-правових форм та методів юридичного впливу на поведінку учасників. У свою чергу, публічне адміністрування ПЗ – це діяльність суб’єктів, які здійснюють накопичувальне пенсійне страхування, пов’язане із збиранням, акумулюванням, розподілом пенсійних активів певних структурних утворень, що спрямована на забезпечення публічного інтересу [4, с. 13, 18].

Беремо за основу тезу, що вживання категорій «публічне управління» та «публічне адміністрування» обґрунтоване поряд із термінами «державне управління» та «державне регулювання», а їх поширення – справа часу. Але, враховуючи закріплення терміну «державне регулювання» в законодавстві про ПЗ, вважаємо найбільш прийнятним застосовувати саме це поняття.

Державне регулювання є системою взаємопов’язаних і послідовних дій з притаманними йому закономірностями, яке здійснюється відносно певної сфери суспільних відносин уповноваженими органами. Це – вид державної діяльності. Будучи покликаним організовувати виконання правових актів та рішень державних органів, воно стає об’єктом правового впливу. Пенсійний фонд України (ПФ) та його органи виступають від імені держави, рішення, що приймаються в межах системи, обов’язкові для учасників

пенсійних відносин, діяльність ПФ має юридично-владний характер і забезпечується силою держави, націлена на забезпечення реалізації громадянами конституційного права на соціальний захист. На загал, діяльність ПФ щодо сфери державного ПЗ має ознаки державного регулювання. Однак, частину повноважень держава делегувала недержавним органам, залишаючись партнером у відносинах з ними. Зазначене свідчить, що державне регулювання у сфері ПЗ є видом державної діяльності; є складною системою, організаційно-правовий механізм якої утворюють такі взаємообумовлені елементи, як об'єкт, мета, завдання, функції, принципи, суб'єкти та зміст. Властивостями державного регулювання у сфері ПЗ є такі: здійснює вплив на важливу складову соціального захисту з метою створення умов для її ефективного функціонування; реалізується на підставі закону; має виконавчо-розпорядчий характер; здійснюється спеціально уповноваженими органами; виражається у розробці управлінських рішень.

Спираючись на аналіз теоретичних здобутків вчених-адміністративістів, пропонуємо таке визначення *державного регулювання пенсійного забезпечення*: це особливий напрямок діяльності держави, що здійснюється державними органами виконавчої влади за умов рівноправних партнерських відносин із недержавними органами, які діють у межах делегованих державою публічно-владних повноважень з метою створення належних умов для ефективного функціонування пенсійної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гулевська Г. Ю. Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07 / Гулевська Ганна Юріївна. – Запоріжжя, 2004. – 205 с.
2. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / [В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк та ін.] ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – 384 с.
3. Колпаков В. Предмет адміністративного права : оновлення парадигми / В. Колпаков, Т. Мацелик // Право України. – 2010. – № 8. – С. 110–114.
4. Фещук В. В. Правове регулювання та організація пенсійного страхування в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В. В. Фещук. – К., 2010. – 23, [1] с.
5. Школик А. М. Порівняльне адміністративне право : навч. посіб. для юридичних факультетів та факультетів міжнародних відносин / Школик Андрій Михайлович. – Львів : ЗУКЦ, 2007. – 308 с.
6. Юридична енциклопедія / ред. Ю. С. Шемшученко [та ін.] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cyclop.com.ua/content/view/1041.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Пантілєєва Людмила Анатоліївна
студентка ІІ курсу гр. ДОА-114
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного циклічного руху грошових коштів. Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної і фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на кошти. Вирішення цієї проблеми неможливе без глибоких досліджень економічних механізмів, що визначають фінансові потоки кожного окремого суб'єкта господарювання. Необхідність в контролі та економічному аналізі фінансових потоків на підприємствах обумовлена існуванням практичних потреб фінансового управління, що стоять на рівні проблеми виживання окремих підприємств, галузей і виходу із кризового стану економічної системи в цілому [2, с. 25].

Теоретичному обґрунтуванню й практичному вирішенню питань аналізу фінансових потоків підприємств присвячена значна кількість наукових праць зарубіжних економістів таких, як Є. Брігхема, Е. Нікхбахта, Т. Райса, В. В. Бочарова, Л. Н. Павлової, Г. В. Савицької, а також праць вітчизняних вчених, як І. О. Бланка, О. В. Єрмошкіної, Г. Г. Кірейцева, Л. О. Лігненко, А. М. Поддерьогіна, О. О. Терещенка, Р. Б. Тяна та інших економістів.

Однак, слід зазначити, що такі важливі питання, як формування комплексного підходу до створення систем управління фінансовими потоками підприємства, визначення критерії оцінки ефективності функціонування систем управління фінансовими потоками, вдосконалення організаційно-економічного механізму управління фінансовими потоками підприємства залишаються до кінця неопрацьованими [1, с. 112].

Тому, на сьогодні, виникає об'єктивна необхідність визначення сутності фінансових потоків підприємства та обґрунтування шляхів їх оптимізації.

Фінансовий потік як специфічне економічне поняття поступово набуває широкого поширення в економічній літературі, його використовують при дослідженні фінансової діяльності як на мікро-, так і на макрорівні.

Фінансовий потік - це будь-яке переміщення фінансових ресурсів, необхідне для забезпечення ефективного руху усіх інших потоків виробничо-господарської системи підприємства.

Фінансові потоки на підприємстві можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми, при цьому важливо враховувати відношення суб'єкта господарювання до фінансового чи не фінансового сектору економіки, тому постає питання розподілу та деталізації факторів, що впливають на формування фінансових потоків на підприємстві.

На сьогодні господарюючі суб’єкти повинні велику увагу приділяти оптимізації фінансових потоків, що здійснюється шляхом вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з обліком зовнішніх і внутрішніх факторів з метою досягнення їхньої збалансованості, синхронізації і зростання чистого фінансового потоку.

Важливою проблемою є забезпечення збалансованості обсягів додатного і від’ємного потоків коштів, оскільки і дефіцит, і надлишок грошових ресурсів негативно впливають на результати господарської діяльності.

При дефіцитному фінансовому потоці знижуються ліквідність і рівень платоспроможності підприємства, що призводить до зростання простроченої заборгованості підприємства за кредитами банку, постачальникам, персоналу з оплати праці. А при надлишковому фінансовому потоці втрачається реальна вартість тимчасово вільних коштів унаслідок інфляції, уповільнюється оборотність капіталу через простій коштів, втрачається частина потенційного доходу у зв'язку з втраченою вигодою від прибуткового розміщення коштів в операційному чи інвестиційному процесі.

Тому задля досягнення збалансованості дефіцитного фінансового потоку в короткостроковому періоді, пропонуємо підприємству розробити заходи для прискорення залучення коштів та уповільнення їх виплат.

До заходів з прискорення залучення коштів слід віднести: забезпечення часткової або повної передоплати за продукцію, що має великий попит на ринку; скорочення строків надання товарного кредиту покупцям; збільшення розміру цінових знижок для реалізації продукції за готівку; прискорення інкасації простроченої дебіторської заборгованості.

Заходи з уповільнення виплат коштів повинні стосуватися: збільшення за згодою з постачальниками строків надання підприємству товарного кредиту; використання флоту (періоду проходження виписаних платіжних документів до їх оплати) для уповільнення інкасації власних платіжних документів; придбання довгострокових активів на умовах лізингу; реструктуризація одержаних кредитів шляхом переведення короткострокових у довгострокові.

Але, слід зауважити, що ці заходи, підвищуючи рівень абсолютної платоспроможності підприємства в короткостроковому періоді, можуть створити проблеми дефіцитності фінансових потоків у майбутньому, тому, на нашу думку, паралельно на підприємстві мають розроблятися заходи для збалансованості дефіцитного фінансового потоку в довгостроковому періоді.

Збільшити додатковий фінансовий потік на підприємстві ми пропонуємо шляхом: додаткової емісії акцій; додаткового випуску облігаційної позики; залучення довгострокових кредитів; залучення стратегічних інвесторів; продажу частини довгострокових фінансових вкладень; продажу або здачі в оренду основних не використовуваних засобів.

Заходами по скороченню від'ємного фінансового потоку мають стати: зниження суми постійних витрат підприємства; скорочення обсягу реальних інвестицій; скорочення обсягу фінансових інвестицій.

Способи оптимізації надлишкового фінансового потоку пов'язані здебільшого з активізацією інвестиційної діяльності підприємства, спрямованої: на дострокове погашення довгострокових кредитів банку; на збільшення обсягу реальних інвестицій; на збільшення обсягу фінансових інвестицій.

Синхронізація фінансових потоків має спрямовуватись на усунення сезонних і циклічних розходжень у формуванні як позитивних, так і негативних фінансових потоків, а також на оптимізацію середніх залишків готівки.

Заключним етапом оптимізації є забезпечення умов максимізації чистого фінансового потоку підприємства, зростання якого забезпечує підвищення рівня самофінансування підприємства, знижує залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Збільшення суми чистого фінансового потоку можна забезпечити за рахунок таких заходів: зменшення суми постійних та рівня змінних витрат підприємства; проведення ефективної податкової політики; застосування методу прискореної амортизації; продаж не використовуваних видів основних засобів, нематеріальних активі і запасів; посилення претензійної роботи з метою повного і вчасного стягнення штрафних санкцій та дебіторської заборгованості.

Отже, одним із напрямів подолання дефіциту фінансових ресурсів є формування ефективної системи управління фінансовими потоками, яка б забезпечувала досягнення тактичних і стратегічних цілей діяльності підприємства. Потреба у створенні ефективної системи управління фінансовими потоками підприємства є незаперечною, як і важливість усвідомлення необхідності розробки теоретичних аспектів її функціонування для апарату фінансового менеджменту підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васюренко О. В. Банківські операції: [навч. посіб.] / О. В. Васюренко – К.: Знання, 2010. – 243с.
2. Ланкова Ю. В. Фінансові потоки в логістичній діяльності підприємства / Ю. В. Ланкова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 2. – С.25-27.

РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Панченко Віта Олександрівна
студентка І курсу групи КСР-215
Коледжу ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

У вітчизняній практиці застосування мультимедійних технологій в соціальній роботі з різними групами населення на даний момент лишень набирає обертів. Вагоме значення застосування таких технологій має в соціальній роботі з різними категоріями людей з обмеженими можливостями а, в першу чергу, дітей, адже вони потребують максимально можливої уваги та догляду. На нашу думку, якщо не надавати дітям з обмеженими можливостями підтримки у необхідному обсязі, то вони можуть замкнутися в собі, сформувати хибну думку про те, що вони нікому не потрібні.

Ми прагнемо розглянути специфіку застосування мультимедійних технологій у найбільш важливій для їх застосування сфері – у роботі з людьми, які мають ті чи інші проблеми зі здоров'ям, відхилення у фізичному розвитку, тобто в сфері медико-соціальної роботи. Медико-соціальна робота як практична діяльність являє собою інтегральне поєднання двох самостійних сфер – охорони здоров'я та соціальної підтримки. На нашу думку, досягнення оптимальних результатів у рамках підтримки та організації навчання людей з обмеженими можливостями, можливе лишень у випадку вдалого поєднання спеціальних форм і методів роботи при застосуванні мультимедійних технологій соціальної роботи.

Інвалідність є проблемою не окремої людини або соціальної групи, а всього суспільства в цілому. За даними ООН [1, с. 4] кожен десятий мешканець Землі має інвалідність, один з 10 страждає від фізичних, розумових або сенсорних дефектів і не менше 25% всього населення мають проблеми зі здоров'ям. Перед суспільством та мережею соціальних служб нині стоїть невідкладне завдання, що полягає в адаптації та підтримці людей з особливими потребами для того, щоб вони могли підтримувати належний рівень життя.

Вітчизняний науковець Дьомкін В.П. підкреслює, що «для людей із захворюваннями опорно-рухового апарату, а також для тих груп інвалідів, чиї можливості пересування обмежені через наявність інших захворювань, вікно в світ може відкритися саме завдяки інформаційним технологіям. Цим людям, як нікому іншому, просто необхідна наявність персонального комп'ютера та доступу до мережі Інтернет. Адже, саме там людина, обмежена у своїх можливостях пересування, зможе знайти необхідну інформацію, зробити

віртуальну подорож у будь-яку точку планети, знайти друзів» [2, с. 79]. На нашу ж думку, віртуальний світ не може замінити реального спілкування, тому люди з обмеженими можливостями мають спілкуватися не лише з собі подібними, а й підтримувати стосунки з людьми, які не мають вад зі здоров'ям, задля того, аби не відчувати себе покинутим наодинці зі своїми проблемами. Вірним нам видається відкриття спеціалізованих освітніх закладів, заснування гуртків, в яких вони могли б знайти собі не віртуальних, а справжніх друзів, однодумців і підтримувати спілкування з ними.

Діти з обмеженими можливостями, які не мають можливості навчатися у звичайних навчальних закладах, можуть здобувати освіту дистанційно. Виходячи з цього, їм необхідний персональний комп'ютер з набором спеціальних програм, адаптований до індивідуальних потреб та особливостей.

Далеко не всі наявні в системі дистанційного навчання технології можуть бути застосовані в освітньому процесі до всіх категорій учнів. Варто докладно зупинитися на перспективах застосування мультимедійних технологій в процесі навчання дітей з вадами зору. Специфіка їх застосування при такому навчанні визначається системою санітарно-гігієнічних і психофізіологічних вимог, заміни візуального каналу комунікації іншими, адже можливості використання технологій, що вимагають участі зорового аналізатора, надзвичайно низькі.

Безпосередньо при організації навчання дітей з обмеженими зоровими можливостями можуть бути використані інноваційні Інтернет-технології, а саме: IP-телефонія, потокові аудіо- та відеоматеріали, доступ до яких може бути наданий в режимі «реального часу». Дані засоби можуть допомогти ефективно вирішити одне з ключових методологічних завдань освітнього процесу – формування комунікативної компетентності дитини з вадами зору. Завдяки використанню даних технологій, можлива організація дієвого зворотного зв'язку як в режимі offline, так і online. Також можливим та необхідним, принаймні в окремих випадках, видається використання електронної пошти, чатів-семінарів та онлайн-консультацій.

Стратегічну роль у системі навчання дітей з вадами зору відіграє аудіоматеріал, який, в залежності від конкретних освітніх завдань, може бути оформлений як аудіолекція, аудіотренажер, аудіотест чи аудіопосібник.

Розглянемо детальніше кожен з них. Аудіолекції – це аудіозапис, на якому поданий навчальний матеріал, зміст якого відповідає посібнику, виданому на папері. При записі аудіолекцій слід враховувати особливі вимоги до інтонації при подачі матеріалу, яка визначається колом тих питань, які потрібно донести до слухача. Аудіотренажер – це певна сукупність сформульованих запитань та завдань, які записані через заданий часовий інтервал, що відповідає необхідному для відповіді часу. Аудіотренажер може застосовуватися як при індивідуальному навчанні, так і при роботі з групою.

Аудіотест відрізняється від аудіотренажера тим, що надає змогу

навчатися або викладачеві можливість перевірити правильність відповіді. Аудіотести можуть бути використані для зовнішнього контролю та для самоконтролю. В умовах зовнішнього контролю аудіотести можуть фіксувати відповіді учнів за допомогою аудіозаписи, даючи можливість викладачеві або членам віртуальної групи перевірити їх правильності надалі. Аудіопосібник – це аудіозапис, що супроводжує навчальний процес матеріалу, який може бути запис діалогу на іноземній мові, аудіопостановці художнього твору тощо.

Проміжне становище між аудіо посібником та самостійним навчальним засобом займає електронний довідник. Процес його створення достатньо трудомісткий, оскільки пошукові системи для виявлення певних інформаційних об'єктів повинні бути пристосовані до сприйняття звукових або кінетичних імпульсів. У зв'язку з цим продуктивним бачиться створення невеликих за обсягом інформації вузькоспеціальних довідників і тематичних словників.

Роль мультимедійних технологій в організації соціальної роботи на разі має підвищуватись. На нашу думку, нині потрібні законодавчі ініціативи, що мають сприяти практичній організації системи мультимедійного забезпечення соціальної роботи для всіх категорій населення, які мають потребу в цьому, принаймні на мінімально необхідному рівні. Більше того: самому соціальному працівнику буде набагато простіше зрозуміти клієнта, його життєві труднощі, причини виникнення сімейних проблем, душевний стан, запропонувавши йому переглянути та прокоментувати відеоролик (на задану тематику, яка відповідає тій проблемній ситуації, з якою звернулась людина до соціального працівника) чи пройти онлайн-тестування, за допомогою якого можна виявити проблеми клієнта. Розвиток та впровадження новітніх мультимедійній технологій повинен сприяти підвищенню результативності соціальної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дьомкін В. П., Можаєва Г. В., Тубалова І. В. Особливості використання нових інформаційних технологій для навчання дітей-інвалідів по зору. Томськ: Томський державний університет, 2002
2. Павленок П. Основи соціальної роботи: Підручник / відп. ред. П. Д. Павленок. – 2-е видання. – М.: ІНФРА-М, 2001. – 305 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМИ КРАУДСОРСИНГА І КРАУДФАНДИНГА

Пастернак Олена Іванівна
науковий співробітник ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього

НАН України», кандидат економічних наук

В сучасних умовах розвитку та реформування суспільства актуальною є проблема забезпечення гуманітарно-економічних прав та свобод людини й громадянина. Розвиток як країни, так і регіону чи міста на даний час неможливий без участі небайдужих мешканців, які мають власне бачення вирішення певних питань функціонування їх адміністративно-територіальних одиниць. Якщо раніше набули популярності механізми державно-приватного партнерства, де одним із учасників є фізична особа-підприємець, то на даний час актуальними є ініціативи, де участь беруть звичайні мешканці.

Як свідчить міжнародний досвід, найуспішніші ініціативи, які стосуються різноманітних територій, опираються на спільну участь державних і приватних осіб. Вони ґрунтуються як на спільному використанні сучасних інформаційних технологій, нових каналів зв'язку, фінансових та інтелектуальних ресурсів, але також і місцевих ключових компетенцій та нових механізмів: краудсорсинга (crowdsourcing) і краудфандинга (crowdfunding).

Краудсорсинг передбачає передачу певних виробничих функцій необмеженому колу осіб-добровольців для вирішення суспільно значущих завдань [5]. При цьому учасники часто координують свою діяльність за допомогою сучасних інформаційних технологій. Цей напрям створений з розрахунку на передбачення бажання споживачів безкоштовно або ж за невелику суму поділитися своїми ідеями виключно за рахунок бажання побачити ці ідеї втіленими в життя.

Краудфандинг – це колективне співробітництво осіб-донорів, які добровільно об'єднують свої фінансові або інші ресурси разом, як правило, через Інтернет для того, щоб підтримати зусилля інших осіб або організацій (реципієнтів) [6].

Одним із ефективних та успішних зарубіжних прикладів є проект "Ралі Сент-Луїс" (Rally Saint Louis) – перша у своєму роді платформа краудсорсинга і краудфандинга, що продукує використання ідей мешканців регіону та їх фінансування, а потім використовує ці ідеї для просування регіону Сент-Луїс [4]. Це унікальне зусилля, що кардинально відрізняється від будь-чого, що коли-небудь робили, не тільки в регіоні Сент-Луїс, але й у США.

Основна ідея проекту Ралі Сент-Луїс – розробити платформу, що дозволить мешканцям шляхом генерування ідей та їх фінансування сформувати майбутній імідж їх території. На відміну від традиційних централізованих зусиль, якими управляє визначена організація, цей проект (розпочатий 14 листопада 2012 р.) розроблений як стихійний рух, приведений в дію його найціннішим активом – людьми, кількість яких постійно збільшується і включає різноманітну команду прихильників, включно із представниками влади, бізнесу та звичайними мешканцями. Кампанія "Ралі

Сент-Луїс" на чолі з операційною радою і лідерами галузі має прямий контроль за щоденними операціями програми. У той час як маркетингова команда Ралі Сент-Луїс відповідальна за курування і втілення представлених концепцій.

Даний проект дозволяє виявити грандіозні ідеї будь-кого із мешканців Сент-Луїса, щоб допомогти кращому становищу регіону, а потім платити за ці ідеї. І все це робиться шляхом голосування. Принцип функціонування цього проекту такий: наприклад у когось із мешканців є ідея створити громадський сад у лісопарку або нове місце в центрі, де місцеві художники можуть показати свої роботи. Творчі люди заходять на сайт, реєструються і представляють свої ідеї. Перша п'ятірка ідей переможців згідно з голосуванням кожного місяця отримує бюджет і ресурси, щоб рухатися вперед. Ідеї знову викладають на сайт, щоб користувачі могли пожертвувати гроші для фінансування проектів. Ралі Сент-Луїс має підтримку Конвенції та Комісії відвідувачів, Регіональної палати та Асоціації зростання і мера Сент-Луїса. Але це не означає, що гроші йдуть лише від них, адже чималі кошти надходять від приватних пожертвувань.

Ралі Сент-Луїс – це перший у своєму роді підхід, що поєднує соціальні медіа та маркетинг. Цей проект дозволяє згуртувати навколо хорошої ідеї ентузіастів та діяти, а не сидіти без діла і говорити про те, що саме має міська влада робити для певної справи [2, с. 215].

В Україні також з'являються проекти, які ґрунтуються на використанні краудсорсинга і краудфандинга. Одним із прикладів є інтернет-проект Спільнокошт https://biggggidea.com/. Даний проект дозволяє зібрати гроші на певну ідею, знайти стартовий капітал для соціального бізнесу, гроші на розробку певного винаходу, зйомку фільму тощо. Також можна підтримати коштами кращі із запропонованих проектів. Необхідно відмітити, що дана ініціатива дозволила об'єднати 14593 доброчинці, реалізувати 84 успішних проекти та вкласти 5 215 822 грн [3].

Серед успішних реалізованих проектів Спільнокошту є ідеї як соціального, так і економічного, мистецького, освітнього, екологічного характеру. Для прикладу, один із соціальних проектів передбачає проведення інтеграційного літнього табору у Карпатах для дітей віком 14-19 років із Львова, Луганська, Івано-Франківська та Києва, що проживають у зоні АТО або батьки яких є учасниками АТО. Ще один проект передбачає створення віртуальної школи українською мовою для дітей за програмою початкової школи, яка передбачає створення коротких, якісних відео-уроків українською мовою [3].

Ще один проект краудсорсингу – «Зробимо Україну чистою» [1]. Це фактично громадська акція з прибирання своїх міст, яка відбувається кожної весни починаючи з 2012 року. Будь-який небайдужий житель українського міста або села може зареєструватись на сайті акції, обрати точки для прибирання у своєму районі або навіть створити нову, зібравши команду

волонтерів. Організатори проекту забезпечують усі точки необхідними речами – рукавичками та сміттєвими мішками. Тисячі українців у квітні приймають участь у добровільній акції з прибирання парків, скверів та вулиць. В 2012 році до акції приєдналося 22 000 учасників, а в наступні роки організатори об'єднали спільною ідеєю більш ніж 100 000 людей. Найголовнішим є те, що ініціатива є повністю громадською та добровільною і до проекту немає відношення жодна партія чи гілка влади.

Отже краудорсинг і краудфандинг є новими перспективними механізмами, які дозволяють реалізувати гуманітарно-економічні права та свободи людини й громадянина в сучасному демократичному суспільстві в період його реформування. Дані інструменти активно використовуються за кордоном та починають впроваджуватися також в Україні. Актуальною проблемою їх впровадження та активного використання є недостатнє інформування громадськості щодо їх сутності та можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Зробимо Україну чистою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://inspired.com.ua/news/letsdoitukraine/
2. Пастернак О. І. Ключові тенденції розвитку маркетингу територій: міжнародний досвід та уроки для України / О.І.Пастернак // Регіональна економіка. – 2014. - №4 (74). – С. 212-220.
3. Спільнокошт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://biggggidea.com/
4. Bissell G. Rally St. Louis offers you a way to make the city better / G. Bissell // NewsChannel 5. – 2012. – November 15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.ksdk.com/news/local/story.aspx?storyid=347725
5. Brabham C. Crowdsourcing / C. Brabham // THE. – 2013. – July 25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.questia.com/magazine/1P3-3076707231/crowdsourcing-books
6. Hall A. New Crowdfunding Rules: Implications for Tech Start-Ups / A. Hall // The Journal. – 2014. – October 21. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.questia.com/newspaper/1G1-386709573/new-crowdfunding-rules-implications-for-tech-start-ups

ГЕНЕЗИС УКРАЇНСЬКОГО ДЕМОКРАТИЗМУ

Печериця Тетяна Вікторівна
професор кафедри гуманітарних та економічних дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут

державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат історичних наук, доцент

На сучасному етапі розбудови України як незалежної та демократичної держави особливої актуальності набула наукова проблема розвитку демократії. У вітчизняній історіографії за останні два десятиріччя було опубліковано чимало монографій і статей, автори яких, досліджуючи різні етапи боротьби українського народу за свою державність розкрили вияви безпосередньої і представницької демократії. З огляду на події останнього часу – Помаранчева революція 2004 р. та революція Гідності 2013 р., ми переконуємося в тому, що лише осмислення сутності і місця демократичних принципів, їх особливих ознак на різних етапах розвитку українського суспільства, дає можливість зрозуміти подальший напрямок удосконалення політичної системи в цілому.

Аналіз історичного поступу українського народу свідчить, як зазначив М. Грушевський про «одвічний демократизм» українців. Менталітет українського народу завжди мав демократичну основу, прояви якої мали місце вже в політичному житті Київської Русі і Галицько-Волинського князівства. Найяскравішим виявом демократії того періоду було віче, завдяки якому влада князя урівноважувала певним контролем громади. Окрім того, досить вагомий вплив на князя мали й бояри, особливо в Галицько-Волинському князівстві, які не тільки самі обирали і змінювали князів, а і багато в чому визначали основні напрямки їх діяльності. Отже, політична система часів Київської Русі спиралася на демократичні принципи, які були близькі стандартам західноєвропейського світу.

Політичний занепад Українського королівства, що був зумовлений низкою зовнішніх та внутрішніх чинників, призвів до полонізації у XIV – XVст. українських земель Литвою та Польщею. Однак, незважаючи на втрату власної державності та всі інші негативні наслідки національно-політичного пригнічення, українці, перебуваючи у складі Литви та Польщі, зуміли в цей період не лише зберегти попередні державницькі досягнення, але ще й збагатити їх європейськими культурно-цивілізаційними принципами. Зокрема, саме в цей час українці засвоїли цілий ряд елементів європейського демократичного устрою: систему виборів влади, діяльність парламенту, магдебурзьке право тощо.

В контексті вище зазначеного, на особливу увагу, на нашу думку, заслуговує доба козацтва, під час якої український народ не лише зробив історично першу спробу відродити державність, але й сформував її основні принципи та напрями подальшого поступу. Слід підкреслити, що козацтво як виняткове явище українського соціуму, формувалося на засадах рівності, братерства та демократії. Національно-визвольна боротьба яку очолило козацтво вже за своїм змістом є суто демократичним явищем, бо її головною

метою було відновлення і забезпечення порушених прав людини. Квінтесенцією цієї боротьби стала Українська національно-визвольна революція середини XVII ст. Окремо слід зазначити про Гетьманщину в якій був встановлений по суті республіканський демократичний лад, рівноправність громадян-козаків, діяла козацька рада, вільно обиралися представники влади від гетьмана до старшини й отаманів тощо. Козацьким документом особливого значення є Конституція П. Орлика 1710 р., яка передбачала розвиток демократичних засад суспільства і яка стала зразком для розробки основних законів багатьох країн Європи.

Історично друга спроба українців відродити власну державність відбулася в добу Української національно-демократичної революції 1917-1920 рр. Саме ця революція дала важливий поштовх у розвитку демократизму. Вона об'єднала, особливо на першому етапі, практично всі українські політичні партії і найширші верстви населення, проголосила створення Української Народної Республіки на основі традиційних для українського народу демократичних принципів виборності, свободи слова, друку, віросповідання, зборів, недоторканості особи тощо. Незважаючи на дуже неспокійний час, була відмінена навіть смертна кара. Окрім того, було ухвалено Основний закон України, який, нажаль, так і не став повною мірою чинним документом, бо молодій державі була нав'язана справжня війна, що брутально відкинула можливості мирного демократичного розвитку. Демократичні надбання українського народу були безжально знищені більшовиками, а в Україні встановлено антидемократичну тоталітарну радянську владу.

Таким чином, проведений аналіз поступу українського народу дає нам підстави стверджувати, що демократизм впродовж усієї історії України завжди був невід'ємної частиною політичної культури українців. Глибокі демократичні традиції українства створюють сприятливі умови для подальшого вдосконалення всього суспільного життя, а отже наближають його до кращих зразків передової європейської цивілізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грушевський М. На порозі нової України: Гадки і мрії / М. Грушевський. – К. :Наук. думка, 1991.
2. Пазенюк В. Демократія і людина /В. Пазенюк // Політика і час. – 2003. – № 1.
3. Поліщук І. Демократичні традиції в Україні /І. Поліщук// Людина і політика. – 2003. – №3.
4. Стьопін А. Український демократизм: історія і сучасність// А. Стьопін, В. Пилипенко Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. К.: Поліграфічний цент «Фоліант», 2005 . – Т. УІІ. –С. 91 – 99.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ МОЛОДІ

Решетова Вероніка Костянтинівна,
студентка ІІІ курсу гр. ДОА-113
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Соціальна мережа – це структура, що ґрунтується на контактах індивідів поміж собою або ж на їх взаємних інтересах. В якості інтернет-сервісу соцмережа може розглядатися як платформа для побудови соціальних відносин між людьми, які поділяють певні інтереси, діяльність, або ж мають реальні зв'язки за межами Інтернету. Простіше кажучи, соціальні мережі являють собою простір віртуальної комунікації і є механізмом мережевої трансляції. Як правило, функціонал соціальної мережі полягає в наданні кожному користувачеві його персонального профілю, в можливості створити зв'язки з іншими акаунтами, а також у ряді додаткових послуг: відео, чати, зображення, музика, блоги та інше. І дійсно, соціальні мережі – це один з кращих способів підтримувати зв’язок.

Сучасна молодь вважає, що писати листи вже не модно і на це йде надто багато часу, роздруковувати фотографії дорого, а щоб дзвонити також потрібно виділити багато часу і можна говорити лише з однією людиною, яка навіть може не мати на це часу. У соціальній мережі ж ми просто пишемо коментар про свої справи, а друзі відписують і розповідають про їхній день. Ми дізнаємося про все тільки увійшовши в мережу. Отже спілкування через соціальні мережі має чимало переваг.

Але є і недоліки соцмереж. Сьогодні серед користувачів мережі Інтернет важко знайти людину, яка б не мала профілю або навіть кількох у соціальних мережах. Їх появу багато хто називає справжнім інтелектуальним «проривом» людства. На противагу такому твердженню все частіше лунає думка про те, що соціальні мережі перетворюють людей на слухняних роботів, які живуть віртуальним життям.

Така думка виникає переважно тому, що більшість користувачів соціальних мереж є молодими людьми віком від 15 до 25 років, які підсвідомо «вбивають» свій вільній час просиджуючи за комп’ютером, планшетом або ж с телефоном. Поширення інтернету, а також оптимізація робочого та вільного часу людини стимулює до відмови від класичних форм спілкування на користь новітніх форм. Спілкування в соціальних мережах на перший погляд здається, абсолютно безпечно. Але ця думка може бути оманлива. При постійному спілкуванні в мережі, у людей на підсвідомому рівні, розвивається фобія спілкування з реальними людьми. Людям, які весь свій вільний час віддають спілкуванню через соціальні мережі, в реальному житті стає

складно заводити нових друзів, вони перестають спілкуватися зі своїми однолітками, і як наслідок усього цього, зовнішній світ їх починає сприймати як відлюдників. Якщо людина починає сприймати соціум через Інтернет, у неї виникає нова картина світу, відмінна від реального життя. Соціальні мережі часто звужують коло особистих, «живих» контактів і роблять відносини між людьми відстороненими. Молода людина, годинами перебуваючи у Всесвітній мережі, позбавляє себе можливості жити справжнім земним життям.

Спостереження доводять, що мережеве середовище, як і соціальне середовище в цілому, впливає на особистісні та соціально-психологічні характеристики людей, породжує відповідну мотивацію поведінки, обрання конкретних засобів досягнення цілей (у тому числі протиправних). Саме тому мережеве середовище все частіше виступає предметом досліджень, спрямованих на вивчення особливостей спілкування і взаємодії користувачів, форм самовираження особистості, характеристик особливих «віртуальних колективів». Стає очевидним, що процес становлення соціальних відносин у новому інформаційному середовищі, не підкріплений у достатній мері ні відповідними законодавчими, ні моральними установками, породжує невідомі раніше форми негативного поводження, особливо серед молоді.

Відомо, що ізоляція суб’єкта з нестандартними (у тому числі і негативними) установками від нормальних контактів у реальному середовищі в більшості випадків приводить до того, що він шукає визнання в інших місцях серед подібних собі. У таких випадках мережеве спілкування може допомогти молодій людині в певній мірі перебороти внутрішньособистісні і зовнішні конфлікти, що виникають у сімейних відносинах, відносинах з однолітками і т.п. При цьому індивід може знайти в мережі підтримку і розуміння практично в будь-яких поглядах, що відкидаються його конкретним оточенням. Спілкуючись в Інтернет, він може не тільки на час «змінювати» стать та ім'я, з’являтися перед співрозмовником в іншому фізичному вигляді, але навіть створювати свій новий образ – реалізовувати, нехай віртуально, свої фантазії, що важко або неможливо реалізувати в звичайному світі. «Віртуальний» світ дає додаткову свободу дій і вираження думок, емоцій, почуттів, що обмежується в реальному житті.

«Закомплексована» людина, що має серйозні проблеми в щоденному спілкуванні з навколишніми людьми, у мережевому спілкуванні одержує можливість цілком розкріпачитися. Однак при цьому вона може легко виявитися втягненою у спілкування маргінальних груп, здатних нав'язати їй негативні соціальні установки. Навіть при неглибокому пошуку в мережі Інтернет легко знайти сайти, де позитивно оцінюються такі явища, як сатанізм, наркотизм тощо. Молоді люди з слабкою психікою при відвідуванні подібних сайтів можуть активно сприйняти пропагандовані тут погляди і перенести їх у своє повсякденне життя.

Можливість анонімної участі в мережевому спілкуванні нерідко формує в молодих людей уявлення про вседозволеність і безкараність будь-яких дій. На думку психологів, анонімність і відсутність заборон звільняють приховані комплекси (у першу чергу, пов'язані з нахилом до насильства), стимулюють людей змінювати тут свій стиль поведінки, перступаючи моральні межі. Є чимало прикладів, коли підлітки використовують мережеві можливості, щоб досаджати людям, з якими в реальному житті їх пов'язують неприязні відносини. У США одержало значне поширення явище, що називається «кіберпереслідування», коли зловмисник постійно переслідує свою жертву, відправляючи їй погрози за допомогою мережевих засобів. Подібні випадки відзначаються й у вітчизняній практиці.

Мережеве середовище здатне впливати на психічне здоров'я особистості. Вченими відзначаються випадки хворобливої пристрасті до участі в мережевих процесах («Інтернет-залежності»). Дана залежність виявляється в нав'язливому бажанні необмежено довго продовжувати мережеве спілкування. Для підлітків, що одержують доступ до Інтернету, віртуальне середовище іноді здається навіть більш адекватним, ніж реальний світ. Можливість перевтілитися в якусь безтілесну «ідеальну особистість» відкриває для них нові відчуття, що їм хочеться спробовувати як можна частыше. Фахівці відзначають, що у деякій мірі зазначена залежність близька до патологічної захопленості азартними іграми, а її деструктивні психічні ефекти схожі з проявами алкоголізму. Патологія виявляється в руйнуванні звичайного способу життя, зміні життєвих орієнтирів, появі депресії, наростанні соціальної ізоляції.

Безумовно, у сучасних умовах неможливо та й неправильно ізолювати молоду людину від використання мережевих ресурсів. Однак повинні бути продумані шляхи нейтралізації негативного інформаційного впливу комп'ютерних мереж. Особливу роль у цьому процесі повинна грати родина. Зацікавлена участь дорослих, що дають об'єктивну оцінку інформації, і здійснюють її фільтрацію, дозволить правильно зорієнтувати молоду людину в інформаційних потоках. Не повинна залишатися осторонь від розглянутої проблеми і держава. Назріла необхідність визначення твердих критеріїв допустимості розміщення в мережах певних видів інформації. Варто виробити працюючі механізми обмеження доступу до окремих сайтів для різних вікових категорій аудиторії Інтернету. Потрібно законодавчо закріпити відповідальність власників сайтів за інформаційний зміст цих сайтів. І дуже важливо, щоб протиправні процеси, що відбуваються в глобальних комп'ютерних мережах, одержували адекватну протидію з боку правоохоронних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гнатюк Р. Соціальні мережі: співвідношення позитиву і негативу? [Електронний ресурс] / Л. Р. Гнатюк // – Режим доступу:

http://gazeta.dt.ua/family/socialni-merezhi-spivvidnoshennya-pozitivu-i-negativu.html – Оглавлення з екрану.
2. Данько Ю. Феномен соціальних мереж у контексті становлення і розвитку мережевого суспільства [Електронний ресурс] / Ю. Данько // – Режим доступу: file:///C:/Users/vaign/Desktop/VMSU_sociology_2012_15_1-2_12.pdf– Оглавлення з екрану.
3. Дубенко Л. Соціальні мережі: реальні загрози віртуального світу [Електронний ресурс] / Л. Дубенко // – Режим доступу: http://ogo.ua/articles/view/2011-02-23/26490.html – Оглавлення з екрану.

ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЯКІСНУ ПИТНУ ВОДУ ТА ДОСТАТНЮ ЇЇ КІЛЬКІСТЬ

Рябець Катерина Анатоліївна
професор кафедри теорії та історії держави і права
Київського національного університету культури і мистецтв,
кандидат юридичних наук, доцент

Реалізація права людини на якісну питну воду та достатню її кількість безумовно повинна регламентуватися нормами Конституції України [3]. Відзначимо, що остання відповідно до її преамбули була прийнята дбаючи про забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя. Відповідно до ст. 3 Конституції України *людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.*

Право на якісну питну воду лише опосередковано закріплене в ст. 50 Конституції України, яка проголошує, що кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. На жаль, право на достатню кількість питної води навіть побічно не відображене в Основному Законі України. Досліджуване право є безумовно природним, оскільки не може бути відмежоване від життя, не може бути обмежене ніким і нічим.

Проте, практика свідчить про зворотне, що дане право не лише обмежується, але й жорстко порушується з жахливими наслідками. На підтвердження цього, наведемо думки експертів-екологів. Так, М. Гоцул вважає, що в Україні 70 % смертності пов'язані із вживанням неякісної забрудненої води. У свою чергу, М. Костров зазначає, що в Україні існують великі проблеми із забрудненням водних об'єктів, через що потерпає і здоров'я українців. Стан водних ресурсів в Україні є критичним. Це пов'язано із викидами неочищених стічних вод у водні об'єкти України [2].

Викладене знову змушує звернути увагу на положення ст. 3 Конституції України, в яких відзначено, що права і свободи людини та їх

гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності **держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.**

На наш погляд, держава – це перш за все сукупність органів державної влади (державний апарат), що функціонують в межах території всієї країни. Враховуючи зазначене, ми вважаємо, за необхідне дослідити наявну нормативно-правову базу України на предмет закріплення в ній обов'язку органів державної влади щодо забезпечення права людини на якісну питну воду та достатню її кількість.

Обсяг даного дослідження дозволяє зупинитися на аналізі правового регулювання діяльності обмеженого кола державних органів в галузі водокористування, а саме – Міністерства екології та природних ресурсів України, Міністерства охорони здоров'я України та Державного агентства водних ресурсів України.

Згідно із п. 4 Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України Мінприроди України затверджує правила, нормативи, норми з охорони та відтворення вод (поверхневі, підземні, морські), раціонального використання водних ресурсів, аналізує практику їх застосування; встановлює ліміти забору, використання води та ліміти скиду забруднюючих речовин у водні об'єкти; методики та методичні вказівки щодо встановлення технологічних нормативів; встановлює порядок розроблення та затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується, розробляє та затверджує критерії оцінки забруднення підземних горизонтів водних об'єктів; встановлює критерії визначення екстремально високого рівня забруднення вод [5].

Міністерство охорони здоров'я України в галузі водокористування затверджує: показники якості питної води; регламенти використання небезпечних факторів, рівень їх гранично допустимої концентрації та орієнтовно безпечні рівні хімічних і біологічних факторів у воді; переліки показників, за якими здійснюється виробничий контроль у сфері питної води та питного водопостачання; порядки здійснення виробничого контролю у сфері питної води та питного водопостачання і періодичність його проведення (п. 4 Положення про Міністерство охорони здоров'я України) [6].

У свою чергу, Державне агентство водних ресурсів України забезпечує задоволення потреб населення і галузей економіки у водних ресурсах; розробляє пропозиції щодо визначення пріоритетів розвитку водного господарства та гідротехнічної меліорації земель; проводить моніторинг якості вод у контрольних створах у районах основних водозаборів комплексного призначення, водогосподарських систем міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання; проводить аналіз якості поверхневих вод та сповіщає органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування, організовує розроблення оперативних та довгострокових прогнозів зміни

екологічного стану водних об'єктів і меліорованих земель (п. 3 Положення про Державне агентство водних ресурсів України) [4].

З одного боку викладене дає можливість стверджувати про сформоване законодавче підґрунтя забезпечення досліджуваного права людини, а з іншого про наявність проблем із здоров'ям населення через споживання неякісної води, через її дефіцит. На наш погляд, така неузгодженість є наслідком неефективного механізму реалізації зазначених положень нормативно-правових актів, що викликаний низкою факторів, а саме:

– відсутністю достатнього фінансування водного господарства, що призводить до використання застарілих споруд та технологій очистки води. Зокрема, хлорування води, що здійснюється в Україні спричиняє утворення хлорорганічних сполук. Для останніх характерна онкогенна і мутагенна дія, тобто здатність впливати на генетичний апарат людини. Високий вміст у воді хлору і його з'єднань викликає респіраторно-вірусні захворювання, пневмонію, гастрити і, що найстрашніше, – імовірно онкологічні (ракові) захворювання;

– відсутністю належного державного стандарту на воду. Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», що затверджені Міністерством охорони здоров'я України від 12.05.2010 р., в повному обсязі почнуть діяти лише з 2020 року [1];

– відсутністю дієвих адміністративних і економічних важелів щодо зменшення водозабору чи зменшення забруднення стічних вод, що призводить до нераціонального використання підприємствами води та її забруднення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналіз актуальних чинників погіршення якості питного водопостачання в контексті національної безпеки України: аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/1037/
2. Експерт: 70% смертей в Україні – через неякісну воду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://provincia.com.ua/novini/news_ekologya/8265-ekspert-70-smertey-v-ukrayin-cherez-neyaksnu-vodu.html
3. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Про Положення про Державне агентство водних ресурсів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 року № 393 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scwm.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=38&Itemid=124

5. Про Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 року № 32 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/32-2015-п
6. Про Положення про Міністерство охорони здоров'я України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 року № 267 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-п

РОЛЬ ЖІНКИ В ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ ДОБИ КОЗАЦТВА

Скоруно Володимир Олегович
студент І курсу гр. ДОА-115
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

У суспільстві завжди особливого значення мало жіноче питання, тому що стан соціальної культури суспільства визначається по тому, яке становище у ньому займає жінка. За словами відомого українського і російського письменника та історика Д. Мордовцева «жінка... – це такий чуттєвий барометр, який перш за все відображає в собі статус суспільної атмосфери, характер і напрям історичної епохи, такою є чи не виключно жінка, а ніж чоловік»[1, с. 7]. Тому актуальним саме на сьогоднішній час є дослідження ролі і статусу української жінки у формуванні громадянського суспільства в Україні доби козацтва.

Над вивченням даної проблеми працювали такі вчені минулого та сьогодення, як О. Кривоший, М. Грушевський, А. Скальковський, О. Кісь, Д. Яворницький, А. Колодний.

Деякі філософи вважали, що доля жінки — у домашньому господарюванні та материнстві, але українки вже багато століть виявляють силу почуттів, талант материнства та велич справ. Згідно зі звичаєм, як відзначає Д. Яворницький, запорожці не допускали на Січ жінок, а «привід до фортеці Запорізької Січі жінок, не виключаючи матері, сестри чи доньки, вважався в козаків кримінальним злочином, що вів за собою найсуворіше покарання» [2, с. 319]. Відомий релігієзнавець А. Колодний стверджує, що переважна матріархальність життєвого повсякдення українського народу виявилася в особливостях його релігійного світосприйняття, саме із цим науковець пов'язує поширення в Україні культу Діви Марії. Підтвердженням його слів є зображення Богородиці на всіх чудотворних іконах тогочасної України і те, що, по суті, половина українських церков і монастирів у XVI –

XVIII ст. мали ім'я Богородиці і були «Богородичними». Православний культ Богородиці ідеалізував у духовному світі українців подружнє життя, актуалізував підхід до розуміння сім'ї як релігійно санкціонованої співдружності та, головне, – звеличування жінки-матері, що сягає глибинних основ української етноментальності й етнокультури.

Основа жіночого начала, що виявляється через надання переваги почуттям, простежується в мистецтві та фольклорі козацької доби. Усна народна творчість, лірична поезія, народна пісня та різні види образотворчості, як важливі форми духовної культури XVI–XVIII ст., були невід'ємною складовою українського побуту, пов'язаними з найвагомішими культурними здобутками українців барокової епохи. Жінка, майже щоденно, діючи у сфері мистецтва, долучалася до творення побутової культури. У своїй художній творчості українська жінка уособлювала надзвичайну красу рідної землі, віддзеркалювала віковий досвід свого народу, наповнений споконвічним естетичним змістом. Через відчуття краси у своїй чутливій душі жінка передавала його в розписах, вишивці, гаптуванні, піснях. Зокрема, існує надзвичайно багатий пласт козацьких пісень. Деякі означення, які збереглися в українських піснях, вказують на повноцінність світоглядного сприйняття і розвиненість жіночого начала.

В духовній культурі українського козацтва репрезентуються різні виміри буття українців, зокрема, позначаються соборні засади козацького братства, основи православ'я. Але головним чинником її формування є життєвий досвід існування етносу, що ґрунтується на жіночому гендерному началі. Звичай заборони появи жінок на Січі та популяризація безшлюбності серед запорожців не усували жінки від творення культурних цінностей, впливу на формування духовної культури українського козацтва. Жінки щодня творили її своєю працею, піснею, любов'ю, віддаючи свої сили, творчий потенціал, знання й уміння. Жіноче начало розвивало такі ознаки духовної краси української культури: доброту, милосердя, щедрість, вірність, працелюбність, дотепність, веселість, співучість – найбільші цінності життя.

Суспільний статус жінки в Україні завжди був високим і шанованим. Протягом багатовікової історії України майже невідомі періоди, коли б жінка була не вільна у своїх діях. Як зазначив відомий історик М. Костомаров зовсім інший був статус жінки у тогочасній Російській імперії: «Всі іноземці були вражені надмірним домашнім деспотизмом чоловіка над дружиною. У відносинах між двома статями росіяни бачили лише один тваринний потяг. У Москві, помічає один мандрівник, ніхто не принизиться, щоб схилити коліно перед жінкою і курити перед нею фіміам. За законами порядності, породженими візантійським аскетизмом і грубими татарськими ревнощами, вважалося навіть осудно вести з жінкою розмову. Російська жінка була постійною невільницею з дитинства до могили. У селянському побуті, хоча вона і знаходилася під гнітом важких робіт, хоча на неї, як на робочого коня, скидали всю важку роботу, але у крайньому випадку, не тримали запертою. У

козаків жінки користувалися порівняно більшою свободою: дружини козаків були їх помічницями і навіть ходили з ними у походи. У знатних і заможних людей Московської держави жіноча стать знаходилася запертою, як у мусульманських гаремах» [3, с. 200]

У XVIII ст. статус значно відрізнявся від попередніх, XVI–XVII ст. Це можна пояснити тим, що за козацької доби, як і в попередні періоди, українська жінка займала високе суспільне становище, яке залежало не від статусу її чоловіка, а від власного майнового становища.

О. Левицький дослідив один унікальний український звичай, а саме право дівчини визволяти злочинця, засудженого на смерть, шляхом одруження з собою. Такі випадки вчений вважав поодинокими і запозиченими із звичаєвого права західноєвропейських країн (Німеччини, Франції). Дослідник, аналізуючи родинні стосунки XVI–XVII ст. в Україні, називає дві умови, які сприяли тому, щоб шлюб виявився справді щасливим: свобода вибору подружньої пари і відсутність тиску з боку батьків; рівноправність подружжя у шлюбі.

Суттєвим є і питання про причини розлучень подружжя. Адже вони у XVI – першій половині XVII ст. значно відрізнялися від XVIII ст. Незгоди, сварки в подружньому житті визнавалися цілком достатнім мотивом для розлучення. Рідко траплялися інші причини для розлучення – тривала хвороба одного із подружжя, відсутність довгий час чоловіка або дружини, переміна релігії, порушення подружньої вірності тощо. Основні причини, які призводили до розлучення, мали передусім морально-етичний характер. У них відобразилися народні погляди на сім'ю як на союз рівноправних осіб, стосунки яких мали будуватися на взаємній повазі. Тут прослідковується ставлення до жінки як до рівноправної чоловікові.

Отже, ми бачимо, що жінка в цьому світі відіграла і відіграє важливу роль. В чому б себе не проявляла, вона має на це право, тому що вона особистість, вона людина із своїми амбіціями і переконаннями. І хоч її роль як матері дуже важлива, ніхто не має права обмежувати її в цьому, адже її роль у будь-якій сфері не менш значуща і потрібна не менш ніж чоловіча. В духовній культурі українського козацтва поєднуються різні виміри буття українців, зокрема позначаються соборні засади козацького братства, основи православ'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мордовцев Д. Русские женщины нового времени. Женщины первой половины XVIII века/ Д. Мородовцев. – Собрание сочинений. Т. XXXVI. – СПб., 1902. – С.7.
2. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків : у 3 т. / Д. Яворницький. – Львів : Світ, 1990. – Т. 1. – 319 с.

3. Костомаров Н. Домашнє життя, і вдачі народу великороса: Начиння, одяг, їжа й пиття, здоров'я й хвороби, вдачі, обряди, прийом гостей. / Н. Костомаров. – М.: Освіта, 1998. – 200 с.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Соколов Олег Олегович
студент І курсу гр. КДП-185
Коледжу Класичного приватного університету

Для інформаційних технологій є цілком природним те, що вони застарівають і заміняються новими. Так, наприклад, на зміну технології пакетної обробки програм на великий ЕОМ в обчислювальному центрі прийшла технологія роботи на персональному комп'ютері на робочому місці користувача. Телеграф передав всі свої функції телефону. Телефон поступово витісняється службою експрес доставки. Телекс передав більшість своїх функцій факсу й електронній пошті.

При впровадженні нової інформаційної технології в організації необхідно оцінити ризик відставання від конкурентів у результаті її неминучого старіння з часом, тому що інформаційні продукти, як ніякі інші види матеріальних товарів, мають надзвичайно високу швидкість змінюваності новими видами або версіями. Періоди змінюваності коливаються від декількох місяців до одного року. Якщо в процесі впровадження нової інформаційної технології цьому фактору не приділяти належної уваги, можливо, що до моменту завершення перекладу фірми на нову інформаційну технологію вона вже застаріє і прийдеться вживати заходів до її модернізації. Такі невдачі з впровадженням інформаційних технологій звичайно пов'язують з недосконалістю технічних засобів, тоді як основною причиною невдач є відсутність або слабка пропрацьованість методології використання інформаційної технології.

Інформаційна технологія – це комплекс взаємозалежних, наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей, зайнятих обробкою і зберіганням інформації; обчислювальну техніку і методи організації і взаємодії з людьми і виробничим устаткуванням, їх практичні додатки, а також зв'язані з усім цим соціальні, економічні та культурні проблеми. Самі інформаційні технології вимагають складної підготовки, великих первісних витрат і наукомісткої техніки. Їх введення повинно починатися зі створення математичного забезпечення, формування інформаційних потоків у системах підготовки фахівців.

Сучасні інформаційні технології обробки даних. Інформаційна технологія обробки даних призначена для розв'язання добре структурованих задач, по яких є необхідні вхідні дані і відомі алгоритми та інші стандартні процедури їх обробки. Ця сучасна технологія застосовується на рівні операційної (виконавчої) діяльності персоналу невисокої кваліфікації з метою автоматизації деяких рутинних постійно повторюваних операцій управлінської праці. Тому впровадження сучасних інформаційних технологій і систем на цьому рівні істотно підвищить продуктивність праці персоналу, звільнить його від рутинних операцій, можливо, навіть призведе до необхідності скорочення чисельності працівників.

На рівні операційної діяльності вирішуються такі завдання:

- обробка даних про операції, які здійснює фірма;
- створення періодичних контрольних звітів про стан справ у фірмі;
- одержання відповідей на всілякі поточні запити й оформлення їх у вигляді паперових документів або звітів.

Сучасний період розвитку цивілізованого суспільства характеризує процес інформатизації.

Інформатизація суспільства – це глобальний соціальний процес, особливість якого полягає в тому, що домінуючим видом діяльності в сфері суспільного виробництва є збір, накопичення, продукування, обробка, зберігання, передача та використання інформації, здійснювані на основі сучасних засобів мікропроцесорної та обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну.

Інформатизація суспільства забезпечує:

- активне використання постійно розширюючогося інтелектуального потенціалу суспільства, сконцентрованого в друкованому фонді, і науковій, виробничій та інших видах діяльності його членів;
- інтеграцію інформаційних технологій в наукових та виробничих видах діяльності, ініціюючій розвиток всіх сфер суспільного виробництва, інтелектуалізацію трудової діяльності;
- високий рівень інформаційного обслуговування, доступність будь-якого члена суспільства до джерел достовірної інформації, візуалізацію представленої інформації, суттєвість використовуваних даних.

Застосування відкритих інформаційних систем, розрахованих на використання всього масиву інформації, доступної в даний момент суспільству в певній його сфері, дозволяє удосконалити механізми управління суспільним устроєм, сприяє гуманізації і демократизації суспільства, підвищує рівень добробуту його членів. Процеси, що відбуваються у зв'язку з інформатизацією суспільства, сприяють не тільки прискоренню науково-технічного прогресу, інтелектуалізації всіх видів людської діяльності, а й створенню якісно нового інформаційного середовища соціуму, що забезпечує розвиток творчого потенціалу індивіда.

Сучасне суспільство навряд чи можна уявити без інформаційних технологій. Перспективи розвитку обчислювальної техніки сьогодні складно уявити навіть фахівцям. Проте, ясно, що в майбутньому нас чекає щось грандіозне. І якщо темпи розвитку інформаційних технологій не скоротяться (а в цьому немає ніяких сумнівів), то це відбудеться дуже скоро.

З розвитком сучасних інформаційних технологій зростає прозорість світу, швидкість і обсяги передачі інформації між елементами світової системи, з'являється ще один інтегруючий світової фактор. Це означає, що роль місцевих традицій, що сприяють самодостатньому інерційному розвитку окремих елементів, слабшає. Одночасно посилюється реакція елементів на сигнали з позитивним зворотним зв'язком. Інтеграцію можна було б тільки вітати, якби її наслідком не ставало розмивання регіональних і культурно-історичних особливостей розвитку.

Сучасне суспільство наповнене і пронизане потоками інформації, які потребують обробки. Тому без інформаційних технологій, так само як без енергетичних, транспортних і хімічних технологій, воно нормально функціонувати не може.

Соціально-економічне планування і управління, виробництво і транспорт, банки та біржі, засоби масової інформації і видавництва, оборонні системи, соціальні та правоохоронні бази даних, сервіс і охорона здоров'я, навчальні процеси, офіси для переробки наукової та ділової інформації, нарешті, Інтернет – усюди ІТ. Інформаційна насиченість не тільки змінила світ, а й створила нові проблеми, які не були передбачені.

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В КРАЇНАХ – УЧАСНИЦЯХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Соколова Світлана Володимирівна
старший викладач кафедри конституційного, адміністративного та господарського права, ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»

Процес створення ефективної системи соціального захисту в Україні залежить від багатьох чинників. Одним із них є використання досвіду зарубіжних країн, де ця система працює тривалий час і має позитивні результати. Значний інтерес являє собою система соціального захисту, яка формується в рамках Європейського Союзу, зважаючи на прагнення України увійти до ЄС. Розглянемо принципи, правові засади та форми соціального захисту в європейських державах – членах ЄС (далі – країни-члени).

Відповідно до положень «Договору про заснування Європейського Співтовариства» кожен громадянин країни-члена Союзу є громадянином Союзу. Працівникам, самозайнятим особам та членам їх сімей надана свобода пересування в межах ЄС (ст. 18). Але така свобода пересування може призвести до втрати багатьох можливостей у галузі соціального захисту порівняно з тими, які вони мають у своїй країні. Для забезпечення високого рівня соціального захисту, виконання положень, які визначені Європейською соціальною хартією та Хартією Співтовариства про фундаментальні соціальні права робітників, Співтовариство здійснює заходи, які сприяють координації дій у соціальному захисті та враховують відмінності національних законодавств щодо соціального захисту.

Відповідно до законодавства країн-членів ЄС наявність права на певний вид соціального захисту і його надання залежить від розміру та кількості внесків, зроблених до відповідних інститутів соціального захисту. Право на соціальний захист (на пенсії або допомоги) може пов'язуватися також із фактом проживання в одній із країн-членів ЄС. Але ж кожна країна має власне законодавство щодо соціального захисту.

Ця проблема знайшла своє відображення у ст. 42 Договору про ЄС (1, с. 225). У вказаній статті йдеться про адаптацію соціального захисту до захисту працівників-мігрантів та його відповідність двом основним принципам: створення можливостей для набуття та збереження права на соціальні виплати шляхом врахування всіх періодів, передбачених в законах окремих країн та надання виплат особам, які є резидентами на території країн-членів ЄС.

На відміну від інших законів, що стосуються робітників, законодавство ЄС про соціальний захист не обмежує права тих, хто пересувається в межах ЄС з метою працевлаштування. Але є різниця у праві на виплати частково і повно зайнятих працівників. Частково зайняті працівники мають право на отримання виплат відповідно до законодавства ЄС тільки в тому випадку, якщо вони підлягали соціальному страхуванню за національною схемою. Так, відповідно до Соціального кодексу Німеччини особи, які зайняті у незначних розмірах, не підлягають обов'язковому страхуванню. Якщо вони не застраховані у системі добровільного страхування, то не будуть забезпечуватися за європейським законодавством.

Члени сім'ї – це визначені в законі або визнані такими особи, також це особи, які ведуть спільне господарство за умови проживання під одним дахом із працівником. Також до членів сім'ї належать утриманці працівника. Визначення члена сім'ї різне у різних країнах і, відповідно, різні підстави отримання соціальних виплат. Підстави і види виплат членам сім'ї можна було б уніфікувати, застосовуючи єдине визначення, але це суперечило б основним принципам соціального захисту та обмежило б свободу пересування. Тому використовуються ті поняття, які є у законодавстві кожної країни-члена ЄС.

Виплати сім'ям та одному з подружжя, який пережив іншого, здійснюються за рахунок коштів соціального страхування. При цьому діє обов'язкове правило, суть якого полягає в тому, що названі особи та/або їх годувальники повинні бути застрахованими у системі соціального страхування. Це правило не передбачає винятків. У даному випадку європейське законодавство визначає різницю між виплатами, які гарантуються особі як природне право, і виплатами, право на які виникає виходячи із статусу члена сім'ї робітника чи одного із подружжя. Наприклад, якщо французька сім'я жила у Нідерландах, чоловік працював, підлягав соціальному страхуванню, а дружина перебувала на його утриманні. Чоловік, який отримав право на пенсію в Нідерландах, помирає, а дружина повертається до Франції. В даній ситуації дружина має право на пенсію відповідно до свого статусу, оскільки її чоловік робив внески до пенсійного фонду.

Розмежування природних і набутих прав порушує фундаментальну правову вимогу про єдиний підхід і ставить надання соціальних виплат у залежність від внутрішніх схем соціального захисту.

Усупереч спробам ЄС врегулювати всі питання щодо соціального захисту мігрантів та їх сімей, залишається невирішеною проблема із громадянами, які неспроможні сплачувати страхові внески, та ніяк не регулюється становище громадян із країн «третього світу», які легально проживають в країнах-членах ЄС і осіб, які не входять до членів сім'ї робітників-мігрантів, що є громадянами країни-члена ЄС.

Здійснення соціальних виплат незалежно від місця проживання особи. Відповідно до вказаного принципу надаються пенсії внаслідок втрати працездатності або смерті від нещасного випадку або професійного захворювання; пенсії за віком; виплати інвалідам. При цьому використовується законодавство однієї чи кількох країн-членів. Особа не може позбавлятися цих виплат із тієї підстави, що вона не громадянин цієї країни за законодавством якої має право на виплати. Але цей принцип поширюється не на всі види виплат. Спеціальні норми застосовуються для визначення права на сімейні допомоги та виплати у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

Одним із шляхів реформування системи соціального захисту також є врахування матеріального стану особи з метою надання її безпосередньо тому, хто потребує допомоги, а не тому, хто може забезпечити себе сам. Цією методикою найбільше користується Великобританія. Матеріальний стан особи враховується при виплаті 34 % усіх видів допомоги.

В Україні формується система соціального страхування континентального типу, перш за все за зразком ФРН. Соціальне страхування здійснюють недержавні некомерційні організації, які керуються соціальними партнерами. Звичайно, неможливо перенести систему соціального захисту

розвинених країн на правове поле України. Але, безумовно, позитивний досвід слід використовувати, вибудовуючи власну систему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грег Мак Таггарт. Пенсійна реформа в постсоціалістичних країнах // Соціальна політика. – 2010. – № 1. – С. 19–25.
2. Опришко В. Ф., Омельченко А. В., Фастовець А. С. / Право Європейського Союзу : навчально-наукове видання. – Київ, 2002. – 225 с.
3. Павленко М. В. Світовий досвід функціонування систем соціального страхування. Уроки для України // Україна: аспекти праці. – 2012. – № 6. – С. 30–36.

СВІТОВИЙ РИНОК ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Сусіденко Олексій Валентинович
старший викладач кафедри економіки підприємства та міжнародної економіки Вінницького торгово-економічного інституту КНТЕУ, кандидат економічних наук

Мішко Наталія Андріївна
здобувач вищої освіти Вінницького торгово-економічного інституту КНТЕУ

На сьогодні ринок інтелектуальної власності функціонує як окремий сектор світового ринку, що характеризується динамічним розвитком та значно впливає на основні макроекономічні показники. Особливості та тенденції даного ринку дають змогу аналізувати закономірності економічного та соціального розвитку як окремих регіонів, так і окремих країн світу, залежно від ступеня інтеграції. Зважаючи на це, дослідження сучасного стану, особливостей, закономірностей та перспектив має особливе значення для подальшого розвитку світового ринку об'єктів інтелектуальної власності.

Вагомий внесок у дослідження даної теми здійснили такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як Г. Андрощук, В. Антонова, Л. Антонюк, Дж. Айрон, М. Вачевський, А. Жарінова, Т. Захарченко, Б. Какух, І. Каленюк, П. Крайнєв, В. Мітчелл, Н. Халаїм, В. Хаустов, Р. Хейлброннер, Т. Циганкова та інші.

Інтелектуальна власність є рушійною силою економічного прогресу, продукт людської розумової творчої діяльності, який суворо регламентується законодавством певної держави. Згідно Закону України «Про власність»

об'єктами права інтелектуальної власності є твори науки, літератури та мистецтва, відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів та послуг, результати науково-дослідних робіт та інші результати інтелектуальної праці [1]. Порівнюючи інтелектуальну власність з матеріальними ресурсами можна зробити такі висновки, що їх можна купити, продати, орендувати, застрахувати, використати як заставу та втратити в разі необережного поводження тощо. [4, с. 36].

Протягом останніх років, поруч із стрімким збільшенням обсягів міжнародної торгівлі, значно зростає роль таких об'єктів інтелектуальної власності, як промислові зразки, товарні знаки, фірмові найменування та інші засоби ідентифікації товарів чи послуг з-поміж інших. Для будь-якої компанії суттєвою перевагою є проведення ділових переговорів та наявність юридично зареєстрованого товарного знаку. В сучасних умовах вартість відомих торгових марок може досягати десятків, або ж сотень мільйонів доларів США [3, с. 154].

Так, за рейтингом 100 найдорожчих світових брендів, що користуються найбільшим попитом, опублікованим Forbes у 2014 році, найвищу вартість ма- ють переважно бренди високотехнологічних компаній. Даний рейтинг формується виходячи з прибутку компаній протягом останніх трьох років та коефіцієнту, що визначає вплив бренду на прибуток у галузі. (табл. 1) [5].

Таблиця 1

Десять найдорожчих брендів 2014 року

Місце в рейтингу	Бренд	Вартість бренду (у млрд дол. США)	Зміни у порівнянні із попереднім роком, %
1	Apple	124,2	19
2	Microsoft	63	
3	Google	56,6	19
4	Coca-Cola	56,1	2
5	IBM	47,9	-5
6	McDonald's	39,9	1
7	General Electric	37,1	9
8	Samsung	35	19
9	Toyota	31,3	22
10	Louis Vuitton	29,9	5

Зростання конкуренції серед об'єктів інтелектуальної власності є головною тенденцією розвитку світового ринку інтелектуальної власності. За

останні 5 років можемо спостерігати значне збільшення кількості створених об'єктів інтелектуальної власності в різних галузях. Розробки в зазначених галузях здатні забезпечити власникам об'єктів інтелектуальної власності високі прибутки, високу конкурентоспроможність підприємств на світовому ринку (табл. 2) [2].

Таблиця 2

Світові компанії, що виявили в 2014 році найбільшу патентну активність

Компанія	Країна походження	Галузь	Кількість поданих патентних заявок
Panasonic Corporation	Японія	Електроніка, побутова техніка	2839
ZTE Corporation	Китай	Телефонія, телекомунікаційне обладнання	2309
Huawei Technologies Co. Ltd.	Китай	Телекомунікації	2110
Qualcomm	США	Зв'язок	2050
Intel Corporation	США	Напівпровідники	1871

В той же час ринок об'єктів інтелектуальної власності досить суперечлива сфера. Існує ряд проблем, що стримують його розвиток і є перепоною комерціалізації, а саме:

- відсутність механізму регулювання міжнародного обміну об'єктів інтелектуальної власності;
- посилення національних систем експортного контролю;
- наявність права попереднього користування;
- складність процедур щодо врегулювання міжнародних конфліктів у сфері інтелектуальної власності;
- збільшення обсягів паралельного імпорту.

Проблема інтелектуального «піратства» є однією з найскладніших. Станом на третій квартал 2014 року оборот незаконного тиражування аудіо та відеопродукції на міжнародних ринках прирівнюється з розмірами легальних тиражів [3, с. 155].

З метою запобігання зазначених проблем лідери на ринку інтелектуальної власності застосовують дані заходи:

- посилюють державний контроль за експортно-імпортними операціями з інтелектуальної власності;
- формують і активно проводять власну зовнішньоекономічну політику у сфері інтелектуальної власності;

- на національному рівні використовують різні принципи боротьби з піратством, а саме вплив на порушників через систему міжнародних угод і конвенції;
- об'єднують свої зусилля і розробляють загальні принципи боротьби з інтелектуальним «піратством».

Отже, характер та тенденції розвитку сучасної світової економічної системи в контексті її глобалізації та інформатизації суттєво впливають на процеси інтернаціоналізації інтелектуальної власності. Дослідження цих процесів та виявлення механізмів створення конкурентних переваг на світових ринках об'єктів інтелектуальної власності можуть сприяти підвищенню рівня інноваційного розвитку країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про власність» від 7.02.1991 №697-XII. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.
2. Доповідь Всесвітньої організації інтелектуальної власності «Світові показники діяльності в галузі інтелектуальної власності за 2014 рік». - Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs.
3. Колінько О. Становлення ринку інтелектуальних продуктів: проблеми та суперечності / О. Колінько // Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – 2012. – С. 154–156.
4. Любенюк О. Інтелектуальна власність та її роль у сучасних умовах господарювання / О. Любенюк // Актуальні проблеми економіки №8 (98). - 2012. – С. 33–38.
5. Рейтинг найдорожчих світових брендів 2014 року. - Режим доступу: http://www.forbes.com

ФОРМУВАННЯ ЕТИКИ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Тернавська Тетяна Анатоліївна
доцент кафедри соціальної роботи
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного
та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат педагогічних наук

Майбутнє країни залежить безпосередньо від здорової, свідомої, освіченої, професійної та духовної молоді. Формування й розвиток етичної особистості, її соціальне та професійне самовираження мають бути основою діяльності науковців та викладачів вищої школи. Своєю чергою пізнавальна основа діяльності студентів має вагоме значення для формування таких

якостей особистості, як перспективна спрямованість, свідома мотивація, високий рівень інтелекту, вольової сфери, етичних законів поведінки в соціумі.

Найважливішою умовою організації навчально-виховного процесу є його особистісна зорієнтованість, спрямована на те, щоб кожний студент вищого навчального закладу став повноцінним, самодостатнім, творчим суб'єктом діяльності, пізнання й спілкування. Орієнтація на особистісну сутність людини, прагнення надати різноманітності в суспільному й особистісному розвитку домінують у сучасній теорії та практиці виховання й навчання.

Правильно побудована лінія формування пізнавальної діяльності викладачем є комфортною для всіх суб'єктів навчання й визначає етику цієї діяльності. Своєю чергою процес особистісного інтелектуального та психічного розвитку студентів під час здобуття освіти тісно пов'язаний з етикою пізнавальної діяльності того, хто навчається. Етика пізнавальної діяльності – це процес виявлення активності відповідно до норм та канонів етики, спрямованої на об'єкт пізнання.

Гуманістична природа етики пізнавальної діяльності має значення для правильної постановки викладачем цілей, завдань, вибору форм і методів навчання й виховання, допомагає відшукати правильну лінію в кожній унікальній ситуації діяльності, запровадити соціально-педагогічні умови формування етики пізнавальної діяльності студентів.

Суть розвитку етики пізнавальної інтелектуальної діяльності особистості полягає у формуванні культури тих внутрішніх процесів, що лежать в основі здатності до постійного виникнення, розвитку, оформлення й оброблення нових думок, помірковане впровадження в предметну діяльність. Етика пізнавальної діяльності передує засвоєнню студентами норм та канонів педагогічної етики як під час здобуття освіти, так і в процесі професійної діяльності.

Зазначимо, що формуванню всебічно й гармонійно розвиненої особистості громадянина, який творчо поєднуватиме особисті інтереси з інтересами суспільства, умітиме правильно визначати життєві орієнтири, сприятиме тільки комплексне, системне й креативне використання основних технологій та умов сучасних соціально-педагогічних систем, що визначають фактори формування й розвитку етики пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів.

Необхідність соціально-педагогічної підтримки студентів протягом усього періоду навчання є очевидною. На початковій стадії формування студентського колективу важливо підтримати й розвивати емоційну комфортність у взаєминах між студентами та педагогами. Викладачам вищої школи необхідно демонструвати навички безконфліктного спілкування особистим прикладом, керуючись етичністю, толерантністю та гуманністю міжособистісних стосунків і протягом усього періоду навчання. Так, Н. Липа

стверджує, що проектування толерантного освітнього простору тих, хто навчається, будується на принципах гуманізації, інтеграції, культуровідповідності, варіативності та гнучкості [2, с. 7].

Для гармонійного розвитку компонентів етики пізнавальної діяльності є формування в студентів вищих навчальних закладів толерантної культури. Ідеться про впровадження толерантного навчально-виховного процесу в культуру колективу вищого навчального закладу адміністрацією освітнього осередку та самими викладачами, формування як у суб'єктів навчання, так і в педагогічного колективу етичної та соціальної толерантності, а також заохочення відсутності нетерпимості в спілкуванні.

Під час отримання вищої освіти відбувається самореалізація, формується особистісне самоствердження, розвивається професійна самосвідомість, уміння будувати морально-ціннісні стосунки та ціннісно-смислове поле в соціальному оточенні, закладається модель етики майбутньої діяльності. У ситуації соціальних змін, коли спостерігається нівелювання суспільної ціннісної структури, розпадаються соціальні структури норм моралі й етики, з'являються протиріччя.

Сукупність теперішніх політичних, економічних, соціальних та правових стосунків в Україні розширила межі дозволеного й спровокувала посилення деструктивного розвитку особистості [1, с. 122]. Саме тому не менш важливим є проектування та формування ціннісно-смислового поля студента під час його навчання у вищому навчальному закладі, яке характеризується усвідомленням ціннісного розвитку та формуванням позитивного ставлення до своєї пізнавальної діяльності, прагненням до вдосконалення себе як особистості та майбутнього професіонала.

Для усвідомлення моральних та етичних цінностей, освітній процес має орієнтуватися на актуалізацію постійних морально-ціннісних стосунків. Одночасно з обов'язковим рівнем знань у навчально-виховному процесі формується досвід, який відповідає індивідуальним етичним потребам усіх суб'єктів навчання та слугує фундаментом для створення морально-ціннісних стосунків викладачів і студентів.

Отже, у процесі здобуття вищої освіти розвивається духовно-моральна культура особистості, створюються умови для саморозвитку творчої індивідуальної особистості студента й розкриття його інтелектуальних здібностей та духовно-моральних цінностей. Усе це об'єднує соціально-педагогічні умови формування етики пізнавальної діяльності студентів у сучасному вищому навчальному закладі, а саме: формування толерантної культури освітнього середовища; створення морально-ціннісних стосунків викладачів і студентів у навчально-виховному процесі; формування культури дозвілля студентів в умовах позааудиторної діяльності; формування студентського колективу засобами самоврядування; адекватне родинне виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бех І. Д. Почуття цінності іншої людини як моральний пріоритет особистості / І. Д. Бех // Початкова школа. – 2005. – №1. – С.7.
2. Липа Н. В. Формування толерантних відносин в освітньому просторі / Н. В. Липа // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць / [ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.)]. – Вип. 13 (23). – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 21.

ЩОДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОРМ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА В ЗАХИСТІ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ

Фисюк Катерина Валеріївна
студентка ІІ курсу гр. КП-214
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Види захисту інтересів особи можна розглядати як у залежності від способів та форм. Одним із таких видів є судовий захист. Відповідно до ст. 55 Конституції України, кожен має право на судовий захист. Можливість широкого застосування судової форми захисту ґрунтується на положеннях ст. ст. 55, 124 Конституції України, Рішень Конституційного Суду України щодо тлумачення положень ч. 1 та ч. 2 ст. 55 Конституції України та постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 1 листопада 1996 року № 9 [1].

Важливою ланкою в механізмі захисту прав і свобод людини і громадянина є Конституційний Суд України. Діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, рівноправності суддів, гласності, повного і всебічного розгляду справ та обґрунтованості прийнятих ним рішень [2].

Істотним етапом цього процесу стало запровадження в нашій державі системи адміністративних судів, що відображає тенденції розвитку засобів захисту прав та інтересів особи у їх відносинах з державою. Прийнятий Кодекс адміністративного судочинства України регламентує порядок звернення до адміністративних судів та порядок здійснення адміністративного судочинства [3].

Одне з провідних місць у системі органів державної влади з гарантування прав і інтересів особі належить Верховній Раді України. Це пов’язано з тим, що відповідно до ст. 75 Конституції України, єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України.

Правову основу адміністративного захисту становить ст. 40 Конституції України, за якою усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк. Зазначені положення Конституції знайшли свою деталізацію у Законі України «Про звернення громадян», відповідно до ст. 1 якого, громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення [4].

Кабінет Міністрів України, який відповідно до ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» від 7 жовтня 2010 р. [5] теж вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, створення сприятливих умов для вільного і всебічного розвитку особистості, спрямовує та координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади та виконує інші функції, визначених Конституцією та законами України, актами Президента України.

Питання забезпечення охорони прав, свобод і законних інтересів особи, відповідно до ст. 38 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [6], покладено на органи місцевого самоврядування. Важливою складовою охорони прав, свобод і законних інтересів особи являється передбачна відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед юридичнимиі фізичними особами. Так, шкода, заподіяна юридичним і фізичним особам в результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності органів місцевого самоврядування, відшкодовується за рахунок коштів місцевого бюджету, а в результаті неправомірних рішень, дій або бездіяльності посадових осіб місцевого самоврядування – за рахунок їх власних коштів у порядку, встановленому законом (ст. 77 Закону).

Суб'єктом захисту прав та інтересів особи може виступати і Уповноважений Верховної Радою України з прав людини. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Радою України з прав людини» [7]. Відповідно до ст. 3 цього Закону, Уповноважений з метою парламентського контролю здійснює: захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод; сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу.

По своїй суті мова йде про парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного

на території України і в межах її юрисдикції на постійній основі здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Уповноважений бере участь у підготовці доповідей з прав людини, які подаються Україною в міжнародні організації згідно з чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана ВРУ.

Важливою складовою захисту прав і інтересів особи виступають ратифіковані ВРУ міжнародно-правові акти. Актом міжнародного визнання України як демократичної правової держави став вступ нашої країни 9 листопада 1995 р. до Ради Європи та ратифікація Верховною Радою України Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколів до неї. Зокрема, ВРУ 17 липня 1997 р. було ратифіковано Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., та протоколів до Конвенції за №1, 2, 4, 7 та 11, а 9 лютого 2006 р. було ратифіковано Протоколи № 12 та № 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Наведене свідчить, що чинне вітчизняне і міжнародне законодавство надає можливість громадянам здійснювати захист прав та інтересів особи у визначених законами порядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9// [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/ show/v0009700-96.
2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №49. – Ст. 272.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 року// Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–36, № 37. – Ст. 446.
4. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року//Відомості Верховної Ради України. –1996. – № 47. – Ст. 256.
5. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 7 жовтня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 9. – Ст. 58.
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
7. Про Уповноваженого Верховної Радою України з прав людини : Закон України від 23 грудня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.

СТАТИСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЧОЛОВІЧОГО ІМЕННИКА м. КІРОВОГРАДА в 1790–1800 рр.

Чорноус Оксана В'ячеславівна
доцент кафедри гуманітарних та економічних дисциплін ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету», кандидат філологічних наук, доцент

Регіональна антропоніміка вважається одним із найбільш перспективних та активно досліджуваних напрямів у сучасній ономастиці. На користь цього свідчать численні наукові розвідки, у яких окреслено локальні особливості системи чоловічих та жіночих імен Буковини, Волині, Донеччини, Лемківщини, Одещини, Херсонщини, Закарпаття, м. Тернополя, м. Хмельницького тощо. З-поміж них чільне місце посідають дисертаційні праці С. Брайченко, Т. Буги, Д. Жмурко, Г. Кравченко, С. Панцьо, Н. Свистун, І. Скорук, П. Чучки. З огляду на це вважаємо актуальним дослідження чоловічого іменника м. Кіровограда (Єлисаветграда), зокрема його статистичної організації, на архівному матеріалі 1790–1800 рр., що і є метою нашої роботи.

Матеріали місцевих православних церков містять інформацію про 544 новонароджених хлопчиків, зареєстрованих упродовж 1790–1800 рр. Для їх іменування було використано 98 антропонімів. Із них 55 онімів уживалися єлисаветградцями в 1790–1795 рр.: *Авакум, Андрій, Антоній, Артемій, Афанасій, Борис, Василь, Гаврило, Григорій, Данило, Денис, Дмитро, Євтихій, Ємліан, Єфим, Захарій, Йосиф, Іван, Ігнатій, Іларіон, Ілля, Кирило, Корнилій, Кузьма, Леонтій, Лука, Матвій, Микита, Микола, Михайло, Мойсей, Никифор, Олександр, Олексій, Павло, Пантелеймон, Петро, Пилип, Платон, Полікарп, Прокопій, Роман, Сава, Семен, Сергій, Сила, Степан, Тимофій, Трохим, Федір, Федот, Феодосій, Хома, Яким, Яків*.

У другій половині десятиліття містяни, окрім уже зазначених, уживають також наймення *Аникій, Аркадій, Георгій, Герасим, Гордій, Демид, Дорофій, Євмен, Єлисей, Єремія, Зіновій, Карпо, Климент, Конон, Корній, Костянтин, Купріян, Лавр, Лазар, Лук'ян, Макар, Максим, Онисим, Онуфрій, Тарас, Тихон, Флор* (27 імен). Водночас із іменника 1790–1795 рр. до репертуару чоловічих імен 1796–1800 рр. не потрапили такі чоловічі наймення, як *Ананій, Володимир, Давид, Євдоким, Євстрат, Євтропій, Каленик, Логвин, Марко, Меркурій, Назар, Наум, Панкратій, Севастіан, Терентій, Харитон* (16 онімів).

Статистична організація єлисаветградського іменника представлена такими групами: 1) стійкі імена – імена, що трапляються в усіх аналізованих одинадцяти зрізах; 2) переривчасті імена – трапляються в кількох різних

зрізах; 3) разові імена – імена, зафіксовані лише в одному з аналізованих зрізів [1, с. 122].

У межах десятиліття група стійких імен репрезентована лише одним іменем – *Іван*, яке зафіксовано на всіх одинадцяти зрізах. Популярність цього антропоніма пояснюється насамперед високою частотністю вживання в православному церковному календарі (святцях) та подекуди консервативністю місцевого духівництва при виборі імені з-поміж кількох можливих.

До другої групи зараховуємо 64 антропоніми, що трапилися в кількох зрізах. Їх частка складає 65 % і засвідчує кількісне переважання над такими, що вживалися номінаторами на всіх чи лише на одному хронологічних зрізах. За результатами дослідження можемо стверджувати, що динаміка вживання кожного з них є різною. Так, упродовж десяти років поспіль для іменування новонароджених використовувалися оніми *Василь* і *Григорій*. Обидва не зафіксовані в метричних книгах лише в 1790 р. На дев'яти хронологічних зрізах у фонді чоловічих імен функціонував номен *Федір*. Містяни не вживали його лише в 1790 р. та 1795 р. Особові імена *Михайло*, *Олексій*, *Стефан* та *Яків* використовувалися номінаторами на восьми хронологічних зрізах, причому з 1797 р. усі названі наймення стабільно трапляються в записах про народження. Дещо рідше в місцевому іменнику фіксуємо чоловічі імена *Данило*, *Павло* та *Федот*. Ці оніми так само, як і попередні, послідовніше вживаються єлисаветградцями в другій половинні останнього десятиліття XVIII ст. У складі місцевого іменника на шести зрізах констатуємо імена *Андрій, Дмитро, Семен, Трохим*. Перші два антропоніми стабільно функціонують в іменному репертуарі єлисаветградців у 1796–1800 рр. Наймення *Трохим* не потрапило до метричних матеріалів на початку десятиліття та в 1796–1797 рр.

Значно більше фіксуємо переривчастих імен, що використовувалися номінаторами на п'яти зрізах. Нами виявлено 8 таких антропонімів: *Антоній, Кузьма, Мойсей, Никифор, Олександр, Петро, Прокопій, Тимофій*. До репертуару імен єлисаветградців чотири рази потрапляли наймення *Артемій, Борис, Захарій, Ігнатій, Ілля, Лука, Максим, Микита, Микола, Пилип, Роман, Феодосій*. На трьох хронологічних зрізах функціонували оніми *Афанасій, Гаврило, Денис, Єфим, Іларіон, Йосиф, Кирило, Матвій, Пантелеймон, Полікарп, Сава, Сергій, Тихон, Хома*. З-поміж переривчастих кількісно переважають номени, виявлені на двох хронологічних зрізах: *Авакум, Георгій, Герасим, Євтихій, Єлисей, Ємліян, Карпо, Корнилій, Леонтій, Макар, Онуфрій, Платон, Сила, Терентій, Харитон, Яким*.

Оніми, що належать до обох груп, на нашу думку, становлять основу іменного фонду єлисаветградців наприкінці XVIII ст.

Найбільшою за обсягом є група особових імен, що трапляються в метричних записах лише один раз упродовж одинадцяти років. У її складі функціонують 33 номени (34 %): *Ананій, Аникій, Аркадій, Володимир, Гордій,*

Давид, Демид, Дорофій, Євдоким, Євмен, Євстрат, Євтропій, Єремія, Зіновій, Каленик, Климент, Конон, Корній, Костянтин, Купріян, Лавр, Лазар, Логвин, Лук'ян, Марко, Меркурій, Назар, Наум, Онисим, Панкратій, Севастіан, Тарас, Флор. Ця статистична група містить здебільшого імена, які рідко вживаються в церковному календарі (святцях) або ще не набули популярності наприкінці XVIII ст.

Отже, статистична організація чоловічого іменника м. Єлисаветграда в 1790–1800 рр. репрезентована трьома групами, найбільш чисельною з-поміж яких є група переривчастих імен. Разом із стійкими переривчасті імена складають основу місцевого фонду чоловічих імен.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондалетов В. Д. Русская ономастика : [учеб. пособие для пед. ин-тов] / В. Д. Бондалетов. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с.
2. Буга Т. В. Статистична організація українсько-тюркського іменника Центральної Донеччини / Т. В. Буга // Сучасний ономастичний простір Луганщини : матеріали IX Регіон. наук.-практ. конф. з ономастики (9 квіт. 2013 р., м. Луганськ) / за ред. проф. К. Д. Глуховцевої. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – С. 29–32.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПИТАННЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЛІВОБЕРЕЖНИХ КОЗАКІВ (І ПОЛОВИНА XIX СТ.)

Цигульський Сергій Миколайович
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та господарського права
ПВНЗ «Кіровоградський інститут
державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»,
кандидат історичних наук

На сучасному історичному етапі розвитку української державності дискусійним та суперечливим питанням залишається проблема продажу землі сільськогосподарського призначення. Лунають різні думки «за» і «проти» мораторію на продаж землі. Задля вирішення подібних проблем необхідно звертатися до історичного досвіду минулого.

Лівобережні козаки (нащадки реєстрового козацтва Гетьманщини, що проживали на теренах Чернігівської та Полтавської губерній) мали унікальні права на володіння землею. Протягом XVIII–XIX століть правовий статус землі, що належала козакам, зазнав суттєвих змін. Значною мірою саме у праві землеволодіння приховувався чи не найбільший привілей лівобережних козаків. Якщо більшість державних селян не мали власної земельної ділянки й

використовували землі держави, за що платили оброк, то козаки Лівобережжя мали майже всі ознаки права власності на свої землі.

У них була правомочність володіння, користування та обмеженого розпорядження земельними ділянками. Землі козаків були спадковими, але їх заборонялося відчужувати представникам інших станів. Обмеження на право розпоряджатися земельними ділянками містилися в указах від 8 січня 1739 р. та від 18 вересня 1763 р. Заборона була введена для підтримання боєздатності козаків, оскільки економічні негаразди значно погіршували якість військової служби. Але наприкінці XVIII ст. ситуація кардинально змінюється. Лівобережнее козацтво перестало бути привілейованим військовим станом. Водночас підприємлива старшина часто обходила раніше видані норми. Заборона продажу земель також заважала переселенню козаків на прикордонні території Російської імперії.

Імператорським указом від 12 грудня 1801 року міщанам, купецтву та державним селянам надавалося право купувати земельні [1, с. 862–863]. Згодом 24 квітня 1802 р. Сенатським указом відповідним категоріям населення було надано право розпоряджатися надбаними землями [2, с. 123–124]. Такі зміни в законодавстві мали велике значення й для лівобережного козацтва. У своїй записці Сенату Малоросійський генерал-губернатор О. Б. Куракін слушно вказував: якщо права купувати й розпоряджатися землею були надані тим, хто до цього таких привілеїв не мав, логічним було б не забороняти це робити лівобережним козакам, котрим ці переваги були надані набагато раніше. Окрім того, О. Б. Куракін також наголошував на тому, що заборона продажу землі лівобережним козакам утратила свою актуальність, одночасно її скасування могло б розв’язати чимало нагальних проблем (черезсуміжжя, перепони залучення до переселення). Сенат погодився із аргументами генерал-губернатора. 28 червня 1803 р. козаків Лівобережної України було поновлено у своїх правах і привілеях щодо відчуження нерухомого майна [3, с. 712–715].

У 1820-х роках представники центральної влади робили кроки з визнання статусу козацької землі як державної, але через принципову позицію Малоросійського генерал-губернатора М. Г. Рєпніна зробити це не вдається. М. Г. Рєпнін постає ініціатором проведення глибокого аналізу історії права козацького землеволодіння [8, с. 85]. Він передає рапорт-меморандум до Сенату під назвою «Краткая записка о малороссийских казаках», де зазначалося, що козаки завжди мали право на володіння землею М. Г. Рєпніна зазначав, що збільшення кількості вільних землевласників корисно для держави [6, с. 86].

М. Г. Рєпнін також розкривав причини економічних проблем представників козацтва, й однією з найважливіших вважав таку: «Разнесшийся слух о потрясении прав собственности Козаческой; ибо теперь давать им взаймы деньги, часто нужные для поправки хозяйства, разных оборотов и самой уплаты податей; почему они вынуждены бывают продавать

теперь не в настоящее время, и часто за бесценок, всю свою недвижимость…» [6, с. 88].

Генерал-губернатор водночас підкреслював, що козаки ведуть своє господарство краще, аніж державні селяни на казених землях. Визнання їхніх земель державними призведе до економічної катастрофи, оскільки козаки не зможуть здійснювати різноманітні правочини і операції щодо власної нерухомості, тим самим різко погіршиться їх рівень матеріального достатку [6, с. 89]. 14 квітня 1823 року влада визнала права козаків на землю: «…земли Малороссийских козаков не зависят от управления Министерства финансов, и принадлежат либо Козакам собственно, *на праве дворянском*, либо обществам их, не имеют сходства с землями, у Казенных крестьян во владении состоящими, которыми заведывают казенне палаты [6, с. 90].

Отже, землі козаків визнавалися їх власністю із правами землеволодіння, схожими до прав дворянського стану. Однак, 1828 року через погіршення ситуації в земельному питанні продаж знову забороняється.

Протягом середини XIX ст. остаточно формується нормативна база щодо права землеволодіння козаків. У цей час вже чітко розрізняються спадкові козацькі землі й ті, що були нагромаджені завдяки покупці у інших станів [7, с. 19]. Указом від 25 червня 1832 року влада вносила регламентування для лівобережних козаків щодо їх земельних відносин: «Казаки, владея землями на тех точно основаниях, как доселе, не могут продавать тех из оных, которые дошли к ним от предков их Малороссийских же казаков, кому либо оному, кроме людей своего сословия. 2. Отныне земли сии навсегда должны остаться казачьими…» [4, с. 400]. У 1836 році владою задля уникнення «вимивання» козацької за походженням землі через різноманітні борги встановлювалося, що закладати козаки мали право лише ті землі, що купили в представників інших категорій населення [5, с. 735].

Таким чином, в I половині XIX ст. сформувалася правова база щодо статусу земельної власності лівобережних козаків. Імперським законодавством заборонялося продавати особам інших станів, закладати землю, яка відносилася до «суто козацької», тобто до козацької спадкової. Чітко розрізнялося два статуси землі, що належала козакам. Повне право розпорядження дозволялося лише по відношенню до земель, що були набуті у представників інших станів (дворянства, купецтва тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

6. О предоставлении купечеству, мещанству и казенным поселянам приобретать покупкою земли. 12 декабря 1801 г. // Полное собрание законов Российской империи (далі – ПСЗРИ). – Собрание 1. – СПб., 1830. – Т. XXVI. – № 20075. – С. 862–863.
7. О не стеснении людей свободного состояния и казенных крестьян в покупке земель и в совершении на оные крепостей узаконенным

порядком. 24 апреля 1802 г. // ПСЗРИ. – Собрание 1. – СПб., 1830. – Т. XXVII. – № 20244. – С. 123–124.
8. О позволении Малороссийским казакам распоряжаться недвижимыми их имениями, на древних правах и привилегиях Малороссии пожалованных. 28 июня 1803 р. // ПСЗРИ. – Собрание 1. – СПб., 1830. – Т. XXVII. – № 20823. – С. 712–715.
9. Об обязанностях Малороссийских Казаков относительно военной службы и прочих повинностей. 25 июня 1832 // ПСЗРИ. – Собрание 2. – СПб., 1833. – Т. VII. – №5458. – С. 398 – 401.
10. Об обращении долговых взысканий с Малороссийских казаков токмо на собственныя их земли. 18 июня 1836 // – Собрание 2. – СПб., 1837. – Том XI. Отд. 1. – №9326. – С. 733–735.
11. Краткая записка о Малороссийских казаках. Князя Н. Г. Репнина // Чтения в императорском обществе истории и древностей Российских при Московском университете. – 1864. Апрель–июнь. Книга вторая. – С. 85–130.
12. Міц М. Рекрутська та земські повинності малоросійського козацтва в першій половині XIX ст. (за «Сводом законов Российской империи») / Міц М. // Чорноморська минувшина. Вип.5. – Одеса: принт-студія «Абрикос» СПД Бровків О.В., 2010. – С.39–59.
13. Шандра. В. С. Малоросійське генерал-губернаторство в період урядування М. Г. Рєпніна (1816–1834) / В. С. Шандра // УІЖ. – 2000. – № 5. – С. 78–88.

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Шихненко Дмитро Вікторович
аспірант кафедри державної політики та суспільного розвитку Національної академії державного управління при Президентові України

Розглядаючи етапи становлення підходів до визначення та інституціоналізації лідерства, слід зазначити, що перші згадки слова «лідер» датовані ще XIII ст., проте аж до середини XIX ст. згадки про даний феномен були швидше виключенням із правил. Проте, XX ст. стало своєрідною точкою відліку, коли проблематика політичного лідерства починає активно досліджуватись спочатку відомими зарубіжними, а з плином часу, і вітчизняними, дослідниками. Не зважаючи на загальне визнання даного феномену, у мовах багатьох народів ми не знаходимо адекватні вербальні вирази. До прикладу, в романській групі мов точного аналогу англійського

поняття «a leader» немає, а в японській мові слово, яким позначається лідер, взагалі відсутнє.

Метою наших наукових пошуків є означення теоретичних засад дослідження іституціоналізації інноваційного лідерства у демократичному врядуванні. Аналіз поточних досліджень та публікацій свідчить про те, що тема інституціоналізації інноваційного лідерства у демократичному врядуванні хоча і перебуває в полі зору деяких вітчизняних науковців, проте вимагає більш широкого та змістовного дослідження. Актуальним є дослідження феномена політичного лідерства в системі державного управління задля подальших розробок стратегічних програм розвитку демократії в українському суспільстві.

Лідерство є інноваційним механізмом, за допомогою якого можливою стає заміна старих, забюрократизованих та не відповідаючих викликам сьогодення управлінських схем. Не зважаючи на всі, – безумовно: беззаперечні, – достоїнства раціоналізму зовсім не єдиний, а часто-густо – не найкращий, шлях досягнення результативності та ефективності роботи. Дану тезу підкреслює вітчизняний фахівець з державного управління В. М. Козаков: «як реакція на обмеженість управлінського раціоналізму в системі управлінських знань міцно затвердився інший напрям – поведінковий, заснований на залученні досягнень психології, соціології, культурної антропології для поглиблення розуміння реальної суті управління не тільки в окремих організаціях, а й у більших соціальних системах. На його основі здійснювалося вироблення рекомендацій з удосконалювання «людських відносин», мобілізації «людського фактора», розвитку широкої участі громадян у державному управлінні, підвищення ефективності лідерства тощо» [2, с. 101].

Лідерство є одним із механізмів регулювання відносин між людьми, соціальними групами, суспільними інститутами. Політичне лідерство зазвичай пов'язане з керівним місцем у суспільній ієрархії, високою урядовою посадою, з володінням управлінським статусом, владою. Статус, посада індивіда – це формальний аспект політичного лідерства. Неформальний аспект політичного лідерства виражається в індивідуальних якостях людини, її здібностях до виконання ролі лідера, в її прагненні до володарювання, а також у визнанні за нею права на керівництво з боку суспільства, організації або групи.

Важливим напрямом суспільних перетворень є подальша демократизація управління, реформа структури виконавчої влади, децентралізація та деконцентрація повноважень, що потребує іституціоналізації інноваційного лідерства як головної рушійної сили демократичного врядування. Феномен політичного лідерства в демократичних суспільствах є не тільки свідченням розвинутості демократичних інститутів, але й важливим аспектом самореалізації особистості в політичному та соціальному вимірі суспільства.

Дослідження механізмів демократизації політичної еліти перебуває на стику філософії та соціології політики й таких структурних ланок загальної теорії суспільного розвитку, як: кратологія, теорія мікро- і макрополітичного розвитку, моделювання політичної участі й лідерства, концепції формальних і неформальних інститутів політики (теорія бюрократії й лідерства), і безумовно – теорії державного управління [2, с. 170].

Спроби узагальнити результати наукових розвідок у царині політичного лідерства відображають його численні типології. Найбільш поширеним критерієм типологізації є стиль керівництва (авторитарний, демократичний тощо). Чимало типологій політичного лідерства ґрунтуються на соціальних ролях, виконуваних лідерами («організатори», «революціонери», «творці» тощо). Особливої популярності набула типологія М. Вебера, побудована на способах легітимізації влади. Відповідно до неї виділяють і типи лідерства: традиційний (вожді, монархи, джерело авторитету: звичаї, традиції); раціонально-легальний («рутинні» лідери, обрані демократично); харизматичний. Справжній, – харизматичний, – політичний лідер має володіти, на думку М. Вебера, пристрастю, мужністю, почуттям відповідальності [1, с. 690]. Політичний лідер має не лише вміти ставити мету, а й переслідувати її з повною пристрасною самовіддачею.

Лідерство – це нова якість управління людськими ресурсами. Якщо класичний менеджмент передбачав систематичне підштовхування працівників до того, що керівник вважає необхідним робити, то сутність лідерства полягає у спрямуванні колег задля досягнення спільної мети. Лідерство ґрунтується на ідеалах творчості, проактивності, стратегічного мислення, довіри та поваги до людей, прийняття ризиків і невдач, розширення повноважень співробітників, здобуття освіти та самоосвіти протягом життя, відкритого спілкування. Вищеперераховані базові складові лідерства на державній службі є умовами формування інноваційної організаційної культури органів влади.

Успіх у перетворенні державної служби насамперед на дієвий соціально-культурний інститут залежить головним чином від професіоналізму, відповідальності, порядності, інноваційності керівників-лідерів, які мають високий рівень культури, володіють стратегічним мисленням, спроможні продукувати та генерувати ідеї, здатні до креативного управління та результативного розв'язання проблем. Сьогодні в контексті побудови демократичної держави оптимальною моделлю керівника в системі державної служби можна визначити модель розвитку інноваційного лідера.

Процес демократизації політичної еліти повинен розглядатися як необхідна компонента розвитку й функціонування системи державного управління, суспільного розвитку в цілому. Вивчення механізмів демократизації політичної еліти перебуває на стику філософії та соціології політики й таких структурних ланок загальної теорії суспільного розвитку, як: кратологія, теорія мікро- і макрополітичного розвитку, моделювання політичної участі й лідерства, концепції формальних і неформальних

інститутів політики (теорія бюрократії й лідерства), і безумовно – теорії державного управління [2, с. 170]. Лідерство є своєрідною відповіддю на сучасний стиль життя, постійні динамічні зміни у всіх сферах, зокрема, міжнародну економічну інтеграцію, дерегуляцію, технологічні зміни (швидшу та кращу комунікацію, більше інформаційних мереж об'єднують більшу кількість людей у світі).

Державні службовці для того аби бути лідерами, провідниками системних реформ у суспільстві, вони повинні володіти необхідними компетенціями щодо набуття лідерських навичок та підвищення своєї кваліфікації відповідно до вимог часу. На сучасному етапі реформування державної служби потребує нової моделі керівника, який насамперед орієнтується на цінності демократичної правової і соціальної держави, служіння народові України, дотримується морально-етичних норм, здатний ефективно виконувати покладені на нього функції, що й актуалізує проблему пошуку оптимальної моделі керівника в системі державної служби. Отже, подальших наукових пошуків потребує визначення оптимальної моделі та векторів іституціоналізації інноваційного лідерства в системі державної служби України на сучасному етапі державотворення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вебер М. Избранные произведения / М. Вебер [перевод с немецкого]. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.
2. Козаков В. М. Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні: Монографія. / В. М. Козаков. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 284 с.

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ НА ІНФОРМАЦІЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМА ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Яременко Олександр Іванович
завідувач кафедри правознавства Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського,. кандидат наук з державного управління, доцент

Одним із напрямків правового регулювання інформаційних відносин на сучасному етапі є подальша регламентація різноманітних аспектів права на інформацію. При цьому, в процесі здійснення суб’єктивного права на інформацію, мають місце різноманітні прояви правових аномалій, зокрема, у формі зловживання, що актуалізує наукові дослідження в цій сфері.

Метою даної статті є аналіз закріплення поняття «зловживання правом на інформацію» в інформаційному законодавстві та його розвиток в інших галузях системи національного законодавства України.

Категорія «зловживання правом» неоднозначно трактується сучасною юридичною наукою, що знайшло своє відображення в наявності різноманітних його теоретичних дефініцій. Незважаючи на багатоваріантність підходів до цього негативного явища правової реальності, спільним у поглядах переважної більшості науковців є те, що зловживання можливе тільки за наявності законодавчого закріплення суб'єктивного права і воно здійснюється в процесі реалізації. Так, Рєзнікова В.В. визначає зловживання правом як вольову та усвідомлену діяльність (дії) суб'єкта з недобросовісної реалізації суб'єктивного права не за його призначенням, що заподіює шкоду суспільним інтересам та/або особистим інтересам третіх осіб чи створює реальну загрозу її заподіяння при формальній правомірності такої діяльності її дій [4, с. 34].

По відношенню до зловживання правом на інформацію обґрунтованим є підхід Новицької Н.Б., яка зазначає, що воно є можливим за наявності закріплення в законі суб'єктивного права вільно поширювати інформацію в будь - який спосіб; наявність реальної можливості реалізації цього права, тобто можливість поширити інформацію через ЗМІ; реалізації суб'єктивного права на практиці, коли суб'єкт, поширюючи інформацію, порушує тим самим право інших суб'єктів на безпечний інформаційний простір; нанесення, в процесі реалізації суб'єктом свого права, шкоди суспільним відносинам; наявність аморального або недоцільного вчинку [3,с.64]. Погоджуючись із такою позицією, зазначимо про наявність в законодавстві України більш широкого трактування цього феномену, що обумовлюється змістом права на інформацію, специфічними рисами інформації, як нематеріального об'єкта і особливостями її життєвого циклу в соціальних системах.

В даній статті право на інформацію будемо розуміти як основне самостійне право, що становить юридично гарантовану можливість вільно шукати, одержувати, передавати, проводити та поширювати в будь-який законний спосіб інформацію суспільно значущого характеру про будь-які процеси і явища об'єктивної дійсності [1, с. 61]. Це визначення базується на нормах Конституції України та Закону України «Про інформацію», які надають право кожному вільно одержувати, використовувати, поширювати, зберігати та захищати інформацію, необхідну для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів .

Заборона зловживання правом на інформацію закріплена в ст. 28 Закону України «Про інформацію», яка носить назву «Неприпустимість зловживання правом на інформацію» і передбачає, що інформація не може бути використана для закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства,

жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини [5]. Подальший аналіз законодавства свідчить про те, що дана інформаційна норма – заборона знаходить свій розвиток в інших галузях системи національного права України, на основі чого, з певним рівнем умовності, можна сформулювати кілька основних підходів законодавця до закріплення зловживання правом на інформацію.

В рамках першого підходу відбувається ототожнення окремих видів зловживання правом на інформацію із кримінальними та адміністративними правопорушеннями. Так, Кримінальний кодекс України містить ряд злочинів, об'єктивна сторона яких проявляються у поширенні інформації в формі публічних закликів, розголошення інформації чи завідомо неправдивих повідомлень. Аналогічно, Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено відповідальність за поширювання неправдивих чуток, неправдивих або неточних відомостей, конфіденційної інформації тощо.

Другий підхід передбачає віднесення до зловживання правом на інформацію, дій, які не передбачають в поведінці зловмисника наявність чіткого і повного складу правопорушення. Такі зловживання характеризуються багатоваріантністю проявів і підвищеним рівнем складності кваліфікації. Вони здійснюються, в основному, в сфері цивільно – правових відносин до об'єктного складу яких належить недостовірна, неточна, двозначна, спотворена, недобросовісна інформація. Водночас, виявлення та кваліфікація ряду таких зловживань, в багатьох випадках, покладається на органи держави, зокрема, на Антимонопольний комітет України, Державну інспекцію з питань захисту прав споживачів та інші. Наприклад, як зазначено в звіті Антимонопольного комітету України за 2014 рік найбільш поширеним видом недобросовісних дій, які вчинялися з метою досягнення неправомірних переваг у конкуренції, було поширення інформації, що вводить в оману. Цей вид порушення становив у 2014 році 90,0 відсотків загальної кількості порушень у вигляді недобросовісної конкуренції суб'єктів господарювання [2].

Третій підхід базується на закріпленні в законодавстві зловживання правом на інформацію у таких варіантах, коли зловмисника, на практиці майже неможливо притягнути до юридичної відповідальності. На нашу думку, такий вид зловживань, зокрема, передбачено в законі України «Про захист суспільної моралі», норми якого забороняють виробництво та розповсюдження продукції, яка пропагує бузувірство, блюзнірство, невігластво, неповагу до батьків [6]. Така інформаційна продукція доволі легко ідентифікується з точки зору моралі, але складно кваліфікується за допомогою правових засобів .

Таким чином, заборона зловживання правом на інформацію, яка закріплене в інформаційному законодавстві України, знаходить свій розвиток

в актах кримінального, адміністративного та цивільного права і кваліфікується як правопорушення. При цьому, віднесення зловживання правом на інформацію до того чи іншого виду правопорушень, означає переведення цієї категорії з практичної площини в теоретичну конструкцію, робить його вторинним явищем в кваліфікації девіантної поведінки особи. У зв'язку з цим, актуалізується проблема аналізу зловживань правом на інформацію в рамках правомірної поведінки, дослідження цього явища з точки зору моралі, що може бути подальшим предметом дослідження в цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дзьобань О. П. Право на інформацію: філософсько-правовий аспект проблеми / О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер. : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2013. – № 4. – С. 56 - 64.
2. Звіт Антимонопольного комітету України за 2014 рік. – Режим доступу://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/publish/article/103174.
3. Новицька Н.Б. Правові аспекти зловживання правом на свободу слова та інформації / Н. Б. Новицька // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право) . – 2013. – № 4. – С. 60 - 66.
4. Рєзнікова В. В. Зловживання правом: поняття та ознаки / В. В. Рєзнікова // Університетські наукові записки. – 2013. – № 1. – С. 23 - 35.
5. Про внесення змін до Закону України "Про інформацію": Закон України від 13.01.2011р № 2938-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – N 32. – ст.313.
6. Про захист суспільної моралі : Закон України від 20.11.03 р. № 1296-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004 – № 14. – Ст. 192.

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Ящук Тетяна Анатоліївна
старший викладач кафедри конституційного,
адміністративного та господарського права
ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного
та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Інклюзивне навчання базується на принципі забезпечення основного права на освіту та права навчатися за місцем проживання, яка передбачає навчання в умовах загальноосвітнього закладу. Ці діти мають психічні та

фізичні вади розвитку, але за певних умов можуть навчатися у звичайних загальноосвітніх закладах. Діти, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку, в Україні понад 1 млн. Навчально-виховний процес для дітей з особливими потребами базується на виваженій та етичній педагогіці, дієвість якої забезпечує оптимальне та гармонійне навчання для всіх дітей, де різноманітність людей є природнім явищем.

Значний вплив на формування та розвиток спеціалізованих навчальних закладів, реабілітації та соціалізації дітей з особливими потребами мали праці психологів Л. Виготського, В. Киричука, Г. Косюка, С. Максименка, П. Таланчука, М. Ярмаченка. Проблемам залучення до навчання дітей з особливими потребами присвячено сучасні наукові доробки В. Бондар, А. Колупаєвої, Т. Євтухової, О. Савченко.

Освіта дітей з особливостями психофізичного розвитку є однією із найважливіших завдань для сучасного суспільства країни. Важливим є створення дійсно інклюзивного середовища, де кожен зможе відчувати затребуваність свого існування. Суспільство зобов'язане дати можливість кожній дитині, незалежно від її потреб та інших обставин, повністю реалізувати свій потенціал, приносити користь суспільству і стати повноцінним його членом. Водночас, наше сьогодення – це зміна ціннісних орієнтацій в освіті, визначення розмаїття кожної дитини, обумовлене зміною освітньої парадигми на гуманістичну, де освіта доступна для всіх, школа доступна для всіх.

Інклюзивна освіта – передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізіологічного розвитку [2].

Інклюзивне навчання забезпечує доступ до освіти дітей з особливими потребами у загальноосвітніх школах за рахунок застосування методів навчання, що враховують індивідуальні особливості таких дітей. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей; забезпечує рівноцінне ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами.

Створення умов для інклюзивної освіти принципово важливі для ефективності всіх напрямків навчально-виховної роботи в закладах для дітей з особливими потребами. Інклюзія передбачає масштабне залучення всіх школярів до всіх аспектів навчання та шкільного життя, незалежно від наявності тих чи інших індивідуальних особливостей чи відмінностей. Вона передбачає усунення будь-яких форм шкільної сегрегації, зокрема спеціальних класів для тих, хто не відповідає умовно визначеному стандарту «нормальності». У межах інклюзивної моделі всі учні навчаються разом у звичайних школах, класах, які в свою чергу активно адаптуються та змінюються, щоб враховувати й задовольняти потреби кожного [3].

Доцільно зазначити, що соціальна інтеграція дитини з особливими потребами в середовище дітей з нормальним розвитком є не тільки бажаною,

а й обов'язковою умовою його подальшого особистого росту й адекватної соціальної адаптації. У багатьох містах України інклюзивна освіта активно впроваджується уже протягом кількох років, функціонує близько чотирьохсот загальноосвітніх шкіл, в яких діти з особливими потребами спільно навчаються зі звичайними дітьми, працює близько 40 навчально-реабілітаційних центрів для дітей з порушеннями психофізичного розвитку, відкриваються спеціальні групи в дошкільних закладах загального типу.

Досвід впровадження інклюзивних методів освіти набувається шляхом подолання певних перешкод. На початку впровадження інклюзивної освіти у навальний заклад батьки звичайних дітей виступають проти відкриття інклюзивних класів, оскільки це нібито створює певні адміністративно-нормативні ускладнення, впливає на психологічний комфорт та створює перешкоди у спілкуванні звичайних учнів. Практика навчання дітей з особливими потребами у звичайних класах в дійсності переконливо показує позитивний результат, причому дітки з особливими потребами швидко знаходять спільну мову зі звичайними школярами. Однак є й інші проблеми. Зокрема, до впровадження інклюзивної освіти виявилися недостатньо готовими вчителі, яких ніхто в свій час не навчав в інститутах, як поводитися з дітьми з особливими потребами, готувати для них навчальні програми. Крім того, через недосконалість нормативно-правової бази, яка б дозволяла б ввести штатні одиниці реабілітологів, дефектологів, спеціальних медичних працівників, асистентів вчителів, які б здійснювали супровід дітей з особливими потребами. Не всюди вирішені питання вільного доступу людей з обмеженими фізичними можливостями [1].

Першочерговим завданням інклюзивної освіти є створення належних умов для розвитку особливих дітей серед здорового середовища однолітків, а також формування толерантного відношення батьків, вчителів та учнів до дітей з обмеженими можливостями, що сприятиме досягненню ними повної освітньої інтеграції. Відповідно до завдань інклюзивного навчання, діти з особливими потребами мають здобувати освіту в рамках системи загальної середньої освіти, яка охоплює загальноосвітні навчальні заклади різних типів. Інклюзивне навчання не є альтернативою спеціальній освіті, проте воно значно розширює її можливості, сприяє подальшій соціальній адаптації дітей-інвалідів.

Забезпечення права і комфортних умов на освіту дітей з обмеженими можливостями здоров’я в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, одержання освіти та участі в трудовій діяльності громадян, що відносяться до категорії «осіб з обмеженими можливостями здоров’я», є необхідною характеристикою демократичного цивілізованого суспільства. Кардинальне вирішення проблем забезпечення нормального розвитку і освіти даної категорії дітей вимагає суттєвих змін державної політики по відношенню до системи спеціальної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інклюзивна освіта в Кіровограді: всі діти повинні мати рівні можливості: [Електронний ресурс] / офіційний сайт Кіровоградської міської ради (Середа, 5 Жовтня, 2011) . – Кіровоград. – Режим доступу до сайту : http://www.kr-rada.gov.ua/news/ikluzivna_osvita.html
2. Основи інклюзивного навчання: навч.-метод.посіб. / [за заг. ред. Колупаєвої А. А.] – К. : «А.С.К.», 2012. – 308 с.
3. Семак С. М. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ С. М. Семак [Тоні Бут]; пер. з англ. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190с.

Матеріали конференції

АКТУАЛЬНІ ПРАВОВІ ТА ГУМАНІТАРНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Кіровоград, 4 грудня 2015 року)

Технічний редактор Лисенко В.Ф.

Формат 60х84 1/16. Ум. друк. лист. 15,35.
Обл. видав. лист. 16,19. Тираж 300. Зам. № 12

Видавництво ТОВ «КОД»
25009, м. Кіровоград, вул. 50 років Жовтня, 7а, тел./факс (0522) 322-326
Свідоцтво державного комітету інформаційної політики: серія ДК № 995 від 24.07.2002 року

Друк СПД ФО Лисенко С. В.
м. Кіровоград, тел.: (0522) 322-326